TÜRK İŞ
Sayı: 380

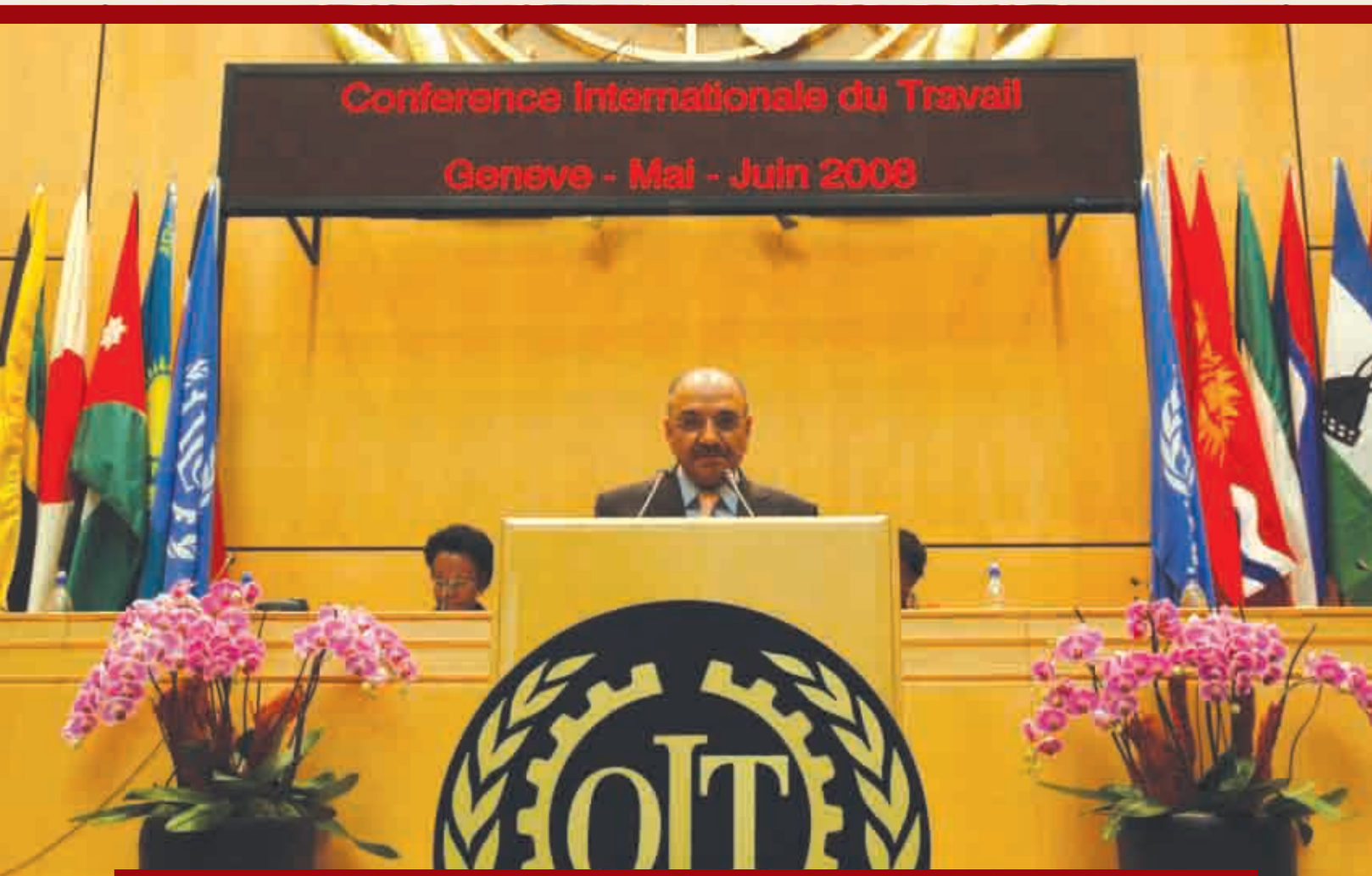

97. Uluslararası Çalışma Konferansı Yapıldı

Başbakan Erdoğan Maden Ocağında

Enerji İşçisi Özelleştirmeye Karşı Direniyor

Tekgıda-İş Karadeniz Bölge Temsilciler Kurultayı Başarıyla Sonuçlandı

İş Sağlığı ve Güvenliği Seminerleri Yapıldı

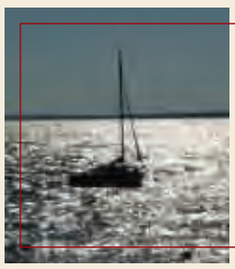

DOSYA

Turizm Endüstrisi

TÜRK-İŞ

TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU
Yayın Organı

Mayıs - Ağustos 2008 • Sayı : 380

ISSN 1300-6843

TÜRK-İŞ YÖNETİM KURULU

Mustafa KUMLU
Genel Başkan

Mustafa TÜRKEL
Genel Sekreter

Ergün ATALAY
Genel Mali Sekreter

Nihat YURDAKUL
Genel Eğitim Sekreteri

Pevrul KAVLAK
Genel Teşkilatlandırma Sekreteri

SAHİBİ:
TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU
TÜRK-İŞ Adına
Genel Başkan
Mustafa KUMLU

•

GENEL YAYIN YÖNETMENİ ve YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ:
Hasan Tahsin BENLİ
hasantahsin@turkis.org.tr

•

GRAFİK - TASARIM:
Münir GÜRAN
munirguran@turkis.org.tr

•

FOTOĞRAFLAR:
Necdet UZMAN

•

YÖNETİM YERİ
TÜRK-İŞ Genel Merkezi
Bayındır Sokak No. 10
06410 Yenişehir / ANKARA
Tel: 433 31 25 (4 Hat)
Fax: 433 68 09 - 433 85 80
http://www.turkis.org.tr
e-mail: turkis@turkis.org.tr

•

Dergimiz Basın Ahlak Yasalarına Uyar

•

Yayın Türü: Yaygın Süreli, 2 Aylık

•

Baskı :
Gurup Matbaacılık A.Ş.
Ziraat Bankası Tesisleri
İstanbul Yolu Trafo Karşısı
Varlık-Ankara
Tel : 384 73 44 - 45

•

Baskı Tarihi: 12 Ağustos 2008

132 İşçinin Kitaplığı

122 TÜRK-İŞ'in Gündeminden

117 Yoksulluğu Kanıksadık, Açlığa da Alışacağız!..

114 Tüketici Dünyası
Sinan VARGI
TÜRK-İŞ Teşkilatlandırma Uzmanı

110 Örgütlenme Öyküleri
Filiz ULUSOY
TÜRK-İŞ Araştırma Uzmanı

108 Kyoto Protokolü Açısından Türkiye'nin Durumu
Burak EKMEKÇİOĞLU
TÜRK-İŞ Dış İlişkiler Uzmanı

104 IFC Şirketlere Soruyor: İşyerinizde Sendika var mı?
Uğraş GÖK
TÜRK-İŞ Dış İlişkiler Uzmanı

102 Uluslararası Sendikal Hareket
Uğraş GÖK
TÜRK-İŞ Dış İlişkiler Uzmanı

98 İş Sağlığı İş Güvenliği ve Kadın İşçiler
Şule ÖZKUZUKIRAN
TÜRK-İŞ Kadın İşçiler Bürosu Uzmanı

96 Özelleştirme Uygulamaları ve Yansımaları
Namık TAN
TÜRK-İŞ Araştırma Müdür Yardımcısı

94 Sosyal Güvenlik
Celal TOZAN
TÜRK-İŞ Sosyal Güvenlik Danışmanı

2 Kazanan Hukuk ve Demokrasi Olmalıdır
Mustafa KUMLU
Genel Başkan

4 97. Uluslararası Çalışma Konferansı Yapıldı

9 Başbakan Erdoğan Maden Ocağında

10 Enerji İşçisi Özelleştirmeye Karşı Direniyor

12 Tekgıda-İş Karadeniz Bölge Temsilciler Kurultayı Başarıyla Sonuçlandı

16 Türkel Rize'de Oturma Eylemi Yapıyor

28

DOSYA
Turizm Endüstrisi

18 İş Sağlığı ve Güvenliği Seminerleri Yapıldı

22 22. İş Sağlığı ve Güvenliği Haftası Yapıldı

25 TÜRK-İŞ Üniversite İşbirliği Devam Ediyor

70 BASS Genel Kurulu Yapıldı

71 Tuzla Tersaneler Bölgesi'nde Gemi İnşa ve Onarım Sektöründe Sorunlar ve Çözüm Önerileri
Özcan KARABULUT
TÜRK-İŞ Eğitim Uzmanı

76 İstihdam Paketi Kanunu
Dr. Naci ÖNSAL
TÜRK-İŞ Genel Sekreter Yardımcısı

86 İstihdam Paketi mi?
Enis BAĞDADİOĞLU
TÜRK-İŞ Araştırma Müdür Yardımcısı

Kazanan Hukuk ve Demokrasi Olmalıdır

Uygulanan ekonomik politikaların sonucu olarak Türk halkının birinci ihtiyacı iştir, aştır. Hükümetlerin temel görevi, bu sorunların çözümünü beraberinde getirecek uygulamalara yoğunlaşmaktır. Siyasetin sürekli değişen yoğun ve gergin gündeminde bu sorunların çözümüne yönelik yaklaşımların olmaması, emeği ile geçinen tüm kesimleri derin bir umutsuzluk içine itmektedir.

Anayasa Mahkemesi'nin AKP ile ilgili verdiği karar, bir fırsat olarak değerlendirilmeli, siyaset açısından bir milat olmalıdır. Bundan böyle hükümet, işsizlik ve yoksulluğu artıran politikalardan uzaklaşmalı, halkın sorunlarına çare olacak adımlar atmalıdır.

Siyasetteki gergin üslubun terk edilmesine ilişkin ihtiyaç bugün her zamankinden daha fazladır. Halkımız, bir tarafta "laiklik elden gidiyor"; diğer tarafta ise "darbe yapacaklar" söylemleri ile kamplara ayrılmaya teşvik edilmiştir. Yargının bağımsızlığının tartışılır hale geldiği bu süreçte, AKP'ye açılan kapatma davası ve yapılan Ergenekon operasyonu, "iki tarafın yargıyı kullanarak kozlarını paylaştığı" şeklindeki tehlikeli yorumları beraberinde getirmiştir. TÜRK-İŞ, tüm bu süreçte olaya demokratik hukuk devleti penceresinden bakmış, hukukun üstünlüğüne olan inancını her fırsatta dile getirirken, yargının siyasallaştırıldığı kanısını uyandıran uygulamalardan duyduğu rahatsızlığı dile getirmiştir. Kavga ve kamplaşmanın arttığı her dönemde, bundan en büyük zararı emeği ile geçinenlerin göreceğinin bilinciyle hareket eden TÜRK-İŞ, her türlü söyleminde "sağduyu" çağrısında bulunmuştur.

Gelinen noktada, Anayasa Mahkemesi Kararı ile birlikte, bir gergin bekleyiş geride bırakılmıştır. Hükümet, Mahkeme Kararı ile birlikte ifade edilen uyarıları dikkate almalıdır. En önemlisi, iktidarıyla muhalefetiyle tüm siyasi partiler, toplumda kamplaşmayı beraberinde getiren yaklaşımların ülkemiz için bir yararı olmadığının farkına varmalıdır. Kazanan hukuk sistemi, kazanan demokrasi olmalıdır.

Meclis'ten İstihdam Paketi adı altında bir düzenleme geçmiştir. Paketin istihdamı artırmaya yönelik kimi olumlu yanları vardır. Ama şu çok açıktır ki, istihdamın artırılması ve işsizliğin azaltılması için öncelikle yatırım ve üretimin artırılmasına yönelik politikalara ihtiyaç vardır. Bilindiği gibi ülkemizde işsizlik ve kayıt dışılık yan yana yürüyen kronikleşmiş hastalıklardır. Yapılması gereken bu hastalıkların tedavisi için acil tedbirler alınmasıdır.

—— ❄ ——

2821 ve 2822 sayılı yasalarla ilgili yasa teklifi, TBMM komisyonlarından geçmiştir. TÜRK-İŞ, söz konusu yasaların değiştirilmesini öngören yasa teklifini reform niteliğinde görmemiştir. Çünkü teklif, sendikal örgütlenmenin önündeki engelleri kaldırmamakta, toplu pazarlık hakkının kullanımını kolaylaştırmamakta, toplu pazarlık hakkından yararlanma kapsamını genişletmemekte ve grev uygulamasını istisna olmaktan kurtarmamaktadır.

TÜRK-İŞ, bu hali ile söz konusu Kanun teklifinin içerdiği değişikliklerin, endüstri ilişkileri sistemimize olumlu katkı sağlamayacağı inancındadır. Bu nedenle teklifle ilgili çekincelerimiz ve teklife bu haliyle onay vermeyeceğimiz ilgili makamlara iletilmiştir.

Eğer 2821 ve 2822 sayılı yasalarda bir değişiklik yapılacaksa, bu Türkiye'de sendikal özgürlüğün kapılarını açmalı, toplu iş sözleşmesi grev ve lokavt prosedürünü, gerçekten çağdaş demokratik ülkeler seviyesine getiren bir nitelikte olmalıdır.

Eğer bir ülkede hür bir sendikacılık hareketi varsa, demokrasi de var demektir. Ülkeyi yönetenlerin demokrasiyi koruyabilmek için her şeyden önce sendikacılığa sahip çıkmaları, onun gelişebilmesi için her türlü engeli kaldırmaları gerekmektedir. Ülkemiz maalesef uzunca süredir bu anlayıştan yoksundur. Örgütlenmenin, işçinin ve o işyerinin güvencesi olduğu maalesef yeteri kadar anlaşılamamaktadır. Örgütlenmenin aynı zamanda kayıt dışı ekonominin, taşeronlaşmanın panzehiri olduğu da anlaşılamamaktadır. Türkiye'nin bunu anladığı ve gerekli düzenlemeleri yaptığı gün, ülkemiz açısından milat olacaktır.

Ülkemizin birçok iş yeri, sendikaya üye oldukları için işten çıkarılan işçilerimizin yürüttüğü mücadeleye sahne olmaktadır. Ankara'da Praktiker işyerinde Koop-İş'in; Gebze'de DESA deri fabrikasında Deri-İş'in; Susurlukta Yörsan İşyerinde Tekgıda-İş'in; E-Kart işyerinde Basın-İş'in; İstanbul Kumport ve Marport işyerlerinde Liman-İş'in; Bursa Belediyesi'nde ve Ünilever'in taşeron nakliye firması olan Çipa ve Şimşek Nakliyat'ta TÜMTİS'in; Senika işyerinde Petrol-İş'in mücadeleleri buna en güzel örnektir. TÜRK-İŞ'e bağlı sendikalar, örgütlenmenin önündeki engellere rağmen, ibret alınacak kararlılıkla, varolan yasaların Türkiye'ye dar geldiğini herkese göstermektedir.

—— ❄ ——

Tekgıda-İş Sendikamızın, Çay-Kur'da Özgıda-İş Sendikası'na karşı verdiği mücadele ise bir demokrasi destanı niteliğindedir. Çünkü Tekgıda-İş, Çay-Kur'da esasen, işçilerin Öz Gıda-İş sendikasına üye olmasına değil, işçinin özgür iradesini hiçe sayan tehdit ve baskılara karşı çıkmaktadır. Elbette işçilerimiz istediği sendikayı seçmekte hürdür. Eğer bir gün, işçilerimizin sendika seçme hakkının korunması için mücadele etmek gerekirse bu mücadeleyi yine en ön saflarda TÜRK-İŞ verecektir. ÇAYKUR işçileri de eğer özgür iradeleriyle Öz Gıda-İş'i seçiyorlarsa, bizim mizacımıza uyan onları sevgiyle uğurlamaktır. Ama herkes biliyor ki, ÇAYKUR'da yaşanan bu değildir. TÜRK-İŞ, sırtını iktidara dayayarak sendikacılık yapanlara acımaktadır. Çünkü iktidarlar gelip geçicidir. Bugün iktidarın gücüyle gelişip büyüyenler, yarın iktidar değiştiğinde ve taşlar yeniden yerli yerine oturduğunda, bugünkü hatalarının bedelini ağır bir şekilde ödeyecektir.

—— ❄ ——

Geçtiğimiz günlerin kamuoyunu meşgul eden konularından biri de TÜSİAD'ın yaptığı Yüksek İstişare Konseyi Toplantısı ve bizim icabet etmediğimiz daveti olmuştur. Gündemimiz örtüşmediği için katılmayacağımızı bildirmemiz, günlerce süren ve zaman zaman suçlamaya dönüşen sitemlerini beraberinde getirmiştir. Biz elbette işverenlerle de birlikte oluruz, ortak projelerde çalışırız. Ama içeriğini, alt yapısını, temel taşlarını birlikte oluşturmak kaydıyla. Şunu herkes çok iyi bilmeli ki, TÜRK-İŞ'in ne vasiye, ne de siyasi komiserlere ihtiyacı vardır. Ve TÜRK-İŞ hiç bir kurumun konu mankeni olamaz.

—— ❄ ——

31 Temmuz 1952 yılında kurulan TÜRK-İŞ, kuruluşunun 56'ıncı yılına ulaşmanın onurunu yaşamaktadır. TÜRK-İŞ'in 56 yıllık geçmişinin yaratılmasına emek veren tüm başkan ve yöneticilerine teşekkür ediyor, hayatta olmayanları rahmetle anıyorum. TÜRK-İŞ'i vareden sendikalarımıza ve üye işçilerimize, geleceğin daha büyük ve güçlü TÜRK-İŞ'i adına şimdiden teşekkür ediyorum.

97. Uluslararası Çalışma Konferansı Yapıldı

Kumlu: "Açlık ve yoksullukla mücadelede uygulanan politikalar yeterli değil."

97. Uluslararası Çalışma Konferansı 28 Mayıs-13 Haziran 2008 tarihleri arasında İsviçre'nin Cenevre kentinde yapıldı. Konferans gündeminde bu yıl Aplikasyon Komitesi'nin yanında üç ayrı Komite daha oluşturuldu. Bunlar; "ILO'nun Kapasitesinin Güçlendirilmesi Komitesi", "Yoksulluğun Azaltılması İçin Kırsal İstihdamın Teşvik Edilmesi Komitesi" ve "Geliştirilmiş Verimlilik, İstihdamın Gelişmesi ve Kalkınma Becerileri Komitesi"ydi.

Ayrıca, Konferans gündemi içerisinde yer alan Küresel Raporun tartışılması çerçevesinde Hükümet adına Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Faruk Çelik, TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu ve TİSK Genel Başkanı Tuğrul Kutadgobilik birer konuşma yaptılar. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Faruk Çelik, Hükümet adına yaptığı konuşmasında, "Sosyal güvenlik, örgütlenme özgürlüğü ve toplu pazarlık hakkı, işgücü piyasaları, mesleki eğitim, istihdam ve endüstriyel ilişkiler alanlarında reform niteliğinde yasal düzenlemeyi başlattık veya uygulamaya koyduk" dedi. Bakan ayrıca, istihdam paketinde iş sağlığı güvenliği konusunda koruyucu hükümlerin yer aldığını ifade etti ve sosyal güvenlik kanununda yapılan değişikliklerin "Saygın İş" anlayışına uygun olduğunu söyledi. TİSK Genel Başkanı Tuğrul Kutadgobilik de yaptığı konuşmasında, sosyal diyalogun varlığına değindi, esnek çalışmanın artırılmasını istedi ve "Düzgün İş" konusunda değerlendirmelerde bulundu.

TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu ise konuşmasında şu görüşleri dile getirdi:

"Konuşmama Sayın Genel Direktörü bugüne kadar sürdürdüğü başarılı ve özverili çalışmalarından dolayı kutlayarak ve kendisine teşekkür ederek başlamak istiyorum. Gelecek yıllarda dünyayı daha adil ve yaşanabilir hale getirmek için vereceğimiz mücadelede yine kendisi ile birlikte çalışmaktan onur duyacağımızı ifade etmek istiyorum.

Her yıl burada raporlar hazırlıyor, küreselleşmeyi ve küresel sorunları tartışıyor, sorunlara çözüm yolları arıyoruz. Şunu açıkça ifade etmek gerekir ki, bugüne kadar küreselleşmenin çalışanlar için olumlu bir getirisi olduğuna şahit olamadık.

Küreselleşme ile geldiğimiz noktaya baktığımızda sadece alt üst olmuş ekonomiler, ahlaki değerlerini yitirmiş toplumlar, tahrip edilmiş sosyal değerler, işçi maliyetlerini rekabet aracı olarak gören anlayışlar, çalışan kesimde hak kayıpları, işten çıkarmalar, artan yoksulluk,

değişmiş tüketim alışkanlıkları ve sermaye lehine gelişen refah artışı görüyoruz.

İçinde bulunduğumuz şu dönemde tüm ülkeler işsizlik ve istihdam yaratma sorunu ile karşı karşıyadır. "Ekonomik büyümeyi istihdam odaklı hale getirmek" uygulanan ekonomik ve sosyal politikaların önceliği olmalıdır. İstihdam sorununun çözümünde dengeli ve eşitlik ilkesini gözeten, sürdürülebilir ekonomik kalkınma modellerinin geliştirilmesine ihtiyaç vardır. Ancak, insan onuruna yakışır iş ve geçim şartları sağlaması gerekenler, işsizlerin ve yoksulların çaresizliğinden faydalanmaya çalışmaktadır.

Ülkemde işgücü maliyetleri konusunda yapılan son değişiklikler işverenlerin yükünü azaltmıştır. Ancak, açlık ve yoksullukla mücadelede uygulanan politikalar yeterli değildir.

Verimlilik artışı sağlamayan, istihdamı daraltan ve beraberinde taşeronlaşmayı getiren özelleştirme uygulamaları ülkemde çalışanların tepkisini çekmektedir. Özelleştirilen işyerlerinde işten çıkarma ve sendikasızlaştırma gibi yollara başvurulmaktadır.

Burada vurgulanması gereken diğer bir konu da işsizlik sorunun çözümünde esnek çalışma biçimlerinin önerilmesidir. Özellikle yeterli iş güvencesi olmayan az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde esnek çalışma biçimleri çalışanların tercihi olmaktan çıkarak ucuz işçi çalıştırma yöntemine dönüşmektedir.

Örgütlenmelerin engellenmesi nedeniyle sendikaların üye kayıpları gïderek artmaktadır. Son 4-5 yılda 35 bini aşkın işçinin iş akdi, sendikalara üye olmaları nedeniyle feshedilmiştir.

Türkiye, 87 ve 98 Sayılı Sözleşmelerin ihlali nedeniyle yıllardır Aplikasyon Komitesinin gündemine gelmektedir. Hükümetimizin örgütlenme özgürlüğü ve toplu pazarlık hakkına ilişkin mevzuatımızda yapılan değişikliklere yönelik çalışmaları sürmektedir. Bu değişikliklere ilişkin görüş ve taleplerimizin dikkate alınacağını ümit ediyoruz.

Türkiye`de iş sağlığı ve güvenliği mevzuatının uygulanması noktasında karşılaştığımız sorunlar devam etmektedir. İş teftişinin etkinleştirilmesi ile bu sorunların ortadan kaldırılmış olacağına inanıyoruz.

Ülkemde kamu çalışanlarının toplu sözleşme ve grev haklarını düzenleyen 4688 Sayılı yasa konusunda karşılaştıkları sıkıntılar hala devam etmektedir. Uzlaştırma Kurulu kararları yeterli düzeyde dikkate alınmamakta, sendika üyeleri ve yöneticileri sendikal güvenceden yeterince faydalanamamaktadır. Sendikalara üye olamayan kamu çalışanlarının sayısı da oldukça fazladır.

Ülkemde sosyal tarafların kısmi mutabakatı ile yapılan sosyal güvenlik reformundaki emeklilik yaşı ile ilgili düzenlemeler ülke gerçeklerini yansıtmamaktadır.

Türk çalışanları barıştan, kardeşlikten ve insan haklarından yanadır. Savaş ve terör, insan haklarının, demokrasinin, emeğin, işçi hak ve özgürlüklerinin en büyük düşmanıdır. Türk işçileri başta Ortadoğu olmak üzere tüm dünyada savaşların sona ermesini, dünyaya barışın egemen olmasını istemektedir.

Konuşmamı küresel iklim değişikliğine, su ve enerji sorununa ve ardından gelen gıda krizine değinerek bitirmek istiyorum. Yoksulluğa karşı verdiğimiz mücadelede başarılı olmak istiyorsak sosyal hakları korumak kadar temiz ve yaşanabilir bir dünya yaratmak için de çalışmalıyız. Bu nedenle Uluslararası Çalışma Örgütünü ve tüm insanlığı bu konuda harekete geçmeye davet ediyorum."

ILO Aplikasyon Komitesi

Komite toplantısının ilk günü, Nisan 2008'de vefat eden İşçi Gurubu Danışmanı Janek Kuczkiewich anıldı. Daha sonra, Tavsiye ve Sözleşmelerin uygulanması ve üye devletlerin standartlarla ilgili zorunlulukları yerine getirip getirmedikleri konusunda genel durumun görüşülmesine başlandı. Görüşmelerin başında kamu sözleşmelerinde yer alan ve işçileri ilgilendiren hükümler konusunda yapılmış olan "Genel Araştırma" tartışıldı. Genel Görüşmenin ardından çeşitli ülke vakalarının değerlendirilmesine geçildi.

Komite, 29 Sayılı Zorla Çalıştırma Sözleşmesi'nin uygulanması çerçevesinde Myanmar için özel bir oturum gerçekleştirdi. Yıllardır sendikal hakların en kötü biçimlerde ihlal edildiği, sendikacıların öldürüldüğü ve Aplikasyon Komitesine gelmesine özellikle işverenlerin itiraz ettiği Kolombiya'nın gündeme alınması bu yıl yine tartışmalara neden oldu. TÜRK-İŞ, İşçi Gurubunda Kolombiya'nın bu yıl da gündeme alınmaması durumunda ILO ve temel ilkelerine olan güvenin sarsılacağını, bu nedenle sendikal ihlalin en fazla yaşandığı ülke olan Kolombiya'nın gündeme alınması noktasında taviz verilmemesi gerektiğini söyledi. Yoğun tartışmaların ardından sonuç olarak, Kolombiya Hükümeti'nin gönüllülüğü üzerine bu ülke 87 Sayılı Sözleşmeden ayrı bir yöntemle ve önceden görüşüldü. Ancak, bu yöntem İşçi Gurubu tarafından istisna olarak değerlendirildi ve Komite çalışmalarına zarar vermemesi için bir daha kullanılmaması gerektiğinin altı çizildi. İkinci haftasında Komite, 23 ülke vakasını görüştü.

Geçen yıl gerçekleştirilen Uluslararası Çalışma Konferansında ülkemiz, Sendika Özgürlüğüne ve Örgütlenme Hakkının Korunmasına İlişkin 87 Sayılı Sözleşmenin ihlali

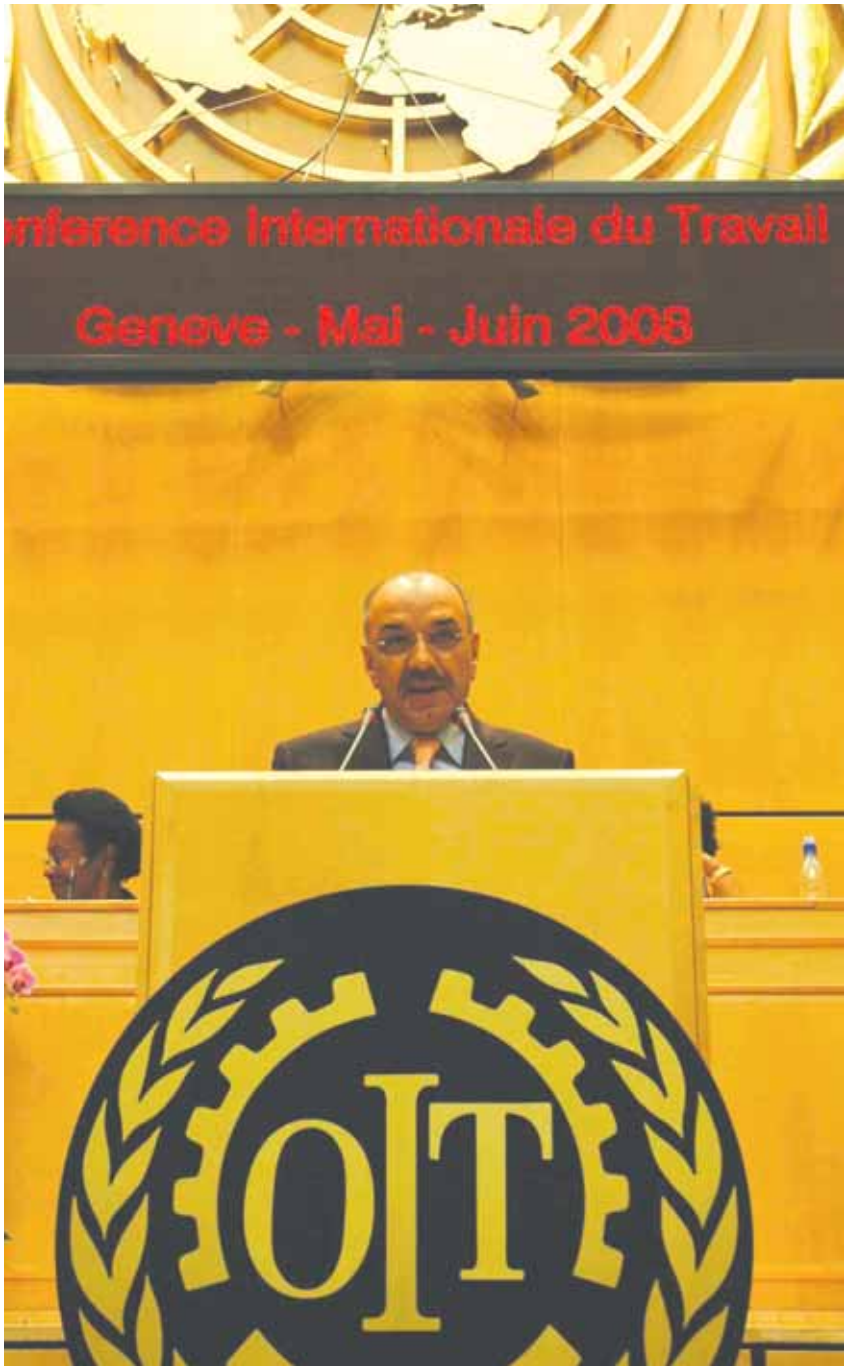

nedeniyle Aplikasyon Komitesi'nde görüşülmüştü. Komite'de Türkiye görüşülürken 2821 ve 2822 Sayılı Kanunlarla örgütlenmenin ve grevlerin önündeki engeller gündeme gelmişti. Hükümetimiz, Komiteye yaptığı açıklamada bu kanunların değiştirilmesine ilişkin taslak hazırlıklarının sürdüğünü ve konunun sosyal ortaklarla görüşülmekte olduğunu ifade etmişti. Komite; sosyal taraflar arasında bir uzlaşma sağlanması durumunda gereğini yapacağını bildiren Hükümetimize, Türkiye'nin yıllardır defalarca 87 ve 98 Sayılı Sözleşmelerden gündeme geldiğini ve anlamı olmayan nedenlerle bu işin hükümet tarafından geciktirildiğini söylemişti. Hükümetimizin buna cevabı açıktı ve ilgili kanunların bir sonraki Konferansa kadar ILO Sözleşmelerine uygun bir şekilde değiştirileceği konusunda oldukça umut vericiydi.

Aradan bir yıl geçti ve 97. Uluslararası Çalışma Konferansı da gerçekleştirildi. Bu yıl hazırlanan Sözleşme ve Tavsiyelerin Uygulanmasına yönelik Uzmanlar Komitesi Raporunda ülkemiz birisi yine 87 Sayılı Sözleşme olmak üzere 12 Sözleşmeyle yer aldı. Bu Sözleşmeler şunlardır; 29 Sayılı Zorla Çalıştırma, 105 Sayılı Zorla Çalıştırmanın Kaldırılması, 42 Sayılı İşçinin Tazmini (Meslek Hastalıkları), 118 Sayılı Sosyal Güvenlikte Eşit Muamele, 158 Sayılı Hizmet İlişkisine İşveren Tarafından Son Verilmesi, 44 Sayılı Üçlü Danışma, 100 Sayılı Eşit İşe Eşit Ücret, 111 Sayılı Ayrımcılık (İş Meslek), 88 Sayılı İş ve İşçi Bulma Servisi Kurulması, 96 Sayılı Ücretli İş Bulma Büroları (Revize), 122 Sayılı İstihdam Politikası Sözleşmesi, 87 Sayılı Sendika Özgürlüğü ve Örgütlenme Hakkının Korunması.

Bu yıl Konferansın başlayacağı günlerde Hükümet, 2821 ve 2822 Sayılı Kanunların değiştirilmesi yönünde başlattığı çalışmalara ivme kazandırmıştı. Bu nedenle Aplikasyon Komitesi için önemli olan Hükümetin bahsi geçen kanunlarda değişiklik yapma konusundaki samimiyeti ve sendikaların yıllardır dile getirdikleri ve örgütlenirken karşılaştıkları sorunların çözümü için talep ettikleri değişikliklerin ne kadar dikkate alınacağıydı.

Özellikle 2821 ve 2822 Sayılı kanunların değiştirilmesi noktasında hükümetin ne kadar kararlı olduğunu tespit etmek amacıyla ILO, hükümet, işçi ve işveren örgütleri ile görüşmek üzere Standartlar Bölüm Direktörü ve hukuk danışmanından oluşan üst düzey bir heyeti Türkiye'ye gönderdi. ILO heyeti'nin Türkiye ziyaretinde aldığı olumlu izlenimler ve görüşülecek ülkeler belli olurken Türkiye'de değişikliklerle ilgili müzakere ve çalışmaların hala devam ediyor olması nedeniyle Komite, Türkiye'nin bu yıl görüşülecek

ülkeler arasında yer almasına gerek olmadığına karar verdi. TÜRK-İŞ; Komiteden, yayınlanacak Genel Rapora Türkiye ile ilgili şu paragrafın eklenmesini ve Türkiye'nin izlenmesini istedi: "Mevzuatın sendika ve işçi haklarına saygı gösterecek şekilde ILO Sözleşmelerine uygun hale getirilmesi açısından gerçek bir ilerleme olmamasına rağmen Türkiye vakası seçilmemiştir. Kısa bir süre önce değişiklikler yapılacağı ilan edilmiştir. Söz verilen değişiklikler daha sonra değerlendirmeye alınmalıdır." Sonuç olarak, bu paragrafın genel rapora girmesi ile birlikte Türkiye için bir önceki ILO Konferansında görüşülen tüm konuların hala geçerliliğini koruduğu ve gelişmelerin komite tarafından izleneceği açık bir şekilde ifade edilmiş oldu.

ILO Kapasitesinin Güçlendirilmesi Komitesi

Bu yıl oluşturulan diğer bir komite olan ILO Kapasitesinin Güçlendirilmesi Komitesinin görüşmelerine, Uluslararası Çalışma Örgütünün geçen yıl gerçekleştirilen Konferansında başlanmıştı. Komite ilk toplantısında, Konferans öncesi hazırlanan raporu irdelemek üzere bir Taslak Hazırlama Grubu oluşturuldu. Komitenin üçüncü oturumunda Taslak Hazırlama Grubu, bir taslak önerge hazırlayıp komiteye sundu.

Komite özel danışmanı, 2007 yılında gerçekleştirilen Konferans çerçevesinde yapılan görüşmeler hakkında genel bilgiler verdikten sonra hazırlanan taslak metni yorumladı. ILO'nun amaçları, yaklaşımı ve eylemlerinin küreselleşme ile derinleşen eşitsizliğe karşı en uygun yaklaşım olduğunu ifade etti. Tecrübelerin üye devletlerin gönüllü eylemlerine olan gereksinimi ortaya koyduğunu belirten komite özel danışmanı, hazırlanan metnin ideal bir metin olmadığına ve küreselleşme çerçevesindeki amaçların önemini dış dünyaya bir mesaj olarak iletemediğine değindi. Danışman, konu ile ilgili ilerleme kaydedilmesine rağmen, çalışmanın henüz tamamlanmadığını söyledi.

İşçi Grubu, metnin küresel bir hedef olarak İnsan Onuruna Yaraşır İş konusunu tanıması gerektiğini söyledi. Hedefe ulaşılabilmesi için ise Birleşmiş Milletlerin kilit kuruluşlarının nasıl koordine edilebileceğini ve katkıda bulunmalarının nasıl sağlanabileceğini de metnin belirlemesi gerektiğini vurguladı.

İşçi Grubu, ILO bileşenlerinin yanında çok uluslu şirketlerin, uluslararası işveren örgütlerinin, küresel sektörel birliklerin ve uluslararası işçi sendikalarının rollerinin de metinde belirtilmesini istedi. İşçi grubu ayrıca, işsizlik, eşitsizlik ve yoksullukta toplu pazarlığın rolünü ve kayıt dışı çalışanlar da dâhil olmak üzere işçilerin korunması konusunda istihdam ilişkilerinin merkezileştirilmesini metnin teyit etmesini istedi.

Komite, esasen bir defada bir Deklarasyon ve bir önerge olmak üzere iki ürün ortaya çıkardı. Önerge, Deklarasyonun uygulanmasına yönelik bir rehber niteliğinde oldu. Önergenin hazırlanışında İşveren Grubu Başkan Yardımcısı çok iyi bir sosyal diyalog örneği sergiledi. Hükümet kesiminin de katkılarıyla Metin son halini aldı.

Metin üzerinde son düzeltmeler yapılırken İşveren Grubu Başkan Yardımcısı, küreselleşmenin her şeyi değiştirdiği bir ortamda ILO'nun bu değişikliklerin belirlenmesinde en ön planda yer alması gerektiğini ve başta üyeleri olmak üzere dünya için kapasitesini ve konuyla ilgili çalışmalarını artırmak zorunda olduğunu vurguladı.

Sonuç olarak Komite, Büronun bilgi temelinin ve analitik kapasitesinin güçlendirilmesini, Örgüt içerisinde ve Büro çalışmalarında stratejik hedeflere daha bütünleşmiş bir yaklaşımın teşvik edilmesini, duyarlılığın ve anlayışın artırılmasını, daha uygun bir ortaklığın inşa edilmesini istedi. Komite ayrıca, üye devletlerin kurumsal kapasitelerinin güçlendirilmesi için ILO'nun gösterdiği çabaya destek verilmesi gerektiğini ve bunun için de ILO'nun üçlü yapısının kullanılmasının zorunlu olduğunu vurguladı.

Yoksulluğun Azaltılması İçin Kırsal İstihdamın Teşvik Edilmesi Komitesi

ILO Yönetim Kurulu, 2006 Mart ayında yapılan 295. oturumunda "Yoksulluğun Azaltılması İçin Kırsal İstihdamın Teşvik Edilmesi" konusunun Uluslararası Çalışma Konferansında görüşülmesine karar vermişti. Böylece, 97. Uluslararası Çalışma Konferansında kırsal istihdamın doğası, önemi ve değişen biçimleri ile ilgili bir envanter hazırlamak amacıyla bir başka komite daha oluşturuldu. Yoksulluğun Azaltılması İçin Kırsal İstihdamın Teşvik Edilmesi adı altında oluşturulan ve kırsalda istihdam sorunun çözümünde tarımın anahtar rol oynadığını ortaya koyan Komite, aynı zamanda kırsal alanlarda istihdamı ve insan onuruna yaraşır iş kavramını teşvik etmek için kapsamlı bir strateji ve eylem planı oluşturulmasını da hedeflemekteydi.

Kırsal alanlarda süregelen yoksulluk, kentleşme, küreselleşme, iklim değişikliği, gıda krizi, gıda kıtlığı ve hızla artan gıda fiyatları gibi faktörler nedeniyle kırsal sektörün önemi ulusal ve uluslararası düzeyde yoğun bir biçimde vurgulanmaktadır. Bu açıdan önem taşıyan Komitede, aşırı yoksulluk ve açlığın ortadan kaldırılmasını ve herkes için insan onuruna yaraşır iş sağlanmasını amaçlayan Birleşmiş Milletler Milenyum Kalkınma Hedeflerine,

kırsal yoksulluk azaltılmadan ulaşılamayacağı vurgulandı. Dünya nüfusunun yüzde 75'inin kırsal alanlarda ve insan onuruna yaraşır iş koşullarından mahrum bir şekilde yaşadığı belirtildi. Komitede, kırsal alanlarda iş piyasası kurumları, gelir düzeyleri, örgütlenme ve temsilin de zayıf olduğu, ekonomik faaliyetlerin büyük bir kısmının kayıt dışı sürdürüldüğü ve sosyal koruma araçlarına erişimin sınırlı olduğu vurgulandı.

Ayrıca, kırsal alanlarda çalışma hayatı ile ilgili yaşanan sorunların başında, yeterli ekonomik fırsat, yatırım, altyapı ve kamu hizmetlerinin olmadığı değerlendirildi. Bunlarla birlikte, çocuk işçiliği, göçmen işçiler, kayıt dışı istihdam, iş sağlığı ve güvenliği, eğitim, kadınlara ve gençlere eşit muamele başlıkları altında büyük sorunlar yaşandığı ifade edildi.

Tüm bu gerçekler ışığında Uluslararası Çalışma Konferansı 97. Oturumu esnasında oluşturulan "Yoksulluğun Azaltılması İçin Kırsal İstihdamın Teşvik Edilmesi Komitesi" yaptığı görüşmeler neticesinde öneri ve stratejiler belirledi. Buna göre, hükümetler kırsal alanda etkin bir sosyal diyalog yapısı tesis etmeli, kırsal istihdam konularını ulusal kalkınma politikalarına entegre etmeli, ulusal ve yerel düzeydeki kırsal işveren örgütleriyle istişarelerde bulunmalıdır. Hükümetler, tarım ve kırsal kalkınmaya daha fazla yatırım yapmalı, yaşam boyu eğitim, mesleki eğitim, tarım ve tarım dışı faaliyet eğitimlerini desteklemeli, kırsal işletmeler için uygun ortam oluşturmalı, ulusal yasaları tüm çalışanların haklarını savunacak ve örgütlenme özgürlüğünü kısıtlamayacak şekilde oluşturmalı, herkes için sosyal koruma temin etmeli, temel hizmetlere erişim sağlamalı ve kırsal alanlara yatırımı teşvik etmelidir.

Komite, hükümetlerin yanı sıra sosyal taraflar için de stratejiler belirlemiştir. İşçi örgütleri için belirlenen öneriler kırsal kesim çalışanlarını örgütlemek ve temsil etmek, kayıt dışı ekonomi çalışanlarını örgütleyerek temsil alanlarını genişletmek, göçmen işçilere bilgi, hizmet ve eğitim temin ederek yardımcı olmak, kırsal alanlardaki kadınların ve gençlerin işçi örgütlerine katılımlarını güçlendirmek, genç istihdamını ve kırsal işletmelerde iş sağlığı ve güvenliğini teşvik etmek oldu. İşveren örgütlerine ise kırsal alanlarda etkin ekonomik ve sosyal kalkınma politikalarını savunmak, temsil alanlarını kırsal kesimlere doğru genişletmek, kırsal alanlardaki işletmeler ile kentlerdeki işletmeler arasında koordinasyonu sağlamak, işletmelerin gelişmesi için direkt hizmet temin etmek ve verimliliği artırmak için eğitimler düzenlemek oldu.

Geliştirilmiş Verimlilik, İstihdamın Gelişmesi ve Kalkınmaya Yönelik Beceriler Komitesi

Yine bu yıl oluşturulan komiteler arasında yer alan Geliştirilmiş Verimlilik, İstihdamın Gelişmesi ve Kalkınmaya Yönelik Beceriler Komitesi ise üretkenlik, istihdam ve insan onuruna yakışır iş arasındaki bağın güçlendirilmesi için çalıştı.

Komite çalışmalarında hükümetlerin rolü belirlenirken hayat boyu öğrenimi kolaylaştıran ve beceri kazandıran dinamik ve sağlam eğitime yatırım yapılması gerektiği ifade edildi. İşçilerin hareketliliğini kolaylaştırmak için ulusal, bölgesel ve uluslararası boyutta beceri tanıma ve sertifikasyona yönelik mekanizmalar oluşturulması gerektiği vurgulandı. Yeni beceriler elde etmek ve mevcut yetenekleri artırmak amacıyla işçilere yeniden mesleki eğitim programlarının sağlanması için yatırımlara ihtiyaç olduğuna değinildi ve aktif iş piyasası önlemleri, rehberlik ve istihdam hizmetleri sağlanması gerektiği vurgulandı. Ayrıca, tüm bunların sağlanmasında ve konuyla ilgili küresel unsurların yönlendirilebilmesinde üçlü yapı ve sosyal diyalogun önemi belirtildi.

Komite, aktif iş piyasası politikalarıyla sosyal koruma önlemlerinin birleştirilmesi gerektiğinin altını çizdi ve sosyal tarafların nasıl katkı sunabileceğini değerlendirdi. Komite, sosyal taraflardan mesleki eğitimin herkese ulaşmasını sağlayan sistemlere katkıda bulunmalarını, İş sağlığı ve güvenliği de dahil olmak üzere çalışma standartlarının uygulandığı çalışma koşullarının oluşturulması için faaliyetlerini devam ettirmelerini istedi. Bunun dışında komitede yeni teknolojilere karşı becerilerin sürekli artırılması gerektiği vurgulandı ve sosyal tarafların bu konuda sürdürülecek çalışmalara katkıda bulunmaları istendi. Ayrıca sosyal tarafların su seviyelerinin artması, kuraklık, kasırga gibi yerel veya küresel sorunlarla mücadeleye ve alternatif enerji kaynaklarının kullanımına destek veren yeni ve yaratıcı çalışma yöntemlerinin geliştirilmesine katkıda bulunmaları istendi.

Komite çalışmaları sonucunda kaliteli ve daha kolay ulaşılabilir eğitim ile becerilerin artırılabileceği, sosyal birlikteliğin sağlanması ve daha kaliteli işler yaratılması için gerekli olan teknolojik değişimlerin, yatırımların ve sürdürülebilir işyerlerinin elde edilebileceği ortaya çıktı.

Başbakan Erdoğan Maden Ocağında

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, Türkiye Taşkömürü Kurumu (TTK) Kozlu Müessese Müdürlüğü'ne bağlı "Uzun Mehmet 1" kuyusundan maden ocağına indi. Başbakan Erdoğan'a, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Faruk Çelik, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Hilmi Güler, TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, Genel Mali Sekreter Ergün Atalay, Genel Maden-İş Sendikası Genel Başkanı Ramazan Denizer eşlik etti.

Başbakan Erdoğan, beraberindekilerle birlikte "Payton" adı verilen raylı sistem aracına bindi ve deniz seviyesinden 560 metre aşağıdaki "358 Kartel 1" üretim bölümüne geldi. Burada kömür çıkaran Erdoğan, "Bu çilenin çekildiği yerde tüm işçi kardeşlerimizle denizden 564 metre derinlikte ve ondan sonra da denizin altına doğru yaklaşık 2,5 kilometrelik bir seyahatimiz oldu. Bu çilekeş kardeşlerimizin maden ocağında nasıl çalıştıklarını, nasıl taşkömürü çıkardıklarını bizzat gördük ve yaşadık. Bu mücadelenin nasıl zorlu bir mücadele olduğunu gördüm. Bugüne kadar bu mücadelede, ekmek mücadelesi verirken şehit olan tüm vatandaşlarımı rahmetle anıyorum ve bu vesile ile tüm işçi kardeşlerimi kutluyor, tebrik ediyorum" dedi.

Başbakan Erdoğan, ocak çıkışında TTK Kozlu Müessese Müdürlüğü bahçesinde işçilere hitaben bir konuşma yaptı. Başbakan Erdoğan konuşmasında, işçilere TTK'ya 1500 artı 1500 olmak üzere 3000 işçinin alınacağı müjdesini verdi. Yerin yüzlerce metre altında kömürün nasıl çıktığını görme imkanı bulduğunu aktaran Erdoğan, maden işçilerinin ne kadar zor şartlar altında çalıştığını bizzat gördüğünü ifade ederek, maden işçilerinin Türkiye'de alın terinin gerçek temsilcileri olduğunun altını çizdi. "Bu kardeşlerimizin kapkara olmuş yüzlerinden parıldayan ışıklar var. Onlar umut ışıkları. İşte bu umut ışıkları, bu ülkenin karanlıktan aydınlığa çıkan istikametinin görüntüleridir" diye konuştu.

Erdoğan'ın madene iki aşamalı olarak 3000 işçi alınacağı müjdesini vermesi Zonguldak'ta büyük bir sevince neden oldu. GMİS Genel Başkanı Ramazan Denizer bu kararın Zonguldak'ı rahatlattığını söyledi.

10

Enerji İşçisi Özelleştirmeye Karşı Direniyor

TES-İŞ Sendikası, örgütlü olduğu tüm işyerlerinde düzenlediği kitlesel basın toplantılarıyla enerjide özelleştirmelere tepki gösterdi. Özelleştirme İdaresi önüne siyah çelenk bırakılarak dağıtım ihaleleri protesto edildi

Ankara'da Başkent ve Sakarya Elektrik Dağıtımın özelleştirilmesine yönelik ihale tekliflerinin alındığı saatlerde Özelleştirme İdaresi Başkanlığı önünde düzenlenen kitlesel basın açıklamasına çok sayıda enerji işçisi, Tes-İş Genel Merkez ve Şube yöneticileri, TÜRK-İŞ Genel Merkez Yöneticileri, TÜRK-İŞ'e bağlı sendikaların genel başkan, yönetici ve üyeleri, enerji sektöründe çalışan memurlar da destek verdi.

Yurt çapındaki işyerlerinde düzenlenen basın toplantılarında ortak bir açıklama okundu. Açıklama, Ankara'da, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı önünde düzenlenen kitlesel basın toplantısında Tes-İş Genel Başkan Yardımcısı M. Murat Aytemiz tarafından okundu. Aytemiz'in konuşması sık sık "Enerji İşçisi Türkiye'nin Bekçisi", "Enerji Vatandır, Vatan Satılmaz", "Vatanı Satanı Biz de Satırız", "Vur Vur İnlesin Hükümet Dinlesin", "Kahrolsun IMF Yaşasın Türkiye", "İşçilerin Birliği Sermayeyi Yenecek", "Şalter İnecek AKP Gidecek" sloganlarıyla kesildi.

Genel Başkan Yardımcısı Aytemiz, açıklamasında, Hükümetin, Türkiye'nin tüm elektrik dağıtım bölgeleri ile elektrik üretim santrallerini ardı ardına özelleştirmeye yönelik bir süreç başlattığını, bu kapsamda 11 ili kapsayan Başkent Elektrik Dağıtım ile Sakarya Elektrik Dağıtımın özelleştirilmesine yönelik ihale tekliflerinin 10 Haziran 2008 günü alındığını, Meram ve Aras dağıtım bölgeleri için tekliflerin de Eylül ayında alınacağını hatırlattı. Aytemiz, Tes-İş'in enerjide özelleştirmelere karşı olduğunu vurgulayarak "Tes-İş, Türkiye'yi aydınlattığı gibi 'karanlıkta bırakma' gücüne de sahiptir" dedi.

Aytemiz, "Sayın Başbakan İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı döneminde elektrik dağıtım özelleştirmelerinin ne kadar olumsuz sonuçlar doğurduğunu yaşayarak görmüştü. Başbakan olduğu zaman da özelleştirme isteyen İstanbul sa-

nayicilerine 'Elektrik dağıtım özelleştirmeleri başka özelleştirmelere benzemez. Özelleştirirsek, ananız ağlar' diye seslenmişti. Biz de Sayın Başbakan'a bu sözlerini hatırlatıyor ve sesleniyoruz: Elektrik dağıtım özelleştirmeleri başka özelleştirmelere benzemez. Gelin ülkemizin geleceğini karatmayın, gelin milletin anasını ağlatmayın.

Enerji bir ülkenin can damarıdır. Gelin bu damarı özelleştirmelerle kesmeyin" diye konuştu.

Dağıtım Özelleştirmeleri Protesto Edildi

Başkent Elektrik Dağıtım AŞ. ile Sakarya Elektrik Dağıtım AŞ.'nin özelleştirme ihalesi 1 Temmuz 2008 günü yapıldı. Elektrik dağıtım özelleştirmeleri, ihalenin gerçekleştirildiği sırada Özelleştirme İdaresi Başkanlığı önüne siyah çelenk bırakılarak protesto edildi. Tes-İş Genel Başkan Yardımcısı M. Murat Aytemiz, Özelleştirme İdaresi önünde yaptığı açıklamada, "Elektrik zamlarının yürürlüğe girdiği bu günde 30 Haziran akşamı geç saatlerde kamuoyuna duyurulan ve bu çerçevede gizlice 'kaptı kaçtı' mantığı ile yapılan bu pazarlık, ülkemizin geleceğinin pazarlık masasına konması anlamına gelmektedir" dedi. Başkent Elektrik Dağıtım AŞ. ihalesinde en yüksek teklif 1.2 milyar dolar, Sakarya Elektrik Dağıtım AŞ.'de ise 600 milyon dolar oldu. İki ihale de yabancı ortaklı konsorsiyumlarda kaldı.

Başkent ve Sakarya Elektrik Dağıtım AŞ.'nin işletme hakkı devri için nihai pazarlık görüşmeleri Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'nda yapıldı. Başkent Elektrik Dağıtım'ın özelleştirme ihalesinde en yüksek teklifi 1 milyar 225 milyon dolarla Sabancı-Verbund-Enerjisa Ortak Girişim Grubu verdi. Sakarya Elektrik Dağıtım ihalesinde en yüksek teklif 600 milyon dolarla Akcez Ortak Girişim Grubu'ndan geldi. İhalenin yapıldığı Özelleştirme İdaresi binası önünde toplanan Özelleştirme Karşıtı Platform, dağıtım özelleştirmelerini protesto etti. Özelleştirme İdaresi önüne siyah çelenk bırakıldı. Tes-İş Sendikası adına Genel Başkan Yardımcısı M. Murat Aytemiz Özelleştirme İdaresi önünde bir basın açıklaması yaptı. Aytemiz şunları söyledi:

"TES-İŞ Özelleştirmeye Karşıdır"

Tes-İş enerjide özelleştirmelere, bu güne kadar gerek eylemleriyle gerekse hukuk mücadelesi ile karşı çıkmıştır. Tes-İş, enerjide özelleştirmelerin ülkemizin çıkarlarına aykırı olduğuna inanmakta, dünyada enerji savaşlarının verildiği günümüz koşullarında enerjinin üretim, dağıtım ve iletiminin devletin elinde olması gerektiğini, üretim ve dağıtımdaki yabancılaştırmanın Türkiye'nin geleceği açısından tehlike arz edeceğini düşünmektedir.

Elektrik zamlarının yürürlüğe girdiği bu günde dün akşam geç saatlerde kamuoyuna duyurulan ve bu çerçevede gizlice 'kaptı kaçtı' mantığı ile yapılan bu pazarlık, ülkemizin geleceğinin pazarlık masasına konması anlamına gelmektedir. Tes-İş, enerjide özelleştirmelere karşıdır ve tehlikeli bulmaktadır.

Tes-İş gerçekleştirilecek özelleştirmeler sürecinde toplu iş sözleşmesinden kaynaklanan haklarını kullanarak, üretimden gelen güç de dahil her türlü yasal eyleme başvuracak, ayrıca hukuki süreci de devam ettirecektir."

Tekgıda-İş Karadeniz Bölge Temsilciler Kurultayı Başarıyla Sonuçlandı

Kumlu:

"Sendikacılık hareketinde TÜRK-İŞ'ten üstün güç tanımıyorum."

Türkel:

"Amaçları Çay-Kur'u özelleştirerek yok etmek."

Tekgıda-İş Sendikamıza üye olan Çay-Kur işçilerinin birtakım baskılarla sendika değiştirmeye zorlanması üzerine, Tekgıda-İş Sendikamız uzun bir süredir etkili bir mücadele veriyor. Sendikal rekabete ve etik değerlere aykırı bir biçimde, siyasi baskılarla Tekgıda-İş'ten koparılmak istenen Çay-Kur işçilerinin bu direnci kırılmak isteniyor. Sürgün tehditleriyle işçiler yıldırılmaya çalışılıyor.

Bu baskılara karşı direnen Tekgıda-İş Sendikamız, 28 Haziran 2008 günü, Rize'de "Karadeniz Bölgesi Temsilciler Kurultayı"nı gerçekleştirdi. Bu Kurultay, sendikal rekabeti etik dışına çıkaran Hak-İş ve bağlı sendikalarına karşı Tekgıda-İş'in mücadele kararlılığını ve TÜRK-İŞ topluluğunun birlik ve dayanışmasını göstermesi bakımından son derece etkili oldu.

Kurultaya TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, TÜRK-İŞ Genel Sekreteri ve Tekgıda-İş Sendikası Genel Başkanı Mustafa Türkel, TÜRK-İŞ Genel Mali Sekreteri ve Demiryol-İş Sendikası Genel Başkanı Ergün Atalay, Toleyis Genel Başkanı Cemail Bakındı, Basın-iş Sendikası Genel Başkanı Yakup Akkaya, Tekgıda-İş Sendikası Yönetim Kurulu üyeleri ve şube başkanları, TÜRK-İŞ Samsun Bölge Temsilcisi İsmail Topçu, Trabzon ve Rize'de faaliyet gösteren TÜRK-İŞ'e bağlı sendikaların şube başkanları ve ÇayKur işçileri katıldılar. Ayrıca üretici birlikleri, ziraat odaları, sivil toplum kuruluşları, çeşitli siyasal parti temsilcileri, muhtarlar da kurultaya katılanlar arasındaydı.

Yerel basının büyük bir ilgi gösterdiği, yerel televizyonlardan canlı olarak yayınlanan Kurultayda, TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu bir konuşma yaptı. Konuşmasına, ülkenin iki farklı gündemi olduğunu, siyasetin gündemiyle halkın gündeminin örtüşmediğini belirterek başlayan Kumlu, şu görüşleri dile getirdi:

Kumlu: "Türk işçisinin soyadı TÜRK-İŞ'tir."

"Halkın gündemi, işsizlik, yoksulluk, açlık olmaya devam etmektedir. Ülkenin gerçek gündemi de budur. Ama televizyonları seyrettiğimizde, gazeteleri okuduğumuzda, gündemi belirleyen ve her gün değişen konular, bizleri siyasete yabancılaştırmaktadır. Rejim tartışmaları zemininde onlarca konuyu kapsayan ve yine bu zeminde değişik konu başlıkları altında yaşanılan bölünme ve ayrışma, son derece endişe verici bir hal almıştır. Siyaset, sorunlara çözüm bulma sanatıdır. Siyasilerin, sorun çıkarmayı iş edindikleri, bununla da yetinmeyip, çıkardıkları sorunu büyüterek, halkı o sorun zemininde ayrışmaya teşvik ettikleri bir ortamda, siyasi istikrar bir yana ekonomik istikrardan da bahsedebilmek zordur.

Mustafa Kumlu TÜRK-İŞ Genel Başkanı

Demokrasilerde siyasi partilerin yanında demokrasinin vazgeçilmez kurumları vardır. Bunlar bağımsız kaldıkları müddetçe rejim emniyettedir. Nereden gelirse gelsin bu kurumları kukla haline getirmek arzusu tehlike çanlarının işaretidir. Türkiye bugün maalesef demokrasinin teminatı kurumlarının bağımsızlığını tartışır hale gelmiştir. Ve bu durum endişe ve kaygı vericidir.

Aslında Türkiye, yaşadığı tüm sorunları aşabilecek güce sahip, maddi ve manevi olarak dünyanın bir çok ülkesinden daha zengin bir ülkedir. Olması gereken kısır çekişmelerden, suni gündemlerden sıyrılıp, ülkenin gerçek sorunu olan işsizlik ve yoksulluğa çözüm bulunması için kolları sıvanmasıdır.

TÜRK-İŞ, bu amaç doğrultusunda atılacak her adımda üzerine düşen tüm sorumluluğu yerine getirmeye hazırdır. Ve yoksulluk, işsizlik, açlıkla boğuşan Türk Halkı'nın kendisini yönetenlerden en önemli beklentisi bu sorunlarına çözüm bulunmasıdır. Açlık, işsizlik ve yoksulluğun hakim olduğu bir ülkede hangi yasayı çıkarırsanız çıkarın uygulamada, demokrasinin sınırları giderek daralacaktır. Çünkü açlık ve yoksulluk, demokrasi ile yönetilemez. Açlık, işsizlik ve yoksulluğun hakim olduğu bir ülkenin sivil toplum örgütlerine, sendikalara da tahammülü yoktur.

Eğer bir ülkede hür bir sendikacılık hareketi varsa, demokrasi de var demektir. Ülkeyi yönetenlerin demokrasiyi koruyabilmek için her şeyden önce sendikacılığa sahip çıkmaları, onun gelişebilmesi için her türlü engeli kaldırmaları gerekmektedir. Ülkemiz maalesef uzunca süredir bu anlayıştan yoksundur. Ör-

Mustafa Türkel TÜRK-İŞ Genel Sekreteri

gütlenmenin, işçinin ve o işyerinin güvencesi olduğu maalesef yeteri kadar anlaşılamamaktadır. Örgütlenmenin aynı zamanda kayıtdışı ekonominin, taşeronlaşmanın panzehiri olduğu da anlaşılamamaktadır. Türkiye'nin bunu anladığı ve gerekli düzenlemeleri yaptığı gün, ülkemiz açısından milat olacaktır.

Ben sendikacılık hareketinde TÜRK-İŞ'ten üstün güç tanımıyorum. Sizlerin de tanımamanızı istiyorum. Kendilerini böyle görenler gaflet içindedir. Türkiye'nin ilinde, ilçesinde, mahallesinde, köyünde var olan isim TÜRK-İŞ'tir. Bu isimden medet umanların sayısı milyonları bulmaktadır.

Bugün Çay-Kur'da sıkıntılı bir dönem yaşanmaktadır. Bilindiği gibi, Hak-İş'e bağlı sendikalar son yıllarda özellikle TÜRK-İŞ'e bağlı sendikaların örgütlü bulunduğu işyerlerine yönelik örgütlenme faaliyetlerini iktidar desteği ile yoğunlaştırmış bulunmaktadır. Bu sendikaların girdiği işyerlerimizde işçiler büyük bir mağduriyet yaşamaktadır. Orman işçilerinin 4 yıldır toplu iş sözleşmesinden mahrum kalması bu mağduriyetin en çarpıcı örneğidir.

Çay-Kur'da yaşanan gelişmeler de tıpkı Orman İşletmeleri ve çeşitli belediyelerde olduğu gibi tezahür etmektedir. Elbette işçilerimiz istediği sendikayı seçmekte hürdür. Buna saygı duyarız. İşçilerimizin sendika seçme hakkının korunması için bir gün mücadele etmek gerekirse bu mücadeleyi yine en ön saflarda TÜRK-İŞ verecektir. ÇAYKUR işçileri de eğer özgür iradeleriyle Öz Gıda-İş'i seçiyorlarsa, bizim mizacımıza uyan onları sevgiyle uğurlamaktır. Ama herkes biliyor ki, Çay-Kur'da yaşanan bu değildir.

Sizden haber bekleyenlere şunu söyleyiniz… Türk işçisinin soyadı TÜRK-İŞ'tir… Bugün baskı ve zorla üye kaydettikleri için "kazandım" sananlar aldanmasın… Balta döner, sap döner, gün gelir hesap döner...

Türkel: "Hesabını soracağız."

TÜRK-İŞ Genel Sekreteri ve Tekgıda-İş Sendikası Genel Başkanı Mustafa Türkel ise konuşmasında, yapılan haksızlıkların bir gün hesabını soracaklarını söyledi. Türkel 55 yıldır çay sanayinde işçinin yanında olduklarını söyleyerek "Özgıda-İş ülke genelinde 7753 üyeye sahip. Bunların amacı hizmet değil Çay-Kur'u satmaktır. Hizmetlerine emin olsam namerdim Rize'den sendikamı çekerim" dedi. Türkel şunları söyledi:

"Bazı siyasetçilerin kucağında sendikacılık yapanlara sendikacı demeyiz biz. Onlara taşeron deriz. Sendikacılık böyle alanlara çıkıp yiğitçe bağırmaktır. Tavrını koyarak davasını ve kavgasını sürdürmektir.

Tekgıda-İş Sendikası'nın 55 yıldır bugünlere gelmesi için mücadele eden, çay fabrikalarının bacasının tütmesi için mücadele eden, Çay-Kur'da yaşanan bu olayları içi kan ağlayarak seyreden tüm dostlarıma şükranlarımı sunarım. 55 yıldır bölge ile gerek hükümet binası ile gerek hastaneleri ile bütünleşmiş bir sendika. Bu bölgenin, Artvin'inden Trabzon'una kadar bölgenin olmazsa olmazı olan bir sendikayız. Elli yıldır, elli beş yıldır, Çay-Kur'la zaman zaman sorunlar olmuş, ama bütün bunların üstesinden gelerek işçilerin ortak menfaati noktasında bir araya gelmişiz.

Bir şeyler oldu kamuya ait bütün işletmeler özelleştirilirken, bu bölgeden yöneticiler başta Mesut Yılmaz olmak üzere Çay-Kur'u özelleştirmemek için hep bir mücadele içerisinde girmişlerdir. Onlara buradan teşekkür ediyorum.

Ülkenin en önemli kuruluşlarından biri olan Çay-Kur'u ayakta tutma mücadelemizi kıskananlar oldu ve Çay-Kur birilerinin canını sıkmaya başladı. Çay-Kur'u nasıl alaşağı ederiz de uluslararası şirketlere kurban ederiz diye oyunlar tezgâhlanmaya başlandı. Özelliklede çay sanayiini yakından bilen bazı siyasetçilerde bu oyunların tezgâhtarı oldular. Çay-Kur'un çalışanları ile sendikası ile karşılarından büyük bir güç olduğunu bildikleri için, Çay-Kur'u

özelleştiremeyeceksek, Çay-Kur'u öyle bir hale getirelim ki Rize'deki çay üreticileri bize karşı koyamasın diye bir oyunu sahneye koydular.

Bunun adı sekiz aydır bölgemizde uygulanmakta, sendika değiştirmek diyorlar buna. Buna kimi milletvekilleri demokratik tercih diyor. Oysa onlar oynanmak istenen oyunun birer piyonlarıdır. Çay-Kur'daki sendika değiştirmeyi demokratik hak olarak gören milletvekilleri ve sendika başkanları Et-Balık'daki sendika değiştirmekten dolayı neden rahatsızlık duyuyorlar da genel müdürlere baskı yapmaya başlıyorlar. Neden her gün genel müdürün kapısına gidiyorlar. Hani demokrasi vardı, hani sendika değiştirmek bir haktı.

Burada yapmak istedikleri şey şudur: Ülker'in ulus ötesi bir şirket haline gelebilmesi için çayda etkili olması gerekir. Çayda onunla birlikte birkaç tane şirketin etkili olabilmesi için Çay-Kur'un yok edilmesi lazım. Bunları yapabilmek için de buradaki mevcut yapıya saldırmaktalar. Çay-Kur'u yok etmek için nasıl bir operasyona ihtiyaç var. Aslında bunlar biliyorlar Çay-Kur'da başarılı olamayacaklarını. Orman-İş'te de başarılı olamayacaklarını biliyorlardı.

Çay-Kur'da sendikal mücadeleyi başlatarak buradaki dengeleri oynatıp yargıya müracaat ederek bizim yetkimize itiraz etmek sonra aynı Orman-İş'teki gibi beş yıl daha işçiyi sendikasız bırakmak, sonra bu beş yıllık sendikasız süreçte de Çay-Kur'un özelleştirmesi ile ilgili o iştahı kabarmış malum şirketlerin buraya girişini sağlamak ve Çay-Kur'un özelleştirme operasyonunu tamamlamak.

Sayın Başbakanın sözünün arkasında duracağına inancımı koruyorum. Sayın Başbakanın adına bu yörede cingözlük ve cambazlık yapanları kınıyorum. Adı ve unvanı ne olursa olsun herkes işine bakacak. Ama en çokta Çay-Kur Genel Müdürü işine bakacak. Çünkü o koltuğu kamuya hizmet adına, çay üreticisine hizmet, çay üreticisinin sorunlarını çözmek ve Çay-Kur'u ulusötesi şirket haline getirmek için işgal etmesi gerekir. Genel Müdür, genel müdürlüğü bıraktı. Bu genel müdür sendikacılık yapıyor, sendikacılık görevlerini üstlendi.

Ergün Atalay TÜRK-İŞ Genel Mali Sekreteri

Şu anda kadar yapılan sürgünlerin, haksızlıkların Allah şahit olsun ki bir gün hesabını soracağız. Buradan bir kez daha söylüyorum. Bu güne kadar yaptığınız her şey yasa dışıdır. Bu tehditler yasa dışıdır. Baskılar yasa dışıdır. Yasa dışı davranışlarınızdan vazgeçin yoksa bizde yasa dışı davranmak zorunda kalırız, herkes aklını başına alsın.

Çaykur'un önüne 3 bin kişi gitmişti. Şimdi 30 bin kişi gideriz ve biz hakkımızı koruruz. Burayı birilerinin kabarmış iştahına yem etmeyiz, buna asla müsaade etmeyiz. Herkes haddini ve yerini bilsin."

Atalay: "Evinizi terk etmeyin, sahip çıkın."

Kurultayda TÜRK-İŞ Genel Mali Sekreteri Ergün Atalay da bir konuşma yaptı. İşçilere, "Tekgıda-İş Sendikası sizin evinizdir, evinizi terk etmeyin" diye seslenen Atalay şunları söyledi:

"Tekgıda-İş Sendikası, onurlu mazisiyle 55 yıldır Türk işçisinin, Çay-Kur işçisinin hizmetinde olan bir sendikamızdır. Bu sendikamızın bölgeye, bölge insanına büyük hizmetleri olmuştur. Tekgıda-İş Sendikası sizin evinizdir. Evinizi terk etmeyin, evinize sahip çıkın. Sendikanız bugün haklı bir mücadele veriyor. Bu mücadelede sendikanızı yalnız bırakmayın. İşinize, işyerinize, ekmeğinize, sendikanıza namusunuz gibi sahip çıkın. Rize işçisine, Çay-Kur işçisine bu yakışır."

Türkiye'de en fazla örgütsüz işçi sayısının Doğu Karadeniz Bölgesi'nde olduğunu kaydeden Atalay, "Bölgede o kadar sendikasız çay işletmeleri var ki, oralarda örgütlenmek yerine örgütlü yapıya saldırmaktalar. Bunun altında başka şeyler yatmaktadır. Herkes bunu iyice araştırmalı ve aklını başına almalıdır" şeklinde konuştu.

Türkel Rize'de Oturma Eylemi Yapıyor

Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı işyerlerinde, Tekgıda-İş Sendikamız üyeleri istifa ettirilerek HAK-İŞ'e bağlı Özgıda-İş Sendikası'na üye olmaya zorlanıyor. İşçiler üzerinde aylardır tehdit, sindirme ve yıldırma yöntemleriyle şiddetli baskılar uygulanıyor. TÜRK-İŞ Genel sekreteri ve Tekgıda-İş Sendikası Genel Başkanı Mustafa Türkel, bu yasadışı ve antidemokratik baskılara direnmek ve sendikal hak ve özgürlüklere yapılan saldırıları protesto etmek amacıyla 22 Temmuz 2008 gününden itibaren her gün, Çay-Kur Genel Müdürlüğü karşısında yer alan Mesut Yılmaz Parkında, 08:00- 24:00 saatleri arasında oturma eylemi başlattı. Türkel tek başına "Sendikal Haklar, Özgürlük ve Demokrasi Nöbeti" tutacak.

"Bu demokratik tepkiye sahip çıkın"

Çay-Kur Genel Müdürlüğü önünde oturma eylemine başlayan Mustafa Türkel, Çay Tv aracılığıyla canlı yayınlanan basın toplantısında önemli açıklamalar yaptı.

Türkel, Çay-Kur işçilerine hükümet güdümünde bir sendikaya geçmeleri konusunda aylardır yoğun bir şekilde baskı yapıldığını dile getirerek başladığı konuşmasında, "İnsanların demokratik ve yasal haklarını ellerinden alarak, onları canlarının istediği şekilde kendine uşak gibi kullanmasına izin vermeyeceğiz" dedi.

Tekgıda-İş Sendikası'nın 56 yıldır Çay-Kur ile bütünleştiğini ve Çay-Kur özelleştirilmesin diye çaba sarf ettiklerini belirten Türkel, siyasilere ve Çay-Kur Genel Müdürüne bu işten ellerini çekmeleri konusunda aylardır çağrıda bulunduklarını ama Çay-Kur Genel Müdürünün gözlerinin kör, kulaklarının sağır olduğunu, adeta birilerinin ipoteği altına girmiş olduğunu söyledi. Türkel, "Genel Müdür, Özgıda-İş Sendikasının taşeronu rolünü üstlenerek, fabrika müdürlerini tek tek arayıp 'İşçileri derhal sendikadan istifa ettireceksiniz' diyor. Bu Gewnel Müdür Hak-İş ve Özgıda-İş Sendikası'nın tetikçiliğine soyunmuştur" dedi.

Çay-Kur Genel Müdürünün Çay-Kur'a 4-5 yıldır kötülük yaptığını belirten Türkel, Genel Müdürün asıl amacının Çay-Kur'u bitirmek olduğunu, o sendika geldiğinde Çay-Kur'a istediğini yapma operasyo-

nunu hayata geçireceğini sözlerine ekledi.

"Bize verdiğin söze sahip çık"

AKP Hükümetine de eleştiride bulunan Türkel, AKP hükümeti işbaşına geldiğinden bu yana kendileri için demokrasi isterken, başkalarının demokratik haklarını ortadan kaldırmak için nasıl bir zulüm içerisine girdiklerinin en önemli göstergelerinden birini Rize'de, Çay-Kur'da gördüklerini ifade etti. Asıl talimatın yukardan geldiğini iddia eden Türkel, Başbakan Erdoğan'ı tenzih ederek, onun altında çalışan kişilerin bu işleri organize ettiklerini dile getirdi. Ulusal basın aracılığıyla Başbakan'a mektup gönderdiğini hatırlatan Türkel, "Bize verdiğin söze sahip çık, ya da 'bu işin içinde ben de varım' diyecek kadar açık yürekli ol" diyerek Başbakan'a çağrıda bulundu.

Mustafa Türkel, Çay-Kur´a ve Çay-Kur'luya sahip çıkmak adına, Çay-Kur işçilerinin üzerindeki baskıları, Türkiye'deki çalışanların üzerindeki baskıları protesto etmek ve o hakkı savunmak adına bu oturma eylemini başlattığını açıkladı. Eylemin günlerce süreceğini, Türkiye'ye dalga dalga yayılacağını ve hatta Avrupa Parlamentosu'ndan yetkililere gönderdikleri mektuplar aracılığıyla dünyanın da bu mücadeleyi takip edeceğini dile getiren Türkel, işçilere, "Bu demokratik tepkiye sahip çıkın, yüreğiniz yetiyorsa, biraz düzenden ve sistemden şikayetçiyseniz, hak ve özgürlükleriniz elinizden alınıyorsa bu çağrıya ses verin" çağrısında bulundu.

Belediye İşçisine Coplu Müdahale

Konfederasyonumuza bağlı Belediye-İş Sendikası üyesi işçiler, İstanbul Büyükşehir Belediyesi iştiraklerinden İston, İsfalt, Belbim ve Kültür AŞ ile ilgili aldıkları grev kararını İstanbul Büyükşehir Belediyesi binasına asmak için 17 Temmuz 2008 günü sabah saatlerinde Edirnekapı Suriçi'nde toplandılar. Saraçhane'deki İBB binasına yürümek isteyen işçilere polis izin vermedi. Kurulan polis barikatını aşarak yürüyüşe geçmek isteyen işçilere polis biber gazı, cop ve tazyikli sularla müdahale etti. Bunun üzerine Belediye-İş Sendikası yöneticileri ile polis yetkilileri bir süre görüştü. Polisin yalnızca sendika temsilcilerinin İBB binasına gitmesine izin vermesi ve sendika üyelerinin yürüyüşünün yasak olduğunu belirtmesi üzerine Belediye-İş Sendikası yöneticileri polis yetkilileriyle görüştü ancak izin verilmedi. Bunun üzerine işçiler iki ayrı koldan yürüyüşe başladılar. Çevik kuvvet ekiplerince işçilere ikinci kez müdahalede bulunuldu, grubun büyük çoğunluğu ara sokaklara kaçtı. Olay sırasında bazı basın mensuplarının kamera ve fotoğraf makineleri da sıkılan su ve biber gazından zarar gördü. Daha sonra Saraçhane Parkı'nda toplanan grup polisten izin alınmasının ardından İBB binasının önüne geldi. TÜRK-İŞ 1. Bölge Temsilcisi Faruk Büyükkucak yaşanan olayların "işçilere karşı tahammülsüzlüğün göstergesi olduğunu" söyledi. Açıklamaların ardından sendika yöneticileri İBB binasının giriş kapısına grev kararını astılar. İsteklerinin 60 gün içinde kabul edilmesini isteyen Belediye-İş, aksi durumda greve çıkacaklarını belirttiler.

İş Sağlığı ve Güvenliği Seminerleri Yapıldı

TÜRK-İŞ tarafından düzenlenen İş Sağlığı ve Güvenliği seminerlerinden ikincisi 12-13 Mayıs 2008 günlerinde Kayseri'de gerçekleştirildi. Seminere, TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, TÜRK-İŞ Genel Mali Sekreteri Ergün Atalay, 5. Bölge Temsilcisi Meliha Kaya, çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarının bölge müdürleri, Kayseri, Kırıkkale, Niğde, Nevşehir, Yozgat, Kırşehir ve Sivas'tan katılan sendikacılar, temsilciler, baştemsilciler ve yaklaşık 200 kursiyer katıldı. Açılış konuşmasını TÜRK-İŞ 5. Bölge Temsilcisi Meliha Kaya'nın yaptığı seminerde, TEKSİF Şube Başkanı Tahir Horoz ve eski il temsilcisi Adem Özokutan da birer konuşma yaptılar.

TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, Kayseri'de olmaktan duyduğu mutluluğu belirterek şu görüşleri ifade etti:

"Bilindiği gibi, İş Sağlığı ve Güvenliği, çalışma hayatının en temel konularından biri olup günümüzde bir bilim dalı olarak kabul görmektedir. Diğer bilim dallarında olduğu gibi, İş Sağlığı ve Güvenliği de, üretim sürecindeki, toplum hayatındaki değişikliklere bağlı olarak gelişim göstermektedir. Üretim süreçlerini, üretim yöntemlerini, verimliliği, ekonomiyi, çalışanların sağlığını yakından ilgilendiren iş sağlığı ve güvenliği konusu, günümüzde çevre konusuyla birlikte düşünülmekte, birlikte ele alınmaktadır.

"Çevre ve İş Sağlığı ve Güvenliği konusuna gereken önem verilmediğinde, bu alandaki sorunlar kendini çevre kirliliği, hastalıklar, üretim kaybı, iş kazaları, meslek hastalıkları, sakat kalmalar ve ölümler şeklinde göstermektedir.

"İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu Tasarısı" taslak metni, Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyi üyelerinin, sosyal tarafların görüşlerine sunulmuştur. Konfederasyonumuz, iş sağlığı ve güvenliği konularının İş Kanunu kapsamından çıkarılarak ayrı bir kanun olarak düzenlenmesini ve İş Kanuna tabi olarak çalışanlar dışındaki kamu çalışanlarının, işçi ve işyerlerinin de kanun kapsamına dahil edilmesini olumlu karşılamaktadır. Anılan Kanun bir yıldan fazla bir süre geçmesine rağmen kabul edilmemiş, 2006-2008 Politika Belgesi'ndeki hedeflere ula-

şılamamış, örneğin iş kazalarının yüzde 20 azaltılması hedeflenirken, kazalarda yüzde 6 civarında bir artış olmuştur.

"Son aylarda Davutpaşa'da ve Tuzla tersanelerinde gerçekleşen kazalar durumun trajikliğini ve önemini göstermektedir. Tuzla tersaneler bölgesinde ana iş, İş Kanunu'na aykırı bir şekilde büyük oranlarda taşeron firmalarına kaydırılmıştır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Teftiş Kurulu'nun yaptığı incelemelerdeki işverenlerin ve işçilerin dağılımıyla ilgili veriler, asıl işverenin asıl işi bölerek alt işverene verdiğini doğrulamaktadır. Bu durum iş sağlığı ve güvenliği ile diğer yükümlülüklerden kaçınılması anlamına gelmektedir."

Açış konuşmalarının ardından, İsmail Hakkı Kurt "Sendikacılığın Güncel Sorunları ve Çözüm Önerileri", Özcan Karabulut "Türkiye'de İş Sağlığı ve Güvenliği Mevzuatı" konusunda sunumlarını gerçekleştirdiler. Böylece seminerin ilk günkü programı sonlandırıldı.

Seminerin ikinci gününde ise, Dr. Vahide Bilir "İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları", Fikret Sazak ise "İSİG Kurullarında Görevli İşçi Temsilcilerinin Yetki ve Sorumlulukları" konularında sunumlarını gerçekleştirdiler. Kursiyerlere sertifikalarının verilmesiyle iki günlük seminer sona erdi.

TÜRK-İŞ tarafından düzenlenen İş Sağlığı ve Güvenliği seminerlerinden ilki 28-29 Nisan 2008 günlerinde İstanbul'da gerçekleştirildi. "28 Nisan İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları Nedeniyle Hayatlarını Kaybeden İşçileri Anma Günü"ne rastlayan seminerin ilk gününde, TÜRK-İŞ 1. Bölge Temsilcisi Faruk Büyükkucak açılış konuşması yaptı. Seminerin ikinci gününde konuşan TÜRK-İŞ Genel Sekreteri Mustafa Türkel, çalışma hayatının güncel sorunları üzerinde durdu, konfederasyonun çalışmaları hakkında bilgi verdi.

Açış konuşmalarının ardından, İsmail Hakkı Kurt "Sendikacılığın Güncel Sorunları ve Çözüm Önerileri", Özcan Karabulut "Türkiye'de İş Sağlığı ve Güvenliği Mevzuatı" konusunda sunumlarını gerçekleştirdiler. Seminerin ikinci gününde ise, Dr. Vahide Bilir "İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları", Erhan Kaplan ise "İSİG Kurullarında Görevli İşçi Temsilcilerinin Yetki ve Sorumlulukları" konularında sunumlarını gerçekleştirdiler. Kursiyerlere sertifikalarının verilmesiyle iki günlük seminer sona erdi.

2-3 Haziran 2008 günlerinde Samsun'da yapılan İş Sağlığı ve Güvenliği seminerinin açılışında konuşan TÜRK-İŞ 6. Bölge temsilcisi İsmail Topçu, çalışma hayatının özellikle bölgede yaşanan sorunları üzerinde durarak, sorunları üyelerimizin birlik ve beraberliğiyle, dayanışma duygularıyla aşabileceklerini ifade etti. Yaklaşık 100 kursiyerin katıldığı seminerde İsmail Hakkı Kurt "Sendikacılığın Güncel Sorunları ve Çözüm Önerileri", Özcan Karabulut "Türkiye'de İş Sağlığı ve Güvenliği Mevzuatı" konusunda sunumlarını gerçekleştirdiler. Seminerin ikinci gününde ise, Dr. Vahide Bilir "İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları", avukat Murat Özveri ise "İSİG Kurullarında Görevli İşçi Temsilcilerinin Yetki ve Sorumlulukları" konularında sunumlarını gerçekleştirdiler. Kursiyerlere sertifikalarının verilmesiyle iki günlük seminer sona erdi.

TÜRK-İŞ tarafından düzenlenen İş Sağlığı ve Güvenliği seminerlerinden dördüncüsü 5-6 Haziran 2008 günlerinde Tekirdağ Çerkezköy'de gerçekleştirildi. Seminere, TÜRK-İŞ Genel Teşkilatlandırma Sekreteri Pevrul Kavlak, 1. Bölge Temsilcisi Faruk Büyükkucak, Çerkezköy İl Temsilcisi Murat Koçak, Belediye Başkanı Ali Erten, Kaymakam A. Akın Varıcıer, ilçe protokolü, sendika temsilcileri ve 130 kursiyer katıldı.

Seminerin açış konuşmasını yapan Çerkezköy İl Temsilcisi ve Türk Metal Sendikası Şube Başkanı Murat Koçak "İnsan, hem fikren hem de bedenen üretendir. İnsanlar arasındaki üretim ve tüketim dengesi, ancak ve ancak emeğin karşılığının verilmesiyle korunur. Bunun kadar önemli diğer bir unsur, üretim sıra-

Kayseri'deki seminere Genel Başkan Mustafa Kumlu ve Genel Mali Sekreter Ergün Atalay ile çok sayıda konuk katıldı.

İstanbul'daki seminerin açış konuşmasını Genel Sekreter Mustafa Türkel yaptı.

Samsun'daki seminere çok sayıda şube başkanı ve yöneticisi katıldı.

sında ortaya çıkacak kaza ve hastalıklardan korunmasıdır.

İşte iş sağlığı ve güvenliği bunun için önemlidir. Konfederasyonumuz tarafından düzenlenen bu seminer, inanıyorum ki, tersanelerde yaşanan ölümlerin de üzüntüsünü yaşayan bizleri bu noktada birleştirecektir" diye konuştu.

Genel Teşkilatlandırma Sekreterimiz Pevrul Kavlak ise TÜRK-İŞ'in yıllardır sürdürdüğü İş Sağlığı ve İş Güvenliği seminerlerinden bir yenisini sendikacılık hayatına başladığı Çerkezköy'de gerçekleştirmenin mutluluğunu yaşadığını belirterek şunları söyledi:

"İş Sağlığı ve Güvenliği konusu, çalışma hayatının en temel konularından biridir. ILO verilerine göre, dünyada her yıl iki milyon işçi, iş kazaları ve meslek hastalıkları nedeniyle hayatını kaybetmektedir. TÜRK-İŞ, çağdaş İş Sağlığı ve İş Güvenliği standartları normlarından söz edilebilmesi için, tüm işyerlerinin ve tüm çalışanların sağlık ve güvenlik kapsamında olmasını talep etmektedir. Başta devlet olmak üzere işçi-işveren kesimleri, üniversiteler, mesleki birlikler gibi kurum ve kuruluşlar İş Sağlığı ve Güvenliğinin tarafları durumundadır. Ortak amaç, çalışanların yaşam kalitesinin artırılması, işletmelerin üretime devam etmeleri, ve ülkemizin verimlilik düzeyinin yükseltilmesi olmalıdır.

Tuzla tersanelerinde yaşanan işçi ölümlerinin de nedeni, İş Sağlığı ve Güvenliği önlemlerinin alınmaması ve ülkemizi gemi sanayinde dünya dördüncüsü yapan işçimizin canının hiçe sayılmasıdır. Hükümet bu konuda acil olarak önlem almalı, İş Sağlığı ve Güvenliği önlemleri alınıncaya kadar gerekirse üretime ara verilmelidir. TÜRK-İŞ olarak bu konunun takipçisi olacağız."

Kavlak'ın konuşmasının ardından, Belediye Başkanı Ali Erten ve Kaymakamı A. Akın Varıcıer, TÜRK-İŞ'in, Çerkezköy'de böyle bir seminer düzenlemesinden duydukları memnuniyeti ifade ederek, seminerin başarılı geçmesini dilediler.

Açış konuşmalarının ardından, İsmail Hakkı Kurt "Sendikacılığın Güncel Sorunları ve Çözüm Önerileri", Özcan Karabulut "Türkiye'de İş Sağlığı ve Güvenliği Mevzuatı" konusunda sunumlarını gerçekleştirdiler. Böylece seminerin ilk günkü programı sonlandırıldı.

Seminerin ikinci gününde ise, Dr. Vahide Bilir "İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları", Erhan Kaplan ise "İSİG Kurullarında Görevli İşçi Temsilcilerinin Yetki ve Sorumlulukları" konularında sunumlarını gerçekleştirdiler. Kursiyerlere sertifikalarının verilmesiyle iki günlük seminer sona erdi.

İş Sağlığı ve İş Güvenliği seminerlerinden beşincisi 9-10 Haziran 2008 günlerinde Ordu'da gerçekleştirildi. Seminere, Genel Eğitim Sekreteri Nihat Yurdakul, Samsun Bölge Temsilcisi İsmail Topçu, Ordu İl Temsilcisi Selim Yöndem, sendika temsilcileri ve 180 kursiyer katıldı.

Seminer, Ordu İl Temsilcisi ve Belediye-İş Sendikası Ordu Şube Başkanı Selim Yöndem'in açış konuşması ile başladı. Selim Yöndem, "Türkiye'de çalışma hayatı günden güne daha da zorlaşmakta, küresel sermaye sınır tanımaz bir hal almaktadır. Bizlerin, işçi sınıfı olarak bu küresel saldırılar karşısında bilinçlenmeye ve örgütlü olmaya daha da

çok ihtiyacımız vardır. Ülkemizde son zamanlarda sıkça yaşanan işçi ölümlerinin arkasında özelleştirme, taşeronlaştırma ve sendikasızlaştırmanın yattığı açıkça görülmektedir.

Örgütlenme özgürlüğünün önündeki engeller kaldırılmadıkça yaşanan olumsuzluklar devam edecektir. Bizler işçi sınıfı olarak çalışma hayatını olumsuz etkileyen gelişmeler karşısında sınıf ve dayanışma bilinci ile üzerimize düşen sorumlulukları yerine getirmek zorundayız" diye konuştu.

Yöndem'in konuşmasının ardından Genel Eğitim Sekreteri Nihat Yurdakul bir konuşmasını yaptı. Nihat Yurdakul konuşmasında şu görüşleri dile getirdi:

"İş Sağlığı ve Güvenliği bütün çalışanları ilgilendiren, çalışma yaşamının en temel unsurlarından biridir. İş Sağlığı ve Güvenliğine ilişkin göstergeler, temel insan hakları, çalışma yaşamı ve ülkelerin gelişmişliklerine ilişkin önemli göstergeler sunmaktadır. Çalışma yaşamında yaygınlaşan ilkel koşullar ile iş sağlığı ve güvenliği alanındaki sorunlar ülkemizdeki genel tablo ile birleşmektedir. İstanbul Davutpaşa'daki patlama ve Tuzla'daki iş kazalarının İş Sağlığı ve Güvenliği alanında yaşanan trajediyi ortaya koymaktadır. Bu sorunları çözmek için yapılan yasal düzenlemeler sorunları çözmekten uzaktır. İş Sağlığı ve Güvenliği alanında iş yeri ölçeğine bakılmaksızın tüm çalışanların iş sağlığı ve güvenliği mevzuatı kapsamına alınmalı ve yasaların etkin uygulanması için denetim mekanizmaları geliştirilmelidir.

Hükümet tarafından işçi ve işveren kesiminin görüşü alınmadan, tek taraflı olarak hazırlanan kamuoyunda "istihdam paketi" olarak bilinen "İş Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" Meclisten geçmiştir. Konunun uzmanlarının paketin içeriğine ilişkin bakışı nettir. Düzenleme işsizliği azaltacak içerikten yoksundur, tek taraflıdır. Taslağın Meclis sürecinde ekonomiden sorumlu bakanların ve bürokratların dahi haberinin olmadan bir oldubittiyle SSK ve Bağ-Kur kapsamında prim borçlarına af getirilmesi ise, prim borçlarını düzenli olarak ödeyen işverenleri cezalandıran, prim ödemekten kaçan işverenleri ödüllendiren bir düzenlemedir.

Yapılması gereken açıktır. Geniş toplum kesimlerini ilgilendiren bu tür düzenlemeler Ekonomik Sosyal Konsey'de görüşülüp tarafların görüşü alınmadan yasalaştırılmamalıdır. Hükümetiyle, işvereniyle, işçisiyle birbirimizi dinlemeyi, görüşlerimize değer vermeyi öğrenmeliyiz. Ben bilirim yaklaşımının ülkemizi getirdiği noktalar ülkemiz için karanlık noktalardır."

Genel Eğitim Sekreteri Nihat Yurdakul'un konuşmasının ardından, İsmail Hakkı Kurt "Sendikacılığın Güncel Sorunları ve Çözüm Önerileri", Mehmet Ali Candan "İSİG Kurullarında Görevli İşçi Temsilcilerinin Yetki ve Sorumlulukları" konularında sunumlarını gerçekleştirdiler. Böylece seminerin ilk günkü programı sonlandırıldı.

Seminerin ikinci gününde ise, Dr. Vahide Bilir "İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları", Özcan Karabulut "Türkiye'de İş Sağlığı ve Güvenliği Mevzuatı" konusunda sunumlarını gerçekleştirdiler. Kursiyerlere sertifikalarının verilmesiyle iki günlük seminer sona erdi.

Çerkezköy'deki seminerin açış konuşmasını Genel Teşkilatlandırma Sekreteri Pevrul Kavlak yaptı.

Genel Eğitim Sekreteri Nihat Yurdakul Ordu'da seminere katılanlara hitap etti.

22. İş Sağlığı ve Güvenliği Haftası Yapıldı

YURDAKUL: "Çağdaş iş sağlığı ve güvenliği için, tüm işyerlerinin ve çalışanların sağlık ve güvenlik kapsamına alınması gerekiyor."

İş sağlığı ve güvenliği konularını tartışmak ve çözüm yolları bulmak amacıyla düzenlenen "İş Sağlığı ve Güvenliği Haftası"nın 22.si Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından 7-8 Mayıs 2008 günlerinde Ankara'da, Milli Kütüphane toplantı salonunda yapıldı. TÜRK-İŞ'i temsilen Genel Eğitim Sekreteri Nihat Yurdakul'un konuşma yaptığı haftanın açılış konuşmalarında, İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürü Kasım Özer, TESK Genel Sekreteri Naci Sulkalar, HAK-İŞ Genel Başkanı Salim Uslu, DİSK Ankara Bölge Temsilcisi Kani Beko, TİSK Genel Sekreteri Bülent Pirler, ILO Türkiye Temsilcisi Gülay Aslantepe ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Faruk Çelik birer konuşma yaptılar.

Hafta çerçevesinde 7 Mayıs'ta, başkanlığını İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürü Kasım Özer'in yaptığı, ODTÜ'den Doç. Dr. Aydın BİLGİN, Maden Mühendisleri Odası Başkanı Mehmet Torun, TTK İş Güvenliği ve Eğitim Daire Başkanı Mesut Öztürk ve Maden Mühendisi Orhan Çakır'ın katıldığı "Madenlerde İş Sağlığı ve Güvenliği" paneli yapıldı. 8 Mayıs'ta ise başkanlığını İSGGM Daire Başkanı Mehmet Berk'in yaptığı, Hacettepe Üniversitesi'nden Doç. Dr. A. Naci Yıldız, Gazi Devlet Hastanesi'nden Nesrin Berkam, TİSK Müşavir Avukatı Z. Ulaş Yıldız, İSGÜM'den Dr. Buhara Önal'ın katıldığı "İşyerinde Psiko-Sosyal Etkenler" konulu panel yapıldı. Aynı gün yapılan üçüncü panelin başlığı "Çalışma Hayatı ve Sigara" oldu. Hacettepe Üniversitesi'nden Prof. Dr. Zafer Öztek'in yönettiği panele SSUK Başkanı Prof. Dr. Elif Dağlı, Hacettepe Üniversitesi'nden Prof. Dr. Nazmi Bilir, WHO Ulusal Tütün Kontrol Proje Sorumlusu Dr. Toker Ergüder, Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdür Yrd. Dr. Orhan Koray Arberk katıldılar.

Toplantının açılışında konuşan TÜRK-İŞ Genel Eğitim Sekreteri Nihat Yurdakul özetle şu görüşleri ifade etti:

"İş Sağlığı ve Güvenliği konusu çalışma hayatının en temel konularından biri olup günümüzde bir bilim dalı olarak kabul görmektedir. Diğer bilim dallarında olduğu gibi, İş Sağlığı ve Güvenliği de, üretim sürecindeki, toplum hayatındaki değişikliklere bağlı olarak gelişim göstermektedir. Üretim süreçlerini, üretim yöntemlerini, verimliliği, ekonomiyi, çalışanların sağlığını yakından ilgilendiren iş sağlığı ve güvenliği konusu, günümüzde çevre konusuyla birlikte düşünülmekte, birlikte ele alınmaktadır.

Çağdaş toplumlar insana ve çalışana değer vererek, çalışma hayatını çalışma çevresiyle birlikte daha insancıl hale getirerek, yaşam kalitesini yükselterek, verimliliği artırarak hedeflerine ulaşmaktadırlar. Uluslararası Çalışma Örgütü, Dünya Sağlık Örgütü, Avrupa Birliği gibi uluslararası kuruluşların sözleşmeleri, tavsiye kararları ve metinleri yukarıda belirtilen yaklaşım çerçevesinde hazırlanmakta, çalışmalar bu yönde sürdürülmektedir.

Çevre ve İş Sağlığı ve Güvenliği konusuna gereken önem verilmediğinde, bu alandaki sorunlar kendini çevre kirliliği, hastalıklar, üretim kaybı, iş kazaları, meslek hastalıkları, sakat kalmalar ve ölümler şeklinde göstermektedir. Nitekim, 2006 yılı SSK istatistiklerine göre, 2006 yılında 79.027 iş kazası olmuş, kazalar sonucunda 2.267 işçi sakatlanmış, 1.601 işçimiz ise hayatını kaybetmiştir.

SSK verilerinin sadece sigortalıları kapsadığı, sigortalıların sayısının da yaklaşık 7 milyon kişi olduğu, buna karşılık toplam istihdamın yaklaşık 22.5 milyon kişi olduğu düşünülürse, gerçekte iş kazaları ve buna bağlı olarak ölümlerin, meslek hastalıklarının çok daha fazla olduğu anlaşılmaktadır.

Nihat Yurdakul TÜRK-İŞ Genel Eğitim Sekreteri

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliğiyle ilgili ILO sözleşmelerinin ve AB standart ve normlarının, 4857 sayılı İş Kanununun ve çıkarılan yönetmeliklerin kimi maddelerine yansıdığını görülmektedir. Ancak, çağdaş işçi sağlığı ve iş güvenliği standartları ve normlarından söz edilebilmesi için, tüm işyerlerinin ve tüm çalışanların sağlık ve güvenlik kapsamına alınması gerekmektedir.

Türkiye'de iş kazalarının yüzde 62.7 sinin işyeri büyüklüğü 50'nin altında işçi çalıştıran işyerlerinde gerçekleşmektedir. Türkiye iş kazalarında dünyanın en önde gelen ülkelerinden biri iken, meslek hastalıklarında ise sonlarda gelmektedir. SSK verilerine göre meslek hastalığı vaka sayısı çok düşüktür. SSK 2006 yılı istatistiklerine göre 574 meslek hastalığı vakası tespit edilmiştir. Bu sayı ülkemiz için oldukça düşük bir sayıdır. Bunun nedeni meslek hastalığı olgularının saptanamamasıdır.

ILO verilerine göre, dünyada her yıl 2 milyon işçi iş kazalarından veya meslek hastalıklarından hayatını kaybetmektedir. Başka bir ifadeyle, dünyada her gün 5 bin işçi, her bir dakikada ise 3 işçi hayatını kaybetmektedir. Dünyada her yıl 160 milyon işçi işle ilgili meslek hastalıklarına yakalanmaktadır. Dünyada her yıl 22 bin çocuk işçi iş kazalarında hayatını kaybetmektedir.

Dünya gayri safi hasılasının yüzde 4'ü yaralanma, kazalar ve hasta-

lıklar nedeniyle kaybolmaktadır. ILO'nun 2002 yılında hazırladığı " Güvenlik Kültürü Raporu"na göre, meslek hastalıklarının tümü, iş kazalarının yüzde 98'i önlenebilir kazalardır. Bu kazaların ancak yüzde 2'si önlem alınsa bile önlenememektedir.

İş sağlığı ve güvenliğinin tüm topluma mal edilmesi ve sorunların sosyal tarafların katılımıyla çözümlenebilmesi, çalışanların sağlık ve sosyal refahlarının temini için Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ve ILO'nun 155 sayılı Sözleşmesi gereği Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyi kurulmuştur.

İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu Tasarısı" taslak metni, Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyi üyelerinin, sosyal tarafların görüşlerine sunulmuştur. Konfederasyonumuz, iş sağlığı ve güvenliği konularının İş Kanunu kapsamından çıkarılarak ayrı bir kanun olarak düzenlenmesini ve İş Kanuna tabi olarak çalışanlar dışındaki kamu çalışanlarının, işçi ve işyerlerinin de kanun kapsamına dahil edilmesini olumlu karşılamaktadır. Anılan Kanun bir yıldan fazla bir süre geçmesine rağmen kabul edilmemiş, 2006-2008 Politika Belgesi'ndeki hedeflere ulaşılamamış, örneğin iş kazalarının yüzde 20 azaltılması hedeflenirken, kazalarda yüzde 6 civarında bir artış olmuştur.

Son aylarda Davutpaşa'da ve Tuzla tersanelerinde gerçekleşen kazalar durumun trajikliğini ve önemini göstermektedir. Tuzla tersaneler bölgesinde ana iş, 4857 sayılı İş Kanunu'na aykırı bir şekilde büyük oranlarda taşeron firmalarına kaydırılmıştır. 4857 sayılı İş Kanunu alt işvereni, "tanımlar" başlığında 2. maddesi son fıkrasıyla tanımlamaktadır. Burada, "İşletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işler dışında asıl iş bölünerek alt işverene verilmez," hükmüne yer verilmektedir. ÇSGB İş Teftiş Kurulu'nun yaptığı incelemelerdeki işverenlerin ve işçilerin dağılımıyla ilgili veriler, asıl işverenin asıl işi bölerek alt işverene verdiğini doğrulamaktadır. Bu durum iş sağlığı ve güvenliği ile diğer yükümlülüklerden kaçınılması anlamına gelmektedir.

Ülkemizde çalışanların tamamının iş sağlığı ve güvenliğinin koruyucu şemsiyesi altına alınması, iş kazalarının ve meslek hastalıklarının, dolayısıyla ölümlerin ve yaralanmaların en aza çekilmesi için acilen şu önlemlerin alınması gerekmektedir.

- Ulusal mevzuat tarım, inşaat, maden, denizcilik vb. tüm sektörleri ve çalışanları içine alarak ILO sözleşmeleri, uluslararası standart, norm ve ilkeler yönünde düzenlenmelidir.
- İş Kanunu içinde kimi maddelerin yer aldığı iş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili maddeler değil, örneklerine İsveç, Finlandiya gibi gelişkin ülkelerde rastlanılan, ayrı bir İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Kanunu çıkarılmalıdır.
- Mevzuatın en önemli eksikliği, iş sağlığı ve güvenliği açısından küçük ve orta boy işletmelerde çalışan ve toplam istihdamın yaklaşık yüzde 60'ını oluşturan işçileri kapsam dışı bırakmasıdır. Sorunların çözümlenebilmesi için küçük ve orta boy işletmeler için işyeri ortak sağlık birimlerinin kurulması zorunlu hale getirilmelidir.
- TÜRK-İŞ'e göre, Ulusal Konseyin ilk yapması gereken çalışmalardan biri de, ülke düzeyinde iş sağlığı ve güvenliği veri tabanının tüm boyutlarıyla ortaya çıkarılmasıdır.
- İşyerlerinde oluşturulan İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulları demokratik yapılar olarak düzenlenmeli, kurulların yaptırım gücü olmalıdır.
- İş güvencesi ile iş güvenliğinin birbirini tamamladığından hareketle, tüm çalışanlar için insana yakışır norm ve standartta sosyal güvenlik politikaları uygulanmalıdır.
- İşyeri denetimleri etkin olmalıdır.
- Sendikal örgütlenmenin önündeki tüm engeller acil olarak kaldırılmalıdır. Kayıtlı ve örgütlü sektör başta iş sağlığı ve güvenliği olmak üzere çalışma hayatındaki pek çok sıkıntıyı en aza indirecektir.
- İşverenler iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili alacakları tedbirleri ek bir masraf, ek bir maliyet olarak görmemeleri, tam tersine iş kazaları ve meslek hastalıklarını azaltan, dolayısıyla maliyeti azaltan, verimliliği ve üretim artışını sağlayan tedbirler olarak düşünmelidirler. Küreselleşen dünyada sağlıklı ve güvenlikli bir işyerinin ve bu işyerlerinde üretilmiş malların rekabet şansının arttığını da göz ardı etmemeliyiz.

İşçiler ve çalışanlar da öncelikle kendi sağlıkları ve güvenlikleri için iş sağlığı tedbirlerini almalı, güvenlik kültürünün ailevi ve toplumsal sorumluluğun bir parçası olduğunu, kendi geçimleri için, çalışma barışı için, işletmeninin verimliliği için bu kültürü edinmeleri gereğini göz ardı etmemelidirler.

Başta devlet olmak üzere, işçi-işveren, üniversiteler, mesleki birlikler gibi kurum ve kuruluşlar, işçi sağlığı ve iş güvenliğinin tarafları durumundadır. Çalışanların sağlığının korunmasında, üretimin sürdürülmesinde ve çalışma barışının korunmasında taraflara sorumluluklar düşmektedir."

TÜRK-İŞ Üniversite İşbirliği Devam Ediyor

10. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Kongresi Denizli'de Pamukkale Üniversitesi'nde Yapıldı

10. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Kongresi TÜRK-İŞ, Pamukkale Üniversitesi işbirliği ile 23-25 Mayıs 2008 tarihinde Denizli Pamukkale'de gerçekleştirildi. Kongreye 200'den fazla akademisyen ile sendika yöneticileri ve uzmanları katıldı.

Kongrenin açılışı Pamukkale Üniversitesi "Kongre ve Kültür Merkezi"nde yapıldı. Pamukkale Üniversitesi ÇEEİ Bölüm Başkanı Doç. Dr. Oğuz Karadeniz, Dekan Prof. Dr. İnan Özer, Rektör Prof. Dr. Fazıl Necdet Ardıç, Türk Endüstri İlişkileri Derneği (TEİD) Başkanı Prof. Dr. Toker Dereli ve TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu birer konuşma yaptılar.

Genel Başkan Mustafa Kumlu, yaptığı konuşmada şu görüşlere yer verdi:

"Değerli hocalarım, sizler, Türk sendikacılığına büyük emek vermiş bir kültürün içinden geliyorsunuz. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde kurulan 'İçtimaiyat Enstitüsü' ile başlayan sosyal siyaset çalışmaları Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde Sosyal Ekonomi olarak devam etti. Bu bölümleri kuran ve bu bölümlerde çalışan değerli hocalarımız sendikalar ve sendikacılar için bir ömür harcadılar. Türk sendikacılığına harç oldular. Bu hocalarımızdan ebediyete intikal edenleri rahmetle, saygıyla anıyorum. Yaşayanlara uzun ve sağlıklı ömürler diliyorum. Bir elin parmakları kadar olan bu değerli insanların şimdi karşımda gördüğüm yüce topluluk haline gelmiş olmasını kıvanç içinde izliyorum. Sizler çalışma hayatını izleyen ve şekillenmesine neden olan bilim insanlarısınız. Emeğin ve alın terinin akademik yüzü olan sizler bizim en kıymetli hücrelerimizsiniz.

Bir süredir sendika-üniversite ilişkilerinin istenildiği gibi olmadığı kuşkusunu taşıyoruz. Bu nedenle, bu kongrede 'üniversite-sendika çalıştayı' düzenlenmiş olmasına ayrı bir önem veriyorum. Çalıştay sonuçlarını merakla bekliyorum. 'Yönetim ve çalışma sosyolojisi', 'Çalışma yaşamında kadın', 'Çalışma ekonomisi', 'Endüstri ilişkileri' konulu oturumların biz sendikacılara yeni ufuklar açacağına inanıyorum. Kongrenin Pazar günkü bölümünde 'çalışma yaşamında güncel sorunlar' paneli var. Orada dile getireceğiniz hususlar bizler için çok önemli. Ben de söz hakkımı kullanırken katkım olur düşüncesi ile bazı sorunlarımıza değinmek istiyorum.

Türkiye'nin politik gündemi sürekli kendini yenilese de, ülke siyasetinin ekonomi üzerinde şekillendiği unutulmamalıdır. Uygulanan ekonomik programlar uluslar arası para kuruluşlarına verilen sözler çerçevesinde gerçekleşmektedir. Bu durum, ülkemizin gerçek gündemini maalesef 'işsizlik ve yoksulluk' olarak sabitlemektedir. İnsanların aç ve yoksul olduğu bir ülkede tek partili bir hükümet döneminde dahi siyasi istikrardan bahsedebilmek zordur.

Bahsedilen büyümenin sadece kağıt üzerinde kaldığı her geçen gün daha çok fark edilmektedir. Halkımız, gerçek bir büyümenin özlemini çekmekte, tüten bacaların özelleştirmelerle söndürülmesini hazmedememektedir.

Türkiye'de Hükümetler yıllardan beri 'açlığı, yoksulluğu, işsizliği' yönetmektedir. Oysa hükümetlerin görevi 'yoklukları' yönetmek değil, 'varlıklara' kapı açmaktır. Ve çok açık ki, yoksulluk, açlık ve işsizliğin hüküm sürdüğü bir ülkede, var olan demokrasi her zaman tartışmalıdır. Türkiye'nin halkın ihtiyaçlarının birinci planda gözetildiği, yatırım ağırlıklı bir ekonomik programa ihtiyacı vardır.

Son altı aydır, yani TÜRK-İŞ Genel Kurulu'ndan bu yana çalışma hayatının neredeyse birikmiş tüm sorunları için hükümet nezdinde hızlı çözüm sürecine girilmiştir. Siyasilerce bulunan çözümlerin çoğu ise bizler için sorun olmuştur, olmaya devam etmektedir.

Biliyorsunuz, Anayasa Mahkemesi tarafından bazı maddeleri iptal edilen Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası yasası, aylarca gündemimizi meşgul etmiştir. Çalışanların yoğun tepkisine neden olan bu yasa, 2 saatlik çalışmama hakkını kullanmayı da içeren 13-14 Mart eylemlerini beraberinde getirmiştir. Bu süreç kısmi mutabakatla sonuçlansa da Türkiye gerçekliği ile örtüşmeyen 65 yaş emekliliği de dahil önemli bazı konularda sıkıntımız sürmek-

Pamukkale Üniversitesi ÇEEİ Bölüm Başkanı Doç. Dr. Oğuz Karadeniz Genel Başkan Mustafa Kumlu'ya teşekkür plaketi verdi.

tedir. Ana Muhalefet Partisi'nin, yasayı Anayasa Mahkemesi'ne götüreceğini ifade etmesi de memnuniyet vericidir.

Biliyorsunuz Meclis'ten İstihdam Paketi adı altında bir düzenleme geçmiştir. Paketin istihdamı artırmaya yönelik kimi olumlu yanları vardır. Ama şu çok açıktır ki, istihdamın artırılması ve işsizliğin azaltılması için öncelikle yatırım ve üretimin artırılmasına yönelik politikalara ihtiyaç vardır. Bilindiği gibi ülkemizde işsizlik ve kayıt dışılık yan yana yürüyen kronikleşmiş hastalıklardır. Yapılması gereken bu hastalıkların tedavisi için acil tedbirler alınmasıdır. Hemen belirteyim, istihdam paketinde bir ara çok tartışılan ve TÜRK-İŞ tarafından 'genel grev' sebebi sayılan kıdem tazminatı fonu yer almamıştır. Paketten kıdem tazminatı fonunun çıkarılmasının tek nedeni, 13-14 mart eylemlerinde TÜRK-İŞ'in önderlik ettiği güçtür.

Gündemimize 2821 ve 2822 sayılı yasalar bulunmaktadır. İlgili teklif, bugün TBMM komisyonlarındadır. Bu konudaki temel yaklaşımımız, çalışma hayatını düzenleyen yasalarda yapılacak değişikliklerin çağdaş demokratik ülkelerle özdeşleşmemizi beraberinde getirecek özgürlüklerin kapısını açmasıdır. Taslağın bir an önce yasalaşmasını ve örgütlenmenin önündeki engellerin kaldırılmasıyla örgütsüz işçi kardeşlerimizi şemsiyemiz altında toplamaya bir an önce başlamayı istiyoruz. Türkiye bu gün örgütlendikleri için işten atılan Yörsan ve Desa işçilerinin ayıbını yaşamaktadır. Bu durum, Avrupa Birliği kapısındaki Türkiye'ye hiç yakışmamaktadır. Türkiye'nin örgütlenme sorununu aşması, açıktır ki var olan demokrasinin sınırlarının genişlemesini de beraberinde getirecektir.

İş sağlığı ve güvenliği konusunda yaşadığımız sorunlar ise artık kör göze parmak niteliğine bürünmüştür. Bilindiği gibi, İş Sağlığı ve Güvenliği, çalışma hayatının en temel konularından biri olup günümüzde bir bilim dalı olarak kabul görmektedir. Diğer bilim dallarında olduğu gibi, İş Sağlığı ve Güvenliği de, üretim sürecindeki, toplum hayatındaki değişikliklere bağlı olarak gelişim göstermektedir. Üretim süreçlerini, üretim yöntemlerini, verimliliği, ekonomiyi, çalışanların sağlığını yakından ilgilendiren iş sağlığı ve güvenliği konusu, günümüzde çevre konusuyla birlikte düşünülmekte, birlikte ele alınmaktadır.

Çevre, İş Sağlığı ve Güvenliği konusuna gereken önem verilmediğinde, bu alandaki sorunlar kendini çevre kirliliği, hastalıklar, üretim kaybı, iş kazaları, meslek hastalıkları, sakat kalmalar ve ölümler şeklinde göstermektedir.

'İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu Tasarısı' taslak metni, Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyi üyelerinin, sosyal tarafların görüşlerine

sunulmuştur. Konfederasyonumuz, iş sağlığı ve güvenliği konularının İş Kanunu kapsamından çıkarılarak ayrı bir kanun olarak düzenlenmesini ve İş Kanuna tabi olarak çalışanlar dışındaki kamu çalışanlarının, işçi ve işyerlerinin de kanun kapsamına dahil edilmesini olumlu karşılamaktadır. Anılan Kanun bir yıldan fazla bir süre geçmesine rağmen kabul edilmemiş, 2006-2008 Politika Belgesi'ndeki hedeflere ulaşılamamış, örneğin iş kazalarının yüzde 20 azaltılması hedeflenirken, kazalarda yüzde 6 civarında bir artış olmuştur.

Son aylarda Davutpaşa'da ve Tuzla tersanelerinde gerçekleşen kazalar durumun trajikliğini ve önemini göstermektedir. Tuzla tersaneler bölgesinde ana iş, İş Kanunu'na aykırı bir şekilde büyük oranlarda taşeron firmalarına kaydırılmıştır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Teftiş Kurulu'nun yaptığı incelemelerdeki işverenlerin ve işçilerin dağılımıyla ilgili veriler, asıl işverenin asıl işi bölerek alt işverene verdiğini doğrulamaktadır. Bu durum iş sağlığı ve güvenliği ile diğer yükümlülüklerden kaçınılması anlamına gelmektedir. Gelinen noktada, hemen her gün can kaybı yaşadığımız Tuzla, Türkiye'nin ayıbıdır. Ölümlerin gerçekleştiği bir tersanenin süresiz olarak kapatılmış olması geç kalmış olmasına rağmen olumlu bir adımdır. Hükümet, orada yaşananlara son vermek için sorunların gerçek nedenine inmeli ve bu nedenleri ortadan kaldıracak girişimlerde bulunmalıdır. Örgütlenmenin önündeki engeller kaldırılmalı, kayıt dışının ve taşeronlaşmanın önüne geçilmelidir.

TÜRK-İŞ-üniversite işbirliği içerisinde dördüncüsünü yaptığımız bu kongrenin tarafı olmaktan büyük onur duyuyoruz. Bu kongrelere büyük önem veriyoruz. Çalışma ekonomisi ve endüstri alanında yetkili ve etkin böylesine değerli bir topluluğu bir araya getirmekten ve içinde yer almaktan dolayı mutluyuz."

Konuşmasının ardından, Pamukkale Üniversitesi Genel Başkanımız Mustafa Kumlu'ya bir şükran plaketi sundu.

Kongre Sosyal Güvenlik Hukuku, Yönetim ve Çalışma Sosyolojisi, Endüstri İlişkileri, Çalışma Ekonomisi, Çalışma Yaşamında Kadın, Çalışma Yaşamında Güncel Sorunlar, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümleri Sorunları başlıklı oturumlar ile sürdürüldü. Ayrıca "Üniversite Sendika İşbirliği Çalıştay"ı yapıldı. Bu çalıştayı takiben üniversite TÜRK-İŞ ilişkilerinin daha da geliştirilmesi için yapılması gerekenler belirlendi.

Pamukkale Üniversitemizin misafirperverliğine de diyecek yoktu. LAODIKEIA antik kentine yapılan gezi, orada üniversite sanatçılarının verdiği müzik dinletisi birbirini tamamlayan güzelliklerdi.

Pamukkale Üniversitesi'ndeki seminerde çeşitli üniversitelerden akademisyenlerin katıldığı paneller yapıldı.

DOSYA

Turizm Endüstrisi

Ertuğrul GÜNAY
Dr. Mehmet Nil HIDIR
Tayfun SÜNER
Emin Haluk AYHAN
Cemail BAKINDI
Başaran ULUSOY
Prof. Dr. Sevgin Akış RONEY
Prof. Dr. Kurban ÜNLÜÖNEN
Yrd. Doç. Dr. Şimal Yakut AYMANKUY

Bir Endüstri Olarak "Turizm"

Editörden

Sahip olduğu tarihi, kültürel ve doğal güzellikleriyle Türkiye, turizm faaliyetinin yoğun olarak yaşandığı ülkeler arasında ön sıralarda yer almaktadır. Gelişmekte olan ekonomimiz açısından bir fırsat olarak görülen turizm endüstrisi, her ne kadar birçok nedene bağlı olarak yeteri kadar gelişememiş olsa da özellikle, emek yoğun bir endüstri olması bakımından önemlidir.

Sanayileşmiş ve bugün sanayi sonrası olarak belirtilen aşamaya geçmiş gelişmiş ekonomiye sahip ülkelerde de "hizmet sektörü" sanayi ile başa baş bir gelişme eğilimi göstermektedir. Öyle ki; bu toplumlar artık "hizmet toplumu" olarak tanımlanabilmektedirler. Sanayi yatırımlarına oranla daha düşük maliyetle gerçekleştirilebilen hizmet sektörüne ilişkin yatırımlar girişimciler açısından daha cazip olarak görülmektedir.

Genç ve yoğun nüfusuyla ülkemiz, hizmet sektörünün çok çeşitli alanlarına yatırım yapmak için elverişlidir. Ülkemiz açısından turizm endüstrisi, hizmetler sektörünün belki de en önemli bileşenlerinden biri durumundadır. Gelişmeye uygun ve aynı zamanda emek yoğun bir endüstri olması turizm faaliyetlerini girişimciler ve iş arayanlar için önemli kılmaktadır. Turizm yalnızca istihdam potansiyeli açısından değil, sağladığı girdilerle milli gelire olan katkısıyla da ekonomi açısından göz ardı edilebilir değildir. Türkiye ekonomisindeki önemli problemlerin başında gelen cari açıkla mücadele açısından da değerli bir araç durumundadır.

Devletin elini çektiği ve büyük çoğunlukla özel sektörün elinde olan turizm endüstrisi, özel sektör girişimlerinin birçoğunda olan sorunları bünyesinde bulunmaktadır. İşsizlik, özellikle de genç işsizlik oranının yüksek olması bakımından sunduğu iş imkanlarıyla gözde olan bu sektör, güvencesi ve kuralsız çalıştırma biçimleri dolayısıyla işsizlikle mücadelede etkili bir araç olamamaktadır. Hali hazırda hizmet sektöründe istihdam edilen birçok çalışan gibi turizm alanında çalışanlar da geleceklerini güvencede hissedemedikleri ve ücret, çalışma saatleri ve çalışma koşulları vb. konularda yaşanan sıkıntılar dolayısıyla bu sektöre oranla daha örgütlü sanayi ve kamu sektörlerine geçme arzusu içindelerdir.

Oysa ki; istihdam potansiyeli açısından çok daha önde olan turizm endüstrisi ve hizmetler sektörü örgütlülük düzeyinin geliştirilmesiyle işsizler için cazip hale gelebilir. Ayrıca dosyamızda yer verdiğimiz makalelerde de görebileceğiniz gibi verimlilik ve hizmet kalitesini de artıran sendikal örgütlenme turizm endüstrisindeki yatırımcılar için de avantajlı olabilir.

Turizmi yalnızca sıcak yaz günlerinin faaliyeti olmaktan çıkarıp, dört mevsimi kapsayan sürekli bir faaliyet yapamamaktan da muzdarip ülkemizde yaşanan bu sıcak yaz mevsiminde, turizm endüstrisini konu edinmenin yeri ve zamanı diye düşündük ve bu sayımızda dosyamızın konusunu turizm olarak belirledik.

Bu endüstrinin ülkemizin hak ettiği ölçüde gelişmesi ve gelişirken de çalışanlar için cazip iş alanları haline dönüştürülebilmesi dileğiyle..

Filiz ULUSOY

"Türkiye, turizmde son yirmi yılda gösterdiği gelişim itibariyle örnek bir ülkedir."

■ **Ertuğrul GÜNAY** / Kültür ve Turizm Bakanı

Turizm sektörü hem istihdam sağlayıcı özelliği hem de döviz geliri açısından, ülkemiz ekonomisinin itici gücü konumundadır. Gıdadan tarıma kadar yaklaşık 38 sektörü etkileyen ve ülkemizin döviz girdisinin yüzde 40'ını tek başına karşılayan turizm sektörü böylelikle dış ticaret açığımızın önemli bir kısmını kapatmamızı sağlıyor.

Türkiye, turizmde son 20 yılda gösterdiği gelişim itibarıyla, örnek bir ülkedir. 1980'lerin başında dünya turizm pastasındaki payımız yüzde 0.1'ler seviyesindeyken, bugünkü payımız yüzde 3'lere yaklaşmıştır. Dünya seyahat pazarının güçlü bir temsilcisi olan Türkiye gelecek hedeflerini bu gücü iyi idrak ederek belirlemiştir.

2007 yılında, 23 milyon 341 bin yabancı ziyaretçiyi ülkemize konuk ettik. Bu rakam 2006 yılına göre yüzde 18'e yakın, turizmde rekor yıl olan 2005'e göre de yüzde 10.5'lik bir artışa karşılık geliyor. Bu alanda Türkiye yüzde 5.6'lık bir oran ile dünya ortalamasının 3 katı civarında bir büyümeyi yakalamıştır.

Yakaladığımız bu ivmeyi 2008 yılında da yükselterek devam ettirebilmek amacıyla çalışmalarımıza devam ediyoruz. Bu kapsamda doğamızın, kaliteli turizm tesislerimizin yanı sıra hoşgörü, saygı ve misafirperverlik gibi insani değerlerimizin ve de zengin kültür mirasımızın tanıtılması büyük önem taşıyor. Güvenli ve çekici bir varış yeri olarak Türkiye imajının geliştirilmesi, uzun vadede kalıcı bir marka olarak konumlandırılması ve Akdeniz'de rekabet üstünlüğü sağlayarak, Türkiye'ye gelen turist sayısının artırılması öncelikli hedeflerimiz arasında bulunuyor.

Sürdürülebilir turizm anlayışı Türkiye'nin 21. yüzyıldaki vizyonu olacaktır. Doğal çevreyi, tarihi değerleri ve kaliteyi koruyan bir turizm anlayışından hareketle çok daha büyük başarıları yakalayacağımıza inanıyorum. Türkiye'nin bu yıl 25 milyon turist ve 20 milyar dolar gelir elde etmesi hedefini taşıyoruz. Dünyada en fazla ziyaretçi alan ülkeler arasında 9. ve en fazla gelir elde eden ülkeler arasında ise 11. sırada olan Türkiye gelecek yıllarda bu alanlarda dünyada ilk beş ülke arasında yer almasını hedefliyoruz. Bunun için kongre, golf, inanç turizmi, termal turizmi, sağlık, kış sporları, şehir ve kültür, yatçılık gibi alternatif alanlarda yoğunlaşarak, bu süreçte gelir düzeyi yüksek gruplara hitap etmeye çalışacağız.

Ülkemizin turizm alanında gittikçe büyüyen bir potansiyele sahip olması Bakanlığımızca yeni stratejilerin oluşturulmasının gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Turizm politikamız, daima sektörün görüşü ve katılımı dikkate alınarak yürütülmekte ve geliştirilmektedir. Bakanlığımız, ülkemizin turizm alanında pazar payını artırmak ve "Türkiye" markasını güçlendirmek amacıyla, hedef pazarlarımızdaki gelişmeleri, dünyadaki yeni eğilimleri değerlendirerek politikalarını güncellemeye devam etmektedir.

Bu çerçevede vizyonumuz; "sürdürülebilir kalkınma yaklaşımını benimseyerek istihdamın artırılmasında ve bölgesel gelişmede turizmi öncü bir sektör konumuna ulaştırmak ve Türkiye'yi 2023 yılına kadar, uluslararası pazarda turist sayısı ve turizm geliri bakımından ilk beş ülke arasında önemli bir varış noktası ve uluslararası bir marka haline getirmektir".

Vizyonumuza yönelik ilkelerimiz ve bu ilkeler doğrultusunda turizm gelişiminin sürdürülebilir çevre politikaları ile desteklenmesini ve turizmin çeşitlendirilerek tüm ülkeye ve bütün yıla yayılmasını strateji olarak belirledik.

Bu vesile ile toplumun bütün kesimlerini turizmin gelişmesi yönündeki çalışmalara destek olmaya ve daha iyi bir Türkiye yaratma hedefi doğrultusunda ortak duyarlılığa davet ediyorum.

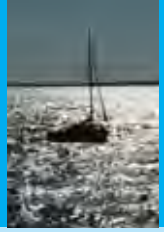

"Turizmin temel sermayesi huzur, güven ve ekonomik istikrardır."

■ **Dr. Mehmet Nil HIDIR** / AK Parti Muğla Milletvekili

Turizm, ülkemizin güneş, su, hava, ören yerleri, otel kalitesi, insan ilişkileri, alışveriş kolaylıkları, hayat standartları ve kural esnekliği bakımından sahip olduğu avantajları; diğer ülke insanlarına tanıtım, anlatımı ve hizmet kalitesi ile, gelir elde edilmesi özelliği olan en önemli sektörlerden birisidir.

1983 yılına kadar yıllık 1 Milyar dolarlık turizm geliri olan Türkiye; bu gelirini, saraylar, müzeler, ören yerleri, kaplıca ve ticari amaçlı ziyaretlerden elde ediyordu.

1983 sonrası Özal Hükümetlerinde; bu turizm alanlarına, güneş, plaj, mavi tur, yat, cruise gemileri, doğal güzellikler dâhil olmuş, 2002 yılında Türkiye'nin turizm geliri 10 Milyar dolar sınırına dayanmıştır.

Ülkelerin gelişmişliği, istikrarı, güven ve huzuru ile paralellik arz eden turizm, ülkemizde de ekonomik ve siyasi krizlerden en çok etkilenen sektör olmuştur.

Nitekim uzun yıllar boyunca Koalisyon Hükümetleri ile idare edilmiş olan ülkemizin; 1983-2002 yılları arasında elde ettiği yıllık 10 Milyar dolarlık turizm geliri, 2003-2008 yılları arasında ortalama 20 Milyar dolarlık döviz girdisine yükselmiştir.

Bu sebeple turizmin temel sermayesi, huzur-güven-iç barış ve ekonomik istikrardır, diyebiliriz.

1988 sonrası turizm analizinde; Rus turistlerin önemli katkısının olduğu, görülmektedir. Burada Sovyetler Birliğinin dağılması ve Prestroika'nın etkisi göz ardı edilmez bir gerçektir.

Bu noktadan hareketle; sadece ülkemizde değil, komşu ülkelerdeki barış, huzur, güven, ekonomik refah ve istikrarında Türkiye ve bölge ülkelerinin turizm potansiyeli ile yakın alakalı olduğu anlaşılmaktadır.

ABD'nin Irak'a 2003 yılında başlattığı ve halen devam eden askeri harekâtı, ülkemizin Doğu ve Güneydoğu turizmini yüzde 100 etkilediği bir gerçektir. Keza; 1996-2002 yılları arasında, Kuzey Batı komşumuz Yugoslavya'da patlak veren iç savaş Türkiye turizmini yüzde 100 etkilemiştir. Yıllardır kanayan bir yara olarak devam eden İsrail'in Filistin topraklarını işgal etmesinden kaynaklanan savaş Türk Turizmini etkilemeye devam etmektedir. Nahcıvan-Ermenistan arasında devam eden Karabağlar Bölgesinin işgali, Ermenistan-Gürcistan arasında patlak veren sınır savaşları, Lübnan'da meydana gelen iç savaş İran-Irak arasında 8 yıl süren komşular arası savaşlarda ülkemizin turizmini etkileyen ve engelleyen bölgesel faktörlerin başında yer almaktadır.

1970-80'li yıllar arasında turizm altyapısı bile olmayan İspanya, Portekiz, İtalya ve Yunanistan bizimle aynı Akdeniz coğrafyasına sahip olmalarına rağmen, onların komşu ve bölge ülkelerinde savaş olmaması sebebiyle; Avrupa ve dünya turizmini, Türkiye dışında kalan bu Akdeniz ülkelerine daha fazla yönlendirmiştir.

2007 yılı İspanya'sının turizm gelirinin 60 Milyar dolar olduğu göz önüne alınırsa; Türkiye'nin son 20 yılda sadece turizm gelirlerinden kaybı ortalama 600 Milyar doları bulmaktadır.

Bu noktadan hareketle; ABD'nin binlerce kilometre öteden Ortadoğu'ya gelip; bizim çocuklarımızın geleceğini çalmaya hakkı yoktur deme hakkımız vardır.

Ülkemizin kültürel hazinesi olarak kabul edebileceğimiz tarihi ve insanî zenginliği, bölücü terör odakları eliyle parçalama vesilesi haline getirmek isteyenler ne yazık ki, rakibimiz olan müttefik ülkelerdir.

Anlıyoruz ki; turizm yerel ve dünya siyaseti ile de yakından alakalıdır. Bütün bu dış kaynaklı entrikalar ne yazık ki; ülkemiz üzerinde oynamaya devam etmektedir. Çocuklarımızın geleceğini aydınlatmak, emanet aldığımız vatan toprağını, bağımsızlığımızı, şanlı bayrağımızı ve bölünmez bütünlüğümüzü gelecek nesillerimiz olan yavrularımıza emanet edebilelim.

Ümit ederim ki 21. Yüzyılın yeni turizm destinasyonu, medeniyetler ittifakı ile hoşgörü turizmine dönüşür. Yine ümit ederim ki, sahip olduğumuz asil ve yüce değerler bir gün ABD'yi de sarar. Böylece ülkelerin, petrol adına değil yüce değerler adına işgal edilmesi gerektiğini kendilerine öğretebiliriz.

"Turizm, ülkemizde en önemli sektörlerin başında gelmektedir."

■ Tayfun SÜNER / CHP Antalya Milletvekili

Türkiye'nin turizm gelirlerinin yaklaşık yüzde 40'ı seçim bölgem olan Antalya'dan elde edilmektedir. Ülke ekonomisine bu kadar katkı yapmasına karşın, Antalya, turizm bakımından hak ettiği değeri bir türlü görememiştir. Antalya ve buna bağlı olarak ülkemizde turizmin daha da gelişmesini istiyorsak öncelikle altyapı, arıtma tesisi, çöp imha, elektrik ve ulaşım gibi konulardaki sorunlara çözümler bulmak zorundayız. Antalya ilimizde kış aylarında özellikle Kepez bölgesinde Hükümet tarafından dağıtılan kaçak ve kalitesiz kömürler, insanların nefes bile alamamasına neden olmaktadır. AKP sayesinde Antalya, turizm kenti olmaktan uzaklaştığı gibi, yaşam kenti olmaktan da çıkmaktadır.

Turizm sektöründe büyük bir aymazlık yaşanmaktadır. Ülkemiz turizminde iki yönlü hastalık vardır. Bunlardan birincisi "her şey dahil" sistemi, ikincisi de turizmi 12 aya yayamama sıkıntısıdır. İspanya turizmi "her şey dahil" sistemiyle batmıştır. O zaman bizim bu sistemden yavaş yavaş vazgeçerek, öncelikle şehir içi otellerde yarım pansiyon veya oda-kahvaltı sistemlerine geçilmesi gereklidir. Turistler sadece otelde deniz, kum, güneşten yararlanıp, insanlarımızı tanımadan, nereye geldiğini sağlıklı olarak göremeden dönmektedir. Özellikle Antalya ve çevresinde "her şey dahil" sistemiyle artık şehir içi turizm işletmeleri zarar etmektedirler. Çevre esnafı her şey dahil sistemi yüzünden zor günler geçirmektedir. Turizmde devlet eliyle verilen teşvikler yeniden gözden geçirilmelidir. Bundan 15-20 yıl önce kurulan şehir içi oteller o zamanın şartlarına göre uygun bulunarak onaylanmıştı. Ancak değişen günün şartları doğrultusunda şehir dışında kurulan tatil köyleri ve otellere verilen kredi destek ve muafiyetler daha önce faaliyet gösteren otellerin rekabet şansını azaltmıştır.

Sonuç olarak, şehir içinde her şey dahil sisteminden bir an önce vazgeçilmesi ve şehir içi turizm işletmelerine uzun vadeli oda yenileme kredileri verilmesi gerekir. Bu yolla ülkemizdeki turizm işletmelerinin kalitesi de artırılmış olacaktır.

İkinci büyük önemli sıkıntı turizmi 12 aya yayamamaktır. Kış turizminin üzerinde çok ciddi olarak durulmalı, ekolojik tarım ve dağ turizmi desteklenmelidir. Akseki ve çevresi, Göktepe Yaylasını da içine alacak şekilde turizm bölgesi ilan edilmelidir. "Yerel potansiyelin" de turizme katkısı sağlanmalı, bunun için özel çalışmalar yapılmalı. Deniz, güneş ve kumun yanı sıra kültür turları, kar, kış, dağcılık, doğa turları, kuş gözlemciliği, bitki, hayvan çeşitliliğini izleme gibi özel uzmanlık gerektiren turlar düzenlenerek, ülkemizdeki turizm işletmelerinin yılın dört mevsiminde kar etmesi sağlanmalı. Büyük turizm bölgelerinde 1500 kişi ve üzerine hizmet verecek kongre salonları hayata geçirilmelidir. Kaplıca turizmi ile birlikte sağlık turizmi için de mevcut altyapı bulunmaktadır. Bunun yanında spor turizmine de gereken önem verilmeli, Antalya'ya daha çok Avrupa ve birinci lig takımını çekme yolunda çalışmalar yapmalıyız.

Yoğun göç alıp sağlıksız gelişen kentlerin ortak kaderi, her gelenin rant peşinde olmasıdır. Çarpık yapılaşma sonucunda gelecek kuşaklara nasıl bir Antalya bırakacağımızı ciddi biçimde düşünmemiz gerekmektedir. Yakın zamanda, yoktan var edilen Konyaaltı Koruluğu ranta teslim oldu. Bu koruluk gibi bin bir güçlükle oluşturulan Belek ve Sorgun Ormanlarını da aynı sonuç beklemektedir. Golf sporu, ormanları, yeşili; ranta kurban etmenin yeni yolu olmuştur. Muhakkak Belek'de golf alanı yapılacaksa, ormanların hemen arkasında çok uygun araziler mevcuttur. Buradaki köylerin topoğrafyası da buna uygundur. Oralara suni tepeler inşa etmeniz gerekmemektedir. Ama bu arazide çalışmak masraflıdır. Özel mülkiyet söz konusudur. Devlet arazisi olan ormanı kesmek en ucuz ve en kolay olan yoldur ve AKP Hükümeti de bu yolu seçmiştir. Antalya'da artık çok az kalmış olan doğal güzelliklerimizi rant paylaşımından korumak için her türlü mücadeleyi yapacağız. Bundan kimsenin şüphesi olmasın.

Antalya'da Gazipaşa, Gündoğmuş, Akseki ve İbradı Havzası, kış turizmine ve ekolojik tarıma çok uygundur. Bununla birlikte Kaş, Finike, Kumluca, Korkuteli ve Elmalı Havzası da ekolojik tarım için çok elverişlidir. Her iki havza da ekolojik tarıma açılmalı ve yöre halkları da desteklenmeli, İbradı ve Güçlüköy'de ev şarapçılığı teşvik

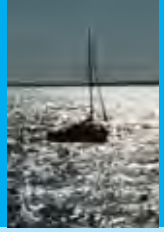

edilmelidir. Yerel potansiyel de mutlaka işin içine alınmalıdır. Turizmi 12 aya yayabilmek için, bunun üzerinde özellikle durulması gereklidir. Yine Antalya Akseki, İbradı, Gazipaşa ve Gündoğmuş'taki eski evlerin "kültür evi" olarak düzenlenmesi konusunda girişimler yapılmalı, bu yöre mutlaka kültür turizmine açılmalıdır.

Türkiye, turizm ve kültür değerleri bakımından köklü bir geçmişe sahip olup, birçok ülkenin kıskanacağı zenginliktedir. Bu çeşitliliğin, zarar görmeden gerçek değerine kavuşması lazımdır. Rakiplerimizden İspanya 1200 km kıyı şeridine sahipken, sadece Antalya'nın kıyı bandı 650 km'dir. Bir "mastır plan" çerçevesinde bölge farklılıklarını bütüncül bir yaklaşımla ele almamız gerekmektedir. Yabancı ülkelerde fazla tanınmayan doğal, tarihi, kültürel zenginliklerimiz ön plana çıkarılarak, bu güzelliklerin tadına yılın her mevsiminde varılabileceği özellikle vurgulanan bir Türkiye tanıtımı yapılmalıdır.

Turizm sezonu sona erdiği zaman, otellerin çoğu 6 aya yakın bir zaman kapanmaktadır. Bu devrede otellerden turizm işçilerinin çıkarılması söz konusu olmaktadır. Ölü sezonda 300 bin turizm çalışanının en az 150 bini işten çıkarılmaktadır. Bunu önlemek için, turizm çalışanlarının SSK primlerinin kademeli olarak düşürülmesi veya bu primlerin 6 aylık sıkıntılı dönemde alınmaması gibi çalışmalar mutlaka yapılmalıdır. Turizm sektöründeki kaçak işçi sorununa da çözüm bulmak için stopaj kaldırılıp, SSK vergileri yüzde 2'ye indirilmelidir. Bu gerçekleştirilirse gider üzerinden kontrol imkânı doğacak, kayıt dışı ekonomi kayıt altına alınmış olacaktır.

TBMM'de kabul edilen bir tasarıya değinmek istiyorum. Turizmi Teşvik Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı, TBMM Genel Kurulunda AKP milletvekillerinin oylarıyla kabul edilmiştir. Kabul edilen tasarıya göre, devlet ormanları, turizm yatırımlarına tahsis edilebilecektir. Tasarıyla birlikte, turizm yatırımlarına tahsis edilebilecek "devlet ormanı" sayılan alanın toplam genişliği, illerin "orman" sayılan alan genişliğinin yüzde 1'ini geçemeyecektir. Ancak, görünürde kolaylıkla küçümsenebilecek bu oran, ülke genelinde toplam 2,1 milyon dönüm orman alanına denk düşmektedir.

Bu düzenlemeyle Antalya'da 111, İçel ve Muğla'da 84, Çanakkale'de 53, İzmir'de 48 ve Aydın'da da 31,5 bin dönüm genişliğinde orman alanı turizm yatırımlarına tahsis edilebilecektir. Tasarıyla bu alanların % 30'unda yapılaşmaya izin verildiği göz önünde bulundurulduğunda, çeşitli yapılaşmalarla orman ekosistemlerine doğrudan ve dolaylı olarak getirilebilecek yükün boyutları daha kolay kavranabilecektir.

Bu oran belirlenirken kentin tüm ormanları dikkate alınacaktır. Özellikle Antalya'da Toroslar'ın arkasındaki ormanlar da hesaplamaya dâhil edilecek. Ancak turizm amaçlı tesisler tüm sahil kesiminde yapılacak, sonra da yüzde 1'i geçmedik diyecekler. Bu hesap yanlıştır, bu şekilde yapılmamalıdır. Ormanlık alanlarımız, göz göre göre ranta teslim edilecektir. Yanlış hesap Bağdat'tan dönecektir. Yine kabul edilen tasarıyla yapılmak istenen düzenleme, talan girişimine davetiye çıkarmaktadır. Özellikle, golf tesisleri yapımlarının yol açtığı orman yıkımlarının çokça yaşandığı Antalya yöresinde bu tür yatırımları için ön izin alan veya kesin izin aşamasına gelen çok sayıda yerli ve yabancı yatırımcı orman talanını yasal bir şekilde yapabilecektir.

Antalya'da ağaçlandırılması 30 yıl alan Antalya Belek Ormanları'nda, bölgenin turizm alanı ilan edilmesinin ardından bir doğa katliamı yaşanmıştır. Belek Ormanları 1955'te kumul ve kıyı erozyonunu kontrol etmek amacıyla oluşturuldu. Ortaya dünyanın en iyi ikinci doğal fıstık çamı ormanı, Türkiye'nin ise en iyi fıstık çamı tohum ormanı ortaya çıktı. Ancak Turizm Bakanlığı, 1984'te Belek Ormanları'nın turizme açılmasını planlandı. Turizm Bakanlığı'nın 1990 yılından itibaren bölgeyi 'turizm bölgesi' ilan etmesiyle 23 bin dönümlük Belek Muhafaza Ormanı'na peş peşe tahsisler yapıldı, 45 otel hizmete açıldı. Otellerin yanına 7 golf sahası inşa edildi, 3 golf sahasının yapımı da sürüyor. Bu bölgenin 'turizm bölgesi' ilan edilmesiyle katliamın yasal düzeneği hazırlanmıştı. Burada 18 bin dönümde fıstık çamı, 5 bin dönümde okaliptüs ağacı bulunuyordu. 600–700 bin ağaç vardı, bunun 500 binini kestiler. Halkın tepkisini çekmemek için yolun kenarında birkaç sıra ağaç bırakıldı, asıl kesim ormanın içlerinde gerçekleştirildi. Bölgede 5 ayrı koruma statüsü var. Buna rağmen Belek Ormanları'nın bulunduğu alan turizm sahası ilan edildi. 'Muhafaza Ormanı' en değerli ormanlardan biri demektir. Anayasa'nın 169. maddesine göre ormanlar amaç dışı kullanılamaz. Turizme tahsis edilmesi zaten Anayasa'ya uygun değildir. O bölgenin kıyıları Caretta Caretta üreme alanıdır. Ayrıca uluslararası kuş göç yollarının üzerinde orman içi ve yakın çevresinde de endemik bitki türleri vardır. Yapılan tahsislerin iptali için birçok dava açıldı. Antalya Barosu'nun açtığı dava sonunda Anayasa Mahkemesi Mayıs 2007'de 'orman arazileri turizm amaçlı tahsis edilmemeli' yönünde karar vermişti.

Bu tasarı, siyasal iktidarın, "devlet ormanı" sayılan yerlerde turizm yatırımları için "irtifak hakkı" tesis edilebilmesi sırasında bulunması anayasal bir gereklilik olan "en üstün kamu yararı" ve "zorunluluk bulunma" koşul-

larını, deyim yerindeyse "Anayasaya karşı hile" yoluyla yerine getirme yaklaşımının bir ürünüdür. Bu tasarıya Cumhuriyet Halk Partisi olarak karşıyız ve Cumhurbaşkanından döneceğini ümit ediyoruz.

23. Dönem başladığından bu yana yazılı ve sözlü soru önergeleriyle turizmin sıkıntılarını dile getirmeye çalıştım. Var olan sorunların çözülmesi yolunda öneriler getirdim ve bunda da kısmen başarılı oldum. Bu 9 aylık dönemde Kültür ve Turizm Bakanlığı'na vermiş olduğum soru önergelerinin konuları şunlardır: 6 aylık ölü sezonda turizm çalışanlarının durumu, turizme verilen teşviklerin yeniden gözden geçirilmesi ve kaçak işçi sorunu, turizmi 12 aya yaymak için yapılan çalışmaların sorgulanması, Akseki İlçesi'ndeki kütüphanedeki nadir yazma eserlerin onarım için gönderildiği yerden ne zaman geri getirileceği, Antalya'nın 14 km. doğusunda bulunan Yamansaz bölgesindeki çarpık yapılaşma ve burada yaşanan doğa katliamı, Serik İlçesi'nde bulunan Sillyon antik şehrine gereken önemin verilmesi, Alanya İlçesi'ne yapılan yunus gösteri merkezinin yerinin tekrar sorgulanması.

Turizm, ülkemiz için en önemli sektörlerin başında gelmektedir. Üyesi bulunduğum Bayındırlık, İmar ve Turizm Komisyonunda, her zaman turizm sektöründeki sorunların üzerinde hassas bir şekilde duracağım ve yaşanan problemlerin üzerine gideceğim. Turizmimizi geliştirdiğimiz ve çeşitlendirdiğimiz oranda ülkemizin kalkınacağını düşünüyorum.

"Turizm sektörünün ciddi bir tanıtım ve pazarlama sorunu vardır."

■ **Emin Haluk AYHAN** / MHP Genel Sekreter Yardımcısı, Denizli Milletvekili

Turizm günümüz dünyasında ekonomik ve kültürel katkıları göz önüne alındığında en önemli endüstrilerden birisidir. Faydalananın ve hizmet görenin insan olduğu, aynı anda aynı yerde buluştuğu ve büyük ölçüde yüz yüze iletişimin söz konusu olduğu bir sektördür. Turizm, ekonomik etkisi halka en çabuk yansıyan sektörlerin başında gelmektedir. Bunun temel nedeni, emek yoğun bir sektör oluşudur. Turizm sektörüne giren tüm gelir, turizm sektöründe istihdamı direk, diğer sektörlerde ki istihdamı ise dolaylı olarak etkilemektedir. İnsanların turizm alanında istihdam edilmesi ve bunun için gerekli becerilere sahip olmaları ülke turizminin gelişimi açısından oldukça önemlidir.

Turizm Tanımı

Dünya Turizm Organizasyonu tarafından insanların boş zaman, iş ya da başka sebeplerden dolayı günlük çevrelerinin dışındaki yerlerde kalma ve seyahat aktiviteleri turizm olarak tanımlanmıştır (Evans, 2003:398). 1995 yılından sonra turizm faaliyetlerini etkileyen belirleyici prensipler arasında; ekonomi, teknoloji (bilgi ve ulaşım teknolojilerindeki gelişmeler) ve globalleşme sayılmaya başlanmıştır (WTO:1998). Turizm; "turist" ve "günlük ziyaretçilerin seyahat etmek, tatil yapmak, dinlenmek, yeni ülkeler ve yöreler görmek, çeşitli kültürlerle tanışmak ve Ulaşım, konaklama, alışveriş, eğlence imkânlarından faydalanmak faaliyetlerini kapsamaktadır (Theobald,. 1996:14).

Turizm, ülkeye ekonomik katkısı olan, döviz kazandıran, istihdam yaratan, teknoloji transferine imkân veren bir tüketim faaliyetidir. Tüketiciler, turist; tüketilen mal ise, hizmetten oluşan turistik ürün'dür. Turistik ürün bir mal veya hizmet olduğu kadar, bir coğrafi mekân, bölge veya yöredir. İşte bu bağlamda yabancılar için Türkiye bir turistik üründür (Hacıoglu, 1992:145). Turizm geliri ise, boş zamana ve bilgi sonucu ortaya çıkan ilgiye dayalı bir tüketim talebidir. (Kutluata, 1999: 764).

2.2. Turizm ve İstihdam İlişkisi

Turizm sektörünün sahip olduğu emek yoğun üretim tekniğinin turizm sektörüne giren tüm gelir, turizm sektöründe istihdamı doğrudan diğer sektörleri ise do-

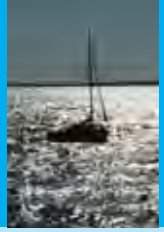

laylı olarak etkilemektedir. Tüm ekonomik faaliyetlerde olduğu gibi, turizmin yarattığı gelir ve döviz akımı turizmin yapıldığı bölge ekonomisinde birbirini takip eden ekonomik etkiler yaratır. Turizmin yarattığı diğer ekonomik etkiler yanında, turistik tüketim harcamalarını gelir olarak elde eden sektörlerde de turizm, istihdamı etkiler. Diğer sektörlerle bağlantılı olarak, seyahat ve turizm her bir dolarlık sektör gelirlerinde ya da yatırımlarında işgücüne en yüksek oranda istihdam sağlayan sektör olarak kabul edilmektedir (İçöz,2005;278). Bunun sonucu olarak turizmin gerek direk gerekse dolaylı etkisi sebebiyle ülkedeki toplam istihdama etkisi oldukça yüksektir. "Turistik tüketim harcamalarının ilk aşamasında elde edilen gelirlerin tekrar harcanması ile ikinci derece istihdam etkisi ortaya çıkar. İstihdam etkisi, turizmin gelişmesine ve turizm talebinin yoğunluğuna bağlı olarak artar. Turizmin gelişmesine paralel olarak turistik tesis yatırımlarının artması, işgücü talebini arttırdığı gibi, turizmin mevsimlik özelliğinin bir sonucu olarak talebin yoğunlaştığı dönemlerde turistik işletmelerin de işgücü talebi artar. Mevsim dışında ise, işgücü talebi azalmakla birlikte yine de bir devamlılık gösterir" (Olalı&Timur,1990;147).

Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi'nin tahminlerine göre dünya turizmi 2006 yılında dünyadaki toplam istihdamın %8,7'sine tekabül eden 234 milyon 305 bin kişiden fazla işgücü istihdam etmiş ve küresel gayrisafi hâsılaya %11,1 oranında katkıda bulunmuştur. 2016 yılında ise 279 milyon 374 bin çalışan ve toplam işgücünün %9 nu oluşturacağı düşünülmektedir. Bu da her 11 çalışandan birinin turizmle ilgili istihdam içerisinde olduğunu ifade etmektedir.Günümüzde 234 milyon kişiden 76,7 milyonunun sadece turizm ve seyahat sektöründe çalıştığı ve toplam istihdamın % 2,8' ini oluşturduğu ve 2016 yılında sadece turizm ve seyahat alanında çalışan sayısının 89,5 milyonu aşacağı ve bununda toplam istihdam içindeki payının %2,9 olacağı tahmin edilmektedir (www.wttc.org).

Turizm yoğun olarak yapıldığı bölgelerde bölgeye büyük miktarlarda para girişi olur. Yapılan harcamalar bölgede yeni is olanaklarını da beraberinde getirir. Sadece turizm alanında değil diğer alanlarda da istihdam olanaklarını arttırır. İşte bu sırada istihdam çarpanı kavramı ortaya çıkar. "istihdam çarpanı konusunda Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan hesaplamalarda çarpan katsayısı 2.23 olarak bulunmuştur. Bunun anlamı, turizmde yaratılan her bir doğrudan istihdamın (örneğin, otel resepsiyonisti, tur rehberi vb.) diğer endüstrilerde de 1.23 kişinin istihdam edilmesine neden olmasıdır" (Milie 1990'dan aktaran İçöz,2005;288).

Turizmin Türkiye Ekonomisindeki Önemi

2001–2007 yılları arasında Türkiye'ye gelen turist sayısını incelediğimizde, turist sayısının her geçen yıl arttığını, 2001 yılında 13,5 milyon olan turist sayısının 2007 yılında 27,2 milyona yükseldiğini görmekteyiz. Diğer taraftan, aynı yıllar içinde turizm gelirleri 10

Yabancı Ziyaretçi ve Yurt Dışında İkamet Eden Vatandaş Ziyaretçi Turizm Gelirlerinin Yıllara Göre Dağılımı

	Toplam			Yabancı			Vatandaş		
Yıllar	Turizm Geliri (Milyar $)	Ziyaretçi Sayısı	Ortalama Harcama ($)	Turizm Geliri Milyar $)	Ziyaretçi Sayısı	Ortalama Harcama ($)	Turizm Geliri (Milyar $)	Ziyaretçi Sayısı	Ortalama Harcama ($)
2001	10	13 450 121	748	7,4	11 276 532	655	2, 7	2 173 589	1 233
2002	11,9	15 214 516	782	9	12 921 981	697	2, 9	2 292 535	1 261
2003	13,2	16 302 050	810	9,7	13 701 418	706	3, 5	2 600 632	1 356
2004	15, 9	20 262 640	784	12, 1	17 202 996	705	3, 8	3 059 644	1 230
2005	18, 2	24 124 501	752	13, 9	20 522 621	679	4, 2	3 601 880	1 173
2006	16, 9	23 148 669	728	12, 6	19 275 948	651	4, 3	3 872 721	1 109
2007	18, 5	27 214 988	679	14	23 017 081	608	4, 5	4 197 907	1 071

Kaynak: http://www.kultur.gov.tr/TR/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFF2B81939FD5B60AFAFFDE13C621852F44

milyar dolardan 18,5 milyar dolara yükselmiştir. Bu dönem içinde turizm gelirlerindeki artış yıllık bazda yaklaşık ortalama yüzde 12 gibi yüksek bir oranda gerçekleşmiştir. Bu turizmin ülke ekonomisi açısından ne kadar önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir.

Türk turizminin ifade ettiği anlam, Türkiye'nin turistik arz ürünlerini koruyarak, turizm sektörünün küresel turizme daha etkin bir biçimde katılmasını sağlamak ve döviz gelirlerini arttırarak ekonomimizin küresel ekonomi içindeki yerini güçlendirmektir. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler için bu bir zorunluluktur. Çünkü, Türkiye'de yatırımların artması, istihdamın yükselmesi, kalkınma düzeyinin hızlandırılması, bölgelerarası dengesizliğin azaltılması ve ödemeler dengesinin açığının giderilmesi gibi sorunların çözümü turizm sektörünün gelişimine de bağlıdır.

A. Milli Gelire Etkisi

Turizm sektörü sahip olduğu özellikler nedeniyle, birçok sektörle doğrudan veya dolaylı olarak ilişki içerisindedir. Turistlerin yapmış oldukları harcamalar sonucunda meydana gelen gelir, kişilerin gelir ve refah seviyelerini yükseltirken, döviz geliri olması nedeniyle de ülkemizin yeni yatırımlar yapabilme imkânını arttırmaktadır. Yatırımların artması aynı zamanda milli gelirin de artması demektir. Turizmde yaratılan gelirin başta tarım, inşaat, mobilya-dekorasyon, gıda ve benzeri pek çok sektörü doğrudan veya dolaylı olarak etkilediği kuşkusuzdur.

B. Türkiye'de Turizmin İstihdama Etkisi

Herhangi bir sektörün ekonomi üzerinde gözle görülebilir en önemli ve belirgin etkilerinden biri yaratılan istihdamdır. Turizm sektörünün ekonomi üzerindeki etkisi, sadece turistik tüketim harcamalarının yapılması ve bu yolla gelir yaratılmasından ibaret değildir. Bununla beraber, turizm talebini karşılamak için işletmelerin yeni yatırımlar gerçekleştirmeleri ve dolayısıyla doğası gereği emek-yoğun üretim tarzına sahip olan bu sektörün gelişimi, istihdam olanakları yaratarak ülkelerin ekonomilerine katkılar sağlamaktadır. Ayrıca, Türkiye gibi işsizlik sorunuyla karşı karşıya bulunan ülkelerde turizm, az yatırımla çok işgücü yaratma özelliği ile istihdam olanaklarını arttırdığı gibi, işsizlik sorununun da çözümünde önemli bir rol oynamaktadır.

Turizm faaliyetlerinin diğer sektörlerden ayrı bir yapıya sahip olması ortaya çıkan istihdam istatistiklerinin ayrıntılı bir biçimde elde edilmesini zorlaştırmaktadır. 2004 yılının Ağustos ayı istatistiklerine göre; Turizm Bakanlığı Belgeli Yatak sayısı 685.000 civarındadır. Bu durumda, konaklama tesislerinde istihdam edilen işgücü sayısı 342.000'i bulmaktadır. Bu rakama marina ve yatçılık, ulaştırma şirketleri, seyahat acenteleri, alış-veriş merkezleri gibi turizmle ilgili çeşitli birimlerde çalışan

Türkiye'de Turizm Endüstrisinde İstihdam

Yıllar	Doğrudan İstihdam	Yıllık Değişim Oranı (%)	Dolaylı İstihdam	Doğrudan+ Dolaylı İstihdam (1)	Türkiye'de Toplam İstihdam (2)	Pay (1/2) (%)
1993	662.081	-	993.122	1.655.203	18.600.000	8.90
1994	711.477	7.46	1.067.216	1.778.693	20.078.000	8.86
1995	703.022	-1.19	1.054.532	1.757.554	20.546.000	8.55
1996	760.916	8.24	1.141.374	1.902.290	21.015.000	9.05
1997	891.334	17.14	1.377.000	2.228.334	20.900.000	10.66
1998	975.399	9.43	1.463.099	2.438.498	21.374.000	11.41
1999	1.012.152	3.77	1.518.277	2.530.379	21.860.000	11.58
2000	1.009.211	-0.29	1.513.816	2.523.027	20.934.000	12.05
2001	1.007.793	-0.14	1.511.689	2.519.482	19.742.000	12.76

Kaynak: TÜİK, http://www.tursab.org.tr/content/turkish/istatistikler adresinden alınmıştır.

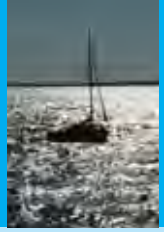

işgücünü ilave ettiğimizde, sektördeki doğrudan istihdam edilen işgücü sayısı yaklaşık 600.000 bulmaktadır. Yine, aynı araştırma sonuçlarına göre, turizmde bir birim doğrudan istihdam yan sektörlerde 1.5 birim dolaylı istihdam yaratmaktadır. Böylece, turizm sektöründe dolaylı olarak istihdam edilen işgücü sayısı 900.000'i, doğrudan ve dolaylı istihdam toplamı ise 1.500.000' u bulmaktadır.

Yukarıda detaylı bir biçimde önemi belirtilen Turizme Partimiz ayrı bir önem vermektedir. Parti Programımız da;

- Sivil havacılığın geliştirilmesi amacıyla özellikle turizme yönelik olarak taşımacılık yapan özel hava yolu şirketlerinin geliştirilmesi için gerekli desteğin sağlanacağı,
- Ülkemizin turizm potansiyeli bu sektörden çok daha fazla gelir elde etmemize imkân verecek kapasite olduğu, turizmin, Türkiye açısından çok önemli olan tanıtım bakımından da etkili bir araç olduğu vurgulanarak Milliyetçi Hareket Partisi olarak turizm sektörüne büyük önem verilmesi gerektiği ifade edilmektedir.

Partimizin 2007 Seçim Beyannamesinde ise;

- Jeotermal kaynaklarımızın turizm sektöründe kullanımının sağlanacağı,
- Kapsamlı bir turizm planlamasının yapılması, buna bağlı olarak turizm politikası hedefleri ve stratejisinin belirlenerek, ülkemizin dört mevsim turizm potansiyeli değerlendirilmesi ile turizm gelirlerinin artırılması ve sürdürülebilir bir hale gelmesi amaçlanmıştır.
- Ülkemizin dört mevsim turizm potansiyeli değerlendirilerek, ülkemizde; deniz turizmi, tarih ve müze turizmi, mağara turizmi, kış turizmi, dağ turizmi, akarsu turizmi, av turizmi, sağlık turizmi, üçüncü yaş turizmi, inanç turizmi, spor turizmi, kongre turizmi gibi çok çeşitli turizm potansiyelini iyi değerlendirmek için tanıtım ve pazarlama konularına etkinlik kazandırılarak, turizm gelirleri pastasından daha fazla pay alınması sağlanmasının hedeflendiği hususu yer almıştır.
- Çalışma Hayatı ve Sosyal Güvenlik başlığı altında Sağlık turizminin geliştirilmesi ve ekonomik değer elde edilmesi için özel sağlık kurumlarının teşvik edilmesi, ayrıca sağlık serbest bölgesi oluşturulması, böylece,
- "Serbest Sağlık Bölgeleri" oluşturularak, yatırım ve istihdam imkânı sağlanması ile turizm gelirlerimizin artırılması konularına yer verilmiştir.

Özellikle turizm bölgelerindeki kamu arazi ve tesisleri bedelsiz tahsis edilmesi, yurt dışındaki özel sağlık kuruluşlarının bu bölgeler de kurulacak şirketlere ortaklığının desteklenmesi suretiyle de doğrudan yabancı sermaye girişi ve talep sürekliliği sağlanması hususuna yer verilmiştir.

Geleneksel pazarların yanı sıra, yeni pazarlara açılmayı ve yeni bir Türkiye imajı oluşturmayı kapsayan özel sektör ve sivil toplum kuruluşları arasın da işbirliği ve eşgüdümü öngören uzun vadeli bir turizm politikası uygulanması, aynı zamanda, değişen tüketici tercihleri dikkate alınarak, bugüne kadar yeterince değerlendirilmemiş bölgelerde turizmin gelişmesi hususları yer almıştır.

MHP olarak, ekonomimizdeki istihdam ve döviz gelirleri ve katma değer açılarından taşıdığı önem sebebi ile turizm sektörüne büyük önem vermekteyiz. Turizm sektörünün bugün ciddi bir tanıtım ve pazarlama sorunu bulunmakta, çevre dostu bir turizm politikasına ihtiyaç duyulmaktadır. Turizm sektörü sorunlarının kalıcı biçimde çözümlenebilmesi için özel sektörün yasal örgütlenmesinin tamamlanması ve kamu ile kuralları belirlenmiş bir işbirliğinin gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Kaynakça

1. HACIOĞLU Necdet, (1992), "Dış Tanıtım ve Örgütlenme Modeli" Turizm Bakanlığı Tanıtma Genel Müdürlüğü, *1. Tanıtma Şurası Tebliğler,* Ankara
2. İÇÖZ, O.,(2005) *Turizm Ekonomisi,* Turan Kitabevi, Ankara
3. KUTLUATA Münir, (1999), "Turizm ve Tanıtma Üzerine", *Yeni Türkiye,* Temmuz-Ağustos, Sayı:28
4. THEOBALD William F., (1996), "Global Tourism The Next Decade", Adivision of Reed Educational and Professional Publishing Ltd.
5. http://www.mhp.org.tr/program/program0.php
6. http://www.mhp.org.tr/beyaname/beyan0.php

"Turizm sektöründe kayıt dışı istihdamın yaygın olduğu gerçeği unutulmamalıdır."

■ Cemail BAKINDI / TOLEYİS Genel Başkanı

Turizm ekonomisi dünya çapında hızla büyümüş, genel ekonomik istikrarın sağlanmasında denge unsuru olmuştur. Turizm harcamaları, 2003 yılında 533 milyar dolara, 2004 yılında 633 milyar dolara, 2005 yılında 80 milyar dolara, 2006 yılında 710 milyar dolara ulaşmıştır. Turizm pastasında ortaya çıkan büyüme ülkemizin turizm gelirlerinde de söz konusu olmuş ve turizm gelirlerimiz yeterli olmada önemli oranda artırmıştır. Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi (WEFA) Türkiye'nin turizm gelirlerinin 2010'da 33 milyar dolar olacağını öngörürken. Dünya Turizm Örgütü (WTO) de Türkiye turizminin yılda yüzde 5.5 büyüyerek, 27 milyon turisti çekebilecek düzeye erişeceği tahmininde bulunmuştur. Bacasız sanayi olarak adlandırılan turizm sektöründe Türkiye'nin beklentilerinin bir önceki yıllarla mukayese edildiğinde artış eğiliminde olmasına rağmen bu rakamlara ulaşmak henüz mümkün olmasa da önemli gelişmelerin olduğu açıktır.

Türkiye'de turizm 24 Mayıs 1949 gün 5392 sayılı Basın, Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü Kanunu'nun hazırlanıp kabul edilmesiyle hareketlendi ve Turizm ve Danışma Büroları kuruldu. Birçok turizm derneği ve seyahat acenteleri faaliyete başladı. 1971 yılında turizme elverişli sahaların kamulaştırılmasıyla ilgili anayasa'ya hüküm konulması, kredi imkânlarının arttırılması, teşvikler verilmesi turizm gelişmelerini olumlu etkilemiştir. 1982 yılında yürürlüğe giren 2634 sayılı Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu'na ile turizmde asıl gelişme sağlanmıştır. Bu kanuna göre Turizm ve Tanıtma Bakanlığı tarafından otel, pansiyon, gazino, lokanta, laj, kamp, eğlence yerleri, spor ve avcılık tesisleri, kaplıcalar. dinlenme ve tedavi kurumları gibi yerler turistik müessese olarak tespit edilerek Turizm Müessesesi Belgesi verilmeye başlanmış, turistik belgeyi alan müesseselere vergi ve harçlardan muafiyet, yabancı işçi çalıştırma izni, uzun vadeli kredilerle kamulaştırılmış arazilerin satın alınabilmesi gibi kolaylıklar sağlanmıştır.

Turizm sektörü 1 980'li yıllardan itibaren çok hızlı bir gelişme göstermiş, sağladığı döviz girdisiyle ekonomik açıkların giderilmesinde önemli yer tutmuştur. 1980 yılında 1.288.000 olan turist sayısı 1990 yılında 389.000'e ulaşmış, 2000 yılında bu sayı 10.412.000'e ulaşmış. 2007 yılında ise 23.347.000'e ulaşmıştır.

Turizm gelirlerinin GSYH içindeki oranı 1980 yılında % 0.6 iken, 1990'da % 2.l'e, 2000 yılında % 3.8'e. 006'da 5.2'ye yükselmiştir. 2006 yılı itibariyle turizm gelirlerinin ihracat içindeki oranı % 19.7'dir,

Turizm gelirlerine baktığımızda turist sayısına paralele artışların olduğunu görüyoruz. 2000 yılında 7.6 milyar dolar olan turizm gelirleri yaklaşık 14 milyar dolara yükselmiştir. Cari açığın finansmanındaki önemli kalemlerden biri olan turizm gelirleri 2007' de artış gösterdi. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre,

2006 yılında 16 milyar 850 milyon 889 bin dolar olan turizm geliri, 2007 yılında yüzde 9.7 artarak 18 milyar 487 milyon dolar düzeyine çıktı. Turizm gelirleri 2005 yılında 18.15 milyar dolarla rekor kırmıştı. Turizm, doğrudan ve dolayı olarak yarattığı istihdam açısından da önemli bir yere sahip olup. 2000 yılı itibariyle doğrudan ve dolayı yarattığı istihdam 2,523.026'dır.

Milli geleneklerimizde yer alan misafirperverlik turistlerin rahat ve unutulmaz bir tatil geçirmesini sağlıyor ve bu memnuniyet her yı1 turist sayısında ve gelirlerinde artışa yol açıyor. Ülkenin hızla büyüyen turizm endüstrisi, eşsiz doğal ve yaşam cazibesinin yanı sıra zengin kültürel ve tarihi yerlerinin de varlığıyla ülke ekonomisine katkı sağlamaktadır. Türkiye her yıl turist girişinde yeni bir rekora ulaşmakta. Sektörün önemi artmaktadır,

Turizm işletmelerinde insan kaynakları diğer sektörlerle mukayese edildiğinde daha çok öneme sahiptir. Çünkü emek yoğun sektörlerin başında gelen turizm adeta istihdam deposu niteliğine sahiptir. Türkiye'de önemli bir yere sahip olan turizm sektöründe, direk ve dolaylı yaklaşık 2.5 milyon işçinin istihdam ediliyor olması ve bu sayının toplam istihdamın yaklaşık % 10'unu oluşturması istihdam açısında önemini ortaya çıkarmaktadır. Hizmet üreten turizm işletmelerinde insan kaynaklarını önemli kılan sadece sayısal veriler olmayıp,

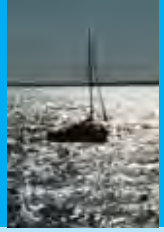

nitelik açısından da farklılıklar söz konusudur. Bu farklı özelliklerinden biri hizmetin üretilmesiyle tüketiminin paralel gerçekleştirilmesi, çalışanların hizmet sürecinin bir parçası olması ve hizmeti sunan çalışanlar somut varlıklar iken buna karşılık hizmetlerin soyut olmasıdır.

Turizm sektöründe kayıt dışı istihdamın yaygın olması, yüksek işsizliğin ve eğitimsizliğin yol açtığı pazarlık kaybı, turizm işletmelerinde kurumsallaşmanın yeterince gerçekleştirilmemesi, turizm sektöründe istihdama yönelik uzun ve kısa vadeli planların olmaması sektörde çalışanları olumsuz etkilemektedir. İşçi- işveren ilişkilerinin bu kadar hassas olduğu bu sektörde gerek işveren, gerekse yönetici işçi ilişkileri sektörün yapısına uygun olmayan düzeyde kaba, katılımcılığa kapalı, amatör, çalışanları takdir etmekten uzak, ödüllendirmeyen, etkili kariyer hedefleri sunamayan bir ilişkiler ağından oluşmaktadır.

Hem sektörün yapısından hem de yönetim anlayışından dolayı kariyer alternatiflerinin oldukça sınırlı olması çalışanların kalıcılığını olumsuz etkilemektedir. Çalışma sürelerinin yasal sınırların üzerinde olması, yüksek işçi sirkülasyonu, günlük çalışma süresinin on altı saate kadar uzaması, ağır iş yükü çalışanların performanslarını düşürdüğü gibi iş doyumunu olumsuz etkilemektedir. Mevsimlik dalgalanmaların ortaya çıkardığı belirsizlikleri de dikkate aldığımızda bu etki daha da artmaktadır. İş hayatının ağır yükü, günlük uzun süreli çalışmalar, yasal dinlenme sürelerine ve günlerine uyulmaması çalışanların aile düzenlerini de olumsuz etkilemekte, iş hayatı ile aile hayatı arasında çatışmaya yol açmaktadır. Aile hayatı üzerinde ki olumsuzluklar aynı zamanda sosyal hayatı sınırlandırmakta ve yaşam doyumu bu etkiler nedeniyle olumsuz etkilenmektedir. Gelir düzeylerinin düşük olması, sınırlı aile ve sosyal hayatın mevcudiyetine karşılık, lüks hizmetleri sunan çalışanlar gerek psikolojik gerekse sosyal sorunlarla karşı karşıya kalabilmektedir.

Bazı turistik işletmelerde gençlerin tatil karşılığında adeta ücretsiz çalıştırılması, stajyer personelin işçi 4bi çalıştırılması bu işyerlerindeki hizmet kalitesini düşürdüğü gibi geçimini bu sektörde sağlamak zorunda olan işçilerin pazarlık güçlerini kırmakta, daimi olmayan işçilerin sezon açıldığında çağrılmaları gecikmekte, azı işyerlerinde çağrılmamaktadırlar. Sezonluk çalışma süresi zaman zaman bir aya kadar düşen sezonluk işçiler sektörden kaçma eğilimine girmektedirler. Özellikle sezonluk işyerlerindeki yemekhane ve yatakhanelerin işyeri seviyeleriyle mukayese edilebilecek düzeyde olmaması, çalışanların içinde bulundukları olumsuz çalışma şartlarını daha da ağırlaştırmakta, bazı işletmelerde bu olumsuz çalışma şartları işletme düşmanlığına kadar tepkisel sonuçlara yol açmaktadır.

Esnek istihdamın yaygın olduğu bu sektörde çalışanlarla yapılan bireysel akitlerde işverenler lehine düzenlemeler ön plan çıkmakta, çalışanlar pazarlık güçleri zayıf olduğu için kendi lehlerine düzenleme yapmamaktadırlar. Yaygın olarak kullanılan belirli süreli sözleşmeler, çağrı üzerine çalışma, ekstra personel, taşeron işçisi gibi uygulamalar çalışanlar üzerinde ciddi olumsuzluklar ortaya çıkarmakta iş ve yaşam doyumunu olumsuz etkilemektedir. Türkiye'de ki yasal süreçlerin ağır işlemesi bu tabloyu daha da ağırlaştırmaktadır.

Turizm politikasını ucuz işgücü, düşük fiyat üzerine kurmuş olan işletmeler son yıllarda ciddi orunlar yaşamaktadırlar. Bilinçsiz rekabetin ortaya çıkardığı fiyatlar o kadar düşmüştür ki işçiyi asgari ücret üzerinde çalıştıran işletmeler dahi problem yaşamaktadırlar. Bu kısır döngü işçilerin iş ve yaşam doyumunu olumsuz etkilediği gibi, işletmeyi de olumsuz etkilemekte; işverenin, işçinin ve müşterinin memnun olmadığı bir tabloyu ortaya çıkarmıştır.

Turizm işletmelerinde yaşanan doyumsuzluğu azaltmak için yönetimlerin bilinçlendirilmesine, kamunun etkin yasal düzenlemeler yapmasına ve denetlemesine ihtiyaç vardır. Hukuki alt yapısı iyi kurulmuş çalışma düzeninden beklenen olumlu sonuçların alınabilmesi için turizmin çeşitlendirilmesine ve tüm yıla yayılmasına ihtiyaç vardır. Belgeli turizm işletmelerinde belgeli istidam uygulanmalı, gerekli eğitimi almamış çalışanlar mesleki eğitimden geçirilmelidir. Ucuz turist ve yabancı tur operatörlerine olan bağımlılık hızla azaltılarak, turizm kaynaklarının kirlenmesi, turistik eserlerin yıpranması önlenmelidir. Sendikal örgütlenmeye karşı yasadışı uygulamaların engellenmesi, kayıt altında çalışmanın teşvik edilmesi esas alınmalıdır.

Türkiye, Avrupa turizm pastasında % 2.5, dünya turizm pastasında ise % 1.8' lik paya sahiptir. Ülkemizin turizm potansiyeli dikkate alındığında bu oranların çok düşük olduğu görülmektedir. 21. yüzyılın en önemli sektörlerinden olan Turizme uzun vadeli bakmak, çevresel kirlenmeden, yapılaşmaya kadar her türlü olumsuz etkileri dikkate alarak politikalar oluşturmak zorundayız. Aksi takdirde ucuz turist diyarı olmaktan ve turizm kirlenmesinde kurtulmamız mümkün olamayacaktır.

"Dolaylı istihdam ile birlikte sektörde istihdam oranı giderek büyüyor."

■ **Başaran ULUSOY** / Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TÜRSAB) Başkanı

Türkiye turizmi 1980'li yılların ortalarından itibaren, zaman zaman tamamı sektör dışında oluşan etkenlere bağlı dalgalanmalar göstermekle beraber, genelde çok hızlı bir büyüme gerçekleştirdi. 2007 yılında ülkemize gelen yabancı ziyaretçi sayısı 23 milyon 341 bine, yabancı ziyaretçi harcamaları ise 13 milyar 990 milyona ulaştı. Yurtdışında ikamet eden T.C. vatandaşlarının yapmış oldukları harcamalarla birlikte turizm gelirleri 18 milyar 487 milyon olarak gerçekleşti. Bu hızlı yükseliş sürecinde, temel göstergelerle turizmin ülke ekonomisi ve istihdam içindeki payı şöyle bir gelişim izledi:

Dış kaynaklı turizm gelirlerinin;

– GSMH içindeki payı 1980 yılında %0,6 iken, 2007 yılında %2,8'e

– İhracata oranı aynı dönemde %11,2'den %17.21'e

– 1980 yılında %6,5 olan, Dış Ticaret Açığını Kapamadaki payı ise 2007 yılında %29,4'e

yükseldi.

Yukarıda yer alan göstergeler sadece ülkemize yönelik dış kaynaklı turizm ile ilgilidir. Oysa ülkemizde giderek büyüyen bir olgu durumuna gelmiş olan iç turizmin ekonomik etkilerinin de göz ardı edilmemesi gerekir. 2006 yılında T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan işletme belgeli ve ayrıca belediyelerden belgeli tesislerde kalan vatandaşlarımızın sayısı yaklaşık 19,6 milyon, yaptıkları geceleme ise 39 milyon 157 bine ulaşmıştır. Gerçekte iç turizm hareketlerine katılanların sayısı, söz konusu tesislerde ki konaklama sayısının çok daha üzerindedir. İç turizm olgusunun ekonomik etkisini hesaplayabilmek için gereken veriler; dünyanın diğer ülkelerinde olduğu gibi, ülkemizde de mevcut değildir. Ancak yukarıda belirttiğimiz istatistik veriler dahi iç turizmin yarattığı ekonomik faaliyet, yöresel ekonomilere, ticarete ve diğer sektörlere etkisi hakkında, bir fikir verebilmektedir.

Turizmin ekonomik etkisi ile ilgili olarak dikkate alınması gereken bir önemli nokta da, turizmin 40'ın üzerinde sektör ve alt sektöre talep sağlamasıdır. Bu nedenle turizmin geniş anlamda ekonomik etkisi, yukarıda verdiğimiz gelir düzeyinden çok daha geniş kapsamlıdır.

Turizmin istihdam etkisine gelince:

Turizm istihdam yoğun bir hizmet sektörüdür. Turizmin sağladığı doğrudan istihdamın 1993 yılında 662 bin iş iken, 2006 yılında 1.250.000 işe ulaştığı tahmin edilmektedir. Buna göre turizm sektöründe doğrudan istihdamın toplam istihdam içindeki payı 1993 yılında %3.5 iken 2006 yılında %5.6'ya ulaşmıştır. Turizmin tarımdan inşaata, mobilyacılıktan teknik teçhizata, reklamcılıktan e-teknolojiye kadar çok çeşitli mal ve hizmet üreten sektör ve alt sektörlere sağladığı talep göz önüne alınırsa, doğrudan ve turizme bağlı dolaylı istihdamla birlikte toplam istihdam etkisi çok daha büyük boyutludur.

Dünyada ve ülkemizde uydu hesap yöntemleri ile elde edilen sonuçlara ve ampirik hesaplara göre, turizmin geniş kapsamda ekonomik etkisi, sağladığı gelir düzeyinin yaklaşık 2,5 katına varmaktadır. Aynı şekilde turizm sektöründe doğrudan ve dolaylı istihdam toplamının da, doğrudan istihdamın 2,5 katı civarında olduğu varsayılmaktadır. TÜRSAB olarak ülkemizde turizmin istihdam etkisini, böyle bir hesapla, 3,1 milyon iş olarak tahmin ediyoruz.

Özetle belirtmek gerekirse turizmin ülke ekonomisi ve istihdamdaki yeri ve önemi giderek daha da artmaktadır. Ülkemizin sahip olduğu olağanüstü yüksek turizm gelişim potansiyeline göre, eğer gerekenler yapılırsa çok daha ileri hedeflere ulaşacağımıza inanıyoruz.

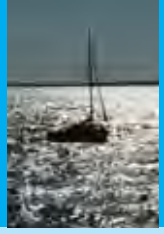

"Ekonomik kalkınma planları ile birlikte doğal çevre mutlaka korunmalıdır."

■ **Prof. Dr. Sevgin Akış RONEY /** Boğaziçi Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Turizm İşletmeciliği Bölümü

Giriş

Uluslararası turizm, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeleri biribirine bağlayan küresel entegrasyonun ve dolayısıyla Yeni Dünya Düzeni'nin önemli bir parçası olarak görülmektedir. 1960'lardan bu yana, özellikle 1967'de Dünya Bankası'nda Turizm Projeleri Bölümünün oluşturulmasından sonra, gelişmekte olan ülkelerin turizme açılmaları batılı gelişmiş ülkeler tarafından desteklenmektedir. Benzer şekilde, gelişmekte olan birçok ülkede de turizm ekonomik büyüme ve kalkınmada önemli bir sektör olarak görülmektedir. Bu ülkelerde turizm sektörünün teşvik edilmesinin altında yatan en önemli varsayım, turizmin olumlu ekonomik etkileri ile ilgili beklentiye dayanmaktadır. Başka bir ifadeyle turizm, milli gelire katkısı, doğrudan ve dolaylı olarak istihdamı artırması, ödemeler dengesine katkıda bulunması, vergi gelirlerini artırması, altyapı yatırımlarına olanak sağlaması gibi gerekçelerle önemli ölçüde teşvik edilen bir sektör olarak görülmektedir.

Ancak, 1970'lerin sonu ve 1980'lerin başından itibaren pek çok iktisatçı, uluslararası turizm endüstrisinin yapısının gelişmekte olan ülkelerin yukarıda sözü edilen hedeflere ulaşmasını büyük ölçüde engellediğini öne sürmektedir. Turizmin tarihsel olarak Batı'da ortaya çıkmış olması, gelişmiş ülkelerin uluslararası turizmin organizasyon ve pazarlamasında söz sahibi olmalarını sağlamıştır. Başka bir ifadeyle, uluslararası turizmin bugünkü yapısı içinde, turizmi pazarlayan Batı merkezli uluslararası tur operatörleri turizm talebini etkileyerek, gelişmekte olan ülkelerdeki turizm endüstrisini denetimleri altında tutmaktadırlar. Bu durum gelişmekte olan ülkelerin ekonomik hedeflerini gerçekleştirmesini zorlaştırmakta, bu ülkelerdeki sınıfsal ve bölgesel eşitsizliklerin sürdürülmesine, ve ayrıca çevresel sorunlara yol açmaktadır.

Turizm Endüstrisinin Ekonomi İçindeki Yeri

Dünyanın giderek küçülmesine yol açan küreselleşme sürecine paralel olarak, turizm endüstrisinin ülke ekonomileri içindeki önemi de artmaktadır. Turizm bir ekonomide isthihdamı, milli geliri, ödemeler dengesini, yatırımları ve kalkınmayı değişik boyutlarda etkiler. Bu etkiler genellikle olumlu yönleri ile ele alınmakla birlikte, turizmin etkilerinin her zaman olumlu olduğunu söylemek mümkün değildir.

Turizm Endüstrisinin İstihdama Etkisi

İstihdam, geniş anlamda bütün üretim faktörlerinin, dar anlamda ise sadece emek faktörünün üretime katılması olarak tanımlanır. Turizm sektöründe makineleşme ve otomasyon olanakları, gelişen teknolojiye paralel olarak bazı bilgisayar sistemlerinin kullanılması ile sınırlı olduğundan, turizmde genel olarak emek yoğun üretim tarzının egemen olduğu kabul edilir. Bu yapı içinde turistik tüketim harcamaları bir yandan sektörde doğrudan istihdam yaratırken, diğer yandan turizm sektörüne mal ve hizmet sunan diğer sektörlerde de yeni iş olanakları sağlayarak dolaylı istihdam yaratır. Bu çerçeve içinde turizmin yarattığı istihdam; doğrudan, dolaylı ve uyarılmış olmak üzere üç grupta incelenmektedir.

Doğrudan istihdam: Konaklama tesisleri, yiyecek-içecek sunan işletmeler, seyahat acentaleri gibi çeşitli tiplerdeki turizm işletmelerinde yapılan harcamalar nedeniyle yaratılan istihdamdır.

Dolaylı istihdam: Turistik harcamalar sonucu oluşmayan, fakat turizm sektörüne girdi veren ve dolayısıyla turizm arzı içinde yer alan tarım, inşaat, bankacılık gibi sektörlerde yaratılan istihdamdır.

Uyarılmış istihdam: Dolaysız ve dolaylı istihdam sağlanan gelir harcandıkça, turizm çarpanının etkisiyle ekonomide yaratılan ek istihdamdır.

Bu çalışmanın orijinali Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu Derneği (URAK) tarafından yayınlanan (yayın no: 2007/1) ve editörlüğünü Melih Bulu ve Hakkı Eraslan'ın yaptığı "Sürdürülebilir Rekabet Avantajı Elde Etmede Turizm Sektörü: Sektörel Stratejiler ve Uygulamalar" adlı kitapta yer almaktadır.

Çarpan modelinde gelirin her el değiştirmesi yeni vergi, tasarruf ve harcama demektir. Vergi ve tasarruflar bu süreç içerisinde dolaşımdan çıkarken, gelirin tüketime ayrılan kısmı başkalarının gelirini oluşturarak dolaşıma devam eder. Böylece ilk yapılan harcama sıfırlanana kadar dalga dalga ekonomiye yayılır. Çarpan modeli ekonomideki bütün sektörlerin biribirleriyle ilişkili olduğu varsayımına dayanır. Dolayısıyla turist harcamalarındaki bir artış sadece turizm sektöründe değil, fakat aynı zamanda turizmin ilişkide olduğu diğer sektörlerde de harcamalara yol açarak, istihdam ve gelir düzeyini etkiler. Başka bir ifadeyle, dolaylı ve uyarılmış istihdamın hacmi turizm sektörünün yerel ve ulusal ekonomi ile ne kadar ilişkili olduğuna bağlıdır. Eğer turizm harcamaları ile elde edilen gelir aynı bölgede harcanmıyorsa bölgede yaratılan istihdam azalacaktır. Benzer şekilde turizm seköründe ithalat eğilimi yüksek ise çarpan etkisi azalacaktır. Modelde vergilerin çarpan katsayısını azalttığı kabul edilmekle birlikte, eğer ödenen vergiler bölge ve ülke ekonomisini canlandırmak için harcanıyorsa çarpan etkisini azalttığı söylenemez.

Turizm harcamalarının istihdam etkisi turizm talebinin yoğunluğuna bağlıdır. Bir bölgeye veya ülkeye olan turizm talebindeki artışa paralel olarak, doğrudan ve dolaylı istihdam da artacaktır. Talebin yoğun olduğu dönemlerde diğer sektörlerden turizm sektörüne geçici işgücü transfer edilmektedir. Turizm talebinin büyük bir kısmının mevsimsel olduğu dikkate alındığında, talebin yoğun olduğu dönemlerde öğrenciler, emekliler ve ev kadınları gibi gerçek işsizlerin dışındaki kişiler ile niteliksiz işgücünün düşük ücretlerle istihdam edilmesi, turizmin istihdam alanında ekonomiye olan katkısını tartışmalı hale getirmektedir.

Turizm Endüstrisinin Milli Gelire Etkisi

Bir ülkede yaratılan gelirlerin toplamından oluşan milli gelir üretim faktörlerine ödenen maşlar, ücretler, faizler, kiralar ve kârların toplamıdır. Turizm gibi emek yoğun bir sektörde maaşlar ve ücretlerin, yaratılan gelirin önemli bir bölümünü oluşturduğunu söylemek yanlış olmaz. Turizm yoluyla yaratılan gelir ile istihdam biribirleriyle yakın ilişkisi olan kavramlardır. Turizm harcamalarının bir ekonomideki gelir etkisi üç şekilde ortaya çıkmaktadır.

Doğrudan gelirler: Turistlerin doğrudan yaptıkları harcamalar sonucunda elde edilen gelirlerdir. Örneğin, turistin otel sahibine ödediği ücret.

Dolaylı gelirler: Birinci aşamaya bağlı olarak, işletmeler arasındaki işlemler için yapılan harcamalardan elde edilen gelirlerdir. Örneğin, otel sahibinin çalışanlarına ödediği ücretler, diğer sektörlerden mal ve hizmet alımı için yaptığı ödemeler, vergi ödemeleri.

Uyarılmış gelirler: Turizmden elde edilen gelirlerin, sektörde istihdam edilen veya turizmden kazanç sağlayan diğer kişiler tarafından harcanması sonucunda elde edilen gelirler. Örneğin, otel çalışanlarının satın aldığı değişik mal ve hizmetler için yaptığı ödemeler, devletin harcadığı vergi gelirleri.

Yukarıda da belirtildiği gibi, turizm sektöründe elde edilen gelirin el değiştirerek diğer kişi ve işletmeler için gelir oluşturması, sonuçta ilk aşamada elde edilen geliden daha fazla miktarda bir gelir yaratarak ülke ekonomisini etkiler. İstihdam çarpanında olduğu gibi, gelir çarpanın değeri de bölgeden bölgeye ve ülkeden ülkeye farklılıklar gösterir. Bir bölge/ ülke turizm sektöründe kullanılan mal ve hizmetlerin ne kadar büyük bir kısmını kendisi sağlayabiliyorsa, bölge/ ülke dışına sızan gelirlerin oranı o kadar azalacak ve dolayısıyla çarpan etkisi artacaktır.

Turizm gelirlerinin ekonomideki rolü ve önemini saptamakta kullanılan bir kriter de yaratılan katma değerdir. Katma değer bir malın satış fiyatından, bu malı üretmek üzere daha önce başka kişiler veya firmalar tarafından yapılmış olan ara tüketim harcamaları çıkarıldığı zaman aradaki farka eşittir. Bir ülkede bütün ekonomik birimlerin mal ve hizmet üretiminde yarattıkları katma değer toplamı o ülkenin milli gelirine eşittir. Milli gelir içinde turizm sektöründe üretilen mal ve hizmetlerin yarattığı katma değerin oranı, turizmin ülke ekonomisi içindeki öneminin belirlenmesini sağlar.

Turizm Endüstrisinin Ödemeler Bilançosuna Etkisi

Ödemeler bilançosu bir ülkenin dış dünya ile olan ekonomik ilişkilerinin sistematik bir kaydıdır. Ödemeler bilançosunun dengede olabilmesi için, bir ülkenin dışarıdan elde ettiği gelirlerin dışarıya yaptığı ödemelere eşit olması gerekir. Ödemeler bilançosunda bir açık veya fazlanın olması, ülkedeki gelir ve istihdam düzeyi, enflasyon ve faiz oranı gibi makroekonomik değişkenleri ve dolayısıyla ekonomik büyümeyi etkileyecektir. Ödemeler bilançosunda cari işlemler ve sermaye hareketleri adı verilen iki temel kalem bulunmaktadır. Cari işlemler hesabında mal ve hizmetlerle ilgili kalemler yer alır. Bir ülkenin sadece mal ithalat ve ihracatından do-

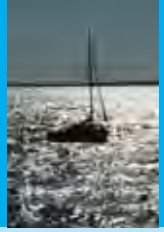

ğan alacak ve borçları gösteren hesaba dış ticaret hesabı denir. Mal ticareti aynı zamanda görünür ticaret olarak da adlandırılırken, hizmet ticaretine görünmez ticaret denir. Dış turizm bu hesabın içindeki kalemlerden biridir. Sermaye hareketleri ise doğrudan yatırımlar, portföy yatırımları, uzun ve kısa vadeli sermaye hareketlerinden oluşan bir hesaptır.

Bir ülkeye gelen turistlerden elde edilen döviz gelirleri, o ülkede yaşayan insanların yurtdışında yaptıkları harcamalardan daha fazla ise, turizmin cari işlemler bilançosu üzerindeki etkisi pozitif olacaktır. Gelişmekte olan ülkelerin çoğunluğu döviz sıkıntısı çektiği için, turizm yoluyla sağlanan dövizler ülke ekonomisi açısından önemlidir. Resmi turizm politikalarının belirlenmesinde ödemeler dengesi önemli bir rol oynar. Turizmden elde edilen net döviz girdisini hesaplayabilmek için, turist harcamalarından turizm sektöründe kullanılmak üzere ithal edilen gıda maddeleri ve diğer kalemler için yapılan ödemeleri, yabancı yatırımcıları turizm alanına çekmek için tanınan vergi ve gümrük kolaylıklarını, düşük faizli kredileri ve kamu hizmetlerinin maliyetinin altında bir bedelle satılması gibi ayrıcalıkları brüt döviz girdisinden düşmek gerekir.

Turizm Endüstrisinin Yatırımlara Etkisi

Yatırımlar altyapı-üstyapı, reel-mali, özel-kamu, yerli sermayeli-yabancı sermayeli yatırımlar olmak üzere farklı şekillerde sınıflandırılabilir. Ancak, ekonomide yatırımlar ile kastedilen genellikle reel ve mali yatırımlardır. Belli bir dönem içinde ekonomideki mevcut üretim araçlarına yapılan eklemeler ve bu eklemeleri mümkün kılan harcamalar reel yatırımlar; tahvil ve hisse senedi gibi gelir getiren değerli kağıtların alımı ise mali yatırımlar olarak adlandırılır.

Bir ülke veya bölgede turizm faaliyetlerinin gerçekleşebilmesi, özel veya kamu kesimi tarafından yapılacak yatırımlara bağlıdır. Büyük ölçekli yatırımlar gerektirdiğinden genellikle devlet tarafından gerçekleştirilen, yol, su, elektrik, haberleşme gibi yatırımlara altyapı yatırımları denir. Bu tür yatırımlar turizmin gelişmesi açısından çok önemli olmakla birlikte, turizmden bağımsız olarak, yerel halkın ihtiyaçlarını karşılamak için bu hizmetlerin verilmesi zorunludur. Dolayısıyla, turizmin altyapı üzerindeki net etkisini belirleyebilmek zordur. Ancak, turizmden kaynaklanan gelişmelerin altyapıyı geliştirici ve yönlendirici bir etkisi olduğu söylenebilir. Turizmin gelişmesinden etkilenen ve bu gelişime paralel olarak değer kazanan bir başka yatırım türü ise üstyapı yatırımlarıdır. Turistlerin konaklama, yiyecek-içecek, dinlenme ve eğlence gibi gereksinimlerini karşılamaya yönelik olan bu yatırımlar yeni istihdam alanları yaratır.

Turizm Endüstrisinin Ekonomik Büyüme ve Kalkınmaya Etkisi

Ekonomik büyüme sadece ekonomik bir olgudur ve ekonominin üretim kapasitesinin artırılmasını, dolayısıyla daha fazla mal ve hizmet üretilmesini ifade eder. Zaman içinde bir yandan üretim faktörlerindeki artışlar, diğer yandan teknolojik gelişmeler nedeniyle ülkenin üretim kapasitesi artar. Ekonomik büyümeye katkıda bulunan üretim faktörleri içinde sermayenin ve iyi eğitilmiş işgücünün yeri özellikle önemlidir. Ekonomik kalkınma ise, Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH)'daki hızlı artışla belirlenen ekonomik büyümenin yanında, ülkenin sosyal, siyasal ve kurumsal yapılarının da değiştirilmesini içeren çok daha geniş kapsamlı bir kavramdır. Örneğin, halkın beslenme, sağlık ve eğitim olanaklarının artırılması, nüfus artışının kontrol altına alınması, ulusal gelirin dengeli dağılımının sağlanması, altyapı ve sosyal yatırımların ülkenin özellikle geri kalmış yörelerine doğru yönlendirilmesi gibi konular, kalkınma sürecinde gerçekleştirilmesi gereken değişimlerdir.

Ekonomik büyüme ve kalkınma için sanayi sektörünün geliştirilmesi gerektiği kabul edilmektedir. Ancak, özellikle gelişmekte olan ülkeler açısından ele alındığında, sanayi yatırımlarını gerçekleştirmek için gereken sermaye birikiminin yetersiz olması önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Bunun yanında, sanayileşmenin gerçekleşmesi için gerekli olan finansmanın temin edilmesi de başka bir darboğaz yaratmaktadır. Bu noktada, döviz kazandırıcı özelliği nedeniyle, turizm sanayinin finansmanında en etkili alternatiflerden biri olarak dikkati çekmektedir. Turizmin ekonomik kalkınma açısından önemini artıran bir başka nokta da, büyük ölçüde insan emeğine dayalı bir sektör olduğundan, gelişimi için dışarıdan ithal edilmesi gereken ileri teknolojiye ihtiyaç göstermemesidir.

Ekonomik kalkınmanın amaçlarından birinin de bölgeler arasındaki gelişme farklılıklarını en aza indirmek olduğu dikkate alındığında, tarım ve sanayi faaliyetleri açısından yeterli kaynak ve potansiyele sahip olmamalarına karşın, zengin bir turizm potansiyeli olan bölgelerin, planlı ve etkin bir turizm politikası uygulayarak dengeli bir şekilde kalkınmaları mümkündür. Bunun

için bölgesel planlama politikalarının tabandan tavana doğru şekillenmesi, bölgenin kaynaklarını, sorunlarını ve gereksinimlerini bilen yerel kamu yetkililerinin, yarıkamusal ve özel kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmaları gerekir. Turizmin bölgesel kalkınmaya olan etkisi her bölgenin özelliklerine göre değişmekle birlikte, uygulanan projelere de bağlıdır. Aynı bölgede uygulanan farklı projeler farklı sonuçlara neden olabilir.

Turizm ve Enflasyon İlişkisi

Zaman zaman bazı mal ve hizmetlerin fiyatlarında görülen artışlardan farklı olarak enflasyon, fiyatlar genel seviyesindeki artış sürecini ifade eder. Nedenlerine göre enflasyon, toplam talebin toplam arzdan fazla olmasından kaynaklanan talep enflasyonu ve faktör maliyetlerindeki sürekli artışın ürün fiyatlarına yansıtılmasından kaynaklanan maliyet enflasyonu olarak iki ayrı grupta analiz edilir. Bir de, enflasyon beklentisinden kaynaklanan enflasyon vardır.

Turizm sektörünün enflasyonist etkisi herşeyden önce turizm sektörünün ülke ekonomisi içindeki önemine bağlıdır ve değişik şekillerde ortaya çıkar. Turizm hareketlerinin genelde gelişmiş ülkelerden gelişmekte olan ülkeler doğru olduğu düşünüldüğünde, yabancı turistlerin gelir ve harcama düzeyi yerli halka oranla daha fazla olacağından, herhangi bir bölgeye olan turizm talebi arttığında, o bölgedeki mal ve hizmet üreticileri ellerindeki ürünlerin fiyatlarını artırmak suretiyle talep enflasyonuna yol açacaklardır. Bu durumda, aynı fiyatı ödeyemeyen yerel halkın mal ve hizmet talebi azalacaktır. Yerel talebin azalmasını önlemek amacıyla, aynı mal ve hizmetler için fiyatların turistlere daha yüksek, yerel halka daha düşük seviyede belirlenmesi sıkça rastlanan bir uygulamadır.

Talep enflasyonuna başka bir örnek de, belirli bir bölgedeki turizm faaliyetlerinin arazi ve gayrimenkule yönelik potansiyel talepler arasındaki rekabeti ve dolayısıyla fiyatlarını artırmasıdır. Daha fazla otel, yazlık ev, turistik tesisler yapılmak istenmesi kimi arazi sahiplerine ve emlak bürolarına spekülatif kazanç sağlarken, kimileri de artan arazi değerleri nedeniyle yükselen vergileri ödeyemeyerek ellerinde bulunan arazi ve gayrimenkulü satmak zorunda kalacaktır. Öte yandan, arazi rantlarının artması daha fazla tarım alanının turizme açılması ve dolayısıyla tarımsal üretimin gerilemesi demektir. Sektörde kullanılan girdi fiyatlarının ve kredi faiz oranlarının yükselmesi, devletin turizme yönelik yeni vergiler koyması veya vergi oranlarını artırması ise maliyet enflasyonuna yol açar.

Gelişmekte Olan Ülkelerde Turizmin Etkileri

Uluslararası turizmin büyük bir bölümü gelişmiş batılı ülkeler arasında gerçekleşmekle birlikte, turizmin etkileri konusundaki tartışmaların önemli bir kısmı gelişmekte olan ülkeler üzerinde yoğunlaşmıştır. Çünkü sosyal ve ekonomik koşulları aynı olan ülkeler arasındaki turizm doğal olarak daha az sorunludur. Yukarıda da belirtildiği gibi, gelişmekte olan ülkeler döviz kazanmak, istihdam ve gelir yaratma olanaklarını artırmak, dolayısıyla ekonomik bağımsızlıklarını kazanabilmek için turizmi bir araç olarak görürler. Ancak, bu ülkelerin yapısal özelliklerinin yanı sıra, uluslararası turizm endüstrisinin yapısı da istenilen hedeflere ulaşılmasını zorlaştırır. Başka bir ifadeyle, turizm talebi turist gönderen gelişmiş ülkelerde oluşup yönlendirildiğinden, gelişmekte olan ülkelerdeki turizm endüstrisi, bu ülkelerin gelişmiş olan ülkelere olan bağımlılığını yeni bir bağımlılığa dönüştürmektedir. Bağımlılık ilişkisi bir taraftan batılı tüketim kalıplarının getirdiği mal ve hizmetlerin karşılanması noktasında ortaya çıkarken, öte yandan uluslararası şirketlerin turizm endüstrisindeki hakimiyetinden kaynaklanmaktadır.

Özellikle kitle turizm pazarının büyüdüğü 1970'li yıllarda yaygınlaşan ve genellikle deniz-kum-güneş üçlüsünün pazarlandığı paket turlar, turiste yabancı bir ortamda batılı ülkeler düzeyinde hizmet güvencesi veren standart bir ürüne dönüşmüştür. Turistik ürünün standartlaşması, bir yandan batılı turistlerin tüketmek istedikleri malların ülkede üretilmemesi durumunda bu malların ithalatını artırırken, diğer yandan da yabancı personel istihdamı ve yerli personelin yurtdışında eğitimi için yapılan ödemeleri artırır. Bu durum ülke dışına sızan turizm gelirlerinin artması ve dolayısıyla çarpan etkisinin beklenenin altında gerçekleşmesi demektir.

Paket turların yaygınlaşması turizmin bir ticaret biçimi olarak kârlılığının artmasını sağlayarak, turizm işletmeleri arasındaki rekabeti artırmıştır. Artan rekabet koşulları nedeniyle, özellikle 1970 ve 1980'li yıllardan başlayarak oteller, havayolları ve tur operatörleri uluslararası düzeyde giderek artan oranda yatay, dikey ve diyagonal bütünleşmeye giderek, turizm sektörünü kontrol altına almaya başlamışlardır. Yatay bütünleşme aynı sektör ve üretim dalında faaliyet gösteren şirketlerin faaliyetlerini birleştirmeleridir. Örneğin, iki havayolu işletmesinin birleşerek tek isim altında faaliyet göstermesi gibi. Dikey bütünleşme ise, aynı sektörde ancak farklı üretim alanlarında faaliyet gösteren şirketlerin faaliyetlerini birleştirmeleridir. Örneğin, bir hava-

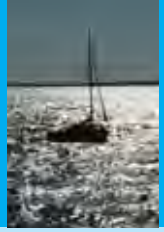

yolu şirketi hem havayolu şirketleri için yiyecek üreten bir şirket ile geriye doğru, hem de bir tur operatörü ile ileriye doğru dikey bütünleşme gerçekleştirebilir. İletişim teknolojilerindeki gelişmelere paralel olarak ortaya çıkan diyagonal bütünleşme'de ise, turizm işletmeleri farklı sektörlerde faaliyet gösteren şirketlerle bilgi ortaklığı yaparak pazarlama faaliyetlerini yürütürler. Bankalar veya uluslararası sigorta şirketleri ile yapılan anlaşmalar bu tür ortaklıklardır. Değişik alternatiflerle gelişmekte olan ülkelerdeki turizm endüstrisini denetleyen bu işletmeler, yaratılan turizm gelirinin önemli bir bölümünün ülke dışına sızmasına yol açar.

Bu yapı içerisinde, konaklama ve ulaşım hizmetlerini bir araya getirip standart bir turistik ürün olarak pazarlayan tur operatörlerinin rolü özellikle önemlidir. Sahip oldukları pazarlık gücü nedeniyle tur operatörleri, bir yandan yerel hizmet fiyatlarını aşağı çekerek, diğer yandan da yabancı otel ve havayolu şirketleriyle bütünleşerek, ülkeye girecek potansiyel döviz miktarının azalmasına ve dolayısıyla çarpan etkisinin beklenenin altında gerçekleşmesine yol açar. Ayrıca, deniz-kum-güneş üçlüsünden oluşan standart ürünü sunan çok sayıda ülkenin varlığı, turistik ürünün ikame olanağının ve dolayısıyla talebin fiyat esnekliğinin artmasına yol açar.

Britton (1982), uluslararası turizmin gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki asimetrik güç ilişkisinin bir yansıması olduğunu söyleyerek, turist harcamalarının bir bölümünün uluslararası şirketler vasıtasıyla gelişmiş ülkelere geri döndüğünü, bir bölümünün de o ülkenin önemli ticari merkezlerinden gelerek turizm bölgelerinde hizmet veren ulusal turizm işletmeleri aracılığıyla bölge dışına sızdığını öne sürmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde turizmin çoğu kez coğrafi olarak yalıtılmış ve turistlerin muhtemel tüm ihtiyaçlarının karşılandığı tatil köyü ve resort gibi kapalı bölgeler içinde geliştiği dikkate alındığında, turizmin bölgeler arasındaki eşitsizlikleri ortadan kaldırarak ulusal gelirin daha dengeli bir biçimde dağılmasına yardım etme işlevini ne ölçüde yerine getirebildiği de tartışma konusudur.

Sonuç ve Öneriler

II. Dünya Savaşı'ndan sonra geliştirilmeye başlanan neo-klasik kalkınma kuramının ana amacı, geleneksel toplumların nasıl bir değişim süreci yaşayarak modern bir topluma dönüşeceklerini göstermektir. Bu kurama göre, bir toplumda modern topluma ait olduğu öne sürülen kültürel ve politik niteliklerin oluşabilmesi için öncelikle ekonomik kalkınmaya ağırlık verilmelidir. Ekonomik kalkınmanın koşulu olan sanayileşmeyi gerçekleştirmek içinse, geleneksel toplumların Batı'dan teknoloji ve yatırım malları ithal etmeleri gerekir. Bu durum gelişmekte olan ülkelerde ithalat bağımlılığının yanı sıra, dış ticaretin finansmanı sorununa da yol açar. Döviz kazandırıcı özelliği nedeniyle, turizm sanayinin finansmanında önemli bir alternatif olarak ortaya çıkar. Dolayısıyla, 1960'lı yıllardan bu yana turizm hem batılı ülkeler tarafından teşvik edilmiş, hem de gelişmekte olan ülkeler tarafından benimsenmiştir. Bilgi ve hizmet üretiminin ağırlık kazandığı günümüzde sanayi sektörünün ülke ekonomileri içindeki payı gerilerken, turizmin de içinde yer aldığı hizmetler sektörünün payı artmaktadır.

Ödemeler bilançosu açıklarını kapatması, istihdam yaratması, milli geliri doğrudan ve çoğaltan etkisiyle dolaylı olarak artırması, bölgeler arasındaki gelişme farklılıların giderilmesi, altyapı yatırımlarına olanak sağlaması gibi etkileri nedeniyle turizm gelişmekte olan ülkelerde önemli ölçüde teşvik edilmektedir. Ancak fiyat artışlarının körüklenmesi, dış ülkelere bağımlılığın artması, yerli halkın küçük bir bölümünün ülkenin turizm potansiyelinden yararlanabilmesi, turizmin gelişiminin yarattığı önemli sakıncalar olarak öne çıkmaktadır. Bu sakıncaların önemli bir kısmı turizm talebinin genellikle turist gönderen batılı ülkelerdeki tur operatörü, ulaştırma ve konaklama işletmeleri tarafından yönlendirilmesinden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla, önemli bir ekonomik faaliyet olan turizmin gelişmiş batılı ülkelerden gelişmekte olan ülkeler tarafından ithal edilen bir endüstri olduğu söylenebilir.

Bu yapı içerisinde, gelişmekte olan herhangi bir ülkede turizm teşvik edilirken dikkat edilmesi gereken en önemli husus turizmin fırsat maliyetidir. Bir kararın fırsat maliyeti, o kararın alınmasıyla vazgeçilmek zorunda kalınan bir sonraki en iyi alternatiftir. Bu ülkelerde devletin turizm sektörüne öncelikli olarak destek vermesi, kaçınılmaz olarak diğer sektörlerden turizme sermaye, arazi ve işgücü akımına yol açarak, bu sektörlerin gelişimini olumsuz yönde etkileyecektir. Turizmde talebinin fiyat esnekliğinin yüksek olduğu dikkate alındığında, talep aynı turistik ürünü sunan diğer ülkelere kaydığı zaman, örneğin tatil köylerinin yapımı için kullanılan tarımsal arazilerin tekrar tarım amaçlı kullanılabilmesi mümkün değildir.

İspanya turizm sayesinde ekonomik kalkınmasına önemli bir ivme kazandırmış olan gelişmiş ülkelere verilebilecek en iyi örnektir. General Franco'nun 1975 yılındaki ölümünün ardından, Fransa'dan sonra dünyada en çok ziyaret edilen ülke haline gelen ve turizm gelirleri açısından ABD'den sonra ikinci ülke olan İspanya'da (UNWTO, 2007), kitle turizminden elde edilen gelir inşaat ve imalat sanayilerinin gelişimini desteklemek için kullanılmıştır. Dünya sıralamasında ziyaretçi sayısı açısından 11., turizm gelirleri açısından ise 9. sırada olan ülkemiz de (UNWTO, 2007), turizmin ekonomik kalkınmadaki rolünün önemli olduğu bir gelişmekte olan ülke örneğidir. Ancak, turizm gelirlerinin GSMH'nın yaklaşık %5'ini oluşturduğu Türkiye'de (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2006a), 2005 yılına ait konaklama istatistikleri illerimizin %91'inin yabancıların yaptığı gecelemelerden %1'in altında pay aldığını göstermektedir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2006b). Dolayısıyla, uygulanan turizm politikalarının bölgesel kalkınmaya katkıda bulunduğu söylenemez.

Yukarıda örnek olarak verilen her iki ülkede de görülen önemli bir sorun, kitle turizminin olumsuz çevresel etkileridir. Turizm endüstrisinin kullanarak bir talep ögesine dönüştürdüğü doğal kaynaklar, çoğu kez turizmin hızlı ve plansız bir şekilde gelişmesine paralel olarak tahrip olmaktadır. Hem İspanya hem de Türkiye'de turizmin büyük ölçüde kıyı bölgelerinde yoğunlaşmış olması, bu bölgelerde aşırı yapılaşmaya ve dolayısıyla doğal çevrenin bozulmasına yol açmıştır. Son yıllarda İspanyada çevre korumacılığına daha fazla önem verilirken, ülkemizde doğayı korumaya yönelik uygulamalar sınırlıdır. Oysa turizm sektörünün sürdürülebilir gelişimi için ülkelerin sahip oldukları doğal varlıkları çok iyi korumaları gerekir. Ancak istatistikler göstermektedir ki, dünyadaki korunan alanların toplamı dünya yüzölçümün %12,8'ine denk gelirken, korunan alanların ülkenin toplam yüzölçümüne oranı İspanya için 7,8 ve Türkiye için 3,9'dur (TÜRSAB, 2007). Roma yakınlarındaki Apenin Dağlarında bulunan Abruzzo Milli Parkı korumacılık konusunda dünyadaki iyi örnekler arasında yer almaktadır. Mutlak koruma alanları, tarımsal bölgeler, tampon bölgeler ve turistlerin girebileceği bölgelerin farklı statüler kazandırılarak ayrıldığı Abruzzo Milli Parkının sınırları içinde bulunan köylerde yaşayanlar, park sayesinde hem turizmden hem de tarımsal faaliyetlerden gelir elde ettikleri için, parkın korunmasına katkıda bulunmaktadırlar (Synge, 2004). Bu örnek, turizmin sürdürülebilir gelişimi için yerel halkın katılımının ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak, eğer turizmden uzun vadeli bir ekonomik faaliyet olarak yararlanılmak isteniyorsa, ekonomik kalkınma planları çerçevesinde turizmin hem diğer sektörlerle dengeli bir şekilde geliştirilmesi, hem de doğal çevre üzerindeki olumsuz etkilerinin yasal düzenlemelerle kontrol altına alınması gerekir. Ulusal ve bölgesel kalkınma politikaları ile uyumlu, sektörler arasındaki bağlantıların kurulduğu katılımcı bir turizm planlaması sürdürülebilir turizmin gelişimi açısından gereklidir. Plansız bir turizm gelişimi kısa dönemde ve mikro ölçekte karlılık yaratabilir, ama uzun dönemde ve makro ölçekte aynı başarıyı sürdürebilmek mümkün değildir. Ayrıca unutmamak gerekir ki etkin bir planlama sadece yasal düzenlemelerin varlığı ve içeriği ile değil, fakat aynı zamanda yasaları yapan, değiştiren ve uygulayan oyuncuların tavırları ile belirlenmektedir. Turizm farklı çıkar gruplarının iktidar mücadelesi verdiği bir alan olduğu sürece, turizmden elde edilen ekonomik faydanın toplumun geneline yaygınlaştırılması mümkün değildir. Dolayısıyla başarılı bir turizm gelişiminden söz edilemez.

Bibliyografi

- Bahar, O., ve Kozak, M., 2006. *Turizm Ekonomisi,* Detay Yayıncılık, Ankara.
- Britton, S.G., 1982. The Political Economy of Tourism in the Third World, *Annals of Tourism Research,* 9 (3): 331-358.
- Bull, A., 1995. *The Economics of Travel and Tourism,* Pitman, Melbourne.
- İçöz, O., 2005. *Turizm Ekonomisi,* Turhan Kitapevi, Ankara.
- Ertek, T., 2004. *Mikroekonomiye Giriş,* (2. Baskı), Beta Yayıncılık, İstanbul.
- Ertek, T., 2005. *Makroekonomiye Giriş,* (2. Baskı), Beta Yayıncılık, İstanbul.
- Poon, A., 1993. *Tourism, Technology and Competitive Strategies,* CAB, Wallingford.
- Synge, H., 2004. *European Models of Good Practice in Protected Areas,* International Union for Conservation of Nature and Natural Resources- IUCN, UK.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2006a. *Turizm İstatistikleri 2005,* T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2006b. *Konaklama İstatistikleri 2005,* T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TÜRSAB), 2007. Ar-Ge Departmanı Araştırma Raporu.
- United Nations World Tourism Organization (UNWTO), 2007. *World Tourism Barometer,* 5 (2): 8-9.
- Yağcı, Ö., 2003. *Turizm Ekonomisi,* Detay Yayıncılık, Ankara.

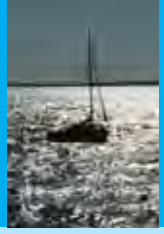

"Turizm, cari açık ve işsizlik için önemli bir çözüm olabilir."

■ **Prof. Dr. Kurban ÜNLÜÖNEN /** GÜ Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Turizm İşletmeciliği Eğitimi Bölümü

Giriş

Emek yoğun bir sektör olan turizm, dünyada 1950'ler den sonra hızla büyüyen ve gelişen bir sektör haline gelmiştir. Turizm, birçok aktiviteyi bünyesinde barındıran çok boyutlu bir endüstridir. Bu açıdan bakıldığında turizmin birbirinden farklı bir çok tanımı yapılmıştır. Bu tanımlardan birkaçı burada verilmiştir.

Turizm, kavramı yolcuların evlerinden uzaklaşmalarını, onlara hizmet veren kişilerin ve iş kollarının söz konusu bu seyahatleri hem kolaylaştırmalarını hem de eğlenceli kılmalarını içerir (Lundberg vd., 1995:4)

Turizm, konukseverlik içerisinde çeşitli iş imkanları ve cazibe unsurlarıyla kişileri etkileyerek gerçekleştirilen ilişki ve faaliyetler toplamıdır (McIntosh ve Goeldner, 1986:4).

Turizm, turistleri ve diğer ziyaretçileri kendine çekme ve ev sahibi olarak konuk etme süreci içinde turistler, işletmeler, ev sahibi yönetimler ve ev sahibi toplumlar arasındaki karşılıklı etkileşimlerden doğan olaylar ve ilişkiler bütünüdür (Erdoğan, 1995:8).

Turizm, insanların gezmek, görmek, eğlenmek gibi amaçlarla ve sürekli oturdukları yerlere yeniden dönmek şartıyla yaptıkları seyahat ve konaklama faaliyetleridir.

Turizm, seyahat edilen yöreyi; ekonomik, sosyal, kültürel, psikolojik ve politik açılardan etkileyen faaliyetlerdir. Bu etkiler gidilen bölgeyi olumlu olarak etkileyebileceği gibi olumsuz da etkileyebilir.

Burada turizmin genel etkilerinden ziyade ekonomik etkilerinden ana hatlarıyla bahsedilecektir. Turizmin ekonomik etkileri farklı biçimlerde sınıflandırılabilmektedir. Turizmin ekonomik etkilerinin olumlu yönleri olduğu gibi olumsuz yönlerinden de bahsetmek mümkündür.

Turizmin olumlu ekonomik etkileri denildiği zaman genel olarak; ödemeler dengesine etkisi, gelir oluşturucu etkisi, alt-üst yapının geliştirilmesine etkisi, diğer ekonomik sektörlere etkisi, istihdam oluşturucu etkisi ve bölgelerarası dengesizliği giderici etkisi şeklinde sıralanabilir.

Turizmin olumsuz ekonomik etkileri ise; fırsat maliyeti, turizme aşırı bağımlılık, enflasyonist baskı, mevsimlik dalgalanma, yabancı işgücü kullanımı ve dışalım eğilimindeki artış olarak sıralanabilir. Şunu da belirtmek gerekir ki olumlu etki olarak bahsedilenlerin doğru turizm politikaları izlenmediği takdirde olumsuz sonuçlar doğurabilir.

Bu çalışmada özellikle 2001 ekonomik krizinden sonra Türkiye Ekonomisi açısından daha önemli bir problem haline gelen ödemeler dengesinde ortaya çıkan cari açıkların kapatılmasında turizmin ödemeler dengesine etkisi ve işsizlik probleminin çözümünde turizminde istihdam konuları daha ayrıntılı bir biçimde ele alınıp değerlendirilecektir.

Uluslararası Turizm Hareketleri ve Turizm Harcamaları

Uluslararası turist sayısı 2007 yılında bir önceki yıla oranla yüzde 6 gibi bir artış ile yeni bir rekor olan 900 milyona yaklaşmıştır. Bu artış oranı uzun dönem artış tahmin oranı yüzde 4.1'i ve 2005 ve 2006'da kaydedilen yüzde 5.5 artış oranını da geçmiştir. Bu rakamlara bakıldığında dünyada yaklaşık her sekiz kişiden birisi uluslararası turizme katıldığı görülmektedir (Şekil: 1). İç turizm hareketleriyle ilgili olarak sağlıklı rakamlara ulaşmak mümkün görülmemektedir. İç turizm hareketleri de dikkate alındığında turizm olayına katılanların sayısının oldukça yüksek olduğu rahatlıkla söylenebilir.

Uluslararası Turizm Haraketleri ve Uluslararası Turizm Gelirleri

Dünya Turizm Örgütü verilerine göre 1990-2006 yılları arasında uluslararası turizm hareketine katılan turistler ve bunların yapmış oldukları harcamalar Şekil: 2'de görülmektedir. Tablo:1'de ise 1990-2006 yılları arasındaki uluslararası turizm gelirleri Amerikan Doları (US$) ve Avro olarak görülmektedir. Amerika'da 11 Eylül 2001 yılında yaşanan terör olaylarının bir sonucu ge-

(Milyon Kişi)

Kaynak: UNWTO World Tourism Barometer Volume 6, No. 1, January 2008, s.1.

Şekil: 1 Uluslararası Turist Sayısı (2007)

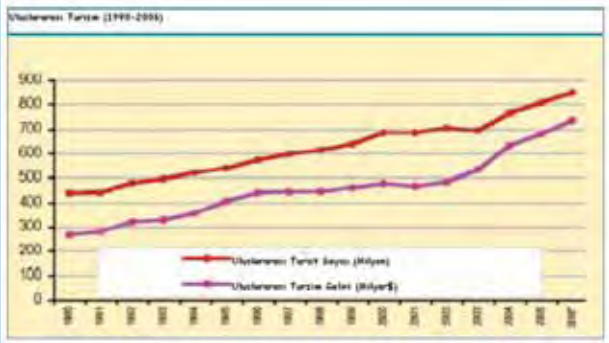

Kaynak: UNWTO Tourism Highlights 2007 (http://www.unwto.org/facts/eng/pdf/highlights/highlights_07_eng_lr.pdf)

Şekil: 2 Uluslararası Turist Sayısı ve Turizm Geliri (1990-2006)

Tablo: 1 Uluslararası Turizm Gelirleri (Milyar)

	1990	1995	2000	2005	2006
US$	264	405	474	676	733
Avro	207	310	513	544	584

Kaynak: UNWTO Tourism Highlights 2007 ((http://www.unwto.org/facts/eng/pdf/highlights/highlights_07_eng_lr.pdf)

Tablo: 2 Uluslararası Turist Sayıları (Milyon)

Sıra (2006)		1995	2000	2004	2005	2006	06/05
	DÜNYA	**536**	**684**	**761**	**802**	**842**	**4.9**
1	Fransa	60.0	77.2	75.1	75.89	79.1	4.2
2	İspanya	34.9	47.9	52.4	55.9	58.5	4.5
3	ABD	43.5	51.2	46.1	49.2	51.1	3.8
4	Çin	20.0	31.2	41.8	46.8	49.6	6.0
5	İtalya	31.1	41.2	37.1	36.5	41.1	12.4
6	İngiltere	21.7	23.2	25.7	28.0	30.1	7.3
7	Almanya	14.8	19.0	20.1	21.5	23.6	9.6
8	Meksika	20.2	20.6	20.6	21.9	21.4	-2.6
9	Avusturya	17.2	18.0	19.4	20.0	20.3	1.5
10	Rusya Fed.	---	---	19.9	19.9	20.2	1.3
11	Türkiye	7.1	9.6	16.8	20.3	18.9	-6.7
12	Kanada	16.9	19.6	19.1	18.8	18.2	-2.8
13	Ukrayna	3.7	6.4	15.6	17.6	…	…
14	Malezya	7.5	10.2	15.7	16.4	17.5	6.8
15	Hong Kong	---	8.8	13.7	14.8	15.8	7.1
16	Polonya	19.2	17.4	14.3	15.2	15.7	3.3
17	Yunanistan	10.1	13.1	13.3	14.3	…	…
18	Tayland	7.0	9.6	11.7	11.6	13.9	20.0
19	Portekiz	9.5	12.1	10.6	10.6	11.3	6.3
20	Hollanda	6.6	10.0	9.6	10.0	10.7	7.3

Kaynak: UNWTO World Tourism Barometer Volume 5, No. 2, June 2007, s. 8.

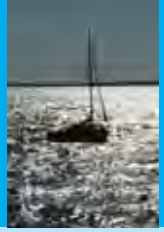

çici birkaç yıllık ortaya çıkan duraklama dışında turizm hareketlerinde ve turizm gelirlerindeki genel gelişmenin devam ettiği görülmektedir. Dünya uluslararası turizm gelirleri 2006 yılında 733 milyar $ (584 milyar Avro) olarak gerçekleşmiştir. 1 turist ortalama 870 $ (690 Avro) harcamıştır.

Uluslararası turizm hareketlerine katılan turistlerin tercih ettikleri ülkelere bakıldığında ilk sırayı Fransa alırken bu ülkeyi İspanya, ABD, Çin ve İtalya takip etmektedir. Türkiye uluslararası turist sayısı bakımından 2006 yılında on birinci sırada yer aldığı görülmektedir (Tablo: 2). Uluslararası turizm hareketlerine katılan turistlerin yüzde 2,24'ü Türkiye'yi tercih ettiği görülmektedir. Oysa birinci olan Fransa'nın bu pastadan aldığı pay yüzde 9,39'dur.

Uluslararası turizm hareketlerine katılan turistlerin yapmış oldukları harcamalardan ülkelerin elde ettikleri turizm gelirleri Tablo: 3'te sıralı olarak verilmiştir. Uluslararası turizm harcamalarından ülkelerin elde ettikleri turizm gelirlerine bakıldığında ilk sırayı ABD alırken bu ülkeyi İspanya, Fransa, İtalya ve Çin takip etmektedir. Türkiye uluslararası turizm geliri bakımından 2006 yılında dokuzuncu sırada yer aldığı görülmektedir. Uluslararası turizm harcamalarından Türkiye'nin payının yüzde 2,30 olduğu görülmektedir. Oysa birinci olan ABD'nin bu pastadan aldığı pay yüzde 11,69'dur.

Gerek turist sayısı bakımından 2006 yılında on birinci sırada yer alan Türkiye'nin turizm geliri açısından dokuzuncu sırada yer alması Türkiye'ye gelen turistlerin genel ortalamadan daha fazla harcama yaptığı şeklinde değerlendirilebilir. Ancak, Amerika Birleşik Devletleri'ne giden turistlerin harcamalarının daha da yüksek olduğu rahatlıkla söylenebilir. Çünkü, uluslararası turist sayısı bakımından Amerika Birleşik Devletleri'nin aldığı yüzde 6,06 iken turizm harcamalarından aldığı pay yüzde 11,69'dur.

En fazla turist çeken ve turizm geliri elde eden ilk on ülkenin 1990 – 2006 yılları arasındaki gelişmeler Şekil: 3'te verilmiştir. Turist sayısı bakımından Fransa devamlı birinci sırada yer alırken üçüncü sırada yer alan İspanya'nın 2000'li yıllardan itibaren ikinci sıraya yerleştiği görülmektedir. Burada en dikkat çeken ülkenin Çin olduğu görülmektedir. Çin 2004 yılından itibaren dördüncü sıraya yükselmiş durumdadır ve yükseliş hızı da giderek devam etmektedir.

Tablo: 3 Uluslararası Turizm Geliri (Milyar $)

		1995	2000	2004	2005	2006	06/05
	DÜNYA	**405**	**474**	**633**	**678**	**733**	
1	ABD	63.4	82.4	74.5	81.8	85.7	4.8
2	İspanya	25.3	30.0	45.2	48.0	51.1	5.6
3	Fransa	27.5	30.8	45.3	44.0	46.3	4.3
4	İtalya	28.7	27.5	35.7	35.4	38.1	6.7
5	Çin	8.7	16.2	25.7	29.3	33.9	15.9
6	İngiltere	20.5	21.9	28.2	30.7	33.5	7.8
7	Almanya	18.0	18.7	27.7	29.2	32.8	11.3
8	Avustralya	8.1	9.3	15.2	16.9	17.8	7.3
9	Türkiye	5.0	7.6	15.9	18.2	16.9	-7.2
10	Avusturya	12.9	9.9	15.6	16.0	16.7	3.1
11	Kanada	7.9	10.8	12.9	13.6	14.5	-0.2
12	Yunanistan	4.1	9.2	12.9	13.7	14.3	2.9
13	Tayland	8.0	7.5	10.0	9.6	12.4	22.0
14	Meksika	6.2	8.3	10.8	11.8	12.2	3.2
15	İsviçre	9.5	7.8	10.6	11.0	11.8	8.0
16	Hong Kong	7.8	5.9	9.0	10.3	11.6	12.9
17	Belçika	4.5	6.6	9.2	9.9	11.5	15.8
18	Hollanda	6.6	7.2	10.3	10.5	11.5	8.9
19	Malezya	4.0	5.0	8.2	8.5	9.6	9.2
20	İsveç	3.5	4.1	6.2	7.4	9.1	21.1

Kaynak: UNWTO World Tourism Barometer Volume 5, No. 2, June 2007, s.9.

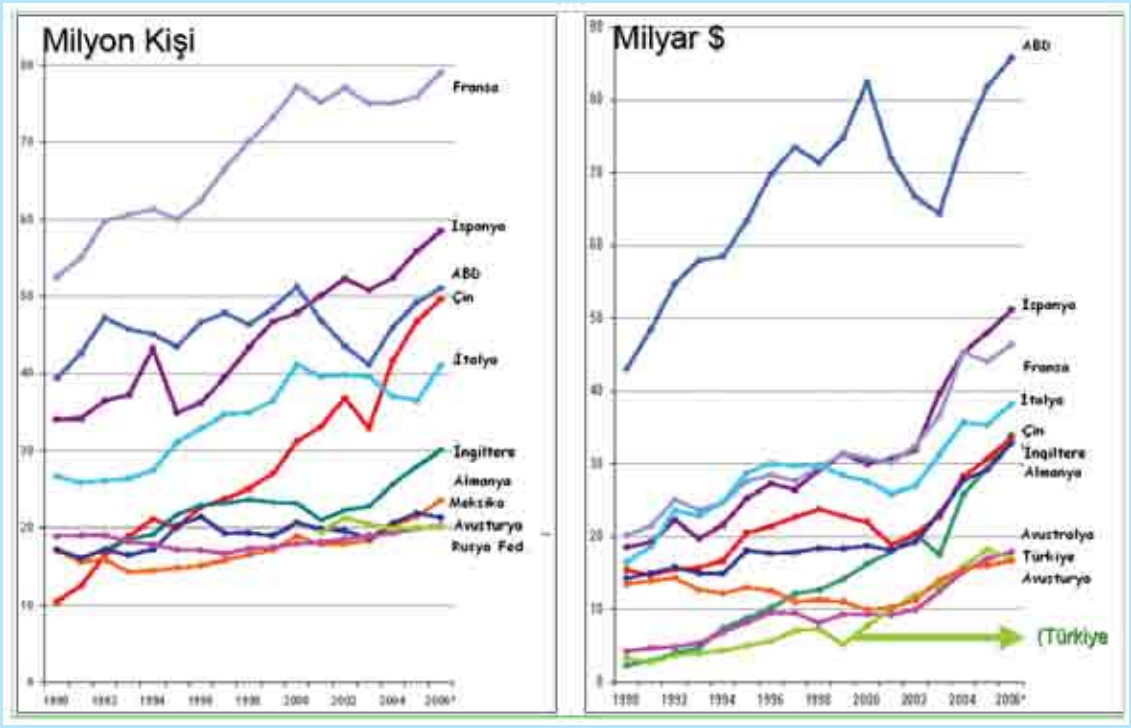

Kaynak: UNWTO World Tourism Barometer Volume 5, No. 2, June 2007, s. 7.

Şekil: 3 En Fazla Turist Çeken ve Turizm Geliri Elde Eden 10 Ülke

Tablo: 4 Turizme En Çok Harcama Yapan Ülkeler (2006)

	Uluslararası Turizm Harcaması (Milyar $)	Pazar Payı (%)	Kişi Başına Düşen Turizm Harcaması ($)	Nüfus
Dünya	**733**	**100,0**	**112**	**6 526**
1 Almanya	74.8	10,2	908	82
2 ABD	72.0	9,8	241	298
3 İngiltere	63.1	8,6	1,037	61
4 Fransa	32.2	4,4	529	61
5 Japonya	26.9	3,7	211	127
6 Çin	24.3	3,3	19	1 314
7 İtalya	23.1	3,2	397	58
8 Kanada	20.5	2,8	621	33
9 Rus Federasyonu	18.8	2,6	132	142
10 Güney Kore	18.2	1,5	373	49

Kaynak: UNWTO World Tourism Barometer Volume 5, No. 2, June 2007. (http://www.unwto.org/facts/eng/pdf/highlights/highlights_07_eng_lr.pdf)

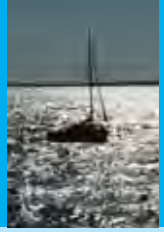

Uluslararası turizm gelirleri açısından ise Amerika Birleşik Devletleri'nin açık bir şekilde birinci sırada yer aldığı görülmektedir. İspanya'nın 2005 yılından itibaren ikinci sıraya yükseldiği, Fransa'nın ise üçüncü sıraya düştüğü görülmektedir. Turizm gelirleri açısından da Çin'in hızlı yükselişi dikkat çekmektedir.

Turizme en çok harcama yapan ülkeler Tablo: 4'te verilmiştir. 2006 yılında 74.8 milyar dolar ile Almaya ilk sırada yer alırken bu ülkeyi ABD, İngiltere, Fransa ve Japonya izlemektedir. Tablodan da görüleceği gibi en çok harcama yapan ülkeler genellikle gelişmiş ülkelerdir. Bu ülkelerin bir çoğunun turizm gelirleri de yüksektir. Turizm harcamaları bakımından birinci sırada olan Almanya'nın turizm gelirleri bakımından ise yedinci sırada olduğu görülmektedir. İkinci sırada olan ABD'nin ise turizm gelirleri açısından birinci sırada olduğu görülmektedir.

En fazla turizm harcaması yapan ilk on ülkenin 1990–2006 yıllarında turizm harcamalarındaki gelişmeler Şekil: 4'te verilmiştir. Turizm harcaması bakımından birkaç yıl hariç (1998-200) Almanya genellikle birinci

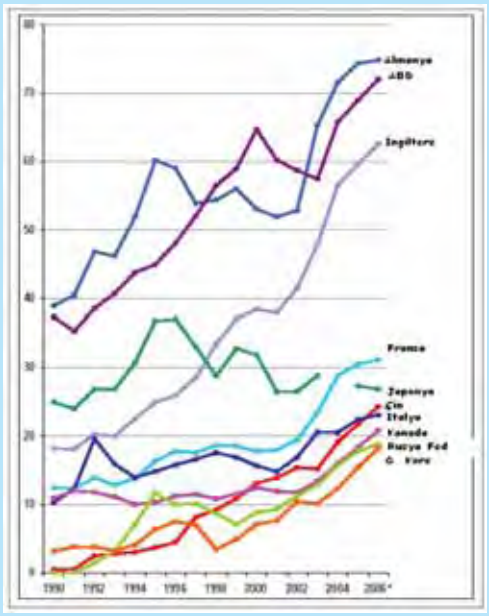

Kaynak: UNWTO World Tourism Barometer Volume 5, No. 2, June 2007, s. 10.

Şekil: 4 Turizme En Çok Harcama Yapan Ülkeler (2006)

Tablo: 5 Turizm Gelir - Gider Dengesi ve Ortalama Harcama (1990 - 2007)

Yıllar	Gelir (1.000 $)	Çıkan Ziyaretçi Başına Ortalama Harcama ($)	Gider (1.000 $)	Türkiye İkametli Vatandaşın Ortalama Yurtdışı Harcaması ($)	Denge (1.000 $)
1990	3 225 000	621,3	520 000	340,5	2 705 000
1991	2 654 000	519,7	592 000	408,1	2 062 000
1992	3 639 000	533,0	776 000	494,6	2 863 000
1993	3 959 000	668,1	934 000	538,8	3 025 000
1994	4 321 000	674,0	866 000	480,0	3 455 000
1995	4 957 000	684,0	912 000	437,6	4 045 000
1996	5 962 100	748,0	1 265 000	567,1	4 697 100
1997	8 088 549	876,0	1 716 000	707,5	6 372 549
1998	7 808 940	879,5	1 753 900	728,1	6 055 040
1999	5 203 000	736,0	1 471 000	590,5	3 732 000
2000	7 636 000	764,3	1 711 000	618,5	5 925 000
2001	10 067 155	748,0	1 738 000	683,7	8 328 500
2002	11 900 925	782,0	1 880 000	699,9	10 020 900
2003	13 203 144	810,0	2 113 300	618,9	11 089 800
2004	15 887 699	784,0	2 527 390	656,5	13 363 700
2005	18 153 504	752,0	2 870 408	695,9	15 283 100
2006	16 850 947	728,0	2 742 269	674,9	14 108 500
2007	18 487 008	679,0	3 259 625	657,7	15 227 383

Kaynak : KTB+TUİK+Merkez Bankası

sırada yer alırken Amerika Birleşik Devletleri ikinci sırada yer aldığı görülmektedir. Burada en dikkat çeken ülkenin Japonya olduğu görülmektedir. Japonya 1996 yılında üçüncü sırada iken turizm harcamaları giderek azalmış ve 2006 yılında beşinci sıraya düşmüştür. Çin ve Rusya'nın turizm harcamalarının hızlı bir artış trendinde olduğu da dikkatlerden kaçmamaktadır.

Türkiye'nin 1990-2007 yılları arasındaki turizm gelirleri, ziyaretçi başına ortalama harcama, turizm giderleri, vatandaş başına ortalama yurtdışı harcama ve denge durumu Tablo:5'te verilmiştir. Türkiye'nin dış turizm gelirlerinin 1991, 1998, 1999 ve 2006 yılları dışında devamlı olarak yükseldiği görülmektedir. Ziyaretçi başına ortalama harcama 1990 yılında 621,3 Amerikan Doları iken, 1998 yılında en yüksek seviye olan 879,5 $'a yükselmiş ve 2007 yılında ise 679 $ olarak gerçekleşmiştir. Türkiye'nin dış turizm giderleri ve vatandaş başına ortalama yurtdışı harcamaları da yavaş bir seyir izlese de genellikle yükseldiği görülmektedir. Bütün bunların bir sonucu olarak Türkiye'nin dış turizm bilançosu aktif artan vermiştir. Dış turizm dengesi de 1991, 1998, 1999 ve 2006 yılları hariç olmak üzere aktif bakiye artarak devam etmiştir.

Turizmin Ekonomik Boyutu

Ekonomik kalkınmada turizmin öneminden bahsetmek ve kalkınma ile turizm ilişkisini ortaya koymak teorik bir konudur. Bir ülkenin kalkınmasında turizmin öneminden ve sektörün payından söz edebilmek, turizmin ekonomik etkilerini ölçmekle mümkün olabilecektir. Turizm sektörünün ekonominin gelir, istihdam, yatırım, ihracat, ithalat veya buna benzer temel göstergeleri üzerindeki olumlu ve/veya olumsuz etkileri ancak; hesaplanabildiği ölçüde anlamlı olacaktır. Aksi takdirde teorinin ortaya koyduğu sonuçların gerçekleştiğine dair varsayımlar üzerinden konuşulacaktır. Dikkat edilecek olursa söz konusu teorik sonuçlar sektörün evrensel boyutu ile ilgilidir. Her ekonomik bünye diğerinden mutlaka önemli farklılıklar göstereceğinden, ülke ekonomileri bazında konuşabilmek, sektöre ait veri ve sonuçları kullanarak analizler yapmayı gerektirmektedir (Ünlüönen ve Kılıçlar, 2004:132).

Ülkeye gelen turistlerin ve iç turizme katılan vatandaşların yapmış oldukları tüketim harcamaları ile artan turizm talebini karşılamak, turistik alt yapı ve üst yapıyı iyileştirmek, hizmet kalitesini yükseltmek amacıyla yapılan turistik tüketim harcamaları, gerek turizm sektöründe gerekse sektörü besleyen diğer sektörlerdeki üretim faktörlerinin gelirlerini oluşturmaktadır (Timur, 1986:189).

Turizmin bir tüketim olayı olma özelliğinden kaynaklanan harcama gelir akımı, turistlerin sürekli yaşadıkları yerden ayrılmalarıyla başlar, tüm seyahat ve konaklama süresince devam eder ve yaşadıkları yere geri döndüklerinde sona erer. Bu kapsam içerisinde ortaya çıkan turizm gelirinin ekonomik açıdan bazı özellikleri söz konusudur (Barutçugil, 1986: 53-54):

- Uluslararası turizm bağlamında ele alındığında turizm geliri, ekonomik bakımdan gelişmiş ülkelerden gelişmekte olan ülkelere döviz transferi anlamına gelir. Döviz geliri ise, her ülke için ve özellikle gelişmekte olan ülkeler için ithalat ve yatırım gücünü ifade ettiğinden son derece önemlidir.

- Bazen turizm geliri, ülke, bölge ya da yörenin turistik rantını oluşturmaktadır. Kum, güneş, temiz hava, deniz gibi sıfır maliyetli ve normal şartlarda ticari özelliği olmayan ya da atıl işgücü, ucuz tarım ve deniz ürünleri gibi düşük maliyetli ve alternatif değerlendirme imkanları son derece sınırlı kaynakların turizm yoluyla değer kazanması ve gelir oluşturması mümkün olabilmektedir. Diğer bir ifadeyle, turizm düşük maliyetle milli gelire önemli derecede katkı sağlayabilmektedir.

- Ülkeler, bölgeler ve sektörler arasında turizm geliri sayesinde daha adaletli bir gelir paylaşımı ortaya çıkabilir. Böylece, gelişme kaynakları sınırlı ve sermaye birikimi açısından yetersiz olan bölgelerin turizm gelirleri yoluyla ekonomik faaliyet alanlarını genişletmesi ve yeni gelir kaynakları bulması mümkündür. Böylece bu ülke ve bölgelerin milli gelirlerinde artış sağlanabilir.

Turizmin bir ülke veya bölge üzerindeki en belirgin ekonomik etkileri ticaret hacminin genişlemesi ve canlılık kazanması şeklinde görülür. Turistler gittikleri ülkelerde yapmış oldukları tüketim harcamaları ile bölge ekonomisine gelir enjekte etmelerinin yanı sıra, oluşturulan katma değer ile de ülkenin milli gelirine katkıda bulunurlar. Turizm sektörünün ekonomiye yaptığı bu katkı çarpan etkisiyle daha belirgin bir şekilde ortaya konabilir.

Uluslararası turizm hareketleri, turist çeken ülkeler açısından büyük miktarlarda döviz kazançlarına sebep olur. Turizmin sebep olduğu bu gelir etkisinin büyüklüğü, turist çeken ülkenin turizm sektörü açısından dışa bağımlılık oranıyla ilgili olup üç temel faktöre bağlıdır. Bu üç temel faktör büyüdükçe turizmin gelir etkisi de azalır (İçöz ve Kozak, 1998:198):

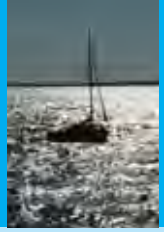

– Turist kabul eden ülkenin ithal mallarına olan bağımlılığı turistler tarafından tüketilen mal ve hizmetlerin doğrudan ithali, turistik üretim için hammadde, yarı mamul madde ithali şeklinde ortaya çıkar.

– Emek yoğun bir sektör olan turizmde, ihtiyaç duyulan kalifiye personelin yurtdışından temin edilmesi ya da personelin eğitiminin yurtdışında yapılması turizmin gelir etkisini azaltır.

– Turizm sektörünün istenilen oranlarda büyüyebilmesi ve uluslararası rekabette söz sahibi olabilmesi için ihtiyacı olan yatırım mallarının ithali ve ülkede faaliyette bulunan yabancı sermayenin kâr transferleri turizmde gelir etkisini azaltıcı yönde etkiler.

Yukarıda bahsedilen faktörler ülkeye giren turistik kazançların geri dönüşünü (sızıntıları) arttıran ve turizmin gelir arttırıcı etkisini azaltan sebeplerdir.

Ülkeye gelen turistlerin ve iç turizme katılan ülke vatandaşlarının yapmış oldukları tüketim harcamalarıyla oluşan turizmin gelir etkisinin büyüklüğü, turizm gelirlerinin gayri safi milli hasılaya oranlanması sonucu bulunur.

Yabancı turist harcamalarının gayri safi milli hasıla (GSMH) üzerindeki etkisi, turistler tarafından yapılan harcamaların döviz geliri olarak kaydedilmesi ve bu gelirden söz konusu turistlere sunulan mal ve hizmetlerin maliyetlerinin çıkarılmasıyla bulunabilir. Böyle bir hesaplama, turizm gelirlerinin yalnızca yabancı turistlerin ülke içinde yaptıkları turistik tüketim harcamalarından doğan gelir, yani turizmden doğan döviz geliri olarak anlaşılmasının sonucudur.

İç turizmin yeterince önem taşımadığı ve uluslararası turizmden ekonomik anlamda beklentilerin büyük olduğu azgelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde bu hesaplama anlamlı olabilir. Ancak, turizm gelirlerini yalnızca dış aktif turizmden elde edilen gelirlerle sınırlamak doğru değildir. Özellikle gelişmiş ülkelerin çoğunda iç turizm harcamaları toplam turizm gelirlerinin çok önemli bir kısmını oluşturduğundan hesaplamaların iç ve dış turizm birlikte yapılması daha doğru ve anlamlıdır (Barutçugil, 1986:51-52). Genellikle gelişmiş ülkelerde turistik tüketim harcamalarının yüzde25 i dış turizm için, yüzde 75 i ise iç turizm için yapılmaktadır (Olalı ve Timur 1988:124).

Ekonomide turizmin gelir etkisi çarpan kavramı ile açıklanmaktadır (Şahin, 1990:41). Çarpan "marjinal harcamaların, ihracatın ve tüketim eğiliminin gelirler üzerindeki teorik ve kantitatif etkisini tayin eden katsayı" veya "harcamalardaki değişmelerin milli gelirde sebep olduğu değişmelere oranı" şeklinde tanımlanmaktadır (Lipsey vd., 1987:517).

Keynes'e göre, bir ulusal ekonomide yatırım harcamaları, tüketim harcamaları ve ihracat gibi harcama kalemlerinin biri veya birkaçındaki artış, milli geliri birkaç kat daha fazla artırır. Buna çarpan mekanizması ve milli gelirin kaç misli fazla artacağını gösteren katsayıya da çarpan katsayısı denir (Seyidoğlu, 1992: 122). Çarpan, marjinal tüketim meyli ile aynı yönde azalır veya çoğalır.

Ülkelerin iktisadi gelişme ve yavaşlama dönemleri turizm harcamalarının milli gelire etkisini arttırmakta veya azaltmaktadır. Ekonomide yapılan herhangi bir yatırım ilk anda kendi tutarı kadar gelir oluşturur. Ortaya çıkan bu gelirin bir kısmı tasarrufa ayrılıp kalan kısmı tekrar yatırıma yöneltilir (harcanır). Bu ikinci safhada yapılan harcama, yine kendi tutarı kadar gelir oluşturur ve yine aynı şekilde kendi içinde tasarruf ve harcama olarak ikiye ayrılır. Bu zincirleme olaylar oluşan gelir miktarı sıfır (0) olana kadar devam eder. Böylece yapılan bir yatırım kendi tutarının birkaç misli gelir oluşturmuş olur. Bu olaya çarpan denir (Berberoğlu, 1988:49).

Çarpan mekanizmasının işleyişi Seyidoğlu (1992:128) tarafından şöyle açıklanmıştır. Talep yetersizliğinden kaynaklanan işsizlik içinde bulunan bir ekonomide, firmalar yatırım harcamalarını herhangi bir nedenle arttırmış olsunlar. Bu durumda, milli gelir ilk aşamada bu miktar kadar artmış olur. Yatırım harcamaları, yatırım malları endüstrilerinden çalıştırılan faktörlere ücret, maaş, kâr şeklinde ödenmiştir. Dolayısıyla bu gelirlerin sahipleri, kazandıkları gelirin bir kısmını tasarruf edecek (marjinal tasarruf eğilimine bağlı olarak) geri kalan kısmını ise mal ve hizmet alımlarına harcayacaklardır. Bu ikinci aşamada milli gelirdeki toplam artış, yatırım harcamalarındaki ilk artış ve bu gelirlerin harcanan kısmının toplamı olacaktır. Ondan sonraki aşamalarda da oluşan her yeni gelirin bir kısmı tasarruf edilip kalan kısmı harcanacak ve toplam harcamalardaki artışlar, adeta suya atılan bir taşın doğurduğu dalgalar şeklinde giderek genişleyecek ve zayıflayacaktır.

Çarpan mekanizması turizm sektöründe de aynen işlemektedir. Çünkü, turizm harcamalarının bir bölge üzerindeki direkt etkilerinin yanı sıra çarpan gibi dolaylı etkileri de bulunmaktadır.

Turizm hem milli gelir yapısı içinde yer almakta hem de çarpan mekanizmasıyla ekonomi içinde bir gelir etkisi göstermektedir. Şöyle ki (Dinçer, 1993:62; Erdoğan, 1995:249-250; Mill ve Morrison, 1992:291-292; McIntosh ve Goeldner, 1986:268; Cooper vd., 2005:162,163):

Turistlerin çeşitli ihtiyaçlarını (konaklama, yeme-içme, ulaşım vb.) karşılamak için harcadıkları döviz kendi toplamı kadar gelir oluşturur. Birinci aşamada bu geliri elde edenler bir kısmını tasarruf eder geriye kalan kısmını da mal ve hizmet alımında kullanılırlar. Bir kısmı da ithal giderlerine ve yabancı kuruluşlara olan kredi borcu veya faizi gibi ödemelere gider. Böylece milli ekonominin dışına çıkar.

İkinci aşamada birinci aşamadaki gelir sahiplerine mal ve hizmetlerini satarak gelir elde edenler de bu paranın bir kısmını tasarruf edip kalanını harcarlar. Böylece sektörde yeni istihdam imkanları ve buna bağlı olarak da kişisel gelirler artar. Her aşama böyle sürer. Bu süreç ilk elde edilen gelirin giderek azalan etkisi sıfır oluncaya kadar devam eder.

Başlangıçtaki bir turist harcamasının belirli bir zaman süresi sonundaki toplam kümülatif gelir etkisini sağlayabilmesi için çarpılması gereken sayı turizm çarpanı katsayısı olarak tanımlanır (Fletcher ve Archer, 1991:28; Mathieson ve Wall, 1993 : 64; Barutçugil, 1986: 56; Cooper vd., 2005:163-164).

Turist harcamalarının yerel ekonomi üzerindeki gelir etkisinin üç farklı şekilde ortaya çıktığı kabul edilmektedir (Fletcher ve Archer, 1991:29-30; Barutçugil, 1986: 57; Hughes, 1993:209; Mathieson ve Wall 1993: 65; Olalı ve Timur 1988:108-109; Fletcher ve Snee, 1991:529; Cooper vd., 2005:162-163).

– *Doğrudan gelir etkisi:* Turistlerin yapmış oldukları harcamalar, turist kabul eden ülke ekonomisine yapılan bir likidite enjeksiyonu özelliğindedir ve turizm harcamalarının ekonomideki ilk etkileri direkt harcamalar olarak nitelendirilir. Turistler ilk harcamalarını oteller, restoranlar vb. gibi turizm sektöründe faaliyet gösteren başlıca turizm işletmelerinde yaparlar. Bu işletmelerin üretmiş olduğu mal ve hizmetlerin kaynağı ne kadar yerel ekonomiye dayanıyorsa gelir etkisi de o kadar fazla olur.

– *Dolaylı gelir etkisi:* Turistlerin ilk harcamalarını yaptıkları turizm işletmeleri yerel olarak faaliyet gösteren diğer işletmeler tarafından sunulan mal ve hizmetleri satın alma ihtiyacı duyarlar. Doğrudan turizm gelirlerini elde eden turizm işletmelerinin farklı sebeplerle yaptıkları harcamalar, ekonomi içinde devir ederek dolaylı gelirlerin oluşmasına sebep olur. Turizmden dolaylı olarak elde edilen gelirin tamamı ithalat, tasarruf ve vergi gibi sızıntılar sebebiyle ekonomik döngünün içinde kalmaz.

– *Uyarılmış gelir etkisi:* Dolaysız ve dolaylı harcamalar sonucunda oluşan gelir yerel halka, ücret, maaş, dağıtılan kâr, kira ve faiz olarak geri dönerek uyarılmış gelir etkisi oluşturur. Bu durum daha fazla ekonomik faaliyet için itici bir güç meydana getirir. Bütün bunlar yerel ekonomide ek bir talebin meydana gelmesine sebep olur. Bu ek talebin karşılanması için istihdamın arttırılması veya ücretlerin yükseltilmesi, üretimin arttırılması, kişisel gelirlerde bir artışa sebep olur.

Turistik gelir çarpanının işleyişi Şekil 5'te verilmiştir. Şekilde ülkeye gelen turistlerin yapmış oldukları harcamaların ekonomideki dolaşımı görülmektedir. Birinci aşamada turistik harcamaların doğrudan etkisi görülürken sonraki aşamalarda dolaylı etkileri görmek mümkündür. Şekilde taralı olarak görülen ithalat ve tasarruflar turizmin gelir çarpan etkisini azaltıcı bir etkiye sahip olduğu görülmektedir.

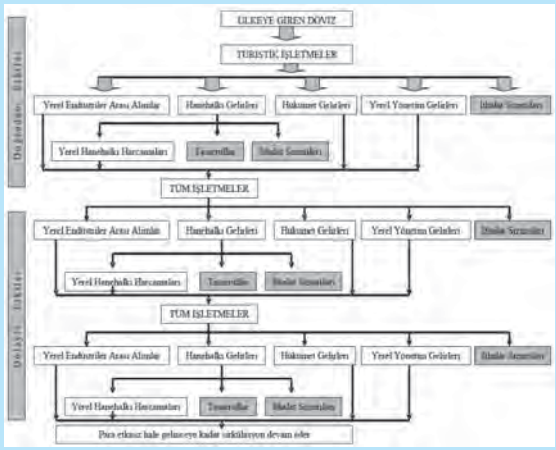

Kaynak: Liu ve Var, 1983: 10; Cooper vd.,. 2005: 165

Şekil: 5. Turist Harcamalarının Yerel Ekonomideki Dolaşımı

Dünyada Turizmin G.S.Y.İ.H. İçindeki Payı

Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi'nin (World Travel & Tourism Council) araştırmalarına göre dünya turizm endüstrisinin Gayri Safi Yurtiçi Hâsılaya 2007'de yüzde3,6 oranında (1 trilyon 851.2 milyar $) doğrudan katkı sağladığı ortaya çıkmıştır (Şekil: 6). 2017'ye kadar 3 trilyon 121.7 milyar $'a yükselerek bu katkının toplam içindeki payının yüzde3,4 olması tahmin edilmektedir.

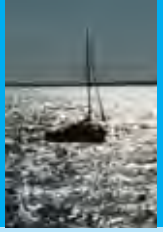

Kaynak: WTTC. (2007). World TRAVEL & TOURISM NAVIGATING THE PATH AHEAD
The 2007 Travel & Tourism Economic Research

Şekil: 6 Dünya Turizm Endüstrisinin Gayri Safi Yurtiçi Hasılaya Doğrudan Katkısı (2007)

Yine aynı rapora göre; dolaylı katkılarıyla birlikte 2007'de yüzde10,4 (5 trilyon 390.9 milyar $) olan bu katkı 2017'de yüzde10,7 (9 Trilyon 781.3 milyar $) olacaktır (Şekil. 7).

Kaynak: WTTC. (2007). World TRAVEL & TOURISM NAVIGATING THE PATH AHEAD
The 2007 Travel & Tourism Economic Research

Şekil: 7 Dünya Turizm Endüstrisinin Gayri Safi Yurtiçi Hasılaya Doğrudan ve Dolaylı Katkısı (2017)

Türkiye'de Turizmin G.S.M.H İçindeki Payı

Türkiye'de dış turizm gelirlerinin G.S.Y.İ.H.'ya 2005 yılında yüzde 5 ile 18.1 milyar dolar katkı yapmıştır. 2015 yılına kadar bu katkının yüzde 5.1 ile 26.7. milyar dolar olması beklenmektedir. 2008 yılından itibaren Türkiye İstatistik Kurumu yeni milli gelir serisi yayınlamaya başlamıştır. Bu yeni seriye göre 2005 yılında dış turizm gelirlerinin GSYİH içindeki payı yüzde 3,8 olmuştur (Tablo: 6).

Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi'nin (World Travel & Tourism Council) araştırmalarına göre dolaylı katkıları ile birlikte 2005'te turizmin G.S.M.H.'ya katkısı yüzde 11.4 ile 37.8 milyar dolardır (Şekil: 8). 2015'te bu rakamın yüzde 11.8 ile 61.3 milyar dolar olması beklenmektedir.

Kaynak: WTTC. 2005 Turkey TRAVEL & TOURISM SOWING THE SEEDS OF GROWTH
The 2005 Travel & Tourism Economic Research

Şekil: 8 Türkiye'de Turizm Doğrudan ve Dolaylı Olarak Gayri Safi Yurtiçi Hasılaya Katkısı (2005)

Tablo: 6 Turizm Gelirlerinin Gayri Safi Yurtiçi Hasıla İçindeki Payı (Cari Alıcı Fiyatlarıyla) (1998 - 2007)

Yıllar	Gayrisafi Yurtiçi Hasıla Milyon YTL.	Milyon $	Gelir (*) Milyon $	Turizm Gelirlerinin GSMH İçindeki Payı (%)
1998	70 203,0	270 947,0	7 808,9	2,9
1999	104 596,0	247 544,0	5 203,0	2,1
2000	166 658,0	265 384,0	7 636,0	2,9
2001	240 224,0	196 736,0	10 066,5	5,1
2002	350 476,0	230 494,0	11 900,9	5,2
2003	454 781,0	304 901,0	13 203,1	4,3
2004	559 033,0	390 387,0	15 887,7	4,1
2005	648 932,0	481 497,0	18 153,5	3,8
2006	758 391,0	526 429,0	16 850,8	3,2
2007	856 387,0	658 786,0	18 487,0	2,8

(*): (1998-2007) KTB+TUİK+MERKEZ BANKASI

Kaynak: KTB+TUİK+Merkez Bankası

Toplam Dünya Turizm Talebi

Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi'nin (World Travel & Tourism Council) araştırmalarına göre; dünya turizm talebi 2007'de yüzde 3.9 büyüyerek 7 trilyon 60 milyar $'a ulaştığı, 2017 yılına kadar yıllık ortalama yüzde 4.3 büyüyerek 13 trilyon 231 milyar $'a ulaşacağı tahmin edilmektedir (Şekil: 9). Bu rakamlar turizmin oluşturduğu ekonomik aktiviteyi (toplam talep) ifade etmektedir.

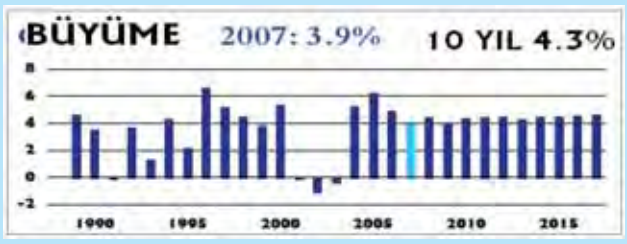

Kaynak: WTTC. (2007). World TRAVEL & TOURISM NAVIGATING THE PATH AHEAD The 2007 Travel & Tourism Economic Research

Şekil: 9 Dünya Turizm Talebindeki Büyüme (1990-2015)

Ekonomik Büyüme ve Uluslararası Turist Sayısı Arasındaki İlişki

Turizm talebi ekonomideki diğer önemli piyasalardaki gelişmelerden etkilenmektedir. Ekonomiler büyüdükçe harcanabilir gelir miktarı da artar. Zorunlu harcamalardan artan gelirin büyük bir bölümü turizme aktarılır. Ekonomideki herhangi bir sıkıntı genellikle turizm harcamalarında düşüş meydana getirir.

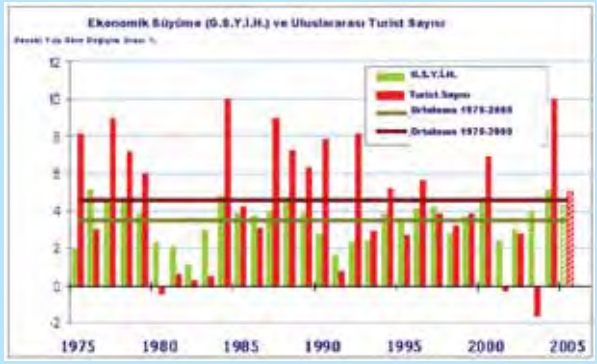

Kaynak: WTO. (2007). Economic Growth (GDP) and International Tourist Arrivals

Şekil: 10 Ekonomik Büyüme ve Uluslararası Turist Sayısı (1975-2005)

Uluslararası turizm talebindeki artış genel olarak ekonomideki çıktılarda G.S.M.H. ile ölçülen büyümenin göstergesidir. Ekonomik büyümenin yüzde 4'ün üzerinde gerçekleştiği yıllarda turizm hacmindeki büyüme bundan daha yüksek oranda olmaktadır. G.S.H.M.' daki büyüme yüzde 2'nin altına indiğinde turizm hacmi bundan daha fazla daralmaktadır. 1975-2005 arasında turizm yılda ortalama yüzde 4.6 büyümüştür (Şekil: 10).

Dış Ödemeler Dengesi ve Turizmin Dış Ödemeler Dengesine Etkisi

Ödemeler dengesi, bir ülkenin bir yıl içinde diğer ülkelere çeşitli nedenlerle yaptığı ödemelerle diğer ülkelerden sağladığı dövizleri (ya da döviz karşılığı milli parayı) gösteren bir tür bilançodur (Aklin, 1978: 7; Salvatore ve Diulio, 1985: 338; Lundberg vd., 1998: 39). Diğer bir ifade ile ödemeler dengesi, bir ülkedeki yerleşik kişilerin dünyanın geri kalan kısmıyla yaptıkları iktisadi işlemlerin kaydıdır (Dornbusch ve Fischer, 1998:150). İlke olarak, belli bir işlem (ya da işlem kategorisi) ülkeye yabancı para (döviz) sağlıyorsa, ödemeler bilançosuna alacak kalemi, ülkenin yabancı para (döviz) mevcudunda azalmaya sebep oluyorsa borç kalemi olarak kaydedilir (Uluatam, 1998: 234).

Ödemeler dengesi kayıtları çift taraflı kayıt sistemine göre tutulur. Uluslararası işlemleri özelliklerine göre bilanço kalemleri alacak veya borç olarak kaydedilir. Buna göre ülke sakinleri lehine yabancılar üzerinde parasal bir alacak hakkı doğuran ekonomik işlemler bilançosunun alacaklı tarafında yer alırken, yabancı lehine ülke sakinleri üzerinde parasal alacak hakkı doğuran işlemler bilançonun borçlu tarafında gösterilir.

Turizm gelir ve giderleri ödemeler bilançosunda cari işlemler hesabının hizmetler dengesi alt kaleminde yer almaktadır. Uluslararası turizm sebebi ile elde edilen dövizler, döviz arzı ve talebini etkilemektedir. Bu etki, turist kabul eden ülkede döviz arzını, turist gönderen ülkede ise döviz talebini uyarıcı ve artırıcı rol oynamaktadır. Böylece turizmin ödemeler dengesi üzerindeki etkisi ortaya çıkmaktadır (Şahin, 1990: 36).

Döviz girişi açısından bir ülkeye turist gelmesiyle o ülkenin mal ihraç etmesi, döviz çıktısı açısından ülke vatandaşlarının turist olarak dış ülkelere gitmesiyle o ülkenin mal ithali arasında hiçbir fark söz konusu değildir. Bu sebeplerden dolayı turizme görünmeyen ihracat veya ithalat olarak bakılmaktadır. Turizmde bir ülkenin mal ve hizmetlerini turistin yaşadığı ülkeye kadar götürmesi zorunluluğu yoktur (Turizmde dağıtım kanalının ters işlemesinden dolayı). Müşteri mal ve hizmetin üretildiği

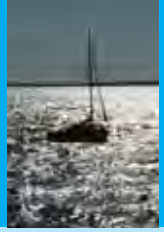

ülkeye gelmekte, böylece ihracı mümkün olmayan (iklim, doğal güzellikler vb.) değerler ve hizmetler birer döviz kaynağı haline gelebilmektedir (Dinçer, 1993:59; Orhon ve Kral, 1977: 20).

Dış pasif turizm giderleri ile dış aktif turizm gelirleri ödemeler dengesinde yer alırlar. Diğer etkenler yanında turizm sektörünün gelişme seviyesine bağlı olarak ülkelerin ödemeler dengesine olumlu veya olumsuz etki yaparlar (Dinçer, 1993: 59).

Turizm sektörü aynı zamanda diğer dışsatım endüstrilerini tamamlamakta ve döviz akımını kararlılığa kavuşturmaktadır. Sektör yabancı sermaye bağımlılığını azaltmak isteyen ülkeler içinde bir şanstır, çünkü müteşebbisler için söz konusu olan teknolojik sınırlamalar turizmde diğer sektörlere göre daha düşük düzeydedir.

Turizmin ödemeler dengesi üzerindeki etkilerini iki ana grupta incelemek mümkündür (Şahin, 1990: 37; Mathieson ve Wall 1993:54):

1. Ülke vatandaşlarının yurt dışına çıkması sonucu meydana gelen etkiler.
2. Ülkeye yurt dışından giriş yapanların meydana getirdiği etkiler.

Turizm endüstrisini geliştirmek ve döviz girdisini arttırarak ödemeler dengesi açıklarını kapatmak isteyen ülkelerin bazı maliyetleri de göz önünde bulundurması gerekir (Barutçugil, 1986:45). Bu maliyetler aynı zamanda ülkenin turizm gelirlerindeki sızıntıları da oluşturmaktadır.

– Turistler tarafından tüketilen mal ve hizmetlerin ithalat maliyeti: Bunlar yalnızca doğrudan mal ve hizmetlerin dışalımlarını değil, turiste satılacak malların üretimi için gereken malzeme ve makine ithalatını da kapsar.
– Konaklama, ulaştırma ve altyapı gibi turizm arzı unsurlarının oluşturulması için ithalatı yapılan sermaye mallarının maliyeti.
– Dışarıdan getirilen üretim faktörlerine yapılan döviz ödemeleri (turizm endüstrisinde yatırım yapan yabancı sermayeye yapılan faiz, kira ve kâr ödemeleri yabancı acente ve tur düzenleyicilerine ödenen komisyonlar, istihdam edilen yabancı yönetici ve nitelikli işgörenlere ödenen ücretler).
– Ülke dışındaki hizmetlere, reklam ve tanıtım çalışmalarına ve personel eğitim programlarına yapılan ödemeler.

Sektörün devamı ve varlığını koruma amacıyla ortaya çıkan döviz kaçakları (sızıntılar) iki gruba ayrılır (Olalı ve Timur, 1998:102):

Ülkeye gelen turistlerin tüketimi ve sektörün devamlılığı için ithal edilen mal ve hizmetlere yapılan harcamalar birinci grubu oluşmaktadır.

Ülkeye gelen turistler ile vatandaşların etkileşimi yeni tüketim kalıplarını ortaya çıkarmaktadır. Vatandaşlarda ortaya çıkan bu yeni tüketim alışkanlıklarını karşılamak için de ithalat söz konusu olmaktadır. Böylece turistler için değil yerli halk için ithalat yapılarak döviz çıkışına sebep olunmaktadır. Bu gerçek bir döviz kaçağıdır.

Türkiye'nin 1990-2007 yıllarına ait cari işlemler dengesi, ithalat, ihracat, dış ticaret açığı, dış turizm gelirleri, dış turizm giderleri, net dış turizm gelirleri ve turizm gelirlerinin dış ticaret açıklarını kapama payı Tablo 7'de verilmiştir.

Türkiye'nin 2001 yılı ekonomik krizinden sonra genel olarak makro ekonomik göstergeler olumlu gelişirken özellikle cari işlemler açığı 2002 yılından itibaren hızlı bir şekilde büyümektedir. Tablodan da görüleceği üzere cari işlemler açığının en önemli kaynağını dış ticaret açığı oluşturmaktadır. Son yıllarda uluslararası petrol fiyatlarının hızla yükselmesi, özellikle petrol ve petrol ürünlerini ithal eden Türkiye gibi ülkelerde dış ticaret açıklarının hızla büyümesine sebep olmaktadır. Bu açıkları kapamada turizm önemli bir kaynak niteliğinde olabilir. Türkiye'de net dış turizm gelirlerinin dış ticaret açıklarını kapama payları yüzde 21,5 (1993) ile yüzde 82,7 (2001) arasında değiştiği görülmektedir. Türkiye'nin dış turizm gelirleri arttıkça dış ticaret açığı ve dolayısıyla cari açık problemi önemli ölçüde hafifleyebilecektir.

Turizm ve İstihdam

Sürekli artan dünya nüfusu ve yakın geçmişe kadar işsizlik problemini çözmede en etkili araç olarak bilinen yatırım olgusunun artık bu özelliğini yitirmesi ülke ekonomilerinin istihdam konusunda başka çıkış yolları aramalarına sebep olmaktadır. Şöyle ki (Aydın, 1994: 89):

1950 yılında Almanya'da belli bir birim yatırım (1 milyar mark) 100 kişiye istihdam imkanı sağlamakta idi. 1960'a gelindiğinde yine 1 milyar marklık yatırım bu kez 500 kişiye iş imkanı sağlar hale gelmiştir. 1980'lere gelindiğinde ise her 1 milyar marklık yatırım 250 kişinin işsiz kalmasına sebep olmuştur. Bu bilgilerden de anlaşılacağı üzere teknolojik yatırım, istihdam sağlama özelliğinden uzaklaşmış, istihdamı azaltarak maliyetleri düşürmeyi amaçlar hale gelmiştir.

Tablo: 7 Cari İşlemler Dengesi, Dış Ticaret Açığı, Net Dış Turizm Gelirlerinin Dış Ticaret Açıklarını Kapama Payı (%) (1990 - 2007)

(1 000 000 $)

Yıllar	Cari İşlemler Dengesi	İhracat	İthalat	Dış Ticaret Açığı	Turizm Gelirleri	Turizm Giderleri	Turizm Dengesi	Turizm Gelirinin DTA Kapama Payı (%)
1990	-2 625	12 959,3	22 302,1	-9 342,8	3 225,0	520,0	2 705,0	29,0
1991	250	13 593,5	21 047,0	-7 453,5	2 654,0	592,0	2 062,0	27,7
1992	-974	14 714,6	22 871,1	-8 156,5	3 639,0	776,0	2 863,0	35,1
1993	-6 433	15 345,1	29 428,4	-14 083,3	3 959,0	934,0	3 025,0	21,5
1994	2 631	18 105,9	23 270,0	-5 164,1	4 321,0	866,0	3 455,0	66,9
1995	-2 339	21 637,0	35 709,0	-14 072,0	4 957,0	912,0	4 045,0	28,7
1996	-2 437	23 225,5	43 626,6	-20 401,1	5 962,1	1 265,0	4 697,1	23,0
1997	-2 638	26 261,1	48 558,7	-22 297,6	8 088,5	1 716,0	6 372,5	28,6
1998	2 000	26 974,0	45 921,4	-18 947,4	7 808,9	1 753,9	6 055,0	32,0
1999	-925	26 587,2	40 671,3	-14 084,1	5 203,0	1 471,0	3 732,0	26,5
2000	-9 920	27 774,9	54 502,8	-26 727,9	7 636,0	1 711,0	5 925,0	22,2
2001	3 760	31 334,2	41 399,1	-10 064,9	10 066,5	1 738,0	8 328,5	82,7
2002	-626	35 081,1	51 553,8	-16 472,7	11 900,9	1 880,0	10 020,9	60,8
2003	-7 515	46 877,6	69 339,7	-22 462,1	13 203,1	2 113,3	11 089,8	49,4
2004	-14 431	63 167,0	97 539,8	-34 372,8	15 887,7	2 524,0	13 363,7	38,9
2005	-22 137	73 476,4	116 774,2	-43 297,8	18 153,5	2 870,4	15 283,1	35,3
2006	-31 893	85 534,7	139 576,2	-54 041,5	16 850,8	2 742,3	14 108,5	26,1
2007	-37575	107 153,9	169 986,9	-62 833,0	18 487,0	3 259,6	15 227, 4	24,4

Kaynak: www.tcmb.gov.tr

Sanayi sektöründe yeteri kadar istihdam imkanı sağlayamayan ve önemli miktarlarda işsizlik problemiyle karşı karşıya kalan azgelişmiş ya da gelişmekte olan ülke ekonomileri için turizm sektörü ciddi bir seçenek haline gelmiştir. Çünkü, turizm sektörü, diğer sektörlere oranla daha emek yoğun bir sektördür (Mill ve Morison, 1992: 295). İnsanların insanlara hizmet ettiği turizm sektöründe hizmet önemli bir yer tutmaktadır. Bu durum turizm işletmelerinde işgücünün önemini ortaya çıkarmaktadır. Turizm işletmeleri, gerek mal ve/veya hizmet üretiminde ve gerekse sunumunda geniş ölçüde insan gücünden yararlanırlar. Turizm işletmelerinin esas görevi ağırlama olduğuna göre, bu kişisel hizmetlerin makineleştirilmesi ve otomasyona dönüştürülmesi imkanı oldukça sınırlıdır. Turizm sektöründe teknolojik yeniliklerin uygulanmasına rağmen, yine de işlerin büyük bir kısmı insanlar tarafından yerine getirilmektedir (İlkin ve Dinçer 1991:27).

Turizm sektörü sayesinde sağlanan istihdam üç şekilde ortaya çıkmaktadır. Bunlar: doğrudan, dolaylı ve uyarılmış istihdamdır (Şahin, 1990:53; WTO, 1998:87):

Doğrudan istihdam: Gerek turizm sektörüne doğrudan hizmet veren işletmelerde, gerekse bunlara bağlı olarak çalışan işletmelerde oluşturulan istihdamı içermektedir. Otel, motel, pansiyon, restoran, seyahat acenteleri, ulaştırma gibi işletmelerde. sağlanan istihdam bu kategoride ele alınmaktadır.

Dolaylı istihdam: Turizm işletmelerine, ihtiyaç duyduğu girdileri sağlayan sektörlerde ve turizm işletmelerinin yapmış oldukları harcamalar sayesinde bir takım gelirler elde eden diğer bazı sektörlerde oluşan istihdamı kapsamaktadır. Bitkisel ve hayvansal üretim yapan iş kollarıyla inşaat ve imalat sanayi işletmelerinde çalışanlar, bazı özel durumlarda turizmin sağladığı "dolaylı istihdam" kapsamında ele alınmaktadır. Örneğin, herhangi bir res-

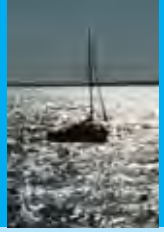

toranın kapasite arttırmak için yapmış olduğu inşaatta çalışan işçiler ya da bir konaklama işletmenin satışa sunduğu hediyelik eşyaları üreten imalat sanayi işletmesinde çalışanlar dolaylı istihdamı oluştururlar.

Uyarılmış istihdam: Dorudan ve dolaylı istihdam biçiminden yararlananların elde ettikleri gelirleri harcamalarıyla ekonomide oluşan ilave istihdamdır. Uyarılmış istihdamın ortaya çıkmasında turizmin çarpan etkisi önemli rol oynamaktadır. Uyarılmış istihdama turistik tüketim harcamalarının ilk aşamasında elde edilen gelirlerin tekrar harcanması ile ortaya çıkan ikinci derece istihdam etkisi demek de mümkündür.

Turizm endüstrisinin istihdama olan katkısı farklı ülkelere ve zaman sürecine göre değişebilmektedir. Turizmin istihdam üzerindeki etkisini belirleyen başlıca faktörler şu şekilde sıralanabilir (Erdoğan, 1995:233-234);

- Ülkelerin ekonomik yapıları ve işgücü politikaları.
- Ülkenin turizm sektörünün özellikleri ve buna ek olarak, bu sektörün küçük ölçekli aile işletmelerinden veya büyük girişimlerden mi oluştuğu, işletmelerin otomasyon durumu, mevsimlik özellikler.
- Turizm sektörü için istihdam edilen işgücünün yetenek, verim ve uygunluk düzeyi, özellikle vasıflı işgücünün yeterlilik düzeyi.
- Turizm sektörü ile diğer sektörler arasında, bilhassa ücret ve maaş düzeylerine ilişkin rekabet durumu.
- Ülkedeki turizm işletmelerinin mevsimlik veya bütün yıl boyunca faaliyetlerini sürdürüp sürdürmediği.
- Ülkede turizm sektörünün imajı, eğitim görmüş gençler tarafından çekici bulunup bulunmadığı.
- Turizm sektöründe yapılan işlerin part-time olup olmadığı.

Turizm endüstrisinde istihdama ilişkin istatistikler oldukça sınırlıdır ve genellikle gerçeği tam olarak yansıtmakta zorlanırlar. Bunun nedenlerini üç ana grupta toplamak mümkündür (Burkart ve Meldik, 1992:63; Foster, 1985:21-22):

– Turiste hizmet veren yerlerde istihdam edilen kişilerin pek çoğu turizmle ilgili olmayan fakat aynı veya benzer işlerde çalışan kişilerden çok güç ayırt edilebilirler. Örneğin, resmi istatistiklerde konaklama işletmeleri, lokantalar ve diğer yiyecek içecek işletmeleri ile birleştirilirler, ulaştırmanın çeşitli türlerindeki istihdam turizmle ilişkisi belirtilmeden verilir. Seyahat acenteleri gibi dar alanlardaki istihdam ise, genellikle başka ve turizmle ilgisi olmayan kuruluşlarla gruplandırılarak istatistiklere alınır.

– İstihdam istatistikleri yalnızca istihdam edilenleri kapsar, istihdam edenleri ve kendi işlerinde çalışanları ise kapsamaz. Turizm hizmetlerinin büyük bir kısmı dünyanın hemen her yerinde çok sayıda ve küçük ölçekli birimlerde turistlere sunulmaktadır. Bunun sonucu olarak da kendi işinde çalışanların toplam işgücü içindeki oranı önemli bir düzeye ulaşmaktadır. Bu yüzden turizm endüstrisinde istihdam istatistiklerinin yetersiz kaldığı söylenebilir.

– Turizm endüstrisinde bir çok faaliyet mevsimlik olma özelliğine sahiptir. Ayrıca, turizm işletmelerinde istihdam edilenlerin sayısı yıldan yıla önemli değişiklikler gösterir.

Turizm sektöründe çeşitli nedenlere bağlı olarak başlayan bir gelişme, sektörün istihdam sağlama gücünü değişik şekillerde etkileyen üç aşamalı bir sürecin harekete geçmesini sağlamaktadır (Mill ve Morrison, 1992:294-295; Aydın, 1994: 101).

Birinci aşamada, bir yandan altyapı oluşturulurken, diğer yandan da uluslararası turizm talebine hitap edecek niteliklere sahip üst yapı yatırımları yapılmaktadır Bu yüzden her yeni istihdam imkanı için katlanılan maliyetin seviyesini oldukça yüksektir. İlk aşamadaki deneyim ve örgütlenme yetersizlikleri bu maliyetlerin daha da yükselmesine sebep olmaktadır.

Deneyim birikimi ve örgütlenme yeteneğinin artık kazanıldığı; altyapı ve üstyapı problemlerinin önemli ölçüde halledildiği ikinci aşamada, daha az mali yükler getiren tamamlayıcı yatırımlara gidilmekte ve böylelikle, oluşturulan her yeni istihdam imkanı için katlanılacak ortalama maliyet seviyesi düşmektedir.

Yeni yatırımlar için gerek arazi gerekse inşaat maliyetlerinin artması, mevcut tesislerin konfor düzeyini yükseltmek için gereken yatırımların yüksek harcamalar gerektirmesi, ulaştırma ve haberleşme yatırımlarını daha geniş alanlara yayma ve kapasitesini genişletme girişimlerinin pahalıya mal olması vb. sebeplerden dolayı üçüncü aşamaya gelindiğinde, ortaya çıkan her yeni istihdam imkanı için katlanılacak ortalama maliyet seviyesinin yeniden yükselmeye başladığı görülür.

Tablo: 8 Türkiye'de Bazı Sektörlerin İstihdam Oluşturma Gücü

(1984 DPT verileri)

İstihdam İçin Yatırım Alanları	Birim Başına Kapital-İstihdam Miktarları (Milyon TL)	Aynı Miktar Yatırımla Turizmde Yaratılan İstihdam (Kişi)
Ham Petrol Üretimi	240.8	160
Kimyasal Gübre	91.6	61
Enerji	65.0	43
Demir-Çelik	45.0	30
Çimento	40.8	27
Un Ve Unlu Ürünler	20.8	14
Meyve ve Sebze İşleme	20.5	13
Alkolsüz İçkiler Sanayi	12.9	9
Motorlu Taşıtlar	12.6	9
Dokuma	12.1	8
Elektrikli Aletler	9.9	7
Ayakkabı Sanayi	3.3	2
Turizm(Otelcilik) Sanayi	1.5	1

Kaynak:Olalı ve Timur 1986:103; Erdoğan 1995:226

Tablo 8 Türkiye'deki çeşitli sektörlerde bir kişiye iş imkanı sağlamak için gerekli kapital miktarlarını göstermektedir. Tablodan da görüldüğü gibi turizm, Türkiye'de en düşük kapital yatırımıyla istihdam oluşturulabilen sektörlerin başında gelmektedir (1984 yılı verileri). Örneğin, demir-çelik endüstrisinde 1 kişiye istihdam imkanı sağlamak için gerekli olan yatırım miktarı ile turizm alanında yaklaşık 30 kişiye iş imkanı sağlanabilmektedir.

Tablo 9 Türkiye'de 2000-2007 yılları arasında genel ve genç işsizlik oranları görülmektedir. Tablodan da görüldüğü gibi genç nüfustaki işsizlik oranı yaklaşık olarak genel işsizlik oranının iki katı kadardır. Cari açıkta

Tablo 9 Türkiye'de Genel ve Genç İşsizlik Oranı

Yıllar	İşsizlik Oranı (%)	Genç Nüfusta İşsizlik Oranı(*) (%)
2000	6,5	-
2001	8,4	-
2002	10,3	-
2003	10,5	20,5
2004	10,3	19,7
2005	10,3	19,3
2006	9,9	18,7
2007	9,9	19,6

(*) 15-24 yaş grubundaki nüfus

Kaynak: TÜİK

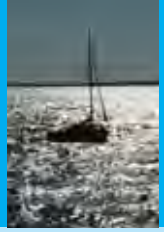

olduğu gibi işsizlik oranlarında da olumlu gelişmeler olduğu söylenemez. Emek yoğun bir sektör olan ve istihdam edilenlerin yaş ortalamasının oldukça genç olduğu turizm sektörü hem genel işsizlik, hem de genç işsizlik probleminin çözümünde önemli bir çıkış yolu olabilir. Bir kişiye iş imkanı sağlama açısından diğer sektörlere oranla oldukça az yatırım gerekmekedir.

Turizm ile istihdam arasında bağlantı kurulup ülkenin istihdam sorunlarına çözüm olup olamayacağına karar verilirken cevaplanması gereken bazı sorular vardır (Matheson ve Wall, 1993: 76):

- Seyahat endüstrisinde toplam kaç kişi istihdam ediliyor?
- Ortalama kaç çeşit meslek turizmle ilgilidir?
- Turizm sektöründe istihdamın coğrafi dağılımı nasıldır?
- Hangi nitelikte işgücüne ihtiyaç duyulmaktadır ve bunların istihdamından beklenen yarar ne kadardır?
- Bu istihdamı sağlamak için gereken finansman ne kadardır?
- Bu istihdamın bölge ve ülke ekonomisine katkısı nedir?
- Turizm sektörünün yeni neslin istihdamında etkisi ne olacaktır?

Dünyada Turizmin Sağladığı İstihdam

Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi'nin (World Travel & Tourism Council) araştırmalarına göre; turizm sektöründe dünyada doğrudan istihdam 76.083.550 (dünya istihdamının yüzde2.7'si), doğrudan ve dolaylı istihdam toplamı ise 231.220.200 (dünya istihdamının yüzde8.3'ü) dir (WWTC, 2007)

Türkiye'de Turizmin İstihdama Katkısı

Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi'nin (World Travel & Tourism Council) araştırmalarına göre; 2005'te dolaylı istihdamla birlikte seyahat ve turizm endüstrisi Türkiye'de toplam istihdamın yüzde7.7'si ile 1.654.570 iş sağlamıştır (Şekil: 11). 2015'te bu rakamın toplam istihdamın yüzde7.4'ü ile 1.773.800 olması beklenmektedir. 2005'te toplam istihdam içinde direkt sektörde istihdam oranı ise yüzde3.7 ile 806.957 olmuştur. 2015'te bu rakamın yüzde3.1 ile 749.926 olması beklenmektedir.

Kaynak: WTTC. 2005 Turkey TRAVEL & TOURISM SOWING THE SEEDS OF GROWTH The 2005 Travel & Tourism Economic Research

Şekil: 11 Türkiye'de Turizmin Direkt ve Dolaylı Olarak İstihdama Katkısı (2005)

Sonuç

Emek yoğun bir sektör olan turizm, Türkiye'de özellikle 2001 ekonomik krizinden sonra ortaya çıkan ve gittikçe büyüyen cari açık ve işsizlik problemlerinin çözümünde etkili olabilir.

Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi'nin araştırmalarına göre; dünya turizm talebi 2017 yılına kadar yıllık ortalama yüzde 4.3 büyüyerek 13 trilyon 231 milyar $'a ulaşacağı tahmin edilmektedir. Türkiye bu büyüyen pastadan mümkün olduğunca fazla pay alabilmek için gerekli plan ve politikaları şimdiden oluşturmalıdır.

Uluslararası turizm hareketlerine katılan turistlerin tercih ettikleri ülkelere bakıldığında ilk sırada Fransa görülmektedir. Fransa ile kıyaslandığında deniz, kum, güneş üçlüsünün dışında turistlere çok daha fazla alternatif sunabilen Türkiye uluslararası turist sayısı bakımından 2006 yılında on birinci sırada yer alabilmiştir. Turizmin her çeşidinin yapılmasına imkan tanıyan Türkiye'yi dünya uluslararası hareketlerine katılan turistlerin yüzde 2,24'ü tercih etmiştir.

2007 yılında dünyada yaklaşık her sekiz kişiden birisi uluslararası turizme katılmıştır. Yapılan tahminler ileriki yıllarda uluslar arası turizme katılan kişi sayısının daha da artacağını göstermektedir.

Bunun için turizm politikaları oluşturulurken genel ekonomik politikalara paralel olarak turizmin olumsuz etkilerinin minimize edilmesi, olumlu etkilerinin ise maksimum seviyeye çıkacak şekilde belirlenmesi ve bu politikaların uygulama sonuçlarının titizlikle takip edilmesi gerekmektedir.

Kaynakça

ALKİN, Erdoğan. (1978). **Uluslararası Ekonomik İlişkiler**, İstanbul.

AYDIN, Kemal. (1994). **Planlı Dönemde Türkiye Turizminin Milli Gelir, Ödemeler Dengesi ve İstihdam Üzerindeki Etkileri**, Basıl-

mamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

BARUTÇUGİL, İsmet S. (1986). **Turizm Ekonomisi ve Turizmin Türk Ekonomisindeki Yeri,** Beta Basım Yayım Dağıtım AŞ, İstanbul.

BURKART A.J. ve S. Medlık. (1992). **Tourism Past Present Future,** Heineman London,

COOPER, Chris, J. Flercher, A. Fyall, D. Gilbert ve S. Wanhill. (2005) **Tourism Principles and Practice,** Prentice Hall, Harlow

DİNÇER, Mithat Zeki. (1993). **Turizm Ekonomisi ve Türkiye Ekonomisinde Turizm,** Filiz Kitabevi, İstanbul.

DORNBUSCH, Rudiger ve Stanley Fıscher (1998), **Makroekonomi** (Çev. Salih Ak, Mahir Fisunoğlu, Erhan Yıldırım, Refia Yıldırım), Ayhan Matbaası, İstanbul.

ERDOĞAN, Harun. (1995). **Ekonomik Sosyal Kültürel Çevresel Yönleriyle Uluslararası Turizm,** Uludağ Üniversitesi Basımevi, Bursa.

FLETCHER, J.E. ve H. Snee. (1991). *Tourism Multiplier Effects,* **Tourism Marketing and Management Handbook,** Stephen F. WITT ve Luiz MOUTINHO (Ed.) New York, Prentice Hall, 529-531

FLETCHER, J.E. ve B.H. Archer. (1991). *The Development And Application of Multipliers Analysis In* C.P. Cooper (Ed.) **Progress In Tourism, Recreation And Hospitality Management,** Vol: 1,London: Belhaven.

FOSTER, Douglas (1985). **Travel And Tourism Management,** Macmillan pres, Hong Kong.

http://ekutup.dpt.gov.tr/ekonomi/gosterge/tr/1950-06/esg.htm (15.06.2007)

http://www.hazine.gov.tr/irj/go/km/docs/documents/Treasuryyüzde20Web/Statistics/Economicyüzde20Indicators/egosterge/III-Istihdam/istihdam.xls (15.06.2007)

http://www.hazine.gov.tr/irj/go/km/docs/documents/Treasuryyüzde20Web/Statistics/Economicyüzde20Indicators/egosterge/V-DisTicaretveOdemelerDengesi/Disyüzde20Ticaretyüzde20veyüzde20Odemeleryüzde20Dengesi.xls(15.06.2007)

htpp://www.tuik.gov.tr (15.06.2007)

http://www.kultur.gov.tr/TR/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFF3948C44161D1F3EAC33ECC96EA79FF5C(15.06.2007)

http://www.unwto.org/facts/eng/pdf/barometer/unwto_barom07_2_en.pdf (17.06.2008)

http://www.unwto.org/facts/eng/pdf/barometer/UNWTO_Barom08_1_excerpt_en.pdf(17.06.2008)

HUGHES, Howard L. (1993). **Economics For Hotel And Catering Students,** Stanley Thornes /Publishers) Ltd. Great Britain.

İÇÖZ, Orhan ve Metin Kozak. (1998). **Turizm Ekonomisi,** Ankara, Turhan Kitabevi.

İLKİN, Akın ve M. Zeki Dinçer. (1991). **Turizm, Türk Ekonomisindeki Yeri ve Önemi,** TOBB, Ankara.

LIPSEY, Richard G., P. O. Steıner ve D.D. Purvıs. (1987). **Economics,** Harper & Row Publishers Inc. New York.

LIU J. ve Turgut Var. (1983). *The Economic Impact of Tourism In Metropolitan, Victoria,* **Journal of Travel Research,** 22-2 fall, 8-15

LUNDBERG, Donald; E. M. Krıshnamoorthy ve Mink H. Stavenga. (1995). **Tourism Economics,** John Wiley Sons Inc., New York.

LUNDBERG, Donald, E. M. Krıshnamoorthy ve Mink H. Stavenga. (1998). **Turizm Ekonomisi,** (Çev.) Özcan YAĞCI, Haberal Eğitim Vakfı.

MATHIESON, Alister ve Wall G. (1993). **Tourism: Economic, Physical and Social Impacts,** New York.

MILL R.C. ve Morrison A.M. (1992). **The Tourism System,** New Jersey.

McINTOSH, Robert W. ve Charles R. Goeldner. (1986). **Tourism Principles, Practices, Philosophies,** New York, John Wiley and Sons, Inc.

OLALI, Hasan ve TİMUR A. (1988). **Turizm Ekonomisi,** Ofis Ticaret Matbaacılık Şti. İzmir.

OLALI, Hasan, Timur Alp. (1986). **Turizmin Türk Ekonomisindeki Yeri,** Ofis Tic. Matbaacılık, İzmir.

ORHON, Alptekin ve Ahter Kral. (1977). **Turizm Sektöründe Katma Değer Hesabına İlişkin Bir Yönetim Çalışması,** T.C. Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Yayını, Ankara.

SALVATORE, Dominick ve Eugene Diulio (1985), **İktisat İlkeler ve Kavramlar,** Türkiye Ekonomi Kurumu, Ankara, (Yayına Hazırlayan: Cem Alpar).

SEYİDOĞLU, Halil (1992), **Ekonomik Terimler (Ansiklopedik Sözlük),** Güzem Yayınları, No: 4, Ankara.

ŞAHİN, Adem. (1990). **İktisadi Kalkınmadaki Önemi Bakımından Türkiye'de Turizm Sektöründeki Gelişmelerin Değerlendirilmesi,** TOBB Yayın No: 149, Ankara.

TİMUR, Alp. (1986). *"Turizmin Gelir Yaratıcı Etkisi",* **Turizm Yıllığı,** T.C. Turizm Bankası A.Ş. 189 - 198

ULUATAM, Özhan. (1998). **Makroiktisat,** Baran Ofset, Ankara.

UNWTO, (2007). **World Tourism Barometer,** Volume 5, No. 2, June 2007.

UNWTO, (2008). **World Tourism Barometer,** Volume 6, No. 1, January 2008.

ÜNLÜÖNEN, Kurban ve Arzu Kılıçlar. (2004). *Ekonomik Yansımalarıyla Türk Turizminin Seksen Yılı,* **Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi,** Sayı: 1, s. 131-156.

ÜNLÜÖNEN, K., Tayfun, A. ve Kılıçlar, A. (2007). **Turizm Ekonomisi,** Detay Yayıncılık, Ankara.

WTO. (1998). **Tourism Economic Report,** Madrid.

WTO. (2006). Tourism Highligts 2006 Edition (http://www.unwto.org/facts/eng/pdf/highlights/highlights_7_eng_lr.pdf) (Erişim Tarihi: 17.06.2008)

WTO (2007). Economic Growth (GDP) and International Tourist Arrivals

WTTC (2005). Turkey Travel&Tourism Sowing The Seeds of Growth The 2005 Travel & Tourism Economic Research.

WTTC (2007). World Travel&Tourism Navigating The Path Ahead The 2007 Travel & Tourism Economic Research.

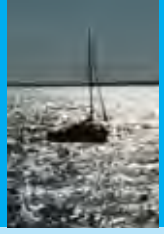

"Konaklama işletmelerinde sendikaların hizmet kalitesine etkileri."

■ **Yrd. Doç. Dr. Şimal Yakut AYMANKUY /** Balıkesir Üniversitesi Müh. Mimarlık Fak. Endüstri Mühendisliği Bölümü

Giriş

Kalite kavramı, çok değişik şekillerde kullanılmakta ve genellikle tanımı yapacak olan kişiye göre de değişebilmektedir. Değişik kalite tanımlarının yapılması, kalitenin çok boyutlu olmasından da kaynaklanmaktadır. Konaklama işletmeleri açısından bakıldığında ise özellikle kalite kavramının hizmet boyutu ile açıklanmasında yarar vardır. Kalite, bir ürün ya da hizmetin belirlenen ya da olabilecek ihtiyaçları karşılama yeterliliğine dayanan özelliklerinin toplamıdır.[1] Geleneksel anlamda kalite kavramı standartlara uyum olarak da tanımlanmaktadır.[2]

Günümüzde kalite kavramı dar tanımlama kalıplarından çıkarak, esnek ve dinamik bir yapı içine yerleştirilerek, stratejik bir yönetim aracı durumuna gelmiştir. Çağdaş anlamda kalite kavramının temel özelliği, bir mal veya hizmetin müşteri tatminine yönelik bazı özellikleri kendisinde toplamasıdır. Özellikle Toplam Kalite Yönetimi anlayışı gelişmeye başladıktan sonra, kalitenin tanımı da buna uygun olarak değişim göstermiştir. Toplam Kalite Yönetiminin odak noktası, müşteri olduğuna göre, kalitenin tanımını yaparken de, müşteriyi ana nokta olarak almak gerekliliği açıktır. Bu durumda kalite; müşteri tatmini ile ölçülen müşteri beklentilerini karşılama ölçüsüdür.[3]

Genellikle yapılan kalite tanımları, mamul kalitesini içerdiğinden, hizmet kalitesi kavramını açıklamakta yetersiz kalmaktadır. Hizmet kalitesi kavramı ise, Parasuraman, Zeithaml ve Berry (PZB) tarafından, müşterinin hizmeti almadan önceki beklentileri ve yararlandıkları gerçek hizmet deneyimini kıyaslamaları sonucu, beklentilerin ve algılanan performans farklılığının yönü ve derecesi olarak tanımlanmıştır.[4]

Konaklama işletmeleri açısından ise kalite, turistlerin mevcut ya da doğabilecek ihtiyaçlarını tatmin etmeye yönelik mal ve hizmetlerin üretilmesi, işletmenin faaliyet verimliliğinin artırılması ve etkin bir maliyet kontrolü ile maliyetlerin düşürülmesi amacı ile kullanılan stratejik bir araçtır. Çalışmada konaklama işletmelerinde hizmet kalitesinin arttırılmasında sendikaların rolü üzerinde durulacağı belirtilmişti. Bu rolün ne olacağının açıklanabilmesi için sendikaların tanımını yapmakta ve konaklama işletmelerinde önemlerini vurgulamakta fayda vardır. Sendikaların, aynı iş kolunda çalışan işgörenlerin, işverenlere karşı haklarını almak ve kazandıkları hakları korumak için bir araya geldikleri kuruluşlar olduğu bilinmektedir. Konaklama işletmelerinde çalışan işgörenlerin de bir araya gelerek sendika çatısı altında toplanma eğilimleri bilinen bir gerçektir. Buna karşılık konaklama işletmeleri yöneticilerinin sendikalaşmaya soğuk baktıkları gözlenmektedir. Oysa sendikaların konaklama işletmesi yönetimine katkıları olacağı açıktır. Özellikle sendikalar, aynı sendika ücretini uygulayarak çalışanların maaşlarını, rekabetin dışında tutabilirler. Konaklama sektöründe küçük işletmelerin finanse etmekte güçlük çekecekleri işe alıştırma eğitimlerini sendikalar üstlenebilirler. Yine sendikalar; piyasaya nitelikli personel yetiştirme misyonunu üstlenebilir, işletmelere zaman ve para kaybettirmeden aradıkları nitelikte personelin teminini sağlayabilirler. Sendika aracılığı ile tatminkar ücret alan personel daha etkili ve verimli olacaktır.

Kalite - Maliyet - Verimlilik - Karlılık İlişkisi

Kalite kavramının tanımları yapılırken özellikle dikkati çeken bir nokta, "maliyetlerin düşürülmesine yönelik stratejik araç" yaklaşımının benimsenmesidir. Konaklama işletmelerinde de belirli standartlara bağlı kaliteli mal ve hizmet üretimi ancak etkin bir kalite kontrolü ile mümkün olabilecektir. Kalite kontrolü; istenen kalite özelliklerini sağlayan, işletmenin tasarım, pazar araştırması, araştırma-geliştirme, üretim, satış ve satış sonrası hizmet gibi bölümlerinin belirli kalite düzeyinin yaratılmasındaki rollerinin planlanması ve koordinasyonu olarak tanımlanabilir.[5]

Konaklama işletmelerinde başarılı bir kalite kontrolü için, konaklama, yiyecek-içecek, güvenlik, personel, muhasebe, teknik servis, satışlar ve çamaşırhane gibi departmanların, işletmenin türüne göre içinde bulunan tüm departmanların, turistlerin ihtiyaçlarına cevap veren kalite düzeylerinin yaratılmasındaki rolleri belirlenmeli ve katkılarının koordinasyonu sağlanmalıdır. Görüldüğü gibi kalite konusunda sorumluluklar bütün işletmeye yayılmıştır. İşletmenin tamamını içine alan toplam kalite kontrolüne işlerlik kazandıracak önemli olgulardan biri de Toplam Kalite Yönetimi sistemidir. Toplam Kalite Yönetimi'nde hedef, müşteri ihtiyaçlarının karşılanması için işletmede görev yapan personelin tamamının bütün departmanlarda en üst düzeyde etkinlik ve verimliliği sağ-

layabilmelerini kolaylaştıracak süreç ve sistemlerin oluşturulması, organizasyonda uygulamaya konmasıdır.

Konaklama işletmelerinde gerçekleştirilen faaliyetlerin hepsi doğrudan kaliteyi etkilemektedir. Özelikle verilen hizmetin niteliği işgücü ağırlıklı olduğundan, işin yapısındaki kalitenin başarısı ve verimlilik de büyük ölçüde kalite maliyetlerine bağlı olmaktadır. Faaliyetlerin gerçekleştirilmesinde yapılacak hatalar önemli kayıplara neden olabilecektir. Turistik ürün tüketicilerine hatalı mal ya da hizmet sunumunun yaratacağı olumsuzluklar göz önüne alındığında, konaklama işletmelerinde mal ve hizmetlerin üretiminde doğması muhtemel hataların önlenmesine yönelik çalışmalar büyük önem arz etmektedir. Ortaya çıkan olumsuzlukların giderilmeye çalışılması, işletme için imaj zedeleyici olmakla beraber aynı zamanda maliyetleri de artıracaktır. Tüm bu nedenlerden dolayı, üretim aşamasında turistlerin ihtiyaçlarına uygun mal ve hizmetlerin; bir defada, hatasız üretilmesini sağlayacak bir sistem kurulmalı, üretim süresince hataların engellenmesine yönelik çalışmalara yoğunlaşılmalıdır.

Temeli insana dayalı olan konaklama işletmelerinde verimlilik unsuru, tamamıyla hizmeti gerçekleştiren kişinin davranışsal yaklaşımıyla doğru orantılı ele alınmaktadır. Hizmetin sunulduğu anda sağlanamayacak bir müşteri memnuniyetinin işletmenin başarı çıktısına olumsuz etkisi olacağı açıktır.

Konaklama işletmeleri talebin canlı olduğu dönemlerde genellikle verimli olmayı pek düşünmezler. Esas amaç kârlı olmaktır. Oysa günümüzde, küreselleşmenin artmasıyla; rekabetin evrenselleşmesi, tüketicinin bilinçlenmesi ve pazarın daralması söz konusu olmaktadır. Bu koşullarda da kârlı olmanın, işletmenin ayakta kalmasının esas yolu verimliliği arttırmaktan geçer. Çünkü yüksek verimlilik bir yönüyle düşük maliyet demektir. Kâr ise satış x hasılat – maliyet olduğundan artacaktır. Özellikle satış hasılatının arttırılamadığı ve pazarda daralmanın yaşandığı dönemlerde konaklama işletmeleri için kârlılığı devam ettirmenin yolu verimlilik tekniklerini uygulayarak maliyetleri düşürmekten geçer. Kaynaklarını tam, doğru, etkili ve etken kullanan konaklama işletmeleri en uygun maliyetle daha çok ve daha kaliteli hizmet elde ederler. Bu durum hem enflasyonun yavaşlamasına, hem kârlılığın devamına, hem de talebin canlanmasına neden olacaktır.

Konaklama İşletmelerinde Sendikalaşma ve Verimlilik İlişkisi

Konaklama işletmelerinde verimlilik, üretim işletmelerinden farklı olarak, kalite göz önünde bulundurularak değerlendirilmektedir. Kaliteli hizmet ise, müşteri ile doğrudan doğruya ilişki içinde bulunan personel aracılığı ile sağlanmaktadır. Sunulan hizmetin o anda tüketilmesi ve personel ile müşteri arasında doğrudan yüz yüze ilişki, konaklama işletmelerinde personel davranışlarını daha da önemli hale getirmektedir. Motivasyonu iyi, kendini işletmenin bir parçası gibi gören, üst yönetimle sağlıklı bir iletişim içinde bulunan personel çok daha iyi hizmet vererek müşteri memnuniyeti sağlayacaktır. Memnun müşteri ise kaliteli hizmet sunumunun göstergesi olurken, işletme açısından da verimli bir çalışma ortamının varlığını ortaya koyacaktır. Buradan hareketle personel motivasyonunun ve buna bağlı olarak müşteri memnuniyetinin sağlanması için gerekli çalışmalara konaklama işletmelerinin daha fazla önem vermesi gerektiği sonucu çıkmaktadır. Konaklama işletmelerinde çağdaş yönetim sistemleri kullanılmalıdır. Çağdaş yönetim sistemlerinin bireyi ön plana çıkaran yapılanmaları, çalışanların ihtiyaç ve taleplerini birebir karşılayabilecek işletmelere olan ihtiyacı da ortaya çıkarmaktadır. Sendikalara olan ihtiyaç da bu noktada ortaya çıkmaktadır. Geleneksel yaklaşımda; sendikaların, neden oldukları ücret artışları ve kısıtlayıcı çalışma kuralları ile verimliliği olumsuz yönde etkiledikleri düşünülmekte ve eleştirilmektedir. Oysa modern yaklaşımda karşı bir görüş olarak, monopolist* ücret artışlarının daha yüksek sermaye ve daha nitelikli bir işgücü kullanımı yoluyla verimliliği arttıracağı da ileri sürülmektedir.[6] Sendikalaşma ile daha düşük işten ayrılma oranları ve daha rasyonel yönetim politikaları ile sendikaların verimliliğe olumlu etkilerinin olacağı da düşünülebilir.

Sendikaların ücret etkilerine bağlı olarak, sendikalı sektörde istihdam kayıpları şeklinde bir olumsuzluk ortaya çıkabileceği gibi, monopolistik ücret kazanımlarının işverenleri verimliliği yükseltici uygulamalara yönelterek verimlilik avantajlarının sağlanabileceğini de belirtmek gerekir. Sendikalaşmaya bağlı olarak işgören devir oranlarındaki azalmalar, işe alma ve eğitim maliyetlerindeki düşüşler de verimliliği arttıracaktır. Konaklama işletmeleri yönetiminin, daha rasyonel iş uygulamaları ve personel politikaları ile sendikacılığın gelişmesine olumlu tepki göstermeleri verimliliği arttırabilecektir.

Konaklama İşletmelerinde Hizmet Kalitesi Yönetimi

Hizmet kalitesi yönetiminden önce, hizmetin ve kalitenin tanımlarını yapmakta fayda vardır. Hizmet çok genel olarak, üretildiği yerde tüketilen bir iş veya eylem olarak tanımlanabilir.[7] Kalite ise, bir ürün ya da hizmetin belirlenen ya da olabilecek ihtiyaçları karşılama yeterliliğine dayanan özelliklerinin tümü olarak tanımlanmaktadır.[8]

Konaklama işletmelerinde kalite, müşterinin mevcut ya da ortaya çıkabilecek ihtiyaçlarını karşılayacak ürün ve hizmetlerin üretilmesi, verimliliğin arttırılması ve etkin bir maliyet kontrolü ile maliyetlerin düşürülmesi amacına yönelik bir araçtır. Konaklama işletmelerinde hizmet kalitesi; müşterinin ihtiyaçlarıdır, beklentilere uygunluktur, sürekli başarıdır, eksiksiz ve hatasız hizmeti sunmaktır, ölçülüp değerlendirilebilen ve müşteri memnuniyeti ile doğru orantılı bir değerdir.[9]

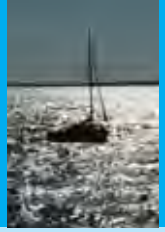

Zeithaml, Parasuraman ve Berry; hizmeti, çıktısı fiziksel ürün olmaksızın, üretildiği zamanda tüketilen, rahatlık ve zaman gibi artı değer sunan tüm ekonomik faaliyetler olarak tanımlarken; hizmet kalitesini, beklenen hizmet ve algılanan hizmet performansının karşılaştırılması olarak belirlemişlerdir. Hizmet kalitesinin boyutlarını da; güvenilirlik, heveslilik, inanılırlık, anlayış ve yetkinlik (somut unsurlar) olarak ortaya koymuşlardır.[10] Dikkat edilirse hizmet kalitesinin tanımlanmasında müşteri yani insan ön plandadır. Burada önemli olan ve çok açık ifade edilmeyen nokta müşterinin ihtiyaç ve beklentilerinin iyi tespit edilebilmesidir. Müşterinin beklentileri ve ihtiyaçları ne kadar doğru belirlenebilirse hizmet kalitesi de o kadar iyi olacaktır.

Hizmet kalitesi yönetimi de, müşterilerin beklenti ve ihtiyaçlarının değişkenliğini esas alarak, müşterilerin algıladıkları hizmet düzeyini ölçmenin önemini savunan anlayıştır denebilir.[11] Hizmet kalitesi yönetimi, müşteriyi memnun etmeye yönelik olarak, doğru hizmeti ilk seferde sunmaya, hata karşısında hızlı bir şekilde telafi edici stratejiler geliştirmeye ve sürekli iyileştirmeye odaklı olmalıdır. İnsanın en önemli unsur olduğunun farkında olan bir yönetim sistemi olarak hizmet kalitesi yönetimi ile işletmeler, işgörenlerini bu yönde eğiterek cesaretlendirmelidirler. Hizmet sektöründe teknik kalite unsurlarının yanında hatta daha da önünde olarak teknik olmayan, insan davranışlarına bağlı kalite unsurları da dikkate alınmalıdır. Çünkü müşteri tarafından algılanan kalite düzeyi üzerinde asıl belirleyici olan bu teknik olmayan kalite unsurlarıdır.

Konaklama İşletmelerinde Sendikalar ve Hizmet Kalitesi Yönetimi İlişkisi

Daha öncede belirtildiği gibi sendikalar, üyelerinin ortak çıkarları için kurulmuş organizasyonlardır. Faaliyet alanları açısından ele alındıklarında iki temel yaklaşım ortaya çıkmaktadır. Bir tarafta ücret ve çalışma koşulları ile ilgili pazarlık ana unsur olarak kabul edilmekte, diğer tarafta işgücü maliyetleri ve rekabet dikkate alınmaktadır. Bu iki temel yaklaşımı göz ardı etmeyen ve yeni çalışma düzeninin ortaya çıkardığı talep ve sorunları gündemine alan, çeşitlendirilmiş faaliyet alanlarını tercih eden sendikal yapıların, gelecekte ayakta kalabileceği düşünülmektedir. Buna ek olarak çalışanların yaşam standartlarını yükseltme uğraşılarının yanı sıra toplumun diğer kesimlerini de kucaklayacak faaliyetler yürüten sendikalar ön planda olacaktır. Sendikaların temelde çıkar için organize oldukları ve kendi özel ihtiyaç, talep ve deneyimlerinin devamını sağlamayı hedefledikleri dikkate alınırsa bu yaklaşım pek de yanlış görülmemektedir. Ancak günümüzdeki gelişmelere bağlı olarak, sendikaların da sınıfsal çıkarları dikkate alan politik mücadelelerden; işbirliğine dayalı, uzlaşmacı, kamuoyu oluşturan, alternatif sunan, ikna etmeye çalışan, barışçı mücadeleler vererek toplumsal hayata demokrasiyi getirmede, toplumsal yaşam standartlarını arttırmaya yardımcı olan sivil toplum kuruluşları haline geldikleri gözlemlenmektedir. Önceleri teknolojik gelişmeleri dikkate almayan, hatta zaman zaman karşı faaliyetlerde bulunan sendikalar, günümüzde teknolojik gelişmelerin neden olacağı sorunları azaltmak, işgücünün bu teknolojilere uyumunu sağlamak için mücadele etmektedirler. Yine, üretim yönetimi ve tekniklerinde meydana gelen değişmeler sendikaların eğitim faaliyetlerinde de ciddi değişmelere yol açmaktadır. Üyelerinin yeni iş fırsatları için tekrar eğitimlerinin ve yeteneklerinin geliştirilmesi gerekliliğini fark eden sendikalar, üyelerine yönelik eğitim faaliyetlerini geliştirmektedirler. Sendikaların eski faaliyet alanlarında meydana gelen değişimlerin bir diğeri ise; üretimin ve kalitenin arttırılmasına yönelik kurulların da ön plana çıkmasıdır. Bütün bunlara ek olarak, sendikalar; çalışanların haklarını korumak için yapılan faaliyetlerin yeterli olmadığını görmekte ve işletmeyi de koruyucu faaliyetleri gündemlerine almaktadırlar.

Sendikalar günümüzün değişen koşullarına ayak uydurarak varlıklarını sürdürebilmek için uzlaşmacı sendikacılığa doğru kayma eğilimindedirler. İşte bu noktada hali hazır sivil toplum örgütü olarak ortada duran sendikalar, günümüz koşullarında maliyetleri kontrol altında tutarak kaliteyi arttırma çalışmalarında en büyük desteği verebilecek kuruluşlar olarak dikkate alınmak durumundadırlar.

Hizmet Kalitesi Ölçümü

Yeni ekonomik hayata damgasını vurmuş "hizmet" kavramının, hem yeni oluşundan hem de doğası gereği görecelliğinden dolayı tanımlanmasında çeşitli sorunlar yaşanmaktadır. Hizmet, sunumunda belirli fiziki unsurları içerse de sonuçta fiziki bir üretim değildir. Hizmetin fiziksel yapısından öte bir fonksiyon oluşu, hem tanımlanmasını hem de ölçümlenmesini zorlaştırmaktadır. Hizmet bir eşya veya nesne gibi test ve muayene edilemez. Ancak hizmetin sunumunu ve kalitesini etkileyen fiziksel koşullar ve nesneler test ve muayene edilebilir. Hizmetin bir diğer özelliği kişisel deneyime dayanan soyut etkinlikler olmasıdır. Yine hizmetler standartlaştırılamadığı için hizmet kalitesi de değişkenlik göstermektedir. Verilen hizmet, tekrarında aynı şekilde olamayabilmekte, hizmeti alan-veren ya da çevre faktörlerinin etkisiyle değişikliğe uğrayabilmektedir. Tüketiciler için de hizmet kalitesinin değerlendirilmesi oldukça zordur. Hizmet kalitesi algılamaları, tüketici beklentilerinin gerçekleşen hizmet performansı ile beklentilerinin karşılaştırılmasının sonucudur. Kaliteye ilişkin değerlendirmeler sadece hizmet çıktısına bakılarak değil, aynı zamanda hizmet sunumu sürecinin değerlendirilmesini de içermektedir. Tüketiciler hizmetin sonucunu değil, hizmetin veriliş şeklini de değerlendirmektedirler.

Hizmet kalitesini değerlendirmek oldukça güçtür. Kaliteyi değerlendirmek için fiziksel varlıkların olmayışı veya eksikliği, tüketicileri diğer özelliklerle değerlendirme yapmaya zorlamaktadır. Hizmetler soyut olduğundan, işletmelerin, tüketicilerin hizmetleri ve hizmet kalitesini nasıl algıladıklarını anlaması zor olabilir. Bir hizmet işletmesi, tüketiciler açısından hizmetin nasıl değerlendirildiğini bilemezse, bu değerlendirmeleri, nasıl kullanabileceğini de bilemeyebilir. Hizmet kalitesi, verilen hizmetin müşteri beklentilerinin ne kadarını karşılayabildiğinin bir ölçüsüdür.[12] Kaliteli hizmet vermek ise müşteri beklentilerinin karşılanabilmesidir. Bu noktada hizmet kalitesinin ölçümü, işletme açısından çok önemli hale gelmektedir. Çünkü ölçülemeyen kaliteyi, iyileştirmek de mümkün olmayacaktır.

Günümüzde yöneticilerin hizmet kalitesi ölçme programlarına ilgisine paralel olarak, yapılan araştırmalarda da hizmet kalitesi boyutlarının belirlenmesi ve ölçülmesi ile ilgilenilmektedir. Örneğin; A.Parasuraman, V.A.Zeithaml ve Leonard L.Berry (PZB), hizmet kalitesi kavramına daha geniş bir açıdan yaklaşarak, hizmet kalitesini ölçmek için SERVQUAL adı verilen ayrıntılı bir ölçme yöntemi üzerinde çalışmışlardır.[13] Servqual ölçeği genel bir ölçektir ve bu tür bir ölçek her hizmetin kendisine özgü kalite göstergelerinin spesifik olarak belirlenmesini gerektirir. Hizmetin hangi boyutlarının müşteri açısından önemli olduğu ve satın alma kararında etkili olduğunun bilinmesi gereklidir. Bu ölçeğe göre, tüketicilerin bir hizmetten beklentileri ve fiili hizmet performansını algılamaları arasındaki fark, müşterilerin toplam hizmet kalitesini nasıl değerlendirdiğini göstermektedir. Servqual ölçeğinde, müşterilerin çeşitli özellikler bakımından belirli bir hizmetten beklentileri ve o hizmet sektöründe faaliyet gösteren belirli bir firmanın performansını aynı özelliklere göre nasıl algıladıkları öğrenilmektedir. Beklentiler ve performans algılaması arasındaki fark da hizmet kalitesinin ölçüsünü vermektedir.[14]

Bu ölçme yöntemi 22 sorudan oluşmaktadır. İlk bölümde tüketicinin hizmet işletmesinden beklentileri, ikinci bölümde ise sözkonusu işletmeden algıladığı hizmet performansı aynı maddeler kullanılarak ayrı ayrı ölçmektedir. Ölçekte "tamamen katılıyorum" ile "kesinlikle katılmıyorum" arasında değişen yedili Likert Ölçeği kullanılmaktadır.[15]

Servqual ölçeğinde, hizmet kalitesinin belirleyicisi 5 kriter de dikkate alınmıştır. Bu kriterler;

Somut unsurlar: Fiziksel olanakların, ekipmanların personel ve iletişim araçlarının görünüşü.

Güvenirlik: Vaadedilen hizmetin doğru ve güvenilir bir şekilde sunulabilme becerisi.

Anlayış(empati): Müşterilere kişisel ilgi gösterebilme isteği, anlayışlılık.

Yetkinlik: İşletme çalışanlarının bilgi ve nezaketi, güven ve emniyet verebilme becerileri.

Duyarlılık: Müşteri tatmininin sağlanabilmesi için, bir hizmet hatasını hızlı bir şekilde yok etmek, süratli hizmet vermek gibi, işgörenlerin müşteriye hizmet sunma konusundaki hazır olma ve istekliliğini kapsamaktadır.

Bir konaklama işletmesinin hizmet kalitesini ölçmek birçok farklı kritere bağlı olacaktır. Özellikle müşteri beklentileri ve sunulan hizmete yönelik müşteri algıları arasındaki hizmet kalitesi boşluklarının derecesi ve yönünü saptamak yerinde olacaktır. Bu çalışmada konaklama sektöründe sendikalaşmanın, hizmet kalitesini etkileyip etkilemediği, etkiliyorsa bu etkinin ne yönde olduğunun saptanması amaçlanmaktadır. Bu yüzden sektörde faaliyet gösteren, aynı özelliklere sahip, biri sendikal faaliyetleri olan diğeri olmayan olmak üzere iki otel işletmesinde hizmet kalitesi ölçümü yapılmıştır.

Uygulama

Hizmet kalitesinin ölçülmesi ve değerlendirilmesinde, müşterilerin beklentileri ve işletmenin performansına bağlı olarak ortaya çıkan, algıladıkları hizmet kalitesi arasındaki farktan kaynaklanan kalite boşluğu (boşluk 5) önemlidir. Boşluk 5'in belirlenmesi ve değerlendirilmesi bu analizlerin temelini oluşturmaktadır. Bu çalışmada sendikalı ve sendikasız otel işletmelerinde, müşterilerin beklenti ve algıları arasındaki farktan kaynaklanan kalite boşluğu tespit edilerek, iki tip işletme arasında karşılaştırma yapılmıştır.

Ayrıca, müşterilerin beklentileri ve yöneticilerin bu beklentileri algılama düzeyleri arasındaki farklılığa (boşluk 1) da bakılmıştır. Yine bu boşluk testinin sonuçları da sendikalı ve sendikasız otel işletmesi açısından karşılaştırılmıştır.

Analizler hizmet kalitesi literatüründe kabul edilen beş kriter üzerinden yapılarak, her bir müşterinin beklenti ve algı cevaplarına dayalı ortalamaları "t-testleri" ile bulunmuştur.

Hizmet Kalitesi Kriterlerinin Sendikalı Otel İşletmesi İçin Analizleri

Hizmet Kalitesi Ölçümünde Boşluk 5 Analizleri

Sendikalı otel işletmesi açısından beklenen ve algılanan hizmet kalitesi arasındaki farka (boşluk) genel olarak bakıldığında , %95 güven aralığı içinde, algılar ve beklentiler arasında anlamlı bir fark olduğu ve algılanan kalite performansının beklentilerin altında olduğu saptanmıştır.

Sonuç olarak, sendikalı otel işletmesi müşterilerinin hizmet kalitesi performansına yönelik algıları, hem genel

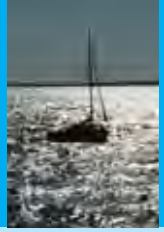

olarak hem de tek tek hizmet kalitesi kriterleri kapsamında beklentilerin altında gerçekleşmiştir. Şekil 1'de sendikalı otel işletmesi açısından, beklenen ve algılanan hizmet performansları daha açık gösterilmiştir.

Şekil 1 Sendikalı Otel İşletmesine Ait Boşluk 5 Analizi

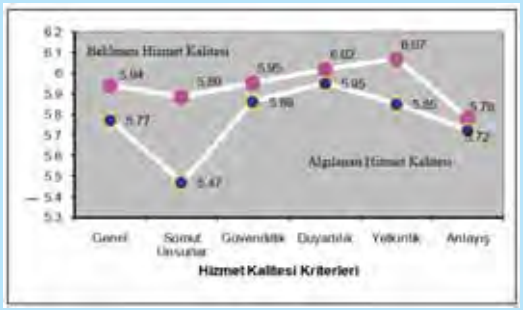

Şekil 1'de görüldüğü gibi, sendikalı otel işletmesi; güvenilirlik, duyarlılık, yetkinlik ve anlayış kalite kriterlerinde, müşterilerinin beklentilerini karşılamaya yakınlaşmıştır. Somut unsurlar kriteri açısından bakıldığında ise aradaki boşluğun büyüdüğü görülmektedir. Yine yetkinlik kriteri açısından da boşluk büyüktür. Bu da göstermektedir ki, otel ve personele ait görsel donanımlar konusunda ve müşteriye has özel ilgi konularında müşteri beklentileri ile otel işletmesinin sunmuş olduğu hizmet performansı arasında anlamlı bir boşluk vardır.

Sendikalı Otel İşletmesi İçin Hizmet Kalitesi Ölçümünde Boşluk 1 Analizleri

Hizmet kalitesi ölçümünde, müşterilerin beklentileri ve yöneticilerin müşteri beklentilerini algılama düzeyleri arasındaki farklılık boşluk 1 analizi ile ortaya çıkmaktadır. Bu fark yöneticilerin müşteri beklentilerini tam olarak algılayamamalarından kaynaklanmaktadır.

Şekil 2 Sendikalı Otel İşletmesine Ait Boşluk 1 Analizi

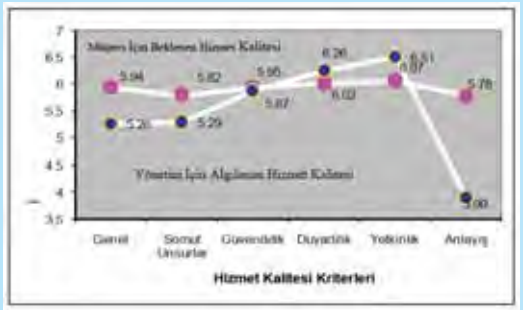

Şekil 2'de de görüldüğü gibi sendikalı otel işletmesinde, yöneticilerin müşteri beklentilerini algılama performansları müşteri beklentilerinin altında kalmaktadır. Özellikle anlayış kriteri açısından yöneticilerin algıları ile müşterilerin beklentileri arasında –1.88'lik bir fark söz konusudur. Müşterilere özel ilgi gösterilmesi, müşteri çıkarları ile candan ilgilenilmesi ve müşterilerin özel ihtiyaçlarının otel işletmesince anlaşılması konularında yönetimin yanlış kanılara sahip olduğu açıktır. Kısaca, yöneticilerin müşterilerin beklentilerini algılamakta zorlandıkları söylenebilir. Yine Şekil 2'den anlaşıldığına göre güvenilirlik kriteri açısından yönetimin algılaması ile müşterilerin beklentileri arasında bir çakışma gözükmektedir. Hizmetin söz verildiği anda yerine getirilmesi, problem anında müşteriye samimi ilginin gösterilmesi, doğru hizmeti ilk seferde ve tam olarak yerine getirme ve kayıtların hatasız tutulması gibi konularda yönetimin müşteri beklentilerini doğru olarak algıladığı açıktır. Duyarlılık ve yetkinlik kriterlerinde ise yönetimin müşteri beklentilerinin üstüne çıktığı görülmektedir. Yani yönetim, müşteri beklentilerinin üstünde bir performans göstererek hizmet kalitesini arttırmaktadır. Sendikalı otel işletmesi için genele bakıldığında boşluk 1 analizi açısından iyi bir performans gösterdiği söylenebilir. Genel toplamda fark -0.68 gibi çok küçük boşluk olarak ortaya çıkmaktadır.

Hizmet Kalitesi Kriterlerinin Sendikasız Otel İşletmesi İçin Analizleri

Hizmet Kalitesi Ölçümünde Boşluk 5 Analizleri

Sendikasız otel işletmesi açısından beklenen ve algılanan hizmet kalitesi arasındaki farka (boşluk) genel olarak bakıldığında ise, yine %95 güven aralığı içinde, algılar ve beklentiler arasında anlamlı bir fark olduğu ve algılanan kalite performansının beklentilerin altında olduğu saptanmıştır.

Sonuç olarak, sendikasız otel işletmesi müşterilerinin hizmet kalitesi performansına yönelik algıları, genel kapsamda hizmet kalitesi kriterleri kapsamında beklentilerin altında gerçekleşmektedir. Bu şekil 3'de de açık olarak görülmektedir.

Şekil 3 Sendikasız Otel İşletmesine Ait Boşluk 5 Analizi

Sendikasız Otel İşletmesi İçin Hizmet Kalitesi Ölçümünde Boşluk 1 Analizi

Hizmet kalitesi ölçümünde, müşterilerin beklentileri ve yöneticilerin müşteri beklentilerini algılama düzeyleri

arasındaki farklılık boşluk 1 analizi ile ortaya çıkmaktadır. Bu fark yöneticilerin müşteri beklentilerini tam olarak algılayamamalarından kaynaklanmaktadır.

Genel değerlere bakıldığında ise yöneticilerin, müşteri beklentilerini algılama değerlerinin, müşteri beklentilerinin altında kaldığı görülmektedir.

Şekil 4 Sendikasız Otel İşletmesine Ait Boşluk 1 Analizi

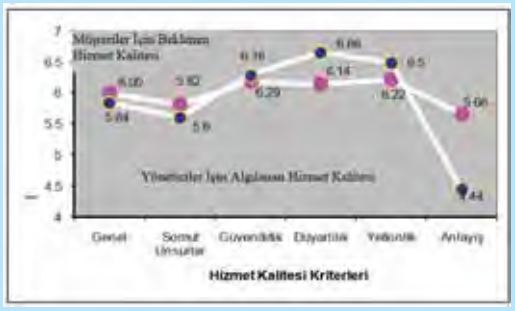

Şekil 4'de sendikasız otel işletmesine ait boşluk 1 analizi sonuçları görülmektedir. Hizmet kalitesi kriterlerinden somut unsurlar ve anlayış kriterleri açısından bakıldığında, yönetimin müşteri beklentilerini algılama düzeyleri müşteri beklentilerinin altında gerçekleşirken; güvenilirlik, duyarlılık yetkinlik kriterleri açısından algıların beklentilerin üstünde gerçekleştiği görülmektedir.

Sendikalı ve Sendikasız Otel İşletmelerinin Müşterilerinin Beklenti ve Algılarının Karşılaştırılması

Şekil 5'de sendikalı ve sendikasız otel işletmelerine ait beklenti ve algı değerleri aynı düzlemde görülmektedir. Hem sendikalı hem de sendikasız otel işletmesine ait beklenti ve algı değerleri incelendiğinde, iki tip işletme için de algı değerlerinin beklenti değerlerinin altında gerçekleştiği görülmektedir.

Şekil 5 Sendikalı ve Sendikasız Otel İşletmelerinin Müşterilerinin Beklenti ve Algılarının Karşılaştırılması

Bu da göstermektedir ki iki işletmede de hizmet kalitesinde sorun yaşanmaktadır. Ancak sendikalı işletme açısından hizmet kalitesi boşluk değerleri daha düşük görünmektedir. Sendikalı işletme için –0.17 olan boşluk değeri, sendikasız işletme için –0.60 olarak gerçekleşmiştir.

Sendikalı otel işletmesinde özellikle, güvenilirlik, duyarlılık ve anlayış kriterlerinde beklentiler ve algılar birbirine çok yakınlaşırken; somut unsurlar ve yetkinlik kriterlerinde beklenti ve algı değerleri birbirinden uzaklaşmaktadır. Sendikasız otel işletmesinde ise bütün hizmet kalitesi kriterlerinde beklenti ve algı değerleri birbirinden uzaktır. Bu da göstermektedir ki, hizmet kalitesi ölçüm değerleri açısından sendikalı otel işletmesinde hizmet kalitesi daha yüksektir. (0.43)

Sonuç

Çalışmanın başında ortaya koyduğumuz, sendikalaşmanın konaklama sektöründe, hizmet kalitesi ve verimliliği arttırıcı etkisi, yapılan uygulamada doğrulanmıştır. Sendikalı otel işletmesinde algılanan ve beklenen değerler arasındaki fark değeri –0.17 olarak gerçekleşmiş ve buda sendikalı işletmede hizmet kalitesinin yüksek olduğunu göstermiştir. Sendikasız otel işletmesinde bu fark değeri –0.60 gibi oldukça yüksek bir değer olarak gerçekleşmektedir ki bu da sendikasız otel işletmesinde hizmet kalitesinin düşük olduğunun göstergesi olmaktadır.

Sonuç olarak sendikalar, çalışma hayatında çalışanların kurumla bütünleşmesini sağlayacak çok önemli kurumsal yapılar olarak karşımıza çıkmaktadır. Gerçekten de bir konaklama işletmesinde etkili bir sendika, işgörenler üzerinde bilgiye dayalı bir hakimiyetle Toplam Hizmet Kalitesi Yönetimi uygulamalarına uygun bir zemin hazırlama görevini üstlenecektir. Ancak burada unutulmaması gereken en önemli nokta, sendikaların ortaya çıkış nedenlerinden farklı olarak, günümüz koşullarına uygun fonksiyonlar üstlenme zorunluluklarıdır.

Sendika eğitimleri ile; otel işletmeleri ve sendika ilişkileri geliştirilirken, sendikanın hizmet kalitesi uygulamalarına katılımı sağlanarak bilgilendirilmesi de gerçekleşecektir. Böyle bir işbirliğinin olmaması durumunda konaklama işletmesinde, sendika ve çalışanlar arasında yeterli ve sağlıklı çalışma ilişkileri kurulamamakta, bu da istenmeyen sonuçlara neden olabilmektedir. Böyle bir durumun oluşmaması için sendikalara THKY uygulamaları konusunda bilgi vermek, sağlıklı ilişkiler kurmak ve sendikaların bilinçli olarak kalite arttırıcı çalışmalara katılımını sağlamak gerekmektedir. Sendikaların bu anlamda desteği alınarak, özellikle eğitimle ilgili çalışmaları yürütmeleri sağlanmalıdır. Bu eğitimler sayesinde karşılıklı bilgi alışverişi sağlanmakta ve sorunlar daha ortaya çıkmadan önlenebilecektir. THKY sürecinde özellikle eğitim planlarının hazırlanması aşamasında sendikalardan yararlanmak yerinde olacaktır. Çünkü işgörenlerle diyoloğun

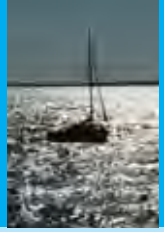

sağlanmasında ve onların bu sürece tam katılımlarının sağlanmasında kendilerini ait hissettikleri bir kurumsal yapının desteği önem arz edecektir. İnandıkları bir yapı işgörenlerin eğitiminde daha etkili olacaktır.

Notlar

1 Rıdvan Bozkurt, **Kalite İyileştirme Araç ve Yöntemleri (İstatistiksel Teknikler)**, MPM Yayınları No:630, Ankara: 2001, s. 13.

2 Muhittin Şimşek, **Sorularla Toplam Kalite Yönetimi ve Kalite Güvece Sistemleri**, Alfa Yayınları:812, İstanbul: 2000, s. 1.

3 Oygur Yamak, **Kalite Odaklı Yönetim**, Panel Matbaacılık Kalite Dizisi No:1, İstanbul: 1998, s. 86.

4 Hokey Min, Hyesung Min. "**Bencmarking the quality of hotel services:managerial perspectives**"**International Journal of Quality&Reliability Management.** Vol.14 No.6,1997, s.582.

5 Saime Oral, Osman Avşar Kurgun, Özkan Tütüncü, "**Turizm Sektörlerinde Kalite Güvence Sisteminin Kurulması ve Kalite Maliyetleri**", Standart, Ekim 1996, s. III.

* Sendikaların üyelerinin ücretlerini, sendikasız işçi ücretlerinden ve rekabetçi piyasa koşulları altında kazanacakları ücretlerden daha yüksek tutmaya çalışmaları sonucu oluşan ücret.

6 Güngör Turan, "**Sendikaların Verimlilik Üzerine Etkileri**", Verimlilik Dergisi, MPM Yayını, 2000/3, Ankara, s.39.

7 Nermin Uyguç, **Hizmet Sektöründe Kalite Yönetimi**, 9 Eylül Yayınları, İzmir:1998, s.8.

8 Rıdvan Bozkurt, **Kalite İyileştirme Araç ve Yöntemleri (İstatistiksel Teknikler)**, MPM Yayınları, No:360, Ankara, 2001, s.13.

9 İge Pınar Tavmergen, **Turizm Sektöründe Kalite Yönetimi**, Seçkin Yayıncılık, Ankara: 2002, s.30.

10 Barr Render, Cengiz Haksever, Roberta S.Russell, Robert G. Murdick, **Service Quality and Continuous Improvement**, Prentice-Hall, New Jersey : 2000, s.331-332.

11 Stephen George, Arnold Weimerskirch, **Total Quality Management**, John Wiley&Sons,Inc., United States of America 1998, s.6.

12 Şenol Altan, Murat Atan, Ayşe Ediz, "**SERVQUAL Analizi İle Toplam Hizmet Kalitesinin Ölçümü ve Yüksek Eğitimde Bir Uygulama**", 12.Ulusal Kalite Kongresi, KalDer, 13-15 Ekim İstanbul: 2003, s. 4.

13 Luiz Mautinho, **Strategic Management in Tourism, CABI Publishing**, UK: 2000, s. 249.

14 S. Ayşe Öztürk, "**Hizmet İşletmelerinde Kalite Boyutları ve Kalitenin Arttırılması**", Verimlilik Dergisi, 1996/2, Ankara, s. 75.

15 Halen Kang, Graham Bradley, **Measuring the Performance of IT Services-An Assesment of SERVQUAL**, Elsevier Science Inc., Australia: 2002, s. 18.

Kaynakça

Altan, Şenol, Murat Atan, Ayşe Ediz, (2003),"SERVQUAL Analizi İle Toplam Hizmet Kalitesinin Ölçümü ve Yüksek Eğitimde Bir Uygulama", İstanbul: **12.Ulusal Kalite Kongresi**, KalDer, 13-15 Ekim.

Aymankuy, Şimal Yakut, (2005), "**Turizm İşletmelerinde Sendikaların Hizmet Kalitesine Etkisi (Otel İşletmelerinde Örnek Bir Uygulama)**", Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Bozkurt, Rıdvan. (2001), **Kalite İyileştirme Araç ve Yöntemleri (İstatistiksel Teknikler)**, Ankara: MPM Yayınları No:630.

George, Stephen, Arnold Weimerskirch. (1998), **Total Quality Management**, Canada: John Wiley&Sons,Inc.

Kang, Halen, Graham Bradley. (2002), **Measuring the Performance of IT Services-An Assesment of SERVQUAL**, Australia: Elsevier Science Inc.

Mautinho, Luiz. (2000), **Strategic Management in Tourism**, UK: CABI Publishing.

Min, Hokey, Hyesung Min. (1997), "Benchmarking the Quality of Hotel Services: Managerial Perspectives" **International Journal of Quality&Reliability Management. Vol. 14 No.6.**

Oral, Saime, Osman Avşar Kurgun, Özkan Tütüncü. (1996), "Turizm Sektörlerinde Kalite Güvence Sisteminin Kurulması ve Kalite Maliyetleri", **Standart**, Ekim.

Öztürk, S.Ayşe. (1996), "Hizmet İşletmelerinde Kalite Boyutları ve Kalitenin Artırılması", Ankara: **Verimlilik Dergisi**, Milli Prodüktivite Merkezi Yayını, 1996/2.

Parasuraman, A., A.Valarie Zeıthaml, Leonarrd L. Berry. (1985), "A Conceptual Model of Service Quality", **Journal of Marketing**, Fall.

Render, Barr, Cengiz Haksever, Roberta S.Russell, Robert G. Murdick. (2000), **Service Quality and Continuous Improvement**, New Jersey :Prentice-Hall.

Şimşek, Muhittin. (2000), **Sorularla Toplam Kalite Yönetimi**, İstanbul: Alfa Yayınları:812.

Tavmergen, İge Pınar. (2002), **Turizm Sektöründe Kalite Yönetimi**, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Turan, Güngör.(2000), "Sendikaların Verimlilik Üzerine Etkileri", **Verimlilik Dergisi 2000/3**, MPM Yayınları.

Uyguç, Nermin. (1998), **Hizmet Sektöründe Kalite Yönetimi**, İzmir : 9 Eylül Yayınları.

Yamak, Oygur. (1998), **Kalite Odaklı Yönetim**, İstanbul: Panel Matbaacılık Kalite Dizisi No:1.

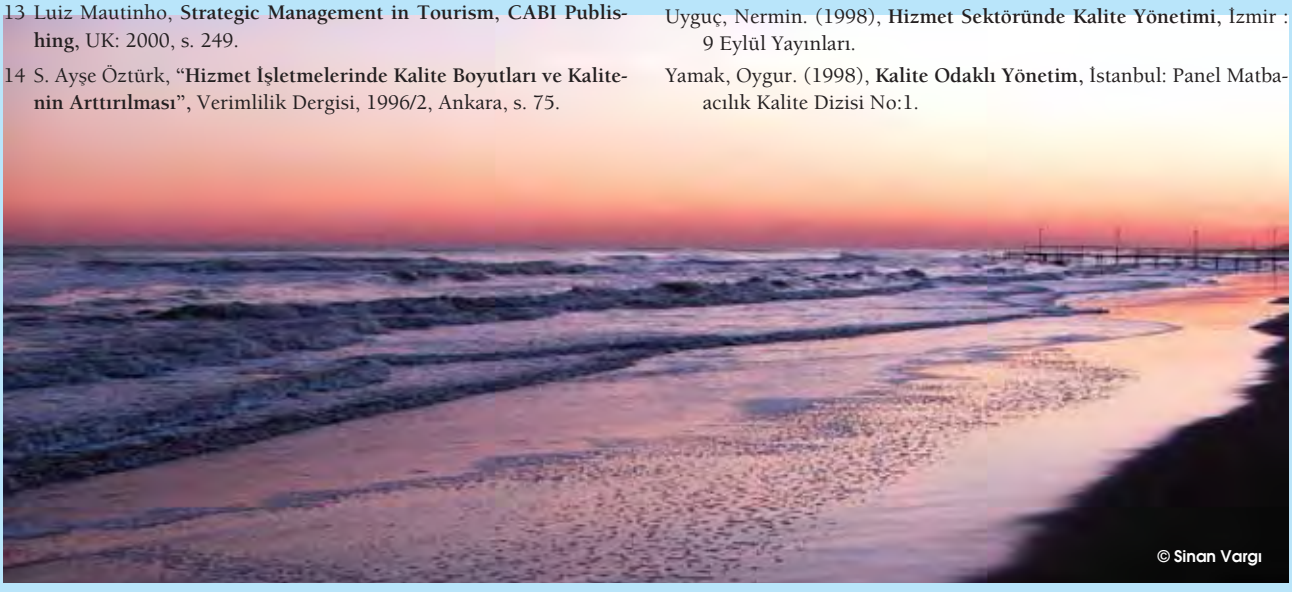

BASS Genel Kurulu Yapıldı

Yılmaz:

"Sendikal haklar yoksa, demokrasi de yok."

Konfederasyonumuza bağlı, Banka ve Sigorta İşçileri Sendikası'nın (BASS) 16. Olağan Genel Kurulu 7-8 Haziran 2008 günlerinde Ankara'da yapıldı. Genel Kurula TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, Genel Sekreter Mustafa Türkel, Sendikalarımızın Genel Başkan ve Yöneticileri, siyasiler ve delegeler katıldı.

BASS Genel Kurulunda Divan Başkanlığına Genel Başkan Mustafa Kumlu seçildi. Yardımcılıklarına ise, Teksif Genel Başkanı Nazmi Irgat ile Çimse-İş Genel Başkanı Ramazan Şafak getirildi.

TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, Genel Kurulda bir konuşma yaptı. Kumlu, çalışma yaşamının güncel sorunlarını değerlendirdi ve BASS'a başarılar diledi.

Genel Kurulun açış konuşmasını Genel Başkan Turgut Yılmaz yaptı. Yılmaz konuşmasında özetle şu görüşlere yer verdi:

"Çalışıma hayatında yapılan ve yapılması öngörülen tüm değişiklikler reform kavramıyla açıklanması olanaksız değişikliklerdir. Bu çabalar somut olarak bir sosyal dönüşüm planının uygulandığını göstermektedir.

Yani hedeflenen açıktır ve somuttur: IMF ve Dünya Bankası istemlerine bağlı sosyal dönüşüm planını yaşama geçirmek.

Çünkü milyonca insana dayatılan yeni sosyal güvenlik ve sağlık sistemi, toplumumuzun sosyal gelişmesini amaçlayan bir stratejinin sonucu değil; insanları araç olarak değerlendiren neoliberal anlayışın bir sonucudur.

Sosyal hakların dönüştürülmeye ve kısıtlanmaya çalışıldığı günümüz Türkiye'sinde sendikal hak ve özgürlüklerin kullanılması konusunda büyük sorunlar yaşanmaktadır. Bir yandan hemen tüm işkollarında sendikalaşmak isteyen işçiler, işten çıkarmalar ve istifaya zorlamalar, işlerin taşeronlaştırılması, piyasalaştırılması, kamu kurum ve kuruluşlarının özelleştirilmesi gibi birçok yöntem ve teknikle sendikasız ve örgütsüz bırakılmak istenmektedir.

Bir ülkede demokrasinin hangi düzeyde geliştiğini saptamanın en açık kanıtını sendikal hak ve özgürlüklerin uygulanma düzeyi belirler. Tüm 20. Yüzyıl boyunca bu kural değişmez bir biçimde temel kural olmuştur.

Yaşama hakkı gibi çalışma hakkı, sendikalaşma hakkı ve toplu iş sözleşmesi ve grev hakkı temel insan haklarındandır.

Ülkemizde sendikal hak ve özgürlüklerin çağdaş ülkeler düzeyinde geliştiğini söylemek olanaksızdır."

BASS Genel Kurulu sonucunda yeni Yönetim Kurulu şu şekilde belirlendi:

Genel Başkan	:	**Turgut YILMAZ**
Genel Sekreter	:	**Erol DEMİR**
Genel Mali Sekreter	:	**Mustafa EREN**
Genel Eğitim Sekreteri	:	**Salih KALFA**
Genel Örgütlenme Sekreteri	:	**Gökhan EYGÜN**

Tuzla Tersaneler Bölgesi'nde Gemi İnşa ve Onarım Sektöründe Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Özcan KARABULUT
TÜRK-İŞ Eğitim Uzmanı

Türkiye'de Gemi İnşa ve Onarım Sanayi

Gemi İnşa Sanayicileri Birliği GİSPİR'in 2006 yılı istatistikleri, Tersaneler Genel Müdürlüğü'nün verileri ve Cengiz Kaptanoğlu'nun "Türk Denizciliği" raporuna göre, Türk gemi inşa ve onarım sanayi 56'sı faal, 120'si proje aşamasında olmak üzere 120 adet tersane; 2.5 milyar dolara varan iş hacmi (onarım faaliyetleriyle birlikte 3 milyar dolar), 25 bin civarında doğrudan çalışanı da içinde olmak üzere yan sanayiyle birlikte yaklaşık 100 bin kişiye istihdam sağlayan; dünyada sipariş alan ülkeler sıralamasında 8. sıraya yükselen ve tersanelerinin dört yıllık kapasite doluluk oranı yaşadığı bir sanayidir. Görüldüğü gibi Türk gemi inşa ve onarım sanayi bu yönüyle sürekli genişleyen, yatırımlar yapan bir ihracat sanayidir.

Kimyasal tanker inşalarında Avrupa'da birinci sırada olan Türk gemi inşa sanayinin, küçük tonajlı gemiler inşa eden ülkeler sıralamasında da birinciliği hedeflemektedir. Türk gemi inşa sanayi, mega yat inşası alanında sipariş bazında 3. sırada yer almaktadır. Ulaştırma Bakanlığı raporlarında, Türkiye'nin 2013 yılında dünyanın 4. gemi üssü olmayı hedeflediği bilgisine yer verilmektedir. Tuzla Tersaneler Bölgesi özel sektöre ait 31 tersane, 7 yat imal yeri, 13 yüzer havuz ve 1 kuru havuz donanımı faaliyetleriyle Türkiye'de gemi üretimi altyapısının yaklaşık yüzde 90'nını kapsamaktadır.

Tuzla tersanelerinden konuşmak bütün gemi inşa ve onarım sanayinden konuşmak anlamına gelmektedir. Başka bir ifadeyle, Tuzla Tersaneler Bölgesi'nde yaşanan iş kazaları, taşeronluk sistemi ve uygulaması, kayıt dışılık ve örgütsüzlük bütün gemi inşa ve onarım sanayindeki olumsuz tabloyu sergilemesi bakımından dikkat çekicidir.

Gemi İnşa ve Onarım Sanayinde İstihdam ve Örgütlenme

Gemi İnşa Sanayicileri Birliği (GİSBİR) verilerine göre, 2006 yılında sektörde kadrolu-taşeron toplam 24 bin 823 işçi çalışmaktadır. GİSBİR yöneticilerinin, Tuzla Tersaneler bölgesinin taşınması gündeme geldiğinde bölgedeki toplam işçi sayısının 45 bin olduğunu telaffuz ettikleri olmuştur. Ulaştırma Bakanlığı'nın verilerine göre, aynı yıl sektörde 28 bin 580 işçi çalışmaktadır. Çalışma Bakanlığı İş Teftiş Kurulu Başkanlığı'nın 09.11.2007-14.11.2007 tarihleri arasında Tuzla Tersaneler Bölgesinde yaptığı incelemede, 44 asıl işverenlikte 3 bin 886, 563 bağlı alt işverenlikte 18 bin 042 olmak üzere toplam 21 bin 928 işçinin çalıştığı tespit edilmiştir. İstihdamla ilgili çelişik bilgiler, hızla büyüyen sektörde bir yanda büyük işçi sirkülasyonunu, bir yandan da taşeron tarzı üretiminin kayıt dışılığını göstermektedir.

ÇSGB'nin Ocak 2008 verilerine göre, TÜRK-İŞ'e bağlı T. Dokgemi-İş Sendikası üyesi olan işçi sayısı 5 bin 519, DİSK'e bağlı Limter-İş Sendikası üye sayısı işçi ise 1 bin 359'dur. Bu verilerden de anlaşılacağı gibi, sektörde çalışan işçilerin çok büyük bir bölümü taşeron işçisi olup örgütsüz çalışmaktadırlar.

Tuzla Tersaneler Bölgesinde Ölümlü İş Kazaları

Gemi inşa ve onarım sanayinde yaşanan büyümeye paralel olarak ölümlü iş kazaları da artmaktadır. 1983'ten bu yana Tuzla tersanelerinde 59 işçi iş kazalarında hayatlarını kaybetmişlerdir. Bu ölümlü kazaların 58'inin 1992 yılından sonra gerçekleşmesi dikkat çekicidir. Sektörel gelişmeye paralel olarak 2001 yılında 1 işçi, 2002 yılında 5 işçi, 2003 yılında 3 işçi, 2004 yılında 5 işçi, 2005 yılında 8 işçi, 2006 yılında 10 işçi, 2007 yılında ise 12 işçi üretim sırasında hayatını kaybetmiştir. 2008 yılının ilk iki ayında da işçi ölümleri devam etmektedir.

Ölümlü iş kazalarının artmasının temelinde, ağır ve tehlikeli bir işkolu olan gemi inşa ve onarım yapımındaki iş ritminin ve çalışma saatlerinin artması, tersane mekanlarının daralması ve hızla büyüyen sanayide, bu büyümeye uygun iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin asıl işverenler tarafından alınmamasıdır.

Tuzla Tersaneler Bölgesi'nde ana iş, 4857 sayılı İş Yasası'na aykırı bir şekilde çok büyük oranda küçüklü büyüklü taşeron firmalara kaydırılmıştır. 4857 sayılı İş Yasası alt işvereni, "tanımlar" başlığında 2. maddesi son fıkrası ile tanımlamaktadır. Burada, "İşletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işler dışında asıl iş bölünerek alt işverene verilemez," hükmüne yer verilmektedir. Asıl iş olan gemi yapımının bölünerek İş Yasası'na aykırı olarak asıl işveren-alt işveren ilişkinin kurulması hukuk dışıdır. ÇSGB İş Teftiş Kurulu'nun yaptığı incelemelerdeki işverenlerin ve işçilerin dağılımıyla ilgili veriler, asıl işverenin asıl işi bölerek alt işverene verdiğini doğrulamaktadır. Asıl işin bölünerek alt işverenlere verilmesi iş sağlığı ve güvenliği, istihdam maliyeti vb. yükümlülüklerden kaçınılması anlamına gelmektedir.

Tuzla'da meydana gelen iş kazalarında ölen işçilerin çoğu taşeron işçileridir. 4857 sayılı İş Yasası'na (madde 77) ve yönetmeliklere göre, işverenler işyerlerinde sağlıklı ve güvenli çalışma ortamının sağlanmasından sorumludurlar. İşverenler sorumluluklarını yerine getirmedikleri gibi, artan siparişlere yetişmek için alt işverenlerle üretimi hızlandırmaktadırlar. İş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin alınmadığı, esnek çalışma biçimlerinin yaygınlaştığı, zorunlu maliyetlerden kaçınılarak karların artırılmak istendiği bir yapının işçilere dayattığı yeni ölümcül iş kazalarından başka bir şey değildir.

İş Sağlığı ve Güvenliği Teftiş Projelerinde Tuzla Tersaneler Bölgesi'nin Durumu

ÇSGB İş Teftiş Kurulu Başkanlığınca, Tuzla Tersaneler Bölgesi'nde 01.09.2006-31.01.2007 tarihleri arasında yapılan teftiştin sonra, bölgede meydana gelen iş kazalarının sıklığı dikkate alınarak 12.09.2007-05.10.2007 tarihleri arasında ikinci bir teftiş yapılmış ve iş kazalarının devam etmesi üzerine 15.11.2007-15.02.2008 tarihleri arasında üçüncü kez iş teftişi yapılmıştır.

01.09.2006-31.01.2007 tarihleri arasında yapılan teftişlerden elde edilen veriler şöyledir

- İşyerlerinde yapılan işlerin Ağır ve Tehlikeli İşler Yönetmeliği'nde yer alan işlerdendir.
- İşyerlerinin tümünde tehlikeli kimyasallar bulunmaktadır.
- İşyerlerinde 1061 adet eksik husus tespit edilmiştir.
- İşverenler sorunları bilmelerine rağmen, sorunların çözümünü uzun zamana bırakma eğilimindedir.
- İşveren ve işçilerin iş sağlığı ve güvenliği konusunda eğitim ihtiyaçları vardır.
- İşçi giriş çıkışlarının sıklığı nedeniyle işçilerin eğitim ihtiyaçlarının sürekli olarak giderilmesi gerekmektedir.
- İç içe geçmiş farklı tersane işyerlerinin çalışmalarının doğuracağı olumsuzluklar, yapılacak çevre düzenlemeleri ile önlenmelidir.
- Kişisel koruyucu donanımlar konusunda ön çalışma yapılması ile yapılan işe uygun kişisel koruyucu malzemenin temin edilmesi sağlanmalıdır.

– Tersane işyerlerinin iş sağlığı ve güvenliği iç denetimleri, birlik bünyesinde oluşturulacak bir ekip tarafından periyodik olarak yapılmalıdır.

12.09.2007-05.100.2007 tarihleri arasında yapılan teftişlerden elde edilen veriler şöyledir:

– Aralık 2006-Eylül 2007 döneminde bölgede faaliyet gösteren işyerlerinde 8 ölüm, 2 uzuv kaybı ve 376 yaralanma ile sonuçlanan toplam 386 iş kazası meydana gelmiştir.

– Teftişlerde 2 işyerinde eksik husus tespit edilmemiş, 41 işyerinde 103 madde başlığı altında toplam 590 adet eksik husus tespit edilmiştir.

Teftiş raporunun sonunda şu görüşlere yer verilmiştir: "İş kazası sayısı ve kaza sonucu meydana gelen kayıplar açısından ilk sıralarda yer alan ve çalışma şartları yönünden çok riskli olan tersane işyerlerinde, iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin etkin bir şekilde alınması ve sürekli geliştirilmesinin sadece teftiş hizmetleri ile sağlanamayacağı açıktır. Bu nedenle işveren, işçi ve ilgili tüm tarafların, iş sağlığı ve güvenliği konusuna öncelik vererek, önleyici yaklaşımı esas alan, çalışanların katılımını hedefleyen bir çizgide yükümlülüklerini yerine getirmesi gerekmektedir."

15.11.2007-15.02.2008 tarihleri arasında işin yürütümü yönünden yapılan genel teftişlerde 21 asıl işverenlik incelenmiş, 21 asıl işverenlik bünyesinde toplam 2503 işçi çalıştığı, toplam 183 bağlı alt işverenlikte ise toplam 6690 işçi çalıştığı tespit edilmiştir. Yapılan denetimlerde bölgede 3 yabancı uyruklunun işçi istihdamı tespit edilmiştir. İşyerlerine 4857 sayılı İş Yasası'nın 3, 28, 30, 32, 37, 41, 44, 46, 47, 53, 56, 60, 63, 69, 76. maddelerine muhalefetten idari para cezası uygulanmıştır.

ÇSGB İş Teftiş Kurulu Başkanlığı tarafından işyerlerinde tespit edilen eksikliklerden başlıcaları:

– İş Güvenliği ile Görevli Mühendis veya Teknik Eleman (4857 sayılı İş Yasası Madde: 82)

– İşyeri Hekimi (4857 Sayılı İş Yasası Madde: 81)

– İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulu (4857 Sayılı İş Yasası Madde: 80)

– İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulu Toplantıları (İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulları Hakkında Yönetmelik Madde 8/a)

– Risk Değerlendirmesi (4857 Sayılı İş Yasası Madde: 77)

– İş Sağlığı ve Güvenliği Politikası (4857 Sayılı İş Yasası Madde: 77)

– İş Sağlığı ve Güvenliği İç Yönetmeliği (İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulları Hakkında Yönetmelik 7/a)

– Çalışma Talimatları (4857 Sayılı İş Yasası Madde: 77, Patla-

yıcı Ortamların Tehlikelerinden Çalışanların Korunması Hakkında Yönetmelik Madde:9 Ek II/A-1)

- Yıllık Eğitim Planı (Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik Madde: 9)
- Eğitimin Belgelendirilmesi (Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik Madde: 17)
- Eğitimin Ölçme ve Değerlendirilmesi (Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik Madde: 16)
- İşlere Yönelik Özel Eğitim (Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik Madde: 7, Kimyasal Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik Madde: 10, İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği Madde: 11)
- İşverenin İş Sağlığı ve Güvenliği Denetimi (4857 Sayılı İş Yasası Madde: 77)
- Çalışma İzin Sistemi (Patlayıcı Ortamların Tehlikelerinden Çalışanların Korunması Hakkında Yönetmelik EK-II Madde 1,2/b)
- Sağlık Birimi (İşyeri Sağlık Birimleri ve İşyeri Hekimlerinin Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik Madde: 5-7)
- Sağlık Birimi Yıllık Çalışma Planı(İşyeri Sağlık Birimleri ve İşyeri Hekimlerinin Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik Madde: 8)
- İşyeri Hemşiresi / Sağlık Memuru (İşyeri Sağlık Birimleri ve İşyeri Hekimlerinin Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik Madde: 7,31)
- Malzeme Güvenlik Formu (Kimyasal Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik Madde: 6,10)
- Meslek Hastalıklarının Belirtilerine Yönelik Afişler (Kimyasal Maddeler Yönetmeliği Madde: 10, İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik Madde: 8, İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü Madde: 59)
- Ağır ve Tehlikeli İşlerde Sağlık Raporları (4857 Sayılı İş Yasası Madde: 86)
- Ağır ve Tehlikeli İşlerde Çalışanların Periyodik Sağlık Kontrolleri (4857 Sayılı İş Yasası Madde: 86)
- Portör Muayeneleri (4857 Sayılı İş Yasası Madde:77, Umumi Hıfzısıhha Yasası Madde: 126, İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü Madde: 57)
- Tetanos Aşısı (4857 Sayılı İş Yasası Madde: 77, İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü Madde: 86)
- Gece Çalışan İşçilere Sağlık Raporu (4857 Sayılı İş Yasası Madde: 69)
- Meslek Hastalığına İlişkin Sağlık Kontrolü (4857 Sayılı İş Yasası Madde: 77, İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü Madde: 71, 76, 78, 79, 80)
- İlk Yardım Malzemesi (4857 Sayılı İş Yasası Madde: 77, İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü Madde: 92)

ÇSGB İş Teftiş Kurulu Başkanlığı tarafından Tuzla Tersaneler Bölgesi'nde yapılan teftişler, tersane işverenlerinin İş Yasası ile İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği'nin her sektör için geçerli olan hükümlerinin, ağır ve tehlikeli sektörlerden olan gemi inşa ve onarımı sektöründe büyük oranda yerine getirmediklerini ortaya koymaktadır.

Sonuç ve Öneriler

- Teftiş raporlarında binlerce işçinin taşerona bağlı olarak çalıştığı ÇSGB İş Teftiş Kurulu Başkanlığı tarafından da tespit edilmiştir. Asıl iş olan gemi inşa ve onarım işinin bölünerek 4857 sayılı İş Yasası'na aykırı olarak asıl işveren- alt işveren ilişkisinin kurulması izlenmeli, yasaya aykırı bu durum giderilmelidir. Bu alandaki hukuk dışılığın giderilmesiyle kayıt dışılık, ucuz işçilik, sigortasız, sendikasız çalıştırılmanın yanı sıra uzun çalışma süreleri, iş kazaları ve buna bağlı ölümler, sakatlanmalar, meslek hastalıkları önlenebilecektir.
- Yukarıda belirtilen 4857 sayılı İş Yasası'nda ve ilgili yönetmeliklerde kesin hükme bağlanan iş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili maddelerin eksiksiz uygulanmasını sağlayacak, teftişleri gerçekleştirecek, etkili önlemler alacak kurum Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'dır. ÇSGB bu sorumluluğunu yerine getirmeye çağrılmalıdır.
- Tuzla Tersaneler Bölgesi'nde sendikal örgütlenmenin önündeki tüm engellerin (başta noter şartı olmak üzere) kaldırılması, örgütlenme atağının yapılması Türkiye'nin her bölgesinden ve her zamankinden çok daha acildir. Kayıtlı ve örgütlü sektör başta iş sağlığı

ve güvenliği alanı olmak üzere birçok sıkıntıyı en aza indirebilecektir.

– İşyerlerinin büyüklüğüne, işçi sayısının 50 ve daha fazla olmasına bakılmaksızın, tüm işyerleri ve tüm işçiler iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin koruyucu hükümlerinden yararlanmalıdırlar.

– Tuzla tersaneleri için acilen mekansal düzenlemeler yapılmalıdır.

– İşverenlere kesilen idari para cezaları yetersiz, caydırıcı olmaktan uzaktır. Yasal yükümlülüklerine uymayan ve iş kazalarına neden olan işverenler yargılanmalıdır.

– ÇSGB İş Teftiş Kurulu raporlarından da anlaşıldığı gibi, sektörde işçi girişi ve çıkışları çok yüksek olduğundan taşeron işçilerine eğitim verilememektedir. Kadrolu işçilerin yanında asıl eğitimin verilmesi gereken işçiler taşeron işçileridir. Bunun sorumluluğu da öncelikle işverenindir.

Sektörde örgütlü bulunan Türkiye Dokgemi-İş Sendikası tarafından yapılan açıklamada, son 10 yılda anılan tersanelerde çalışan örgütlü 2 bin işçinin eğitimden geçirildiği bilgisine yer verilmiştir. Yine Türkiye Dokgemi-İş Sendikası tarafından hazırlanan ve 25 Şubat 2008 tarihinde Konfederasyonumuza gönderilen raporda, "Sendikamız yapmış olduğu çalışmalarda işyeri işçi sağlığı komisyonlardaki temsilcileri vasıtası ile çalışma yaşamında oluşacak kazaları önleme noktasında gereken tedbirleri alırken, üyelerinin bu noktada bilinçlendirilmesi için de eğitime büyük önem vermekte ve uygulamaktadır. Bundan dolayıdır ki, örgütlü bulunduğu işyerlerinde iş kazaları minimum noktasında, hatta hiç mesabesindedir," ifadesine yer verilmektedir. Anılan raporda ve yapılan açıklamalarda ölümlü iş kazalarının eğitimsiz işçi çalıştıran taşeron firmalarının işyerlerinde olduğu bilgisi dikkati çekmektedir. Ayrıca, iş kazalarına uğrayanlar arasında teknikerlerin ve mühendislerin de olması, iş kazalarının eğitimsizlikten çok, işyeri güvenlik önlemleri alınmaması gibi nedenlerle gerçekleştiğini göstermektedir.

– Sektörde örgütlü bulunan T. Dokgemi-İş Sendikamızın koordinatörlüğünde, Tuzla sendikacı ve işçi topluluğuyla ziyaret edilmeli, aynı anda bir örgütlenme kampanyası başlatılmalı (Abant toplantısında alınan kararlar yönünde pilot örgütlenme bürosu kurulmalı), eylem öne çıkarılmalıdır.

– Ekonomik ve Sosyal Konsey tek gündemle (genel olarak iş sağlığı ve güvenliği önlemleri özel olarak da Tuzla'daki iş kazaları) acilen toplantıya çağrılmalıdır.

– İş Sağlığı ve Güvenliği Ulusal Konseyi acilen toplantıya çağrılmalıdır.

– Sektörde örgütlü bulunan sendikamızla birlikte bir seferlik değil, zamana ve programa dayanan bir dizi iş sağlığı ve güvenliği eğitim seminerleri başlatılmalı, eğitim seminerinin içeriği örgütlenme konusu ve örgütlenme kampanyasıyla desteklenmelidir. Medya ve kamuoyu bu konuda bilgilendirilmelidir.

İstihdam Paketi Kanunu

(İş Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun)

Kabul No: 5763 • Kabul Tarihi: 15.05.2008 • Yayım Tarihi: 26.05.2008

Dr. Naci ÖNSAL
TÜRK-İŞ Genel Sekreter Yardımcısı

İstihdam Paketi" kavramı 2006 yılında konuşulmaya başlanıldı. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı 2006 yılının son çeyreğinde Bakanlığının istihdamın artırılması amacıyla yeni bir çalışma sürdürdüğünü ve bu çalışmayı "İstihdam Paketi" olarak tanımladıklarını söyledi. Bakanın bu söylemi ve sonra birçok yerde yaptığı konuşmaları yazılı basında;

- "Kıdem tazminatı yükü azaltılacak".
- "1 milyon işçiyi kayda almak için devletten vergi ve prim desteği".
- "İşverenlere "SSK primi 10 puan iniyor" müjdesi".

– “Fırsatlar için sorunları çözmek gerekiyor”.

– “Hükümet istihdam paketi hazırlıyor”.

– “2.3 milyon işsizin iş bulma umudu 2,5 milyar YTL’lik kaynağa bağlı”.

– “Önümüzdeki dönemin önceliği istihdam”.

başlıkları ile yer aldı. Daha sonra “Bakanlar Kurulunda ortaya çıkacak görüşler doğrultusunda” sosyal tarafların görüşlerinin alınacağı söylenen İstihdam Paketi, Türkiye’de bulunan IMF Heyeti’nce gözden geçirildi. Bu gelişmeleri de basından öğrendik.

İşveren kesiminin istekleri ile Bakanlıkça yapılan hazırlıkların ne kadar açık örtüştüğü hususuna da TÜRK-İŞ Dergisi’nin Ekim 2007 sayısında “İkili Uyum, Üçlü Sistemin Yerini alırsa Çatışma Kaçınılmaz Olur” başlığı altında dikkatleri çektik.

30 Ocak 2008 tarihli gazetelerde Dünya Bankası Raporu’nda (Country Economic Memorandum) Türkiye’de ücretlerin yüksek bulunduğu, istihdam üzerindeki yüklerin azaltılması amacıyla yapılacak sosyal güvenlik primlerindeki indirimin bu nedenle sınırlı etkisi olacağı, böyle yapmak yerine; 30 yaşın altında işe yeni girecek işçiler için 7 puanlık bir indirimin daha uygun görüldüğü haberleri vardı.[1]

Mart 2008 ayı içindeki haberlerde ise “İstihdam Paketi’nin” İş Kanunu değişikliğine dönüştüğü,[2] Nisan ayı içinde de İstihdam Paketinin Bakanlar Kurulu’nda kabul edilmesinin ardından TBMM’ne sunulduğu haberleri vardı. TİSK Başkanı Tuğrul Kutadgobilik “Konfederasyon ve ticaret-sanayi alemi yok sayılarak taslağın hazırlandığını, taslağı 23 Nisan’da görebildiğini söylüyordu.[3]

MESS İşveren Gazetesi’nin Nisan ayı sayısında “İstihdam Paketi”nin “Çözüm mü yoksa düğüm mü?” olduğu soruluyordu. Yine bu haberden, İşsizlik Sigortası Fonu’ndan bir miktar kaynağın GAP’a aktarılmak istendiği, Mayıs 2008 ayında ise İstihdam Paketi’nin Anadolu İş Dünyasınca iyi niyetli, ancak tek başına yetersiz bir çalışma olarak değerlendirildiği[4] anlaşılıyordu.

Bu paket (İstihdam Paketi) ya da Kanun taslağı-tasarısı TÜRK-İŞ’e hiç bir zaman resmen gönderilmedi, görüş istenmedi. Gazeteci dostlarımız aracılığıyla bulabildiğimiz taslaklar oldu.

Görebildiğimiz (sonuncusu imzaya açılan metin) tasarı taslaklarında kıdem tazminatı da yeni bir düzenleme konusu yapılıyordu. 30 yılı aşkın süredir tartışmaktan yorulmadığımız ve uzlaşamadığımız “Kıdem Tazminatı Fon’u” bu taslakta birden “Kıdem Tazminatı Yatırım Fonu” haline dönüşmüştü ve kıdem tazminatı, Bireysel Emeklilik Şirketlerine bırakılmak isteniyordu.

Kanun 26.05.2008 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanınca anladık ki “kıdem tazminatı” her zaman olduğu gibi etkisini göstermiş, dışarıda kalmıştı.

Bu çalışmada kanun, hangi kanunları değiştirdi, madde madde ne getirdi sorularına yanıt verilecek; son bölümde de bu kanun istihdamı artırır mı sorusuna yanıt aranacaktır.

I- 5763 Sayılı Kanunun Değiştirdiği Kanunlar

1. 4857 sayılı İş Kanunu.
2. 1774 sayılı Kimlik Bildirme Kanunu.
3. 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu.
4. 4904 sayılı Türkiye İş Kurumu Kanunu.
5. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu.
6. 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu.
7. 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun.
8. 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu.
9. 3146 sayılı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun.
10. 7460 sayılı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi Teşkilat Kanunu.
11. 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu.
12. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu.
13. 3289 sayılı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun.

II- 5763 Sayılı Kanunun Maddeleri

Madde 1- 4857 sayılı İş Kanunu’nun 3. maddesi değiştirilmiş ve sonuna bir fıkra eklenmiştir.

Yapılan değişiklik ve yenilikler şunlardır:

– Alt işveren, kendi işyerinin tescili için bildirimde bulunurken “yazılı alt işverenlik sözleşmesi”ni diğer belgeler ile birlikte verecektir.

– Tescili yapılan işyerine ait belgeler (yazılı alt işverenlik sözleşmesi dahil) gerektiğinde iş müfettişlerince incelenebilecektir.

– İnceleme sonunda “muvazaalı işlem” tespiti halinde müfettiş raporu işverenlere tebliğ edilecektir.

– Muvazaa olduğuna ilişkin rapora itiraz edilmez veya mahkeme rapora uygun karar verirse, alt işverenin işçileri başlangıçtan itibaren asıl işverenin işçileri sayılacaktır.

Madde 2- 4857 sayılı İş Kanununun "Özürlü, eski hükümlü ve terör mağduru çalıştırma zorunluluğu" başlıklı 30. maddesinin başlığı "Özürlü ve eski hükümlü çalıştırma zorunluluğu" olarak değiştirilmiş ve madde yeniden düzenlenmiştir.

Yapılan değişiklik ve yenilikler şunlardır:

– Bakanlar Kurulunun belirleme yetkisi kaldırılmış, kamu kesiminde yüzde 4 özürlü ile yüzde 2 eski hükümlü (özürlü ve eski hükümlü oranları korunmuş, binde 7 olan terör mağduru yüzde 1'e yükseltilmiştir) özel sektörde ise sadece yüzde 3 özürlü çalıştırma yükümlülüğü getirilmiştir.

– Özel sektörün eski hükümlü ve terör mağduru çalıştırma yükümlülüğü kaldırılmış, sadece yüzde 3 özürlü çalıştırma yükümlülüğü getirilmiştir. (yüzde 3 özürlü yanında; yüzde 1 eski hükümlü, yüzde 1 isteğe bağlı özürlü veya eski hükümlü, binde 7 oranında terör mağduru çalıştırma yükümlülüğü vardı).

– Özel sektörde çalıştırılan özürlülerin "prime esas kazanç alt sınırı üzerinden" hesaplanan sigorta primine ait işveren hisselerinin tamamı Hazine tarafından karşılanacaktır.

– Kontenjan fazlası olarak veya yükümlülük olmadığı halde çalıştırılan özürlülerin "prime esas alt kazanç sınırı üzerinden" hesaplanan sigorta primine ait işveren hisselerinin yüzde 50'si Hazine tarafından karşılanacaktır.

Madde 3- 4857 sayılı İş Kanununun "Sağlık ve güvenlik tüzük ve yönetmelikleri" başlıklı 78. maddesinin başlığı "İş sağlığı ve güvenliği yönetmelikleri" şeklinde değiştirilmiş, madde metni yeniden düzenlenmiştir.

Yapılan düzenleme ile; Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın iş sağlığı ve güvenliği alanında "Tüzük" çıkarma yetkisi kaldırılmış, yönetmelik çıkarma yetkisinin kapsamı yeniden düzenlenmiş ve "risk değerlendirmesi" kavramına yer verilmiştir.

Madde 4- 4857 sayılı İş Kanunu'nun "İşyeri hekimleri" başlıklı 81. maddesinin başlığı "İş sağlığı ve güvenliği hizmetleri" şeklinde değiştirilmiş, madde yeniden düzenlenmiştir.

Yapılan düzenleme ile; işverenlerin işyeri sağlık ve güvenlik birimi, bir veya daha fazla işyeri hekimi ile sağlık personeli, sanayiden sayılan işlerde iş güvenliği uzmanı olan bir veya daha fazla mühendis veya teknik eleman kurma/çalıştırma yükümlülükleri ile ilgili düzenlemeler Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nca çıkarılacak (Sağlık Bakanlığı, Türk Tabipler Birliği ve Türk Mimar Mühendis Odaları Birliği'nin görüşleri alınarak) yönetmelikle düzenlenecektir.

Koşulları yine anılan yönetmelikle belirlenmek üzere işverenler yükümlülüklerinin tamamını veya bir kısmını işletme dışında kurulu ortak sağlık ve güvenlik birimlerinden hizmet alarak da yerine getirebileceklerdir.

Madde 5- 4857 sayılı İş Kanunu'nun "Ağır ve tehlikeli işler" başlıklı 85. maddesine "Çocuklar" ibaresinden sonra "Çalıştığı işle ilgili mesleki eğitim almamış işçiler" ibaresi eklenmiştir.

Bu ekleme ile, ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılacak işçilerin mesleki eğitime tabi tutulması zorunluluğu getirilmiştir.

Madde 6- 4857 sayılı İş Kanunu'nun "Gebe veya çocuk emziren kadınlar için yönetmelik" başlıklı 88. maddesine "kurulması gerektiği" ibaresinden sonra gelmek üzere "veya hangi hallerde dışarıdan hizmet alabilecekleri" ibaresi eklenmiştir.

Bu ekleme ile; işverenin gebe ve emzikli kadınlar için emzirme odası, çocuk bakım yurdu (kreş) kurma zorunluluğu "dışarıdan hizmet alınarak" (çıkarılacak yönetmelik esasları içerisinde) ikame yapılmasına olanak (4. madde ile getirilen düzenlemeye paralel olarak) sağlanmıştır.

Madde 7- 4857 sayılı İş Kanunu'nun "Diğer merciler tarafından yapılan teftişler" başlıklı 95. maddesinin birinci fıkrası yeniden düzenlenmiştir.

Yapılan düzenleme ile işlemler kolaylaştırılmak istenmiş, "kurma ve işletme belgesi" yerine "işletme belgesi" yeterli görülmüştür.

Madde 8- 4857 sayılı İş Kanunu'nun "İşyerini bildirme yükümlülüğüne aykırılık" başlıklı 98. maddesinin birinci fıkrası değiştirilmiştir.

Yapılan düzenleme ile; işyeri bildirme yükümlülüğüne uymayan işverenler için 50 YTL olan para cezası 100 YTL'sına yükseltilmiş, ağır ve tehlikeli iş yapılan işyerinin bildirilmemesi halinde 1000 YTL, işyerini muvaazalı olarak bildiren işveren ve alt işveren vekillerine ayrı ayrı 10 bin YTL para cezası getirilmiştir.

Madde 9- 4857 sayılı İş Kanunu'nun "İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili hükümlere aykırılık" başlıklı 105. maddesi yeniden düzenlenmiştir.

– Yapılan düzenleme ile; 78. maddeye uymamanın cezası 50 YTL'dan 1000 YTL'sına yükseltilmiş, mesleki eğitim almamış işçi çalıştıran işveren veya vekiline 500 YTL ceza getirilmiş,
– 77., 78., 79., 80., 81., 88. ve 89. maddelere uymayanların cezaları 500 YTL'sından 1000 YTL'sına yükseltilmiş,
– 86. maddeye uymamanın cezası 100 YTL'sından 200 YTL yükseltilmiştir.

Madde 10- 4857 sayılı İş Kanunu'nun "İdari para cezalarının uygulanmasına ilişkin hususlar" başlıklı 108. maddesi yeniden düzenlenmiştir.

Yapılan düzenleme ile; İş Kanunu'nun 101. ve 106. maddelerindeki idari para cezalarını Türkiye İş Kurumu İl Müdürü; diğer cezaları gerekçe belirtmek suretiyle ÇSGB Bölge Müdürleri uygulayacaktır.

Madde 11- 4857 sayılı İş Kanunu'nun "Sanayi, ticaret, tarım ve orman işçileri" başlıklı III. maddesi yeniden düzenlenmiştir.

Yapılan düzenleme ile; hangi işlerin sanayi, ticaret, tarım ve orman işlerinden sayılacağı eskiden olduğu gibi ÇSGB tarafından çıkarılacak bir yönetmelik ile düzenlenecektir. Ancak "esaslar" maddede 3 başlık altında sayılmıştır.

Madde 12- 1774 sayılı Kimlik Bildirme Kanuna "ek 2" madde eklenmiştir.

Eklenen madde ile 1774 sayılı Kanunun 4. ve 6. maddeleri gereğince verilen sürekli veya geçici olarak çalışanlara ait kimlik bilgilerinin, genel kolluk kuvvetlerince Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı İl Müdürlükleri veya Merkez Müdürlüklerine bildirilmesi yükümlülüğü getirilmiştir.

Madde 13- 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu'nun "İşsizlik sigortasının amaç ve kapsamı ile yetkili görevli ve sorumlu kuruluşlar" başlıklı 46. maddesinin birinci fıkrası "İşsizlik sigortasının amacı; işsizlik sigortasına ilişkin kuralları ve uygulama esaslarını düzenlemek ve bu Kanunda öngörülen hizmetlerin verilmesini sağlamaktır" şeklinde değiştirilmiş maddenin son fıkrasında da madde numaraları ile ilgili bir değişiklik yapılmıştır.

Değişiklik bu kanunun diğer maddelerinde yapılacak değişiklikler nedeniyle zorunlu olarak yapılmıştır.

Madde 14- 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu'nun "İşsizlik sigortasına ilişkin genel hükümler" başlıklı 48. maddesinin dördüncü fıkrasının sonuna "Kurumca bu kanuna göre yapılacak işlemlere ilişkin elektronik ortamda bilgi ve belge istenebilir veya bilgi ve belge verilebilir" cümlesi eklenmiş; beşinci fıkrasında yer alan "doğrudan"

ibaresinden sonra gelmek üzere "veya elektronik ortamda" ibaresi eklenmiş, yedinci fıkrası yeniden düzenlenmiştir.

Yapılan düzenleme ile; Türkiye İş Kurumuna elektronik ortamda bilgi ve belge almak-vermek olanağı getirilmiş, yedinci fıkradaki düzenleme ile de Kurumun sigortalı işsizler yanında kuruma kayıtlı diğer işsizlere de hizmet vermesi olanağı bir sınır içerisinde sağlanmıştır. Bu fıkraya ilişkin usul ve esaslar bir yönetmelikle belirlenecektir.

Madde 15- 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu'nun "İşsizlik ödeneğinin; miktarı, ödeme süreleri ve zamanı ile sağlık primleri ve geçici işgöremezlik durumu" başlıklı 50. maddesinin başlığı "İşsizlik ödeneğinin; miktarı, ödeme süreleri ve zamanı ile sigorta primleri" şeklinde değiştirilmiş, birinci fıkrası yeniden düzenlenmiş, üçüncü fıkrasında yer alan "ilk işsizlik ödeneği ise ödeneğe hak kazanılan tarihi izleyen ayın sonunda yapılır" cümlesi "ilk işsizlik ödeneği ödemesi ise ödeneğe hak kazanılan tarihi izleyen ayın sonuna kadar yapılır" şeklinde değiştirilmiş ve fıkranın sonuna "ölen sigortalı işsizlere ait fazla ödemeler geri tahsil edilmez" cümlesi eklenmiştir.

Günlük işsizlik ödeneği, sigortalının dört aylık prime esas kazançları dikkate alınarak hesaplanan günlük ortalama kazancın yüzde 50'siydi. Bu yolla bulunan işsizlik ödeneği miktarı asgari ücretin netini geçemiyordu.

Yapılan düzenleme ile günlük ortalama kazanç brüt (net değil) hesaplanarak, işsizlik ödeneği bunun yüzde 40'ını ve asgari ücretin brüt (net değil) tutarının yüzde 80'ini geçemeyecektir.

Madde 16- 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu'nun "Fonun kuruluşu, yönetimi, denetimi, gelirleri, giderleri ile mal ve alacaklarının tabi olacağı hükümler" başlıklı 53. madde 48. maddede yapılan değişikliğe ve bu Kanuna eklenen "Geçici 6." ve "Geçici 7." maddelere uygun olarak redaksiyon yapılmış, işsizlik fonu giderleri arasına danışmanlık, mesleki eğitim, işgücü uyum, toplum yararına çalışma hizmetleri, işgücü piyasası araştırma ve planlama giderleri, Güneydoğu Anadolu Projesi için yapılacak harcamalar ile genç ve kadın istihdamına ilişkin teşvikler dahil edilmiştir.

Madde 17- 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu'na "İşverenin ödeme aczine düşmesi" başlıklı "Ek Madde 1" eklenmiştir.

Bu madde ile bu kanunun (5763) 37. maddesi ile yürürlükten kaldırılmış olan 4857 sayılı İş Kanunu'nun 33. maddesinde düzenlenmiş olan "Ücret Garanti Fonu" kurumun İşsizlik Sigortası Kanunu'na aktarılmaktadır. İşverenin ödeme aczine düşmesi halinde işçinin ücret garanti fonundan yararlanabilmesi için son bir yıl içinde o işyerinde çalışmış olması koşulu aranacaktır. Ödeme temel ücret üzerinden yapılacak ve 506 sayılı kanunun 78. maddesinde belirlenen kazanç üst sınırını aşamayacaktır. Ücret garanti fonu, işverenlerce işsizlik sigortası primi olarak yapılan ödemelerin yüzde biridir. Ücret garanti fonunun oluşumu ve uygulanması ile ilgili usul ve esaslar yönetmelikle belirlenecektir.

4857 sayılı Kanunun 33. maddesinde yönetmeliğin ÇSGB'ca çıkarılacağı yazılıdır. "Ek Madde 1"de ise yönetmeliğin kimin tarafından yapılacağı düzenlenmemiştir.

Madde 18- 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu'na "Kısa çalışma ve kısa çalışma ödeneği" başlıklı "Ek Madde 2" eklenmiştir.

Bu madde ile bu Kanunun (5763) 37. maddesi ile yürürlükten kaldırılan 4857 sayılı İş Kanunu'nun 65. maddesi 4447 sayılı Kanuna eklenmektedir.

Maddede belirlenmiş gerekçeler ile işyerinde geçici olarak en az dört hafta işin durması veya kısa çalışma hallerinde işçilere çalıştırılmadıkları süre için işsizlik sigortasından kısa çalışma ödeneği ödenecektir. Bu ödeme hiç bir şekilde üç ayı aşamayacaktır. İşçinin kısa çalışma ödeneğine hak kazanabilmesi için, çalışma süreleri ve işsizlik sigortası primi ödeme gün sayısı bakımından işsizlik ödeneğine hak kazanma şartlarını yerine getirmesi aranacaktır.

Günlük kısa çalışma ödeneğinin miktarı, işsizlik ödeneği miktarı kadar olacak, ödenekten yararlananlara ait sigorta primlerinin aktarılması ve sağlık hizmetlerinin sunulmasına ilişkin işlemler 506 sayılı Kanunda belirtilen esaslar çerçevesinde yürütülecektir.

Madde 19- 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu'na "Geçici Madde 6" eklenmiştir.

Geçici 6. maddenin (a) fıkrası ile; işsizlik sigortası fonunun nema gelirlerinden 1.3 milyar YTL, Hazineye aktarılmış, Yüksek Planlama Kurulunun kararı ile Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) kapsamındaki yatırımlarda kullanılabilir hale getirilmiştir.

(b) fıkrası ile de 2009-2012 yıllarında Fon tarafından tahsil edilecek nema gelirlerinin dörtte biri Hazineye aktarılarak GAP yatırımlarında kullanılması düzenlenmiştir.

(c) fıkrası ile de Fon'dan GAP için aktarılan kaynağın geri nasıl ödeneceğini düzenlemiştir. Fıkraya göre; aktarılan kaynakla gerçekleştirilecek yatırımlardan elde edilecek getiriler ile varlık satışlarından elde edilecek gelirlerin Yüksek Planlama Kurulunca belirlenecek oranı, kullanılan kaynak tutarını aşmamak koşuluyla Fon'a aktarılacaktır.

Madde 20- 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununa "Geçici Madde 7" eklenmiştir.

Geçici 7. madde ile gençler ile kadınların istihdamı artırılmak istenmiştir. 18 yaşından büyük ve 29 yaşından küçük olanlar ile yaş şartı aranmaksızın 18 yaşından büyük kadınlardan; bu maddenin yürürlük tarihinden önceki altı aylık dönemde prim ve hizmet belgelerinde kayıtlı sigortalılar dışında olması şartıyla, bu maddenin yürürlük tarihinden önceki bir yıllık dönemde işyerine ait prim ve hizmet belgelerinde bildirilen ortalama sigortalı sayısına ilave olarak bu maddenin yürürlük tarihinden itibaren bir yıl içinde işe alınan ve fiilen çalıştırılanlar için; 506 sayılı Kanuna göre prime esas kazanç alt sınırı üzerinden hesaplanan prime ait işveren hisselerinin birinci yılda yüzde 100'ü, ikinci yılda yüzde 80'i, üçüncü yılda yüzde 60'ı, dördüncü yılda yüzde 40'ı, beşinci yılda yüzde 20'si İşsizlik Sigortası Fonu'ndan karşılanacaktır.

İşverenlerin bu maddeden yararlanabilmesi için Sosyal Güvenlik Kurumu'na bu madde dışındaki tüm primleri ödemiş olması koşulu aranacaktır.

Sonraki fıkralarda ise bu maddeden hangi hallerde yararlanılamayacağı düzenlenmiştir. Örnek olarak bu madde kamu idareleri işyerleri için uygulanmayacakatır.

Madde 21- 4904 sayılı Türkiye İş Kurumu Kanunu'nun "İl istihdam kurulları ve görevleri" başlıklı 13. maddesinin başlığı "İl istihdam ve mesleki eğitim kurulları" olarak değiştirilmiş, madde yeniden düzenlenmiştir.

Bu madde ile İl İstihdam Kurulları ile İl Meslek Eğitim Kurulları birleştirilmiş, kurulların oluşumu ve görevleri yeniden belirlenmiştir. Kurul kararlarının bağlayıcı olduğu ve kurulun üç ayda bir toplanacağı belirlenmiş; İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulu, Yürütme Kurulu ve Denetleme Kurulu'nun çalışma usul ve esasları Milli Eğitim, Sanayi ve Ticaret, ÇSGB ile Kurum tarafından müştereken çıkarılacak yönetmeliğe bırakılmıştır.

Madde 22- 4904 sayılı Türkiye İş Kurumu Kanunu'nun "Özel istihdam bürolarının kurulması, seçme, izin verme, yenileme ve denetim" başlıklı 17. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinde yer alan "Türk vatandaşı ve" ibaresi metinden çıkarılmıştır. Böylece Türk vatandaşı olmayanların özel istihdam büroları açabilmesi olanaklı hale gelmiştir.

Madde 23- 4904 sayılı Türkiye İş Kurumu Kanunu'nun "İdari para cezaları" başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrasına beş bent eklenmiş, ikinci fıkrası da birinci fıkraya yapılan eklemeler nedeniyle yeniden düzenlenmiştir.

Maddeye eklenen bentler ile özel istihdam bürosu olmadan bu hizmetleri yapanlara, kurallara uymayan özel istihdam bürolarına uygulanacak müeyyideler (genellikle para cezaları, üç kez tekrarlama halinde izinlerin iptali) düzenlenmiştir.

Madde 24- 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun "Prim oranları devlet katkısı" başlıklı 81. maddesinin birinci fıkrasına bir bent (ı) eklenmiştir.

Bu kanunun (5510) 4. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamındaki sigortalıları çalıştıran özel sektör işverenlerinin, bu maddenin birinci fıkrasının (a) bendine göre malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primlerinden, işveren hissesinin beş puanlık kısmına isabet eden tutar Hazinece karşılanacaktır. Bent'in devamında bu destekten mükerrer olarak yararlanılamayacağı, yararlanmayı engelleyen diğer koşullar düzenlenmiş, ayrıca bu fıkranın uygulanmasına ilişkin esasların Maliye Bakanlığı, ÇSGB ve Hazine Müsteşarlığı tarafından müştereken düzenleneceği belirtilmiştir.

Madde 25- 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun "Kendi adına ve hesabına tarımsal faaliyette bulunan sigortalılara ilişkin geçiş hükmü" başlıklı "Geçici 16." maddesinin başlığı "Kendi adına ve hesabına tarımsal faaliyette bulunan sigortalılar, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından düzenlenen kurslarda usta öğretici olarak çalıştırılanlar ile esnaf muaflığından yararlanan kadın sigortalılara ilişkin geçiş hükümleri" şeklinde değiştirilmiş, maddeye iki fıkra eklenmiştir.

Eklenen birinci fıkra ile bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce Milli Eğitim Bakanlığı'nca düzenlenen kurslarda usta öğretici olarak çalıştırılanların bu maddenin yürürlük tarihinden sonraki sigortalılıklarına ilişkin ödeyecekleri primler ile tabi olacakları esaslar belirlenmiştir.

İkinci fıkra ile de 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 9. maddesinin birinci fıkrasının (6) numaralı bendinde belirtilen işleri, hizmet akdiyle herhangi bir işverene tabi olmaksızın sürekli kazanç getirici nitelikte yapmakta olanların bu maddenin yürürlük tarihniden sonra aynı şartlarla bu işleri yaptıkları tespit edilen kadın isteğe bağlı sigortalıların bu Kanunun (5510) 82. maddesine göre ödeyecekleri prim esasları düzenlenmiştir.

Madde 26- 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'na "Sosyal güvenlik prim yapılandırılması bozulanlara ilişkin hükümler" başlıklı "Geçici Madde 23" eklenmiştir.

Bu madde ile bozulmuş olan yeniden yapılandırma anlaşmalarının ihya edilmesi, yaptıkları öde-

melerin nasıl mahsup edileceği, belirlenen ilkeler içinde borçlarını ödeyenlerin yeniden yapılandırma hükümlerinden yararlandırılmaları, borçları yeniden yapılandırılanlara uygulanmayacak hükümler, vadesi geçmiş borç taksitlerinin ödenmesini takiben hacizlerin kaldırılması, borçlarını ödeyenlerin sağlık sigortasından yararlandırılması ile ilgili koşullar düzenlenmiştir.

Madde 27- 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'na "Sosyal güvenlik alacakları" başlıklı "Geçici Madde 24" eklenmiştir.

Bu madde ile önceki dönemlere ilişkin sigorta primi, işsizlik sigortası primi, idari para cezası, sosyal yardım zammı, fark işçiliğe ilişkin borçlar, isteğe bağlı sigortalıların prim borçları, topluluk sigortasına tabi olanların borçları, esnaf ve sanatkarlar ile diğer bağımsız çalışanların borçlarının hangi usul ve esaslar içinde ödeneceği düzenlenmiştir.

Madde 28- 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanuna "Geçici Madde 23" eklenmiştir.

Bu madde ile; Özelleştirme Fonu'nun 2008 yılı nakit fazlasından 1 milyon YTL Yüksek Planlama Kurulu kararı ile GAP kapsamındaki yatırımlara kaynak olmak üzere Hazineye aktarılmaktadır.

Ayrıca 2009-2012 tarihleri arasında oluşacak Özelleştirme Fonu nakit fazlasının 2009 yılı için 2 milyon 500 bin YTL'lik kısmı, izleyen yıllarda ise bir önceki yıl genel bütçesinde gelir tahmini olarak yer alan tutarın Gayri Safi Yurtiçi Hasıla deflatörü artırılarak bulunacak kısım Hazineye aktarılarak GAP yatırımlarının finansmanında kullanılacaktır.

Özelleştirme Fonu nakit fazlasının yukarıda ifade edilen tutarları aşan kısmından Özelleştirme Yüksek Kurulu kararına göre tespit edilecek tutar, enerji yatırımlarında kullanılacaktır.

Madde 29- 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun Ek 1. maddesinin (A) bendindeki binde 7 ibaresi yüzde 1 olarak değiştirilmiştir.

Madde 30- 3146 sayılı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un "Görev" başlıklı 2. maddesinin (g) bendi değiştirilmiş ve maddeye iki yeni bent eklenmiştir.

Yapılan değişiklik ve ilaveler ile; ÇSGB'nın iş sağlığı ve güvenliği alanında yetkileri genişletilmekte, iş sağlığı ve güvenliği alanında koruyucu hizmetleri yönetenleri eğitmek ve sertifikalandırmak ve mesleki yeterlilik sisteminin oluşturulması görevleri verilmektedir.

Madde 31- 3146 sayılı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un "İş sağlığı ve güvenliği genel müdürlüğü" başlıklı 12. maddesinin (e), (f), (j) bentleri değiştirilmiş, (j) bendinden sonra (k) ve (l) bentleri ilave edilmiştir.

Yapılan değişiklik ve ilaveler ile; ÇSGB'na standart çalışmalar yapmak, normlar hazırlamak ve geliştirmek, üretilen ve ithal edilen kişisel koruyucu donanımların piyasa gözetimi ve denetimini yapmak, bu denetimlerin usul ve esaslarını belirlemek, işçi sağlığı ve güvenliği merkezini ve bağlı birimlerini "İş Sağlığı ve Güvenliği Enstitüsü" ve bağlı birimleri olarak düzenlemek, koruyucu hizmetleri yürütmek ile görevlendirilecek işyeri hekimleri ve diğer personelin eğitim ve belgelendirme usul ve esaslarını belirlemek, iş sağlığı ve güvenliği alanında eğitim, danışmanlık, uzmanlık hizmeti verecek kişi ve kuruluşların niteliklerini belirlemek, yetki vermek denetimini yapmak, şeklinde görev ve yetkiler verilmiştir.

Madde 32- 3146 sayılı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun "Yurtdışı teşkilatı" başlıklı 29. maddesine bir fıkra eklenmiştir. Eklenen bu fıkra ile 3146 sayılı Kanunun 12. maddesinde işler için yurtdışına atanacakların ayrıca mesleki yeterlilik sınavına tabi tutulmayacakları hususu düzenlenmiştir.

Madde 33- 7460 sayılı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi Teşkilat Kanunu'nun "Başlıksız" 2. maddesinin (a) ve (b) bentleri değiştirilmiştir.

Yapılan değişiklik ile; merkeze işyeri hekimi, mühendis, teknik eleman, hemşire ve diğer sağlık personeline iş sağlığı ve güvenliği alanında eğitim ve sertifika verme görev ve yetkisi verilmekte, ayrıca Bakanlık ve bağlı kuruluşları personeli ile özel-kamu işyerlerindeki işçi, işveren veya yöneticileri için eğitim, seminer ve konferanslar düzenlemek veya katılmak görevi verilmektedir.

Madde 34- 7460 sayılı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi Teşkilat Kanunu'nun "Başlıksız" 15. maddesi değiştirilmiştir.

Yapılan bu değişiklik ile Kanunun (7460) 2. maddesine göre eğitim ve seminere katılanların gerektiğinde sınava tabi tutulmaları ve başarılı olanlara sertifika veya katılım belgesi verilmesi düzenlenmiştir.

Madde 35- 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "Doğrudan temin" başlıklı 22. maddesine bir bent (ı) eklenmiştir.

Yapılan ekleme ile Kurumun 4904 ve 4447 sayılı Kanunlar uyarınca yapacağı hizmet alımları doğrudan temin usulüyle yapılabilir hale getirilmektedir.

Madde 36- 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'na "Ek Madde 3" eklenmiştir.

Eklenen bu madde ile; yapılmış ve yapılacak olan bedeli yabancı para cinsinden sabit fiyatlarla sözleşmeye bağlanan yapım ve yapımla ilgili hizmet işlerine uygulanmak üzere; fiyat farkı belirlemeye, sözleşmelerin tadil ve tasfiye edilmesine imkan veren kararnameler çıkarmaya Bakanlar Kurulu yetkili kılınmıştır.

Madde 37- 4857 sayılı Kanunun 33, 65 ve 82. maddeleri, 1739 sayılı Kanunun 21. maddesinin 3. fıkrası, 3289 sayılı Kanunun 26. maddesi, 3713 sayılı Kanunun Ek 1. maddesinin (B) bendi yürürlükten kaldırılmıştır.

1739 sayılı Kanunun 21. maddesinin 3. fıkrasının kaldırılması ile İş Kanunu kapsamındaki iş yerlerinde işverenlerin okul öncesi eğitim kurumları kurmaları; 3289 sayılı Kanunun 26. maddesinin kaldırılması ile işverenlerin spor tesisi yapma yükümlülüğü kaldırılmaktadır.

Madde 38- Yürürlük tarihleri düzenlenmiştir.

Madde 39- Yürütme maddesidir.

III- 5763 Sayılı Kanunun Değerlendirilmesi

39 maddeden oluşan Kanun getirdiği düzenlemeler bakımından üçlü bir ayrıma konu edilebilir.

Kanuna işçiler bakımından bakılırsa;

1. "Muvazzalı alt işverenlik" sözleşmesinin varlığının kesinlik kazanması halinde alt işveren işçilerinin başlangıçtan itibaren asıl işverenin işçileri sayılması (Md. 1)
2. Ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılan işçilere "mesleki eğitim zorunluluğu" getirilmesi (Md. 5).
3. İşsizlik ödeneği hesaplamasında yapılan (işçinin eline geçecek ödeneği büyüten) değişiklik (Md. 15).
4. Kurallara uyulmaması halinde işverene getirilen idari para cezalarının yükseltilmesi, işverene getirilen indirimlerin ve kolaylıkların dolaylı etkileri.

işçilerin kazanımları olarak görülebilir.

Kanuna işverenler bakımından bakılırsa;

1. Eski hükümlü ve terör mağduru çalıştırma zorunluluğunun kalkması (Md. 2).
2. Çalıştırılan özürlülerin prime esas kazanç alt sınırı üzerinden hesaplanan sigorta primine ait işveren hisseleri-

nin tamamının Hazine tarafından karşılanması (Md. 2).

3. Kontenjan fazlası veya yükümlülük olmadığı halde çalıştırılan özürlülerin prime esas kazanç alt sınırı üzerinden hesaplanan sigorta primine ait işveren hisselerinin yüzde 50'sinin Hazine tarafından karşılanması (Md. 2).
4. İşyeri hekimi, sağlık personeli, iş güvenliği uzmanı, mühendis, teknik eleman çalıştırmak ile ilgili yükümlülüklerin dışarıdan hizmet alımı yoluyla karşılanabilir hale gelmesi (Md. 4).
5. Emzirme odası, çocuk bakım yurdu (kreş) kurma zorunluluklarının dışardan hizmet alımı yoluyla karşılanabilir hale gelmesi (Md. 5).
6. İşyeri kuruluşu işlemlerinin kolaylaştırılması (Md. 7).
7. İşsizlik sigortası ile ilgili işlemlerde (belge alma-verme) elektronik işlemlerin kabulü (Md. 14).
8. İşsizlik sigortası fonunun gider kalemlerinin (danışmanlık, mesleki eğitim, işgücü uyum, toplum yararına çalışma hizmetleri vb.) genişletilmesi (Md. 16).
9. 18 yaşından büyük ve 29 yaşından küçük olanlar ile yaş şartı aranmaksızın 18 yaşından büyük kadınların prime esas kazanç alt sınırı üzerinden hesaplanan prime ait işveren hisselerinin 5 yıl süreyle (yüzde 100, 80, 60, 40, 20) işsizlik sigortası fonundan karşılanması (Md. 20).
10. Çalıştırılan işçilerin malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primlerinin işveren hisselerinin 5 puanlık kısmına isabet eden kısmının Hazinece karşılanması (Md. 24).
11. Sosyal güvenlik prim borçlarının yeniden yapılandırılması (Md. 26).
12. Sosyal güvenlik prim borçları, faiz ve cezalarının yeniden yapılandırılması (Md. 27).
13. İşverenlerin okul öncesi eğitim kurumu kurma yükümlülüğü kaldırılması (Md. 37).
14. İşverenlerin spor tesisi yapma yükümlülüğü kaldırılması (Md. 37).
15. İşçilerin kazanımlarından doğacak dolaylı etki işverenlerin kazanımları olarak görülebilir.

Kanuna Hükümet bakımından bakılırsa;

1. ÇSGB'nın iş sağlığı ve güvenliği alanında "tüzük" yerine "yönetmelik" çıkarması (Md. 3).
2. Artırılan idari para cezalarından elde edilecek gelirin artma olasılığı (Md. 8, 9, 10).
3. İşsizlik sigortası "amaç" maddesinin kapsamının genişletilmesi (Md. 13).
4. İşsizlik sigortası fonunun nema gelirlerinden 1.3 milyar YTL'nin GAP yatırımlarında kullanılmak üzere Hazineye aktarılması (Md. 19).
5. İşsizlik sigortası fonu nema gelirlerinin dörtte birinin (2009-2012) yılları arasında GAP yatırımlarında kullanılmak üzere Hazineye aktarılması (Md. 19).
6. 4. ve 5. maddelerde sayılan kaynağın geri ödemesinin faizsiz olması (Md. 19).
7. Özelleştirme Fonu'nun 2008 yılı nakit fazlasının 1 milyon YTL'nın GAP yatırımlarında kullanılmak üzere Hazineye aktarılması (Md. 28).
8. Özelleştirme Fonu nakit fazlasının 2009 yılı için 2 milyon 500 bin YTL, 2012 yılına kadar her yıl GSYH deflatörü kadar artırılacak kısmının GAP yatırımlarında kullanılmak üzere Hazineye aktarılması (Md. 28).
9. 8. maddede ifade edilen tutarları aşan kısmından Özelleştirme Yüksek Kurulu'nca belirlenecek miktarın, enerji yatırımlarında kullanılması (Md. 28).
10. ÇSGB'nın yetkilerinin genişletilmesi (Md. 30, 31, 33).
11. Fiyat farkı belirleme, sözleşmelerin tadil ve tasfiyesine olanak veren kararname çıkarma yetkisinin Bakanlar Kurulu'na alınması (Md. 36).
12. İşçilere ve işverenlere sağlanmış kazanımların dolaylı olumlu etkisi.

Hükümetin kazanımları olarak görülebilir.

Kanunun genel gerekçesinde "İşsizliğin önlenmesinin en temel çözüm yolu, hiç kuşkusuz istihdam kapasitesini artıracak yatırımların çoğalması, yeni iş alanlarının yaratılması, iş piyasasının esnekleştirilmesi ve aktif istihdam politikalarının uygulanmasıdır" denilmekte; amaç ise; zorunlu istihdam yüklerinin hafifletilmesi, nitelikli işgücü ihtiyacının karşılanması, istihdamın teşvik edilmesi, işgücü maliyetlerinin düşürülmesi, kayıtdışı istihdamın azaltılması olarak sıralanmaktadır.

Kanunun zorunlu istihdam yüklerini eski hükümlü ve terör mağduru istihdam yükümlülüğünü kaldırarak özel sektör işverenleri bakımından azalttığı açıktır. Ancak eski hükümlülerin topluma yeniden nasıl kazandıracağımız sorusu kuvvet kazanmıştır. Eski hükümlülerin iş bulmasının zorluğu ortadadır.

Kanunun işgücü maliyetlerinin düşürülmesi amacına da eriştiğini söylemek mümkündür. Sigorta primi işveren hissesinin 5 puan düşürülmesi, özürlü istihdamının sigorta primlerinin Hazinece karşılanması, genç ve kadın istihdamında 5 yıl sürecek prim indirimleri ile okul öncesi eğitim tesisi kurma ile spor tesisi yapma zorunluluklarının kalkması, bazı hizmetlerin satın alınması olanağının getirilmesi işgücü maliyetlerini düşürmüştür.

Ancak işveren kesiminin ana hedefi müktesep haklar korunarak kıdem tazminatının (azaltılarak) yeniden düzenlenmesidir. Bu nedenle "iyi olmuştur ama yeterli olmamıştır" şeklinde özetlenecek bir yaklaşım sergileyeceklerdir.

Nitelikli işgücü ihtiyacının karşılanması, istihdamın teşvik edilmesi, kayıtdışı istihdamın azaltılması amaçlarına gelince; bu konularda bekleyip görmek gerekecektir.

Özelleştirme Fonu'ndan ve İşsizlik Sigortası Fonu'ndan GAP için yapılan kaynak aktarımlarının yatırıma dönüşmesi halinde istihdam üzerinde olumlu etkilerinin olacağı düşüncesi doğrudur. Ancak özelleştirme gelirlerinin öncelikle özelleştirme nedeniyle işsiz kalmış, ciddi gelir kaybına uğramış insanlarımızın eğitilmesi, istihdama veya daha yüksek bir gelir düzeyine kavuşturulmaları ve dışlanmışlık duygusundan kurtarılmaları için kullanılması öncelikli seçim olmalıdır. Özelleştirme işini bitirmiş ülkelerde bu böyle olmuştur. Özelleştirme başladığından bu yana gelirlerin (giderleri aşan kısım) vergi gelirlerinden sonra bütçe gelirleri arasında sayılması yanlıştır.

İşsizlik Sigortası Fonu'na el atılması da doğru olmamıştır. Ülkemizde Fonlar nedeniyle vatandaşın devlete karşı sarsılmış güveninin yeniden kazanıldığı tek yer olan İşsizlik Sigortası Fonu zedelenmiştir. Fonun amacına uygun olarak kullanılması esastır. İşsizlerin işsizlik ödeneğine ulaşma koşullarının kolaylaştırılması, işsizlik ödeneğinin büyütülmesi ve ödendiği sürenin uzatılması (aktüeryal denge izin verdiği sürece) doğru olanıdır.

İşsizlik Sigortası Fonu'nda 34 milyar YTL civarında bir paranın toplanmış olmasından hareketle, bunun 1.3 milyon YTL'lik kısmının 2008 yılında, 2009-2012 yıllarında da aylık olarak tahsil edilecek nemanın dörtte birinin GAP yatırımları için Hazineye aktarılması "çok azını aldık" gibi bir yaklaşımla açıklanamaz. Ayrıca geri ödemenin nemalandırmadan yapılmış olmasıda bir noksanlık olmuştur.

Yeni işe alınacak işçilerin asgari ücreti aşan bölümü için ödenecek sigorta primi ve vergilerin ise devletin ilave kazancı olacağını düşünmek olası görünmemektedir. Sigortalı işçilerin büyük bölümünün asgari ücretli gösterildiği herkesçe bilinmektedir. Kayıtdışı ekonominin aslan payı kayıt içindeki işyerlerine aittir.

Kanunun genel gerekçesinde sayılan 5 amaçtan (çözüme ilişkin farklılıklar olsa da) işçi ve işveren kesimi uyum halindedir. İşçi kesimi böyle olursa istihdamın yükseleceğini iyi niyetle ümit etmekte ve beklemektedir. İşveren kesimi ise, bu değişiklikleri işçilik maliyetlerini düşürmek, işletmelerin rekabet gücünü sürdürmek için istemektedir. Her geçen gün haklı olarak daha rasyonel davranan işverenlerin sadece işgücü maliyetleri ucuzladı diye istihdamı artırmalarını beklemek hata olur. İşler iyi düşünceler ile çözülse, her işverenin (işyerinin) bir işçi istihdam etmesi halinde istihdam sorununun çözülmesini isteyenlerin dileği yerine gelirdi.

İşsizlik ve kayıtdışı istihdamla mücadelede başarılı olmanın yolu üçlü koalisyonun (işçi-işveren-hükümet) kurulması ve işlemesine, en önemelisi siyasi kararlılığın eyleme dönüşmesine bağlıdır. İstihdam konusunda açık başarısız olduğunu gören Hükümet, son yılları "istihdam yılı" "kayıtdışı istihdam ile mücadele yılı" ilan edip dursa da niye sonuç alınamadığı samimiyetle analiz edilmelidir.

Kanunun istihdamı artırmasını bütün gönlümle diliyorum. Tecrübem ise böyle olmayacağını söylüyor. İstihdamı artırmanın yolu yatırımları artırmadan geçer. Bunun için de işsiz inisanlara iş kurdurmanın özellikle finansal kaynağı araştırılmalı, işletmelerin yeni yatırımlar yapması özendirilmeli, yabancı sermayenin yüksek faizi almak için değil, yatırım yapmak için geleceği ortam yaratılmalıdır. Yabancı sermayeyi paranın yeşilinden yatırımın yeşiline yönlendiremediğimiz sürece borçlanmaya, faiz ödemeye, dış açık vermeye devam ederiz. Bunun sonucu daha çok işsizlik ve yoksulluk demektir.

Notlar

1 Dünya Bankası'nın Raporu Uyarılarla Dolu, imalat sanayiinde ücretler yüksek prim indirimi sınırlı etki yapar, 30 Ocak 2008, *Referans Gazetesi*, sh. 12.

2 Dünyanın ulaştığı taslakta 5 puanlık indirim de var. İstihdam Paketi, İş Kanunu değişikliğine dönüşüyor, 11 Mart 2008, *Dünya Gazetesi*, sh. 12.

3 İstihdam Paketinde "GAP Çatlığı", 30 Nisan 2008, *Dünya Gazetesi*, sh. 17.

4 İşsizlik sorunu, yürürlüğe giren "istihdam paketi"ne de sığmadı, 28 Mayıs 2008, *Dünya Gazetesi*, sh. 6.

İstihdam Paketi mi?

Enis BAĞDADİOĞLU
TÜRK-İŞ Araştırma Müdür Yardımcısı
enisbagdadioglu@ttmail.com

Ülkemizin istihdam yapısı ve işsizliğin boyutu, bugün karşı karşıya kalınan en önemli sorundur. İstihdam odaklı sürdürülebilir bir büyüme çerçevesinde, işsizliği azaltıcı ve yeni istihdam olanakları sağlayan strateji ve politikalara ağırlık verilmesi giderek önem kazanmaktadır. Bu kapsamda, hazırlık ve karar süreci tamamlanarak "Ulusal İstihdam Stratejisi"nin yürürlüğe konulması ve istihdama yönelik tüm düzenlemelerin buna göre değerlendirilmesi gerekmektedir.

Türkiye ekonomisindeki işgücü ile ilgili bilgiler ağırlıklı olarak Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından gerçekleştirilen "Hanehalkı İşgücü Anketi" sonuçlarına dayanmaktadır. Anılan anketler ülkemizdeki işgücü piyasasının yapısını ortaya koymaktadır.

Türkiye İşgücü Piyasasında Durum

TÜİK tarafından açıklanan resmi verilere göre, Mart 2008 itibariyle ülke nüfusu 69 milyon 435 bin kişidir. İstihdam edilenlerin sayısı ise sadece 20 milyon 752 bin kişidir. Türkiye'de bağımlı nüfus sayısı fazladır. Çalışma çağında olan ve 15 yaşından büyük nüfus olarak tanımlanan potansiyel işgücü 49 milyon 752 bin kişidir. Buna göre istihdam oranı yüzde 41,7 olarak hesaplanmaktadır. Toplam 23 milyon 249 bin olan işgücünün yaklaşık 2,5 milyonu işsizdir. İşgücüne katılım oranı yüzde 46,7 ve resmi işsizlik oranı ise yüzde 10,7'dir.

Türkiye'de yaşayan yaklaşık her üç kişiden sadece birisi, iktisaden çalışabilir durumdaki her iki kişiden ise sadece birisi istihdam edilebilmektedir.

Türkiye'de istihdam yaratma ve işgücüne katılım düzeyleri oldukça düşüktür. Türkiye'nin temel sorunu yeterince istihdam olanakları yaratamamasıdır. Ülke ekonomisi son altı yıl boyunca kesintisiz ve yüksek oranlarda büyümesine rağmen istihdam edilenlerin toplam sayısında önemli bir artış olmamıştır. "İstihdamsız büyüme" diye tanımlanan bu durum işsizlik sorununu daha da ağırlaştırmıştır.

Çalışma çağında olup da çeşitli nedenlerle işgücüne dahil edilmeyen 26 milyon 503 bin kişi bulunmaktadır. Son dönemde potansiyel olarak işgücü piyasasına girmesi gereken kesimin bunun dışında kalmış gözükmesi, tanım gereği, işsizlik rakamlarına yansımamaktadır. İşgücüne dahil olmayan 26 milyon 502 bin kişinin yaklaşık yüzde 8'i (2 milyon 154 bin kişi) iş bulmaktan ümidini kaybetmiş, iş aramayan, ancak bir iş bulursa işbaşı yapmaya hazır kişilerden oluşmaktadır. Mevsimlik çalışan 491 bin kişi de, mevsim şartları nedeniyle işgücü piyasasının dışında sayılmaktadır. Aslında bu kişiler işsiz sayılmaları gereken kişilerdir. Bu durumda olan toplam 2 milyon 645 bin kişi, işsizlere eklendiğinde toplam işsiz sayısı 5 milyon 141 bin kişi olarak hesaplanmaktadır. Eksik istihdam edilenler de eklendiğinde bu sayı daha da artmaktadır.

Kaldı ki, ev işleriyle meşgul gözüken 11 milyon 733 bin; emekli olan 3 milyon 168 bin ve öğrenci olan 3 milyon 750 bin kişinin ne ölçüde işgücü piyasasının dışında olduğu da tartışmalıdır. Uygun çalışma koşulları ve iş imkanı olduğunda çalışmayı düşünecek ev kadınlarının fazla olması beklenebilecek bir durumdur. İşgücüne katılım oranının bu kadar düşük olmasının bir nedeni, Türkiye'de kadınların çalışma hayatında yeterince yer almamış olmalarıdır.

Sağladığı istihdam açısından tarım sektörü halen önemini korumaktadır. Tarımın istihdamdaki payı 2008 Mart ayı itibariyle yüzde 25,8'dir ve yaklaşık 5 milyonu aşkın kişi bu sektörde istihdam edilmektedir. Aynı dönem itibariyle sanayide çalışanlar toplam istihdamın yüzde 20,7'sini, inşaat sektöründekiler yüzde 5,3'ünü oluşturmaktadır. Hizmetler sektörünün toplam istihdam içindeki payı ise yüzde 49,4'tür.

Sektörel bazda değerlendirme yapıldığında, sanayi ve hizmetler sektöründe istihdam yaratıldığı, ancak tarım sektöründeki istihdam gerilemesi nedeniyle toplam istihdam artışının düşük düzeyde kaldığı da söylenebilmektedir. Tarım dışı sektörlerde, tarımdan ayrılan nüfusu da emecek kadar iş yaratılamamaktadır.

Türkiye'de istihdam edilenlerin yaklaşık yüzde 60'ı ücretli-yevmiyelidir. 2008 yılı Mart ayında ücretli sayısı 11 milyon 196 bin kişi, yevmiyeli sayısı 1 milyon 220 bin kişidir. Ücret dışı çalışma biçimi oldukça yaygın olup 4 milyon 570 bin kişi kendi hesabına çalışır gözükürken (yüzde 22,0), ücretsiz aile işçisi olarak çalışır gözükenlerin oranı yüzde 12,6 olmaktadır (2,6 milyon kişi). İşteki durumu işveren olarak tespit edilenler toplam istihdamın yüzde 5,5'uğunu oluşturmaktadır.

Ücretli-yevmiyeli olarak çalışanların büyük bir çoğunluğu tarımdışı sektörlerde istihdam edilmektedir. Tarım kesiminde ücretli çalışma çok düşük düzeylerde olup, çalışanların yarıya yakını ücretsiz aile işçisi durumundadır. Ücretsiz aile işçilerinin yaklaşık yüzde 70'i ise kadınlardan oluşmaktadır.

2001 yılında yaşanan ekonomik kriz ile birlikte işsizlik Türkiye'nin en önemli sorunu haline gelmiştir. İstihdam oranı, kriz sonrası sağlanan ekonomik büyümeye rağmen fazla değişmemiş ve istihdamsız bir büyüme ortaya çıkmıştır.

Türkiye'de 2007 yılında işsizlik oranı yüzde 9,9 olarak belirlenmiştir. Diğer bir ifadeyle çalışmak isteyen 2,3 milyon kişi işsizdir.

Ancak, yukarıda da değinildiği üzere, işsizlik ile ilgili veriler değerlendirilirken, işgücüne dahil olmayanların alt ayırımına bakılması ve burada sınıflandırılan kesimin büyük bir çoğunluğunun aslında potansiyel olarak işgücü içinde kabul edilmesi gerekmektedir. TÜİK tarafından açıklanan işsiz sayısı dar anlamda yorumlanıp, işgücüne dahil olmayanların aslında bir şekilde işgücü piyasasında var olduklarından hareketle işsizlik geniş anlamıyla tanımlandığında, gerek işsiz sayısı ve gerek işsizlik oranı açısından ürkütücü bir tablo ortaya çıkmaktadır.

İstihdam ve işsizlik açısından değerlendirilmesi gereken bir husus da genç nüfusta işsizlik oranının yüksekliğidir. 2007 yılında genç nüfusta (15-24 yaş grubu) işsizlik oranı yüzde 19,6'dır. Kentsel yerlerde ise bu oran yüzde 21.8'dir ve bir başka ifadeyle kente yaşayan yaklaşık her beş gençten biri işsizdir.

Eğitim sistemi ile işgücü piyasası arasındaki bağın etkin bir biçimde kurulamadığı ekonomilerde gençlerin işgücü piyasasının ihtiyaçlarını karşılayacak biçimde eğitim almamaları da genç işsizliğin diğer bir nedenidir.

Ekonomide sağlanan büyüme, diğer bir ifadeyle milli gelir artışı, daha fazla insana üretken istihdam sağladığı ölçüde anlam kazanmaktadır. İşsizlik, bir ülkede sadece üretim ve gelir kaybına neden olmamakta, aynı zamanda sosyal problemler, sosyal dışlanma ve yoksulluğu da beraberinde getirmektedir.

Türkiye'deki işgücü piyasası ile ilgili bir diğer dikkati çeken husus kayıtdışı istihdamdaki yaygınlaşmadır. İstihdam edilenlerin yüzde 43,4'üün herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna kaydı bulunmamaktadır. Kayıtdışı istihdam özellikle ücretsiz aile işçiliği ve kendi hesabına çalışanlar ile yevmiyeli olanlarda yüksektir. Ücretli olanların beşte biri herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna kayıtlı olmadan istihdam edilirken, yevmiyeli olanların onda dokuzu kayıtdışı olarak çalışmak durumundadır.

Kayıtdışı istihdamın yaygın olması ülke işgücü piyasasının önemli sorun alanlarından biri olmaya devam etmektedir. Bu durum işgücü piyasasında ikili bir yapının oluşmasına ve haksız rekabete yol açmaktadır.

"İstihdam Paketi"

Ülkemizin işgücü piyasasındaki durum böyleyken, kamuoyuna "istihdam paketi" olarak sunulan 5763 sayılı "İş Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik yapılması Hakkında Kanun" 15 Mayıs 2008 tarihi itibariyle yürürlüğe girdi.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca hazırlanan "İş Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı"nın genel gerekçesinde;

"İşsizlik, bugün Avrupa Birliğine üye ülkeler de dahil olmak üzere, hemen her ülkenin karşı karşıya bulunduğu önemli sorunların başında gelmektedir. Tüm dünyada yeteri kadar yeni ve yüksek gelirli iş yaratılamamaktadır. İşsizlik, bir ülkede sadece üretim ve ekonomik kalkınmayı olumsuz etkilememekte, aynı zamanda sosyal problemler, sosyal dışlanma ve yoksulluğu da beraberinde getirmektedir.

Bu nedenle, istihdamı ve verimliliği artırmak ve böylelikle ekonomik ve sosyal kalkınmayı gerçekleştirmek ülkemiz dahil tüm dünya ülkelerinin birinci hedefi haline gelmiştir.

İşsizliğin önlenmesinin en temel çözüm yolu, hiç kuşkusuz istihdam kapasitesini artıracak yatırımların çoğalması, yeni iş alanlarının yaratılması, iş piyasasının esnekleştirilmesi ve aktif istihdam politikalarının uygulanmasıdır."

denilmiş ve tasarı ile hedeflenenin *"zorunlu istihdam yüklerinin hafifletilmesi, nitelikli işgücü ihtiyacının karşılanması, istihdamın teşvik edilmesi, işgücü maliyetlerinin düşürülmesi, kayıt dışı istihdamın azaltılması"* olduğu vurgulanmıştır.

TBMM'de yapılan görüşmelerde ve yasa kabul edildikten sonraki açıklamalarda, anılan Kanun ile işgücü piyasasına yönelik düzenlemelerle;

- Yatırım ve istihdamın önündeki engellerin kaldırılması,
- İşsizliğin azaltılması,
- Kayıtlılığın artırılması

amaçlanmış ve bu doğrultuda;

- İdari ve mali yüklerin azaltılması,
- İstihdamın teşvik edilmesi,
- Aktif İşgücü Programlarına ağırlık verilmesi,
- Kayıtdışı istihdamla etkin mücadele,
- İş sağlığı ve güvenliğinin yaygınlaştırılması

hedeflendiği ortaya konulmuştur.

Ülkemizde çok boyutlu olan istihdam ve işsizlik sorununa karşı izlenecek politikaların geniş odaklı ve kapsamlı, ekonomik, sosyal ve mali politikalarla bir bütünlük içerisinde ele alınması gerekmektedir. Bunun için öncelikle yapılması gereken "Ulusal İstihdam Stratejisi"nin hazırlanması uygulamaya konulmasıdır. İstihdam alanında izlenmesi gereken politikalar, bu kapsamda bütüncül olarak ve sistematik bir biçimde ele alınmalı, uygulanması gereken öncelikler belirlenmelidir.

Türkiye'de yapılan son düzenlemeler istihdamı değil işvereni teşvik niteliğindedir.

Zorunlu İstihdam Yüklerinin Hafifletilmesi

4857 sayılı İş Yasasının 30 uncu maddesinde yapılan değişiklikle, işgücü piyasasında dezavantajlı gruplar arasında sayılan eski hükümlü ve terör mağdurları için işverenlere getirilmiş olan zorunlu istihdam kaldırılmış, yüzde 6 olan zorunlu çalıştırma oranı özel sektör için yüzde 3'e indirilmiş, terör mağduru çalıştırma zorunluluğu ise tamamen kamu kurum ve kuruluşlarının yükümlülüğüne bırakılmıştır.

İŞKUR verilerine göre, 2008 Mayıs ayı itibariyle kayıtlı 76 bin 864 kişi özürlü, 16 bin 30 kişi eski hükümlü, 140 kişi terörden etkilenen bulunmaktadır. 2008 Nisan ayı sonu itibariyle de 31 bin 19 kişilik özürlü, 16 bin 912 kişilik eski hükümlü, 49 bin 41 kişilik terör mağduru açık kontenjanı bulunmaktadır.

Zorunlu İstihdam adı altında, özürlü, eski hükümlü ve terör mağdurlarının istihdamına yönelik olarak uygulanan kota sistemi, bu kişilerin toplumla bütünleşmelerinde fırsat eşitliği sağlamaya yöneliktir. Bunların istihdamı topluma katılım sağlamanın ön şartıdır. Bu bir ayrıcalık değil, bir sosyal sorunun çözümü için getirilen düzenlemedir. Toplumun tüm kesimleri gibi işverenler de sosyal sorumluluklarının gereğini yerine getirmek durumundadır. Dezavantajlı grupların istihdamını sağlayan düzenlemeleri tartışma konusu etmek ve bu sorumluluktan kaçınmak yerine gereğinin yapılması daha doğru bir yaklaşım olacaktı.

İstihdam Paketi ile özel sektörün terör mağduru ve eski hükümlü çalıştırma zorunluluğunun kaldırılması yanısıra 50'den fazla işçi çalıştıran özel sektör işyerlerinde yüzde 3 kota dahilinde çalıştırılan özürlülerin SSK işveren primlerinin Hazine tarafından ödenmesi düzenlemesi yapılmıştır. İŞKUR'un 2006 yılı verilerine göre çalışan özürlü sayısı kamuda 15 bin 342 ve özel kesimde 53 bin 832 olmak üzere toplam 69 bin 174 kişidir.

Böylece, işverenin çalıştırdığı her bir özürlü sigortalı için 1 Temmuz 2008'den geçerli olmak üzere prime

esas kazanç alt sınırı (asgari ücret) üzerinden hesaplanan aylık işveren primi olan 124,55 YTL Hazine tarafından, daha çok özürlüye istihdam imkanı sağlamak adına, ödenecektir. Bu yolla, işverenin özürlü çalıştırma maliyeti düşürülmektedir.

İşgücü Maliyetlerinin Düşürülmesi

İşverenler üzerindeki mali yüklerin hafifletilmesi ve dolayısıyla istihdamın artırılması amacıyla, SSK işveren hissesine isabet eden beş puanlık prim tutarının Hazine tarafından karşılanması "istihdam paketi" ile öngörülen yeni bir düzenlemedir.

İşsizliğin azaltılması, yatırımların istihdam odaklı artırılması amacıyla sigorta primleri işveren

hissesinde 5 puanlık indirim yapılacaktır. Buna göre, şartlar sağlandığı takdirde sigortalıların, malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primlerinden, işveren hissesinin 5 puanlık kısmına isabet eden tutar Hazine tarafından karşılanacaktır.

Türkiye, ücretten yapılan kesintilerin yüksekliği bakımından OECD üyesi ülkeler arasında başta gelmektedir. Ülkemizde, istihdam vergisine dönüşen ücretler üzerindeki ilave yükler elbette düşürülmeli ve AB ülkeleri düzeyine getirilmelidir. Ancak, gerek milli gelir içindeki ücretlilerin payı, gerek toplam satış hasılatı içinde işgücü maliyetinin oransal ağırlığı, gerek net ücret düzeyi ve temel ihtiyaçların karşılanabilmesi için yapılmak gereken harcama tutarı, bu konulardaki doğruların, kamuoyuna benimsetilmek ve yaygınlaştırılmak istenen görüşlerle çeliştiğini ortaya koymaktadır.

Uygulanan düşük kur/yüksek faiz sarmalında birim ücret endeksi dolar bazında, özellikle son iki yılda artış göstermiştir. Mevcut yapının korunması ve rekabetin sürdürülebilmesi için "ücret dışı maliyetlerin" de geriletilmesi bu açıdan değerlendirilmelidir.

TÜİK'in "İmalat Sanayiinde Ücret ve Kazanç Anketi" 2007 yılı son dönem sonuçlarına göre; özel kesim ortalama aylık kazanç 1.611.- YTL' dır (aylık brüt asgari ücret 585.- YTL). Anket sonucuna göre, doğrudan veya dolaylı olarak toplu iş sözleşmesi kapsamında olan ücretli çalışanların ortalama aylık brüt kazancı sendikalı özel kesim işyerleri itibariyle ortalama 2.126.- YTL'dir. Örgütsüz ve sendikasız olarak çalışanların ortalama aylık brüt kazancı ise 1.290.-YTL olarak hesaplanmaktadır.

Kuşkusuz bu tutarlar brüttür ve bu tutardan, yaklaşık yarıya yakınının vergi, sosyal güvenlik primi gibi kesintilerin yapıldığıdır.

Sendikaların ücret düzeyi üzerindeki olumlu etkisi, sendikalı ve sendikasız ayırımında işgücüne yapılan ödeme tutarındaki farklılık ile kendini göstermektedir. Bu ücret farklılığı, işverenlerin sendikalara karşı tutumunu doğrudan etkilemektedir. Aslında bu durum, yaygınlaştırılmak istenen sendikasızlaştırma ve toplu sözleşme sisteminin dışında tutma, taşeronlaştırma çabalarının gerekçesini de ortaya koymaktadır.

İşgücü maliyetinin yüksekliği/düşüklüğü tartışılırken, satış hasılatı içindeki emek payına bakılması daha doğru bir yaklaşımdır. "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu" çalışmasının sonuçlarına bakıldığında, maaş ve ücretlerin toplam satış hasılatı içindeki payında belirgin bir düşüş eğilimi gözlenmektedir. İmalat Sanayiinde önemli ağırlığı bulunan özel kesimde 1999 yılında yüzde 9,9 olan pay 2006 yılında yüzde 6,0'ya gerilemiştir.

Türkiye'de uygulanan ücret politikasıyla, ekonomiyi uluslararası rekabete açmak, yabancı sermayenin ülkeye gelmesini sağlamak, üretim maliyetlerini azaltarak kar oranlarını yükseltmek, böylece sermaye birikimi sağlayarak yatırımları hızlandırmak amaçlanmaktadır.

Ülkede uygulanan ekonomik ve sosyal politika kapsamında, 2000-2006 döneminde imalat sanayinde çalışan işçilerin ücretleri kamuda yüzde 7,8, özel kesimde de yüzde 11,2 oranında gerilemiştir.

Türkiye'de ekonominin ana sektörü olarak kabul edilen ve aynı zamanda büyümenin lokomotifi görevini üstlendiği belirtilen, piyasa ekonomisinin yerleşmesinde ve geliştirilmesinde öncü rol biçilen özel imalat sanayi; üretim, verimlilik, istihdam bakımından incelendiğinde, sağlanan verimlilik ve üretim artışlarının ücretlere yansıtılmadığı, dolayısıyla üretim artarken, bir yandan çalışma saatlerinin artığı ve diğer yandan birim üretiminin emek maliyetinin azaldığı görülmektedir. Bu gelişme, katma değerde ücret payının aşağı çekildiğini ve rekabet şartlarının "düşük ücret" temelinde sürdürülmeye çalışıldığını ortaya koymaktadır.

Özel imalat sanayi üretim artışı 1997-2006 döneminde yüzde 46,4 oranında gerçekleşmiş, buna karşılık özel imalat sanayinde istihdam edilen işçilerin sayısı ise yüzde 10,2 oranında azalmıştır. Anılan dönemde üretimde çalışanların ortalama verimliliği yüzde 63,0 oranında gerçekleşmiştir. Üretim ve verimliliğin arttığı dönemde reel ücretlerde gerileme söz konusudur.

Son yıllarda uygulanan ekonomik programlarla işgücü maliyetinin azaltılması konusunda görülen gelişmeye rağmen sermaye kesiminin seslendirdiği ve hükümet programlarına da yansıyan "istihdam vergilerinin azaltılması" taleplerinin ne anlama geldiği, özellikle nominal birim ücretinin ABD Doları bazındaki gelişiminde ortaya çıkmaktadır.

SSK verilerine göre, özel kesimde sigorta primine esas kazanç; ikramiyesi, sosyal yardımı, fazla mesaisi toplamı olarak asgari ücretin ancak 1,5 katıdır. Aylık prim ve hizmet belgelerinden düzenlenen kazançlara göre, toplam sigortalıların yüzde 44'ünün beyan edilen ortalama kazancı prime esas olan en düşük kazanç tutarı (asgari ücret) kadardır ve bunlar ağırlıklı olarak (yüzde 99'ı) özel sektörde çalışmaktadır.

Türkiye'de ücret düzeyi değil ücretten yapılan kesintiler yüksektir.

Ücretli çalışanların yaklaşık yarısının gelir asgari ücret düzeyindedir. 2008 yılının ilk altı aylık dönemi itibariyle brüt 608,40 YTL olarak uygulanan asgari ücretten sosyal sigorta işçi primi, gelir vergisi, işsizlik sigortası gibi ödemeler için yüzde 20,9 oranında kesinti yapılmaktadır. Asgari ücretin yarısı kadar tutarın asgari geçim indirimi olarak vergi dışı tutulması sonucu çalışanın ödediği gelir vergisi tutarı 31,94 YTL' dır. SSK primi için ödediği tutar ise ayda 85,18 YTL'dir.

Hatırlanacağı üzere, kayıtdışı çalışmayan ve çalıştırmayan, kurallara uygun olarak faaliyet gösteren işverene asgari ücretin maliyeti Ocak 2004 ayında 560,1 milyon lira olarak hesaplanmış, ancak hükümet, yasal düzenleme ile 1 Nisan 2004'den itibaren yüzde 26 oranında artırılarak 577,1 milyon liraya yükseltilmesi gereken SSK primine esas kazanç alt sınırını -artışta indirim yaparak- yüzde 20 artışla ve fakat yılbaşından itibaren 549 milyon 630 bin lira olarak belirlemiş ve asgari ücret artışından dolayı meydana gelen maliyet farkının 46,2 milyon lirasını hazine tarafından karşılanmıştı.

İşverenlerin, SSK primine esas kazanç alt sınırının kaldırılarak asgari ücrete eşitlenmesi doğrultusundaki girişimleri sonucu yapılan değişiklikle asgari ücretin işverene maliyeti Temmuz 2004'den itibaren daha da gerilemiştir.

Ancak SSK primine esas kazanç alt sınırının asgari ücrete eşitlenmesiyle yapılan iyileşmenin kayıtlı istihdamı artırdığı yönünde bir sonuç doğurmadığı görülmüştür.

Geçmişte yaşanan ve beklenen olumlu etkisi görülmeyen işveren sosyal güvenlik prim indirimi işverenlerin talebi doğrultusunda Hükümet tarafından yeniden uygulamaya konulmaktadır. İşverenin ödediği sosyal güvenlik priminden yapılacak yüzde 5 oranındaki indirimin parasal karşılığı, asgari ücretli bakımından işçi başına ayda 31,94 YTL tutarında teşvik anlamındadır. Ücret düzeyi yükseldikçe Hazinece karşılanacak miktar daha da artacaktır.

Kuşkusuz, sosyal güvenlik açıklarının daha da büyüyüp sistemi içinden çıkılmaz hale soktuğu gerekçesiyle gerçekleştirmek zorunda kaldığı ileri sürülen sosyal güvenlik reformunun hemen ertesinde yapılan bu düzenleme dikkat çekmektedir.

SSK primlerinin Hazine tarafından karşılanacak olması işverenin yükünü hafifletirken Hazine'nin yükünü artırmakta, işverene kar artırma ya da zarar azaltma yolunu açmaktadır.

Sosyal güvenlik sistemine aktarılan transferleri, ekonomik istikrarı tehdit eden boyutta gören, sosyal devlet olmanın gereklerini ihmal eden bir yaklaşımla sigortalıların yükümlülüklerini ağırlaştıran, sistemin finansman sorununu çözmeyi hakları kısıtlamakta gören bir anlayış, ileri sürdüğü ve savunduğu gerekçeleri bir tarafa bırakarak işverenlerin yükümlülüğünü hafifletmek için 5 puan prim indirimi yapmaktadır.

Diğer taraftan, kreş ve emzirme odası açma yükümlülüğünün işverenler tarafından hizmet alımı ile yerine getirebilmesi sağlanmıştır. 500 veya daha fazla işçi çalıştırılan işyerlerinde işverenler tarafından spor tesisi kurma yükümlülüğü de bu arada kaldırılmıştır.

Prim Borçlarının Yapılandırılması

2006 yılında çıkan 5458 sayılı Sosyal Güvenlik Prim Alacaklarının Borçlarının Yeniden Yapılandırılması İle İlgili Kanunda getirilen düzenleme ile SSK ve Bağ-Kur prim borçlarına af getirilmiş ve borçlulara 60 ay taksit imkânı sağlanmıştı. Böylece, yasanın çıktığı tarih itibariyle, SSK ve Bağ-Kur'a olan yaklaşık 21,7 milyar YTL tutarındaki prim borcunun yeniden yapılandırılması amaçlanmıştır. Anılan prim alacaklarının yaklaşık 17 milyar YTL' sinin Bağ-Kur'a, 5 milyar YTL' sinin de SSK'ya ait olduğu hesaplanmış, getirilen ödeme kolaylığıyla Bağ-Kur'da 8 milyar, SSK'da da 3,5 milyar YTL olmak üzere yaklaşık 11,5 milyar YTL dolayında tahsilat olacağı varsayılmıştır.

Bugün gelinen noktada SSK ve Bağ-Kur'a olan prim borcunun yaklaşık 46 milyar YTL tutarında olduğu hesaplanmaktadır. Bunun yaklaşık 12 milyar YTL'si hizmet akdi ile çalıştıran işverenlere aittir ve ağırlıklı olarak bu borçlu işverenler özel sektörde faaliyet göstermektedir. Siyasal iktidar, daha önce 19 kez gerçekleştirilen prim affına böylece bir yenisini eklemiştir. Bu yönde benzeri bir düzenlemenin bir daha tekrarlamaması için de yasaya denetimi güçlendirici hükümler konulmuştur. Örneğin, prim borçlarını yeniden yapılandırmayanlar veya ödemelerini aksatanların üretim, yatırım, ihracat gibi devlet desteklerinden yararlanamayacakları hüküm altına alınmış, ancak bu ve benzeri yaptırımların fazla bir etkisi ortaya çıkmamıştır.

"İstihdam Paketi" ile, aradan iki yıl geçtikten sonra, bu sefer de 'istihdamı teşvik ve kayıtlılığın artı-

rılması' gerekçesiyle, prim borçları yeniden yapılandırılmaktadır. daha doğru bir ifadeyle, temel amacı istihdamı artırma olan paket ile sosyal güvenlik sistemine borcu olan işverenlere af getirilmiştir.

Yapılan düzenleme ile, sosyal güvenlik primi borcunu ödeyene, borç faizinde yüzde 85 ile yüzde 30 arasında değişen oranlarda indirim yapılmaktadır.

Kuşkusuz bu yapılandırma (prim affı) da istihdamı teşvik amacına dönük olarak düşünülmüştür ve sosyal güvenlik prim borçlarına ilişkin yasal takibat -yapılan açıklamalarda da ifade edildiği üzere- bundan sonra da kararlılıkla yürütülecektir.

Bunun ilk adımı ise, Sosyal Güvenlik Kurumu'na prim borcu olan işverenlerin kamuoyuna açıklanmasına ilişkin usul ve esaslar hakkında yönetmelikte bu yönde yapılan değişiklikle ortaya konulmuştur. Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren düzenlemeye göre, yönetmelik uyarınca her yılın Mart-Haziran döneminde kamuoyuna açıklanan borçlu işverenler listesinin açıklaması 2008 yılı için yıl sonuna kadar açıklanabileceği yönünde düzenleme yapılmıştır.

İstihdamın Teşvik Edilmesi

Yapılan düzenleme ile genç ve kadınların istihdamına yönelik teşvikler getirilmektedir. Gençler ve kadınların istihdamını artırmak amacıyla, mevcut istihdama ilave olarak işe alınan kadınlar ile 18-29 yaş arası gençlere ait SSK işveren priminin 5 yıl boyunca kademeli olarak İşsizlik Sigortası Fonundan karşılanması öngörülmüştür. Yeni yasa ile işe yeni alınan kadınlar ile 18-29 yaş arasındaki genç işsizlerin SSK primleri ilk yıl tamamen, sonraki 4 yıl boyunca azalan oranlarda kısmen İşsizlik Sigortası Fonu'ndan karşılanacaktır.

Buna göre, 1 Temmuz 2007 tarihinden sonra işe alınacak 30 yaşından küçük erkek ve 18 yaşından büyük kadınların işverene ait sosyal sigorta primleri asgari ücret üzerinden (sosyal güvenlik primine esas kazanç alt sınırı) İşsizlik Sigortası Fonu'ndan karşılanacaktır. 1 Temmuz 2008 itibariyle brüt asgari ücretin 638,70 YTL olacağı dikkate alındığında, bu teşvikin parasal karşılığı 124,55 YTL olarak hesaplanmaktadır. İşverene ait sigorta priminin birinci yıl yüzde 100'ü karşılanırken sonraki yıllarda 20'şer puan düşülerek beşinci yılda yüzde 20'si İşsizlik Sigortası Fonu'ndan karşılanacaktır.

Ayrıca "İstihdam Paketi" kapsamında getirilen parasal bir teşvik de Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) kapsamındaki yatırımlara öncelik vermek kaydıyla münhasıran ekonomik kalkınma ve sosyal gelişmeye yönelik yatırımlar için getirilmektedir.

Kaynak yine İşsizlik Sigortası Fonu'dur. Buna göre, Fonun mevcut nema (faiz) gelirlerinden 1,3 milyar YTL'lik kısmı 2008 yılında anılan yatırımlar için aktarılacak, 2009-2012yıllarında ise Fon tarafından tahsil edilecek nema gelirlerinin dörtte biri aktarılacaktır.

Kullanılan bu kaynağın geri ödemesi ise, fondan aktarılan kaynakla gerçekleştirilecek yatırımlardan elde edilecek getiriler ile varlık satışlarından (özelleştirme sonucu sağlanacak gelir) elde edilecek gelirle yapılması planlanıyor. Bu şekilde kullanılacak tutarın ne kadar sürede Fona geri ödeneceği belirsiz olduğu gibi, kullanılan kaynak tutarı ile ilgili herhangi bir faiz ödenmesi de sözkonusu olmayacaktır.

İşsizlik Sigortası Fonu'ndan "İstihdam Paketi" kapsamında istihdamı teşvik amacına dönük olarak aktarılacak kaynak bununla da sınırlı değildir. Yapılan düzenleme ile işsizlik sigortası kapsamında olan işsizler ile işsizlik sigortası kapsamında olmamakla beraber İŞKUR'a kayıtlı diğer işsizlere; iş bulma, danışmanlık hizmetleri, mesleki eğitim, işgücü uyum vb hizmetlerin verilmesi, ayrıca işgücü piyasası araştırma ve planlama çalışmaları giderlerinin de İşsizlik Sigortası Fonu'ndan karşılanması kararlaştırılmıştır.

Bu arada yasa ile İl istihdam ve mesleki eğitim kurulları birleştirilmiştir. İşgücünün, iş piyasasının ihtiyaçlarına ve gereklerine göre eğitilmesi ve yetiştirilmesi, eğitim ve istihdamın bir bütün olarak değerlendirilmesi açısından bu düzenleme doğrudur. Ancak, Kurulun üyeleri ve görevleri de bu arada yeniden belirlenmiş ve bu Kurula yerel bazda işgücü piyasası araştırmaları yapılmasına imkan tanınmak suretiyle daha fazla etkinlik kazandırılmıştır. Tahmin edileceği üzere, bunun için gerekli kaynağın karşılanması da Fondan olmaktadır.

İşsizlik Sigortası Fonu kaynakları işverene alabildiğine yöneltilmişken "bir parmak bal" sigorta kapsamındaki işsiz için yapılmıştır. Getirilen yeni düzenleme ile işsizlik ödeneği miktarında artış sağlanmıştır. İşsizlik ödeneği günlük net kazanç üzerinden değil brüt kazanç üzerinden hesaplanarak uygulamaya kolaylık getirilmiştir. ayrıca sigortalı işsizlerin daha fazla miktarda işsizlik ödeneği almasına imkan sağlanmıştır. Kuşkusuz "daha fazla miktar"ın ne olduğu merak edilecektir. Yapılan düzenleme ile asgari ödeme miktarının aylık 218 YTL' den 243 YTL' ye, azami ödeme miktarı da aylık 436 YTL' den 486 YTL' ye çıkması sağlanmıştır.

İŞKUR verilerine göre, 31 Mayıs 2008 tarihi itibariyle, Fonun toplam gelirleri 35,8 milyar YTL olarak gerçekleşmiştir. Fonun işsizlik sigortası giderleri ise 1,8 milyar YTL'dir.

İşsizlik Sigortası Fonu Doğru Kaynak mı?

İşsizliğe maruz kalınması durumunda sosyal koruma aracı olarak bir takım mekanizmaların olması gerekmektedir. Sosyal güvenlik politikalarının başta gelen amacı bunu sağlamaktır. İşsizlik sigortası bu araçlardan birisidir.

İşsizlik sigortasının amacı, işsizliği önlemek veya istihdamı teşvik etmek değildir. İşsizlik sigortası, işsiz kalınan süre için geçici gelir kaybını bir ölçüde ortadan kaldıran, sosyal güvenlik sistemi içinde yer alan, sigortacılık tekniğine göre işleyen bir mekanizmadır. Bir anlamda bu sigorta kolundan yararlanabilmek için sisteme dahil olmak ve bir takım koşulları yerine getirmek gerekmektedir.

İşsizlik Sigortası, kazancı sosyo-ekonomik nedenlerle isteği dışında kesilmiş, çalışma istek ve yeteneğinde olan ücretlinin geçinme ve yaşama ihtiyaçlarının karşılanması için devletçe zorunlu olarak oluşturulmuştur. İşsizlik ödeneği, işçiye parasal destek sağlamanın yanında, ona gelecekte çalışma güvencesi sağlamakta ve bireysel pazarlık gücü de kazandırmaktadır. Türkiye gibi işsizliğin yaygın olduğu ülkede, çalışan, çoğu zaman nitelik ve yeteneğine göre değil, bulabildiği ilk işe yerleşmek istemekte, bu durumda da çalışma şartları işveren tarafından tek taraflı olarak belirlenmektedir.

Yapısı ve kuruluş amaçları gereği, İşsizlik Sigortası Fonu'nda birikmiş olan paranın başka amaçlarla kullanılması doğru değildir.

Yasal düzenleme yapılarak bu yolun açılması sağlanmıştır. Yasanın gerekçesinde 4447 sayılı Kanunda yapılan değişikliklerle "…. hukuki bir ihtilafa neden olmamak" amacıyla düzenleme yapıldığı açıkça ifade edilmiştir.

Sonuç

Ana hatlarıyla özetlediğimiz kadarıyla, çok konuşulan ve çok tartışılan istihdam paketi daha çok işgücü maliyetlerinde işverenin yükünün hafifletilmesi, sosyal güvenlik prim affı ve GAP'a kaynak aktarımı üzerine yoğunlaşmış ancak istihdamın artırılmasına yönelik elle tutulur yapısal çözümler getirmemiştir.

İşsizlik, yoksulluğun ve gelir dağılımındaki adaletsizliğin temel sebeplerinden birisidir. Hükümetin öncelikli yaklaşımı "ekonomik büyümeyi daha çok istihdam odaklı hale getirmek" ve istihdamı artırıcı, işsizliği önleyici politikaları uygulamak olmalıdır. Bu politikaların temel yaklaşımı, "istihdam dostu" uygulamalarına öncelik verilmesidir.

Türkiye'de istihdam dostu büyümenin sağlanması için, ithalata dayalı büyüme yerine ihracata dayalı büyüme öncelikli hedef olmalıdır. Bütçeden yatırıma ayrılan pay faiz harcamalarından fazla olmalıdır.

Türkiye'nin temel sorunu yeterince istihdam olanakları yaratamamasıdır. Ülke ekonomisi son beş yıl boyunca kesintisiz ve yüksek oranlarda büyümesine rağmen istihdam edilenlerin toplam sayısında önemli bir artış olmamıştır. "İstihdamsız büyüme" diye tanımlanan bu durum işsizlik sorununu daha da ağırlaştırmıştır. Türkiye'nin rekabet edebilirlik açısından "düşük nitelikli işgücü-düşük ücret" biçiminde özetlenebilecek tehlikeli bir eğilim içinde bulunduğuna dikkat çekmek gerekmektedir.

İşsizlikle mücadele ve istihdamın arttırılması bugün çoğu ülkenin gündeminde ilk sırada yer almaktadır. Bugün gelişmiş olan çoğu ülke istihdam politikalarında stratejik bir değişikliğe gitmektedir. Türkiye bu alanda da ciddi ve tutarlı yaklaşımlarda bulunmak ve politikalar üretmek zorundadır.

Ülkemizde 1980'li yıllardan itibaren egemen olan ekonomik politika yaklaşımlarında sanayileşme bir yana bırakılmış, üretken yatırımlara kaynak ayrılmamış, rant ilişkileri ağırlık kazanmıştır. Bu olumsuz etkenlere ek olarak; nüfus artışı, iç ve dış göçler, yetersiz gelir, bölgeler arası gelişme farklılıkları, eğitim politikalarındaki sorunlar, çalışma yaşamına ilişkin yetersiz düzenlemeler gibi sorunlar istihdam ve işsizlik sorununun ağırlaşmasına neden olmuştur.

Kentlerde alt yapının yetersizliği, sanayi kesiminde istihdam olanaklarının yaratılamaması, göç edenlerle birlikte hizmet sektöründe sağlıksız ve üretken olmayan istihdam şekillerini genişletmiştir. Kırdan kente göçün körüklediği marjinal sektör olarak adlandırılan bu yapının güvencesiz ve kayıtdışı bir istihdam alanı olduğu açıktır. Bu yapı, asgari ücret veya çoğu zaman asgari ücretin altında bir gelir düzeyiyle ve sosyal güvenceden yoksun koşullarda çalışan çok sayıda kişiyi barındırmaktadır. Ekonomide haksız rekabete yol açan bu durum sosyal alanda ve çalışma ilişkilerinde yaşanan çoğu sorunun temelini oluşturmaktadır.

İşsizliğin önlenmesinin en temel çözüm yolu, hiç kuşkusuz istihdam kapasitesini artıracak yatırımların çoğalması ve yeni iş alanlarının açılmasıdır.

Merkez Bankası İktisadi Yönelim Anketi sonucuna göre; özel sektör yöneticileri, yatırım harcamalarını kısıtlayan faktörler arasında işgücü maliyetini, neredeyse ihmal edilir nitelikte görmektedir. Talep belirsizliği, finansman maliyeti, yetersiz net getiri, öz kaynak darlığı gibi faktörler en önemli unsurlar olarak sıralanırken, işgücü maliyeti yatırım harcamalarını kısıtlayan faktörler arasında yüzde 1,3 oranında yer almaktadır.

Ülkemizde çok boyutlu olan istihdam ve işsizlik sorununa karşı izlenecek politikalar geniş odaklı ve geniş kapsamlı olmalıdır. Söz konusu politikalar ekonomik politikalarla bir bütünlük içerisinde ele alınmalıdır. Türkiye, aktif işgücü piyasası politikalarına da ağırlık vermek, bu çerçevede istihdamı genişletici ve işsizlikle mücadeleyi amaçlayan bütüncül politikaların uygulanmasına bir an önce başlamak zorunluluğuyla karşı karşıya bulunmaktadır.

Türkiye'de yatırımların, istihdamı artırmanın önündeki engel ücretler ve işgücü maliyeti değildir. Rekabet şartlarını "ucuz emek" yaklaşımıyla sağlamak doğrultusunda bir yaklaşım sözkonusu olmamalıdır.

Bugün örgütsüz çoğu özel sektör işyerlerinde 4857 sayılı yasa uygulanmaya başlandıktan sonra çalışma saatleri daha da artırılmış ve fakat fazla mesai ücreti ödenmez olmuştur. Bu yönüyle istihdam artışı yerine işten çıkarmalar ve çalışma sürelerinde artış meydana gelmiştir. Bu konudaki denetim ve yaptırımın etkinliği artırılmalıdır. Çalışma saatlerini azaltmanın toplam istihdam üzerindeki olumlu etkisi dikkate alınmalıdır.

Bugün gelinen noktada, rekabet ve maliyet baskısı gerekçe yapılarak, gerek kamu ve gerek bazı özel sektör kuruluşlarında, yeni istihdam sağlayarak değil çalışma sürelerini artırarak büyümeyi sürdürmek yönünde eğilimler bulunmaktadır. Bu eğilim yeni istihdam imkanını ortadan kaldırmaktadır. Varolan istihdam kapasitesini zorlayarak, çalışma saatlerini artırarak, verimlilik artışıyla üretimi uzun vadede sürdürmek mümkün değildir.

Türkiye'de bir an önce "Ulusal İstihdam Stratejisi" hazırlanmalı ve zaman geçirilmeden uygulamaya konulmalıdır. İstihdam alanında izlenmesi gereken politikaları sistematik bir biçimde ele alınmalı ve uygulanması gereken öncelikler belirlenmelidir.

Üretim sektörlerine yönelik teşvik, kredi politikalarında istihdam amacı ön planda olmalıdır. İstihdamın teşvikinde il/bölge/sektör ayırımı yapılmalı, teşviklerin sonuçlarını ve etkinliğini ölçecek mekanizma oluşturulmalıdır. Sağlanan teşvikler bütçe harcamaları içinde görünür olmalıdır.

Önümüzdeki Dönemin Yol Haritası

Tahmin edileceği üzere "istihdam paketi ile yapılan düzenlemeler işveren kesimi tarafından "ulusal sorunumuzun çözümü yolunda atılmış olumlu bir adım" olarak benimsendi. Ama hiç kuşku yok ki, bu olumlu adımı başka adımlar da izlemeliydi. "İstihdam Paketi" bazı konularda mesafe yaratmış olmakla birlikte, ihmal edilmiş unsurlarla süratle tamamlanmalıydı. İhmal edilmiş unsurlar ise tahmin edileceği üzere kıdem tazminatı ve esneklik konularında yapılması beklenen düzenlemelerdir.

İşveren kesiminin bu yöndeki beklenti ve talepleri seslendirilmeye başlanmıştır. İşveren kesiminin kıdem tazminatına yönelik beklentileri, en üst düzeyde, şu şekilde ifade edilmektedir: *"Türk çalışma hayatının önemli sorunu olan 'kıdem tazminatı' konusunun ivedilikle çözüme kavuşturulmasını Hükümet'ten beklemekteyiz."*

Kıdem tazminatında yapılmak istenen düzenlemelerin gerisinde yatan neden ise şu şekilde dile getirilmektedir: *"Çalışma mevzuatımızda esneklik-güvence dengesinin kurulması ve işgücü piyasamızın esnekleştirilmesi için kıdem tazminatı müessesesi en kısa sürede yeniden düzenlenmelidir. İstihdam Paketi ile öngörülen maliyet azaltıcı tedbirlerin, ancak esnek bir işgücü piyasası ile etkin hale geleceğini de belirtmek isterim."*

Emekli Dul ve Yetimlerin Poliklinik Muayene Ücreti 2 YTL'na Yükseldi

Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunun genel sağlık sigortası hükümleri 01.07.2008 tarihinden itibaren, halen çalışmakta olan sigortalılar ile bakmakla yükümlü oldukları aile fertleri hariç gelir ve aylık alanlar ile bunların bakmakla yükümlü oldukları aile fertleri bakımından yürürlüğe girdi.

Yasa ile her bir poliklinik muayenesi için katılım 01.07.2008 tarihinden itibaren 2 YTL'na yükseltildiğinden bu tarihten itibaren emekliler, bakmakla yükümlü oldukları aile fertleri, dul ve yetimler ile 65 yaşını doldurmuş muhtaç aylığı alanlar sağlık kurumlarında yaptırdıkları her muayene için 2 YTL'sı ödemeye başladı.

Katılım payının 2 YTL sına yükseltilmesine emekli dul ve yetimler tepki gösterdi. Uygulama sırasında bazı tartışmaların yaşandığı ifade edildi.

Halen çalışmakta olan sigortalılar ile bunların bakmakla yükümlü oldukları aile fertleri için uygulama 01.10.2008 tarihinden itibaren başlayacak.

01.07.2008 tarihinden itibaren genel sağlık sigortası uygulama kapsamında olanlar aşağıda belirtilmiştir.

2022 sayılı 65 yaşını doldurmuş muhtaç, güçsüz ve kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun hükümlerine göre aylık alan kişiler,

1005 sayılı İstiklal Madalyası Verilmiş Bulunanlara Vatani Hizmet Tertibinden Şeref Aylığı Bağlanması Hakkında Kanun hükümlerine göre şeref aylığı alan kişiler,

3292 sayılı Vatani Hizmet Tertibi Aylıklarının Bağlanması Hakkında Kanun hükümlerine göre aylık alan kişiler,

2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun hükümlerine göre aylık alan kişiler,

2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu hükümlerine göre korunma, bakım ve rehabilitasyon hizmetlerinden ücretsiz faydalanan kişiler,

Harp malullüğü aylığı alanlar ile Terörle Mücadele Kanunu kapsamında aylık alan kişiler,

2913 sayılı Dünya Olimpiyat ve Avrupa Şampiyonluğu Kazanmış Sporculara ve Bunların Ailelerine Aylık Bağlanması Hakkında Kanun hükümlerine göre aylık alan kişiler,

Sosyal güvenlik kanunlarına göre gelir veya aylık alan Emekli dul ve yetimler, ile bu kişilerin sigortalı sayılmayan veya isteğe bağlı sigortalı olmayan, kendi sigortalılığı nedeniyle gelir veya aylık bağlanmamış olan;

Eşi,

18 yaşını, lise ve dengi öğrenim veya 5/6/1986 tarihli ve 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanununda belirtilen aday çıraklık ve çıraklık eğitimi ile işletmelerde mesleki eğitim görmesi halinde 20 yaşını, yüksek öğrenim görmesi halinde 25 yaşını doldurmamış ve evli olmayan çocukları ile yaşına bakılmaksızın bu Kanuna göre malul olduğu tespit edilen evli olmayan çocukları,

Geçiminin sigortalı tarafından sağlandığı Kurumca belirlenen kriterlere göre tespit edilen ana ve babası şeref aylığı alanlar, vatani hizmet tertibinden aylık alanlar, nakti tazminat aylığı alanlar, harp malullüğü ve terörle mücadele aylığı alanlar, vazife malullüğü aylığı alanlar ile Çocuk Esirgeme Kurumunun koruma, bakım ve rehabilitasyon hizmetlerinden ücretsiz yararlananlar katılım payı ödemeyecek,

Emekliler, bunların bakmakla yükümlü oldukları aile fertleri, dul ve yetimler ile 65 yaşını doldurmuş muhtaç ve güçsüzler katılım payı ödeyecek,

Ancak 65 yaşını doldurmuş muhtaç ve güçsüzler isterse Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Fonundan ödedikleri katılım paylarını geri alacaklar.

Aile hekimliğine başvuranlardan poliklinik ücreti alınmayacak,

İlaç, ağız protezi, gözlük ve diğer protezler için asgari ücretin yüzde75'ini geçmemek üzere bedellerinin yüzde10 kadar katılım payı alınacak.

Celal TOZAN
celaltozan@hotmail.com

Kayıtdışı İstihdam ve Sosyal Güvenlik Bilgi Hattı Açıldı

Vatandaşlarımızın;

Kurumun hizmetleri ve sosyal güvenlik sisteminin işleyişi ile ilgili soru, sorun, istek, öneri ve ihbarlarını almak,

- Uzman personeli ile sorunları etkin, hızlı bir biçimde çözmek,
- Belirlenecek süre kıstas çerçevesinde geri bildirim sağlamak,
- Vatandaşlarımıza sağlıklı, güvenli, kaliteli hizmet vermek amacıyla kurulan "Alo 170 Kayıtdışı İstihdam ve Sosyal Güvenlik Bilgi Hattı" nın bir diğer çok önemli işlevinin ise kayıtdışı istihdamla ilgili mücadelede bir başvuru merkezi olması olarak açıklandı.

Sistem kayıtdışı ihbarlarla ilgili olarak şöyle işleyecek

Operatörler tarafından kayıt altına alınan kayıtdışı istihdam ihbar başvuruları anında değerlendirilerek,

İhbar yapılan illere sevk edilecek, illerdeki Sosyal Güvenlik Kontrol Memurları tarafından başvurular ve gelen ihbarlar, 30 gün içerisinde sonuçlandırılıp vatandaş ister ise kendisine bildirilecek

Yapılan açıklamada vatandaşlarımızın aynı zamanda www.sgk.gov.tr adresinden başvurularının hangi aşamada olduğunu takip edebileceği belirtildi.

"Alo 170 Kayıtdışı İstihdam ve Sosyal Güvenlik Bilgi Hattı" ile;

- Vatandaşları sosyal güvenlik ile ilgili konularda bilgilendirmek,
- Bilgilendirmeyi hızlı ve en başarılı yöntem ile yapmak,
- Zaman ve diğer kaynakları etkin kullanmak,
- Çeşitli kanallardan gelen bilgileri birbiri ile bütünleştirerek izleyebilmek,
- Hizmet alanların alışkanlıklarını takip etmek,
- Hizmet alanların veri tabanı bilgilerini güncel olarak yönetmek mümkün olabilecek.

Sigortalı Kayıdı Yoktur Belgesinin Çıktısı Bilgisayardan Alınabilecek

Kamu kurum ve kuruluşlarında yürütülen işlemler nedeniyle kurumdan "sigortalı kayıdı yoktur" belgesini almak için kuruma yazılı olarak başvurulmakta ve bu belge kurum ünitelerince verilmekte idi.

Ancak çoğu işlemlerini bilgisayar ortamında yapabilir durumu gelen Sosyal Güvenlik Kurumu, kayıdı yoktur belgesinin kuruma başvuruda bulunmadan bilgisayar ortamında alınmasına olanak sağlandı.

Konu ile ilgili olarak kurumdan yapılan duyuru aşağıdadır.

Kurumumuza doğrudan müracaat etmeden; 506, 2925,1479 ve 2926 sayılı kanunlara tabi Sigortalılık Tescil Kaydını (Kaydı Yoktur Belgesi), gösteren ve resmi belge yerine geçen barkodlu belgeleri, http://www.sgk.gov.tr internet adresinden "Çalışan" üst menüsünden E-Hizmet başlığı altındaki Kurumumuz İnteraktif Uygulamaları "Sigortalılık Tescil Kaydı Tespiti" linki üzerinden alarak ilgili kurum ve kuruluşlara ibraz edebilirsiniz.

Özelleştirme Uygulamaları ve Yansımaları

Namık TAN

TÜRK-İŞ Araştırma Müdür Yardımcısı
namiktan@turkis.org.tr

Bugüne kadar yapılan özelleştirmeler değerlendirildiğinde, başlangıçta siyasi iktidarlar KİT'lerin özelleştirilmesini mülkiyetin tabana yayılması olarak savunmuş, halkın yeterli satın alma gücü olmadığından bu beklenti hiç bir şekilde karşılanmamış, yerli ve yabancı sermayeye blok satışlar yapılmıştır.

Özelleştirme Kararlarına karşı sendikalarımızca büyük mücadeleler verilmiştir. Yapılan eylemler ile kamuoyu desteği kazanılmaya çalışılmış ve ortak tepki gösterilmesi için dayanışmaya yönelik çağrılar yapılmıştır. Sendikalarımızca yapılan bir diğer mücadele yolu ise, açılan davalardır. Bu konuda sendikalarımızın açmış olduğu iptal davaları sonucu, bazı ihaleler yeniden yapılmış veya iptal edilmiştir.

KİT'ler kolay kurulmadı ama kolay satılıyor. Özelleştirmeler, genel olarak işsizlik ve gelir kaybı ola-

rak topluma ve kamuya yansımaktadır. Sendikalarımızın mücadelesi, yalnızca kendi üyeleri yönünden yapılmamakta, yoksulluk döneminde yapılan tasarruflarla kurulan KİT'lerin korunmasına da yöneliktir. Bugün özelleştirmelerde kabul edilen değerlere bakıldığında, hiç birisinin yeniden kurulması kolay olmayacaktır. Piyasada rekabeti ve fiyat istikrarını da sağlayan kamu kuruluşları özelleştirildiğinde, tekeller oluşmaktadır. Kamu yararı önemsenmemekte ve toplumun ihtiyaçları pahalı bir yapıya dönüşmektedir.

Ülkemizin bir çok bölgesinde gelir dağılımı ve yatırım açısından büyük eşitsizlikler bulunmaktadır. Bu farklılıklar, bugüne kadar KİT'ler ile belli ölçüde giderilmeye çalışılmıştır. Yeterince alt yapısı ve ticareti olmayan bölgeler açısından KİT'lerin önemi büyüktür. Bölgenin yaşamasında belirleyici olan KİT'lerin özelleştirmesi veya kapatılması işsizlik ve yoksulluk getirmiştir. Yatırımları yeterince gelişmeyen ve özel sektöründe gitmek istemediği yerlerdeki KİT'lerin daha da geliştirilmesi gerekmektedir.

İşsizliği önlemek gerekirken, özelleştirmeler ile yaygın işten çıkarmaların olması sosyal barışı riske etmiş, çalışma hayatında güvencesiz bir çalıştırma türü olan taşeron uygulamaları yaygınlık kazanmıştır.

Bugüne kadar yapılan özelleştirmeler, işsizlik ve sendikasızlaştırma sürecini hızlandırmıştır. Özelleştirmeler sonrası verimlilik ve istihdam azaldığı gibi, işyerlerindeki bütünlük parçalanmış, işlerin büyük bölümü taşeronlara verilerek farklılıklar yaratılmıştır.

On yıl öncesinde TÜRK-İŞ kamu işyerlerinde 600 bin işçiyle toplu iş sözleşmesi imzalarken, 2007 yılında 320 bin işçiyle imzalar duruma gelmiştir. Kamuda çalışan işçi sayısının azılmasında birinci etken, özelleştirmelerdir. İkinci neden, kamuya yeni işçi alma yerine, hizmetin satın alınarak taşeron uygulamasıyla sendikal hakların daraltılmasıdır.

Özelleştirme İdaresinin kayıtlarında özelleştirme süreci sonrasında işten çıkarılan işçi sayısı 25 bindir. TÜRK-İŞ, işten çıkarılan işçilerin kamuda istihdam edilesi için yoğun bir mücadele vermiştir. 2005 yılından itibaren özelleştirme mağdurları olarak bilinen işten çıkarılanlar 657 sayılı Kanunun geçici 4-c maddesi gereği kamu işyerlerinde geçici işçi olarak çalışması imkanı getirilmiştir. Hükümet, bu adımı atarken, özlük haklarında sınırlamalara gitmiş, gösterge ve katsayıyla belirlenen ücretler dışında her hangi bir ödemenin yapılmaması, özelleştirme mağdurlarının beklentisini boşa çıkarmıştır.

TÜRK-İŞ, her şeyden önce işçi kimliğiyle çalışan 25 bin çalışanın kıdem tazminatı dahil her türlü alacağının güvence altına alınmasını, ücret ve sosyal hakların geliştirilmesini ve sendikaya üyelik hakkının tanınması için mücadele etmektedir. Hükümetin bu konudaki olumsuz yaklaşımının değişmesi gerekmektedir. Çalışanlara değişik adlar getirilerek, hem sendika hakkı ihlal edilmekte, hem de çalışanlar arasında eşitsizlikler yaratılmaktadır.

Anayasamızda, kanun önünde eşitlik ilkesi temel bir kural olarak benimsenmiştir. Bu yönüyle de, 657 sayılı Kanunun geçici 4/c maddesi değiştirilmeli ve bu kapsamda çalıştırılanların 4857 sayılı İş kanunundaki hükümlerden yararlanmaları sağlanmalı ve sendikal hakları verilmelidir.

Özelleştirmeler, çalışanlara hak kaybı ve işten çıkarılmalar olarak yansıdığından, fatura işçilere kesilmektedir. Sosyal devlet, öncelikle çalışanları koruyan devlettir. Sosyal devlet, iş yaratan ve güvenceler sağlayan devlettir. Bu temel ilke, özelleştirmeler ile zayıflatılmaktadır. Sosyal devletin koruyucu ayakları olan sendika, vergi ve sosyal güvenlik haklarını düzenleyen Kanunlar, çalışanlar aleyhine değiştirilmektedir.

İstihdam Paketi kapsamında yapılan son değişiklikler, işgücü maliyetlerinde belirleyici olan işverenlerin ödediği sigorta primlerinde 5 puan indirim yapılmış, 18-29 grubu erkek işçiler ile kadın istihdamında yeni işe alınacak işçiler bakımından da önemli teşvikler getirilmiştir. Bunlar yapılırken de, çalışanları koruyan bazı sosyal haklar da ortadan kaldırılmıştır. İşyeri hekiminin işyerinde bulundurulma zorunluluğu kaldırılmış, hizmetin dışardan da satın alınabilmesine imkan tanınmıştır. Kreş ve spor tesisi gibi çalışanların sosyal yönden koruyan haklar ortadan kaldırılmıştır.

İşsizlik sigortasında beklenen değişiklikler yapılmamış, kapsamı daraltan koşullar aynen korunmuştur. Sadece, işsizlik ödeneğinde anlamsız artışlar yapan değişiklikler yapılmıştır.

Özelleştirme ve İşsizlik Sigortası gelirleri, Hükümetin keyfi olarak kullandığı bir fon özelliğine dönüştürülmüştür.

Borç yükü ve cari açık giderek büyümektedir. Bu riskli ortamda özelleştirmeler ile ekonomimiz giderek bağımsızlık çizgisinden çıkmaktadır.

Ekonomisi güçlü ve bağımsız olmayan ülkelerin yaşadığı sorunları yaşamak istemiyorsak, özelleştirmelere bir bütün olarak bakmak ve strateji belirlemek gerekir. Bunlar yapılmazsa, ülke ekonomisinin geleceği yabancı tekellere teslim edilme gibi bir durum söz konusudur.

İş Sağlığı İş Güvenliği ve Kadın İşçiler

Şule ÖZKUZUKIRAN
TÜRK-İŞ Kadın İşçiler Bürosu Uzmanı
suleozkuzukiran@turkis.org.tr

Günümüzde iş kazaları ve meslek hastalıklarının giderek artması ve vahim boyutlara ulaşması, İş Sağlığı ve İş Güvenliği ile düzenlemelerin ne kadar büyük önem taşıdığını ve bu düzenlemelerin ihlal edilmesi durumunda, bedelinin ne kadar ağır olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Gerek dünyada gerekse ülkemizde, iş sağlığı ve iş güvenliğine ilişkin yaşanan sorunların asıl nedeni, kayıt dışı istihdamın yaygın olması ve dolayısıyla da, bu tür ortamlarda sendikal örgütlenmenin gerçekleştirilememesinden kaynaklanmaktadır.

4857 Sayılı İş Kanununda, İş Sağlığı ve İş Güvenliği alanında çıkarılan yönetmelikler önemli gelişmelerdir. Ancak, ülkemizde çalışma hayatı ile ilgili yasal düzenlemelerin, birçok alanda uygulamada hayat bulmadığını, bazı işverenlerin bu yasaları ne ölçüde ihlal ettiğini hepimiz biliyoruz.

Çalışma yaşamı ile ilgili kuralların pervasızca ihlal edildiği ortamlarda, yasaların ileri düzeyde olmasının da bir anlamı yoktur.

Yasaların denetimi konusundaki yetersizlik ve denetimlerin sonucunda cezai yaptırımların etkili olmaması da yasaların ihlal edilmesine neden olmaktadır. Öyle ki, Tuzla'daki işçi ölümleri, Bursa'daki fabrika yangını, Novamed işçilerinin maruz kaldıkları yasa dışı uygulamalar, hep kötü örneklerin, gereken şekilde cezalandırılmaması sonucunda, zaten kolaycı bir yaklaşım olan kötü ve yanlış uygulamaların teşvik edilmesini sağlamasındandır. Bu nedenle de, kuralları uygulayan işverenleri destekleyen, ihlal edenleri de ceza-

landırmaya yönelik daha etkili yöntemler uygulanmalıdır.

Bu kuralsızlık da, ucuz emek, yedek işgücü olarak nitelendirilen ve hiçbir sosyal güvenceye sahip olmadan kayıt dışı olarak istihdam edilen kadın işçileri ağırlıklı olarak etkilemektedir. Herhangi bir sosyal güvenceye sahip olmayan kadın işçilerin, eşitliğin ve yasal düzenlemelerin uygulanma bulmasının adeta sigortası ve takipçisi olan sendikal örgütlenmeye de katılması mümkün değildir.

Ülkemizde, iyimser rakamlarla yüzde altı olarak kabul edilen kadınların sendikal örgütlenmeye katım oranı oldukça düşük oranda seyretmektedir. Bu azınlık içerisinde yer alan kadın çalışanlar, ücret ve hakların eşit bir şekilde belirlendiği ve yasal düzenlemelerin daha etkili bir şekilde gerçekleştirildiği bir örgüt içerisinde yer almalarından ötürü, sendikasız işçilerin yaşadıkları olumsuzluklara maruz kalmamaktadırlar ve çok daha iyi çalışma şartlarına sahiptirler.

Eşitlikçi bir anlayışa sahip olan ve çalışma koşullarını daha iyi duruma getirmeyi hedefleyen sendikal örgütlenme hareketi, iş sağlığı ve güvenliği kurallarının da uygulanmasının da güvencesidir diyebiliriz.

TÜRK-İŞ'e üye sendikalarda örgütlü kadın işçilerin iş sağlığı ve güvenliği alanında yaşadıkları sorunları ortaya koymak ve bunlara çözüm bulmak için önerilerin ortaya konduğu bir çalışmanın bazı kesitlerini aktarmanın,

TÜRK-İŞ üyesi sendikalarda kadın işçilerin, iş sağlığı ve iş güvenliği alanında yaşadıkları spesifik sorunları ortaya koymak ve çözüm önerileri geliştirmek için gerçekleştirdiğimiz bir çalışmanın bazı kesitlerini aktarmanın bundan sonraki toplu iş sözleşmesi ve yasal düzenleme süreçlerine ışık tutacağını düşünüyoruz.

TÜRK-İŞ'e Üye Sendikalarda Kadın İşçilerin İş Sağlığı ve Güvenliği Alanında Yaşadıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Tes-İş Sendikası:

Enerji işkolunda örgütlü olan Tes-İş Sendikasına üye kadın işçiler genellikle ofis ortamında çalışmaktadırlar. Bu nedenle de, özellikle de bilgisayar kullanımından doğan riskler olmak üzere ofis ortamında karşılaşılan risklere maruz kalmaktadırlar.

Şeker-İs Sendikası:

-İş yerlerindeki dinlenme sürelerinde işçiler için ayrılan mekanlar, sadece erkek çalışanlara göre düzenlenmiştir. Bu durumda kadın işçiler, işyerlerinde dinlenme sürelerini, masa ya da tezgah başında geçirmektedirler,

-16.6.2004 tarih ve 25494 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan "Ağır ve Tehlikeli İşler" Yönetmeliğinde, kadın işçilerin özel günleri başlıklı 6. maddede, kadınların ay hali günlerinde ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılamayacağı yer almaktadır. Bu günlerin sayısının 5 olarak hesap edileceği, daha fazlası için hekim raporuna göre hareket edileceği belirtilmektedir. Ay halinin başlangıcı ise işçinin ihbar tarihi olarak kabul edilmektedir. Fakat kadın çalışan, yasal hakları konusunda yeteli ölçüde bilinçlendirilmediği için, bu konuda yasal hakkını kullanması da mümkün olmuyor. Bu yasal hak konusunda bilgi sahibi olanlar da, işyerindeki erkek ağırlıklı yapı içerisinde bunu dile getirmeye çekiniyorlar. Şeker sanayi de, ağır ve tehlikeli işler kapsamında olduğundan bu konuyla ilgili oldukça fazla sorun yaşanmaktadır.

Liman-İş Sendikası:

-Limanlarda çalışma koşullarının ağır ve tehlikeli olmasından dolayı ofis ortamında çalışan kadın işçiler, ofis ortamında çalışmaya bağlı risklere maruz kalmaktadırlar.

Türk Metal Sendikası:

-Vardiya çalışmaları, (özellikle gece vardiyasında çalışmanın kadınlar açısından sorun yarattığını düşünüyorlar)

-Emzikli bayanların gece vardiyalarında çalıştırılması,

-Erkek gücü gerektiren ağır işlerde kadınların çalıştırılması,

-Fabrika içerisinde yeterli ölçüde havalandırma sisteminin bulunmaması,

-Çalışma alanlarının dar olması sebebi ile, iç içe bir çalışma ortamının verdiği rahatsızlık,

-Hastalık dönemlerinde izin almada yaşanan sorunlar,

-Ağır ve aparatlı preslerde çalışan kadınların yaşadıkları fiziksel zorluklar,

-Doğum öncesi ve sonrası yaşanan sorunlar, adet zamanları ve emzirme izni zamanında yaşanan sorunlar,

-Cinsel taciz ve mobbing,

-Uzun süre ayakta çalışmaktan kaynaklanan varis hastalığının sıklıkla görülmesi.

Tezkoop-İş Sendikası:

-Perakende sektöründe çalışan kadın işçiler market müşterilerinin sözlü tacizleri ya da aşağılamalarına maruz kalmaktadırlar,

-Kasiyer olarak çalışan kadın işçiler ergonomik olmayan ortamlarda çalışmak zorunda kalmaktadırlar,

Tarım-İş Sendikası:

-Tarım işçileri, gerek dünyada gerekse ülkemizde en korumasız işçi kesimini oluşturmaktadır. Tarım sektörü, madencilik ve inşaat sektörünün ardından çalışanlar için en tehlikeli üçüncü sektör olarak kabul edilmektedir. Ancak Türkiye'de sektörün büyük ölçüde kayıt dışı olması nedeniyle, iş kazaları ve meslek hastalıkları istatistiklere yansımamaktadır.

TÜİK'in 2007 yılı verilerine göre, tarımda ücretli ve yevmiyeli olarak çalışan kadın işçilerin yaklaşık yüzde 35'ini kadınlar oluşturmaktadır. Tarımda ücretli olarak çalışan kadınların ise yüzde 100'ü hiçbir sosyal güvenlik kuruluşunun kapsamı içinde değildir.

-Tarım-İş Sendikasının örgütlü olduğu işyerleri ağırlıklı olarak kamu işyerleri olup, iş sağlığı ve güvenliği önlemleri toplu iş sözleşmeleriyle düzenlenmekte ve büyük sorunlar yaşanmamaktadır. Öte yandan neredeyse tamamı sendikasız olan özel sektör işyerlerinde çalışan daimi ve geçici işçiler ve özellikle de yılın belli belirli aylarında yaşadıkları bölgelerden tarımsal faaliyetin yoğun olduğu yerlere göç eden gezici işçiler, ciddi risklerle karşı karşıyadır. Önemli bir bölümünü kadınların oluşturduğu gezici tarım işçilerinin yararlanabildiği hiçbir yasanın bulunmaması da önemli bir eksikliktir.

-Bilindiği gibi, 4857 Sayılı İş Kanunu, yalnızca 50'den fazla işçi çalıştıran işyerlerinde ya da işletmelerde çalışan tarım işçilerini kapsamaktadır. Dolayısıyla, İş Kanunu kapsamı dışında olan yüz binlerce tarım işçisi, bu Kanun uyarınca çıkarılan ve ayrıntılı düzenlemeler içeren yönetmeliklerin de kapsamı dışında kalmaktadır. Oysa, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın 6.3.2005 günlü Resmi Gazete'de yayımlanan "İş Sağlığı ve Güvenliğine ilişkin Risk Grupları Listesi" Tebliğinde, tarım ve ormancılık işleri, riskin yüksek olduğu işler arasında sayılmaktadır. Bir başka deyişle, bu işlerde riskin yüksek olduğu kabul edilmekte, ancak sözü edilen riskli tarım ve orman işlerinde çalışan işçiler, koruyucu mevzuat dışında bırakılmaktadır.

Tarımda Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliğinin Korunabilmesi İçin:

-50 işçi sınırı kaldırılarak, tüm tarım işçileri İş Kanununun ve bu Kanun uyarınca çıkarılan iş sağlığı ve güvenliği yönetmeliklerinin kapsamı içine dahil edilmelidir,

-ILO'nun tarımda İş Sağlığı ve İş Güvenliğine ilişkin 184 Sayılı Sözleşmesi Türkiye tarafından acilen onaylanmalıdır,

-Diğer sektörlere kıyasla çok daha yüksek olan tarımdaki kayıt dışılık sorununu çözecek önlemler hayata geçirilmelidir.

-Gezici tarım işçilerini kendi kaderleriyle baş başa bırakan yasasızlık durumuna bir an önce son verilmeli, gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

-Kayıtdışılık ve iş sağlığı ve güvenliği alanlarında denetim eksikliği ciddi bir sorundur. Denetimlerin etkili bir şekilde uygulanması sağlanmalıdır.

Petrol-İş Sendikası:

-İlaç alt sektöründe vardiyalı çalışan kadınlar açısından vardiya sisteminin ortaya çıkardığı uyku ve uyum bozuklukları önemli bir sorundur,

-Vardiyalı çalışmanın diğer bir dezavantajı ise kadınların evlerine yakın merkeze bırakılması sorunudur. Toplumun erkek egemen yapısı göz önünde bulundurulduğunda, bu durum kadınlar açısından taciz, tecavüz gibi hayatı tehdit eden saldırılara yol açabilecek nitelikte bir

güvenlik sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır,

-Kimyasallarla çalışmanın, özellikle hamile kadınların kimyasallarla çalışmasının doğurduğu düşük ihtimalleri kesin bir araştırma sonucu olmamakla birlikte kadın işçiler tarafından sıklıkla dile getirilmektedir,

-Yine kimyasallarla ilgili boğaz tahrişi, öksürük sorunları dile getirilmektedir,

-Bant sisteminde çalışan kadınların kollarında karper tünel sendromu oluştuğu, Novamed işyerinde çalışan kadın işçiler tarafından bizzat dile getirilmiştir.Gerçekten de , bu işyerinde karper tünel sendromu şikayeti ile hekime giden çok sayıda kadın vardır,

Hava-İş Sendikası:

-Uçuş personelinin İş Kanunu kapsamında değerlendirilmemesi, yasadan kazanılan hakların kullanımı konusunda imkansızlıklar doğurmaktadır. Örneğin, uçuş personelinin günlük emzirme izni hakkını kullanması, yaptığı işin doğasından kaynaklı olarak mümkün olmamaktadır.

Bir başka deyişle, uçuşun ortasında veya evinden kilometrelerce uzakta iken, bunu uygulaması söz konusu olmadığından, sendika olarak toplu sözleşme ile bu personelin çocuğunu emzirebilmesi ve en azından konaklamalı yatı görevinin önüne engel koyup, anne çocuğun bir arada olmasını sağlamak için bir madde koydurduk.

Şöyle ki; yasal doğum izinlerini kullanıp, uçuşa başlamış kadın personele yasal izinlerini takiben iki yıl boyunca konaklamalı yatı görevi verilmiyor. Bu da yaklaşık olarak çocuğun 3 yaşına kadar anneden uzun süre ayrı kalmayacağı anlamına geliyor. Bu uygulama, sendikası ve toplu sözleşmesi olduğundan sadece Türk Hava Yolları'nda uygulanıyor. Özel havayolu işletmelerinde bu durum, tamamen işverenlerin inisiyatifinde yürüyor.

-Üniforma uygulaması, yine özellikle uçuş personeli açısından kışın farklı problemler yaşanmasına sebep oluyor. Yolcuyla teması sırasında; uçağın kapısında karşılarken ve uğurlarken, hava şartları ne olursa olsun bot giymenin yasak olması ve ince çorap giyme zorunluluğu, ayak üşütmesine bağlı birçok hastalığa yol açmaktadır.

-Sürekli insanların içinde hizmet üretmeye çalışmak, değişken çalışma saatleri ve dinlenme sürelerindeki yetersizlik, beraberinde uçuş personelinde ve yerde yolcuyla muhatap çalışan birimlerde, personelin depresif bir ruh haline girmesine sebep oluyor. Yine uçağın içinde yolcuyla baş başa bütün sorunların çözücüsü olma konumu ciddi bir stres nedeni.

-Mobbing, ast-üst ilişkisinin olduğu her kurumda olduğu gibi, bu işletmelerde de yoğun olarak yaşanıyor. Adın önündeki unvanı kullanarak insanların üzerinde baskı oluşturmak ise en çok uygulanan yöntem. İşçinin kendine güvenini kıran, sosyal ilişkilerine ve işteki motivasyonuna ket vuran bir davranış biçimi olarak sıkça rastlanıyor.

-Cinsel taciz ise sıkça rastlanan bir sorun. Gerek yolcu ile, gerekse de çalışma ortamında sıkça yaşanan bir sorun. İşyerlerinde çoğunlukla gizli kalırken, personelin yolcuyla yaşadığı bu durum daha açığa çıkabiliyor. Ama gerek mobbing gerekse cinsel taciz kesin tanımları olan kavramlar olmadığından, işçinin yaşadığı şey konusunda yorum yapması, isim bulması zorlaşıyor. Her iki konu da işçinin işgücü piyasalarında tutunması konusunda çekinceler yaşanmasına sebep olurken kadınlar direnemeyeceklerini düşündüklerinde istihdam alanından çekilebiliyorlar.

Yukarıda özetlendiği gibi, farklı sektörlerde çalışan TÜRK-İŞ üyesi kadın işçilerin bir kısmının iş sağlığı ve iş güvenliği alanında yaşadıkları sorunlar, yasalar konusunda yeterli düzeyde bilinç sahibi olmamak, yasaların bazı sektörlerde uygulanabilirliğinin olmaması ve yetersiz kalması, gece vardiyasında çalışmak, fiziksel olarak zorlandıkları birimlerde çalışmanın verdiği rahatsızlık, doğum izni önce ve sonrası izinler, emzirme izni esnasında yaşanan sorunlar, ergonomi açısından yaşanan sorunlar ve iş sağlığı ve güvenliğinin kapsamında ilk sıralarda yer alması gereken cinsel taciz ve mobbing konularıdır.

Bilinmelidir ki, sendikal örgütlenme içerisinde yer alan kadın işçilerin yaşadıkları bu sorunları, örgütsüz ve kayıt dışı istihdam edilen kadın işçiler çok daha ağır bir şekilde yaşamaktadırlar.

Sendikal örgütlenme içerisinde yer alan kadınların sorunlarının çözümünde ise, kilit nokta, daha çok kadının sendikaların yönetim ve karar alma mekanizmalarında yer almaları ve böylelikle, sendikal harekete kadın duyarlılığı kazandırılması ile sağlanabilir. Aynı zamanda, toplu iş sözleşmesi süreçlerinde toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda uzmanların da yer almaları, ücretlerin ve sosyal hakların belirlendiği sözleşmelerde, kadınların sorunlarının çözümüne ve taleplerine yönelik olarak daha kapsamlı düzenlemelerin yapılmasına olanak sağlayacaktır.

Ayrıca, hepimizin bildiği gibi, işverenlerden kesilen ceza paraları, işçilerin eğitimlerinde kullanılmaktadır. Bu paraların kullanımında "kadın kotası" şartı uygulaması başlatılması, kadın işçilerin, bu kapsamda eğitimine fırsat yaratacak önemli bir uygulama olacaktır. Ceza paraları ile gerçekleştirilen çok sayıda eğitimde katılımcılar erkek kursiyerlerden oluşmakta ve az sayıda kadın kursiyerin bu eğitimlerden yararlanması sağlanmaktadır. Kadın işçilerin yoğun oldukları bölgelerde bile durum bu şekilde gerçekleşmektedir. Ceza paralarının belirlendiği komisyonlarda, gerçekleştirilecek eğitimlerin belirli sayıda kadının eğitimini de kapsamasını sağlayacak kota uygulaması şartının getirilmesinin kadın çalışanların eğitimi açısından oldukça faydalı olacağına inanıyoruz.

97. Uluslararası Çalışma Konferansı'nda Çalışanlar Adalet İstedi

İki yıl süren başarılı tartışmaların ardından Uluslararası Çalışma Konferansı "Sosyal Adalet ve Adil Küreselleşme" başlıklı bir Deklarasyon kabul etti.

Deklarasyon şu an birbirine bağlı ve ayrılmaz bir bütün olarak derlenmiş olan insan onuruna yakışır işin bileşenlerinin ILO tarafından düzenli olarak gözden geçirilmesine olanak sağlıyor. İstihdam ve insan onuruna yakışır işi ekonomik politikaların merkezine yerleştiriyor. Böylece ILO'nun IMF, Dünya Bankası ve DTÖ tarafından önerilen politika ve faaliyetlerde daha güçlü ve etkili olması gerekli hale geliyor.

Kısaca küresel ekonominin merkezine sosyal adaleti oturtan ve bu hedefe ulaşmada insan onuruna yakışır işi bir araç olarak benimseyen Deklarasyonun diğer bölümleri ayrımcılık ve cinsiyet eşitliğini inceliyor. Temel çalışma standartlarının yanı sıra yönetişim standartları, üçlü yapı, istihdam politikaları ve iş teftişini de kapsayan pek çok konuda yeni Uluslararası Standartlar Paketi için çağrıda bulunuyor.

Resmi olarak İnsan Onuruna Yakışır İş'in gerçekleştirilmesinde temel hak, Sendikalaşma ve Toplu Pazarlık Özgürlüğü olarak belirtiliyor. Deklarasyona göre, hükümetlerin insan onuruna yakışır işi sağlamak için etkili ülke programları ortaya koymaları gerekiyor. Ayrıca, sosyal güvenliğin herkesi kapsayacak şekilde yaygınlaştırılması, herkese temel geçimini sağlayacak bir ücret sağlanması ve herkesin sağlıklı ve güvenli koşullarda çalışması da ILO'nun rolü olarak kabul ediliyor. Kasım 2008'de ILO Yönetim Kurulu uygulama planının takibi için bir araya gelecek.

97. Uluslararası Çalışma Konferansında Çocuk İşçiliğine Karşı Dünya Günü

ILO'ya göre 5-14 yaş arasında 218 milyon çocuk çalıştırılıyor. Üstelik çoğu uzun saatler boyunca ve tehlikeli işlerde çalıştırılıyor. Çocukların 69%'u tarımda ve 9%'u sanayide çalışıyor. En fazla çocuğun çalıştırıldığı bölge ise 122 milyonla Asya-Pasifik bölgesi, ardından Afrika ve Latin Amerika geliyor.

Çocuk İşçiliğine Karşı Dünya Günü olan 12 Haziran 2008'de; eğitimin, çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılmasında anahtar role sahip olduğu ve tüm dünyada etkinliklerle bu konuda bilincin artırılması gerektiği vurgulandı. ITUC, dünya günü vesilesiyle "Çocuk İşçiliği Hakkında Mini Eylem Rehberi" hazırladı. Rehber, çocukların eğitimden uzak kalmasının yoksulluğun bir sonraki nesle aktarılması anlamına geldiğini belirtiyor. ILO, zorla çalıştırılan insanların yarısına yakınının çocuk olduğunu tahmin ediyor. Özellikle, ev işleri, tarım, maden, tuğla yapımı, tekstil ve balıkçılık sektörlerinin çocuk işçiliğinin en kötü biçimleri konusunda zayıf alanlar olduğunu söylüyor. ITUC dünya günü vesilesiyle, Burma'nın yeniden yapılanmasının daha ileri boyutlarda çocuk işçiliği kullanılmasına, insan ticaretine, çocukların askere alınmasına neden olacağı konusunda ILO ile aynı ciddi endişeleri taşıdığını dile getirdi.

Uğraş GÖK
intdept@turkis.org.tr

ETUC: Ücret Artışları Enflasyonu Tetiklemez

Geçen birkaç hafta içerisinde, Avrupa Merkez Bankası (AMB) sitematik olarak yüksek enflasyon ve dar işgücü piyasalarını enflasyonist ücret-fiyat spirali şeklinde yorumlayarak ücret gelişmelerine karşı uyarılarda bulundu. ETUC, bunun aksini kanıtlayan karşı konulamaz deliller ortaya koydu. Buna göre ne devam eden ücret pazarlıkları ne de beklenen ücret eğilimleri enflasyonu tetikleyecektir. ETUC'a göre, AMB'nin enflasyonist ücret gelişmelerinden duyduğu korkular şu altı nedenle gereksiz:

• Hali hazırda pek çok toplu sözleşme 2009 yılını da kapsamakta ve 3% civarında ücret artışı öngörmektedir. Bu oran AMB'nin fiyat istikrar hedefini fazlasıyla tutmaktadır.

• Euro alanında toplu pazarlık açısından müzakereciler arasında koordinasyon güçlü bir gelenektir. Bu nedenle, 2008'den önce bağıtlanacak sözleşmelerde 2009 yılı için diğerleri tarafından bağıtlanmış olan 3% referans alınacaktır.

• Ek olarak yine aynı gelenekten ötürü müzakereciler genel tabloya bakacak, ekonomik durumu ve enflasyonist ücret-fiyat spiralini engelleme ihtiyacını göz önünde tutacaktır.

• Euro alanında var olan işgücü için otomatik fiyat indeksleme mekanizması 17% ile sınırlıdır. Benzer mekanizmaların bulunduğu yerde bunlar, fiyat istikrarını gözetmek amacıyla toplam ücret artışına duyulan ihtiyaç temelinde pazarlık çerçevesine entegre olmuşlardır.

• Euro alanında vasıflı işçi yokluğunu rapor eden firma sayısı düşüktür ve giderek azalmaktadır. Geçen çeyreğe göre bu oran 7.6%'dan 7.3%'e düşmüştür.

• Ekonomik yavaşlama, fazla değerli kur, kredi sıkışıklığı ve gevşeyen konut yapım artışı, ücret artışı ivmesinin yükselmeye devam etmesi için temel oluşturmuyor.

ETUC Genel Sekreteri John Monks, 1 Temmuz 2008 günü yayınlanan bildiride "AMB'nın ücretlerle ilgili endişeleri temelsiz ve tehlikelidir. ETUC, AMB'nı fazileri artırmak için ücretleri bir mazeret olarak kullanmaktan vazgeçmeye çağırıyor" dedi.

ETUC: Avrupa İş Konseyleri Güçlendirilsin

ETUC; uzun zamandır, AİK Direktifinin gözden geçirilmesi için çağrıda bulunduğunu, bu nedenle Komisyon'un AİK'leri güçlendirme planına katıldığını bildirdi.

ETUC, şirket kararları hakkında işçilerin bilgilendirilmesine ve karar alma mekanizmalarına katılmalarına olanak sağlayan AİK'lerin önemini vurguladı ve 2008 yılı sonuna kadar mevzuatta bu kurumları güçlendirecek değişikliklerin yapılmasını sağlamak amacıyla kampanya başlattı. ETUC, Hans Böckler Vakfı ile birlikte ve Avrupa İşkolu Federasyonları ile işbirliği içerisinde 9-10 Haziran 2008 günleri bir konferans düzenledi. Konferans'ta AİK'lerden temsilciler uygulamada karşılaştıkları problemleri ve bunların çözümü için Direktifte acil olarak yapılması gereken değişiklikleri tartıştılar. Temelde işçilerin şirket içerisinde bilgilenme ve danışma haklarından faydalanmalarını güvence altına alacak değişiklikler istendi. ETUC Genel Sekreter Vekili Reiner Hoffman "Çabuk sonuç almak amacıyla daha güçlü AİK'ler için bu konferansın da parçası olduğu bir kampanya başlattık. Direktifin değiştirildiğini görmek için bugün gerçekçi bir şansa sahip olduğumuzu hissediyoruz. Gelecek adım Avrupa Parlamentosunu ikna etmek olacak. Tüm Avrupa sendikal hareketi bu değişikliği denemek ve güvence altına almak için seferber oldu" dedi.

Avrupa'dan Göçmenlere Baskıcı Direktif

Avrupa Parlamentosu, 18 Haziran 2008 günü, yasadışı göçmenlerin geri dönüşü ile ilgili Direktifi kabul etti. Avrupa Göçmen politikası için ilk adım olarak nitelendirilen Direktif, yasa dışı göçmenlerin gönüllü geri dönüşlerini teşvik ediyor, aksi durumda kendilerine yapılacak muamelenin minimum standartlarını belirliyor. Avrupa Sendikalar Konfederasyonu-ETUC, Avrupa Parlamentosu üyelerine bir yazı göndermiş ve başta gözaltı süreleri ve 5 yıl geri dönüş yasağı olmak üzere endişeleri olduğunu bildirmişti. Direktifin baskıcı olduğunu ifade etmiş ve Parlamentodan en azından daha kabul edilebilir normlar oluşturmasını istemişti. Ayrıca, Parlamento üyelerine yasa dışı göçü önlemenin, yasal göçün önünü açmadan ve yasadışı göçmenlerin işgücü olarak sömürülmesini engellemeden mümkün olmayacağını hatırlatmıştı.

Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu ITUC, Direktifin kabul edildiği gün yayınladığı bildiride küreselleşme ve ekonominin düzensizleştirilmesi gibi nedenlerle ekonomik gelişme eksikliği, işsizlik ve yoksulluğa bağlı göçlerin devam edeceğini ve ETUC'un çağrısına destek olduğunu bildirdi. ITUC Genel Sekreteri Guy Ryder, bu nedenle göçmen haklarının ILO Sözleşmeleri ve BM Göç Sözleşmesi ile uyumlu olması gerektiğini söyledi.

IFC Şirketlere Soruyor: İşyerinizde Sendika var mı?

Uğraş GÖK
TÜRK-İŞ Dış İlişkiler Uzmanı
intdept@turkis.org.tr

Dünya Bankası'na bağlı beş kurumdan birisi olan ve çoğunlukla özel sektöre kredi veren Uluslararası Finans Kurumu-IFC sendikalardan gelen tepkiler ve baskılar nedeniyle kaybettiği itibarı yeniden kazanmak amacıyla Mayıs 2006'da kendisinden kredi talebinde bulunan bütün Şirketlerin ILO'nun temel Çalışma Standartlarına saygı duymasını gerektiren yeni performans standartları kabul etti.

2007 yılında Dünya Bankası da büyük ölçekli (genellikle 10 milyon Dolardan fazla) altyapı projelerinde benzer gereklilikleri kabul etti. Burada bahsi geçen ILO temel Çalışma Standartları; zorla çalıştırmanın yasaklanması, çocuk işçiliğinin yasaklanması, ayrımcılığın ortadan kaldırılması, örgütlenme ve toplu pazarlık hakkıdır.

IFC'nin kabul ettiği yeni "Performans Standartları 2" şunları içeriyor:

- **İnsan kaynakları politikaları:** Şirket çalışanlarını yasalardan doğan hakları, ücretleri ve yan ödemeleri konusunda bilgilendiren bir İnsan kaynakları politikası kabul etmeli.
- **Ayrımcılığın Kaldırılması ve Eşit Fırsatlar:** Şirket ayrımcılık karşıtı ilkelere bağlı kalmalı.
- **Örgütlenme ve Toplu Pazarlık Özgürlüğü:** Şirket ulusal mevzuatlarda bu haklar düzenlenmemiş olsa dahi işçilerin örgütlenme ve toplu pazarlık haklarına müdahale etmemeli. Şirket toplu sözleşmelere, eğer yoksa ulusal iş hukukuna saygı göstermeli.
- **Tasarruf Politikası:** İşçi sayısında azalmaya gidileceği zaman şirket işçilere ve işçi örgütlerine danışmalı.
- **Anlaşmazlık:** Şirketin bir anlaşmazlık prosedürü olmalı, ancak bu ulusal mevzuatta veya toplu sözleşmede yer lan diğer arabuluculuk prosedürünün yerine geçmemeli.

- **Çocuk İşçilik ve zorla çalıştırma olmamalı.**
- **Sağlık ve Güvenlik:** Şirket endüstri standartları ve en iyi uygulamalara paralel sağlıklı çalışma koşulları oluşturmalı.
- **Tedarik zincirleri:** Şirket alt taşeronları ve aracılarının da bu gerekliliklere uyması için ticari yöntemler kullanmalı.

Uluslararası sendikal hareket bu girişimleri olumlu bir adım olarak değerlendiriyor ancak, tüm bu adımların Dünya Bankası ve IMF'nin itibarlarını kaybettikleri ve bütçelerinin küçüldüğü bir dönemde atılıyor olması zihinlerdeki şüpheyi perçinliyor. Sendikalar bu standartlara uymayan ve özellikle örgütlenmeye çalıştıklarında engellemelerle karşılaştıkları şirketlere, IFC'nin kredi verip vermeme noktasında bir yaptırım uygulayıp uygulamayacağını merak ediyor. Bu girişimlerin sendikalar tarafından desteklenmesi için Dünya Bankası'nın sivil toplum nazarında kaybettiği prejtiji geri kazanmak amacıyla göstermelik girişimlerde bulunmadığını kanıtlaması gerekecek. Yani kendilerinden bu standartlara uymayan işletmelere yönelik yaptırımlar uyguladıklarını göstermeleri istenecek. Aksi takdirde bu adım olumlu ama göstermelik bir adım olarak kalmaya ve Dünya Bankası sivil toplumdan ağır eleştiriler almaya devam edecek.

Peki, sendikalar bu standartlardan nasıl faydalanabilirler? Örgütlenme çalışmaları ve kampanyalarında kullanabilirler. IFC'nin http://www.ifc.org/disclosure sitesinde "Turkey" yazarak yapacakları taramada karşılarına çıkan şirketleri inceleyebilir, örgütlü olmayanları tespit ederek örgütlenmeyi deneyebilirler. Engelleme ile karşılaştıklarında ise IFC'ye şirketin "Performans Standartları 2"ye uymadığını bildirebilir ve sonuç almayı deneyebilirler. Ayrıca bu konuda uluslararası sendikal hareketle işbirliğine gidebilirler.

IFC'nin yukarıda belirtilen web sitesinde kredi başvurusunda bulunan şirketlerin sendikalarla ilişkileri olup olmadığı, örgütlenme ve toplu pazarlık hakkına bakışları ve iş sağlığı ve güvenliğinden çalışma saatlerine kadar çalışma koşullarına ilişkin daha pek çok bilgi yayınlanıyor. Şu an IFC'den kredi talebinde bulunmuş ve işletmelerinde sendikalara ve çalışma koşullarına ilişkin durumu IFC'ye bildirmiş olan şirketlere örnek olarak aşağıdakiler gösterilebilir:

- **Frigo Pak (2008):** Bursa'da konsantre meyve suyu üretmek amacıyla yeni bir fabrika inşa etmeyi planladığını, bu projenin yaklaşık 20 Milyon Dolar tutacağını ve 2009'da tamamlanacağını bildirerek IFC'ye kredi başvurusunda bulunmuş. İşçilerinin 70-80% 'inin mevsimlik işçi olduğunu, 300 işçi istihdam edildiğini, bu sayının yeni yatırım yapılması durumunda 20% oranında artabileceğini bildirmiş. Çalışanların sendikalı olmadığını, ancak işçilerin kendi seçtikleri bir sendikaya üye olmaları noktasında baskı uygulamadıklarını bildirmiş.
- **EnerjiSA (2008):** Mayıs 2007'de Sabancı Holding ve Avusturya menşeili bir şirket ile oluşturulan ortak girişim, IFC'ye hidroelektrik, gaz, rüzgâr ve kömür enerji santralleri geliştireceğini, işeleteceğini, dağıtım, arz ve toptan satış işi ile ilgileneceğini bildirmiş. Şirketin sahip olduğu tüm işyerlerinde sendika yok, ancak insan kaynakları politikalarını IFC'nin Performans Standartları 2'nin ölçütlerine göre güncelleştireceğini bildirmiş. Taşeronlarından da aynı şeyleri isteyeceğini ve proje ile ilgili fon aktarılmadan önce IFC'nin onayını alacağını taahhüt etmiş.
- **Atateks (2008):** 3 yıl sürecek ve 42.5 milyon Dolar tutarında bir yatırım planı olduğunu bildirmiş. Şirket şu anda kendilerine ait hiçbir işyerinde resmi olarak tanıdıkları sendikanın olmadığını ve başkaca hiçbir işçi örgütü ile toplu sözleşme yapmadıklarını bildirmiş. Ancak Kirac, İstanbul'da ve Amman'daki işletmede çalışan göçmen işçilerin kendi işçi temsilcilerini seçtiklerini bildirmiş. Şirket IFC ile danışarak açık sorumluluklar belirleyeceğini ve bir işçi temsilcisinin temel fonksiyonunun ne olduğunu tanımlayacağını ve buna uygun eğitim verileceğini bildirmiş.
- **Delta Petrol Ürünleri AŞ (2008):** Genel olarak petrol stoklama ve dağıtım ağı kapasitesini genişletmek üzere 45 milyon Dolarlık yatırım hedefleyen şirket 120'si Dörtyol Terminalinde olmak üzere 500 kişi istihdam ettiğini ve bu terminalin genişlemesi durumunda en fazla 20 yeni işçi daha istihdam edilebileceğini bildirmiş. Şirket, Türkiye'nin sendikal haklar, zorla çalıştırma, çocuk işçilik ve ayrımcılıkla ilgili ILO Sözleşmelerini onayladığını ve kendilerinin de işçilerle ilgili uygulamalarda Performans Standrartları 2 ile uyumlu olan ülke mevzuatına uygun hareket ettiklerini bildirmiş.
- **Posuda (2008):** Şişecam'a bağlı Paşabahçe'nin sahip olduğu, Rusya Federasyonu'nda faaliyet gösteren Şirket ek cam eritme kazanı inşa ederek kapasitesini günlük 90 tondan 210 tona'a çıkarmayı hedeflediğini bildirmiş. Yatırım sonrası çalışan sayısının 327'den 383'e çıkabileceğini vurgulayan şirket sendika ile

yıllık toplu sözleşme yaptığını ve Performans Standartları 2'de var olup kendilerinde olmayan anlaşmazlık mekanizmasının ise geliştirileceğini bildirmiş.

- **Standard Profil (2007):** Otomotiv sektörüne parça üreten şirket, ürünlerine karşı artan talebi karşılayabilmek amacıyla proje sunmuş. Türkiye ve Bulgaristan'daki yasal gerekliliklere ve IFC'nin Performans Standartları 2 ölçütlerine uygun hareket ettiklerini bildirmiş. Ayrıca, şirketin işçi ve insan kaynakları yönetiminin şu anda görüşüldüğünü bildirmiş. Şirket, yazılı bir insan kaynakları politikasının olmadığını ancak yıl içerisinde hazır olacağını vurgulamış. İki ülkede de resmi bir sendika ile ilişkilerinin olmadığını belirtmiş. Türkiye'de bazı çalışanların sendika üyesi olduğunu, Bulgaristan'da ise sendikalı olmak istediklerini bildiren işçiler olduğunu vurgulayan şirket yönetim olarak; işçilere, istedikleri takdirde sendikalara üye olabileceklerini söylediklerini bildirmiş.

Sendikalar elbette bu şirketleri takip edecekler, burada verilen bilgilerin doğru olup olmadıklarını izleyeceklerdir. Bu izleme şirketlerin samimiyetinin yanı sıra Dünya Bankasının Performans Standartları 2'yi ciddiye alıp almadığını da test edecek.

Burada atlanmaması gereken çok önemli bir nokta var. Dünya Bankası bir yandan kendisinden kredi isteyen şirketlerden işçi haklarına saygı beklediğini ifade ediyor, standartlar belirleyip kendi bünyesinde seminer ve eğitimler düzenliyor diğer yandan sendikaların tepkilerini çeken faaliyetlere devam ediyor. Örneğin, siyanürle çalışmaları nedeniyle sendikaların büyük tepkisini çeken şirket ve projelerin finanse edilmesi ya da sendikalar tarafından teki gören raporların yayınlanması gibi.

Dünya Bankası 178 ülkeyi, yatırımcıların iş yaparken karşılaştıkları düzenlemeler açısından karşılaştıran ve "iş yapma" anlamına gelen "Doing Business" başlıklı yıllık rapor hazırlıyor. Raporda, bu ülkelerde iş kurma aşamasındaki bürokratik iş ve maliyetlerden, vergilere, kredi alma koşullarından sınır ticaretine, mülkiyet edinmeden lisanslara kadar pek çok başlık var. Göstergeler arasında sendikal hareketi yakından ilgilendirenler var ki, bunlar işçi haklarının zayıf olduğu, sosyal korumanın düşük düzeyde olduğu ülkelerin yatırım cazibesi bakımından puanını artırıyor. Rapor, ülkelerdeki çalışma koşullarını ve işçilerin ne kadar kolay ya da zor işten çıkarıldıklarını da karşılaştırıyor. Sonuç olarak; rapor bir ülkede işçiyi işten çıkarmak ne kadar kolaysa o ülkenin iş yapma bakımından o kadar cazip olduğunu ya da bir ülkede yapılan yasal değişiklikler işçi haklarını ne kadar geriletiyorsa, o ülkenin yatırım için o kadar elverişli olduğunu ifade ediyor. Bu çerçevede Türkiye, son dönemde iş yapma kolaylığı puanlamasında puanını en çok artıran ilk ülkeler arasında yer alıyor.

Aslında bu rapor, Dünya Bankası çalışanları tarafından ilk yayınladığı Ekim 2003'den beri kullanılıyor. Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu-ITUC de o günden beri raporun kötüye kullanılabileceği konusunda Dünya Bankasını uyarıyor. ITUC, son olarak 16 Haziran 2008 günü yayınladığı basın bildirisi ile Dünya Bankasından işçi standartları başlığını "Doing Business" raporundan çıkarmasını istedi. Dünya Bankası'nın en büyük müsterilerinden biri olan Türkiye'deki en büyük sivil toplum örgütü olarak biz de hiç bir hak, hukuk ve vicdana sığmayan bu ölçütün rapordan bir an önce çıkarılmasını istiyoruz.

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı Taslağı (2008-2013)

Şule ÖZKUZUKIRAN

TÜRK-İŞ Kadın İşçiler Bürosu Uzmanı
suleozkuzukiran@turkis.org.tr

2005 yılı Türkiye-Avrupa Birliği Katılım Öncesi Mali İşbirliği Programı kapsamında Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ile Hollanda İstihdam ve Sosyal İşler Bakanlığı Dış İlişkiler Direktörlüğünce ortaklaşa yürütülmekte olan Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Geliştirilmesi ve Kurumsal Kapasitenin Güçlendirilmesi Eşleştirme Projesi'nin 4. Bileşeni çerçevesinde kamu politikalarına temel teşkil etmek üzere Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı Taslağı hazırlanmıştır.

Bu çerçevede, eğitim, ekonomi, yoksulluk, yetki ve karar alma, sağlık, medya ve çevre konuları çerçevesinde kapsamlı bir analiz temelinde eylem hedefleri ve stratejileri belirlenmiştir. Bu konu başlıklarının her biri için hazırlanan politika dokümanları, kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler, meslek kuruluşları ve sivil toplum kuruluşları temsilcilerinden oluşan 6 çalışma grubu tarafından, Ekim 2007 ve Şubat 2008'de gerçekleştirilen iki toplantıda değerlendirilmiş ve katılımcılardan alınan görüşler doğrultusunda politika dokümanları gerçekleştirilerek nihai halini almıştır.

Söz konusu politika dokümanlarının özetlerinin ve eylem hedefleri ile stratejilerin yer aldığı Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı Taslağı'na ilişkin TÜRK-İŞ görüşleri şu şekildedir:

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Ulusal Eylem Planı Taslağı (2008-2013), Taslağa İlişkin TÜRK-İŞ Görüşleri

Madde 1- Taslakta yer alan bazı maddelerde, sendikalar, "sivil toplum kuruluşu" başlığı altında, bazı maddelerde ise "sendikalar" olarak nitelendirilmektedirler. Bu isimlendirmenin tek bir başlık altında toplanarak, her yerde aynı başlığın kullanılması gerektiğini savunmaktayız. Çünkü bu tarz bir belirsizliğin, niteleme karmaşasına neden olduğuna inanmaktayız.

Bu bağlamda, sendikalar olarak, şöyle bir belirsizlikle karşı karşıyayız: Bazı maddelerde "sendikalar" olarak nitelenen kurumumuzun, Genel Müdürlüğünüzün karar organı olan Kadının Statüsü Danışma Kurulu'nu oluşturan kurumların yer aldığı 2.1 sayılı şemada, yer almadığını görmekteyiz. Şemada yer alan "sivil toplum kuruluşları" başlığının, sendikaları kapsayıp kapsamadığı konusunda bilgilendirilmek istiyoruz. Genel Müdürlüğünüzün tüm çalışmalarında yoğun emek sarf eden işçi, işveren ve memur konfederasyonlarının ve bağlı sendikaların da Danışma Kurulunda yer alması gerektiği konusunda görüş ve talebimizi, daha önce de yazılı ve sözlü olarak tarafınıza iletmiştik. Bu talebimizin dikkate alınması ve kurumumuza ve diğer konfederasyonlara da, Danışma Kurulunda yer verilmesini bu vesileyle bir kez daha yineliyoruz.

Madde 2- Taslakta, "çocuk ve yaşlı hizmetlerinin yaygınlaştırılması" konusunda çalışmalara ağırlık verilmesi gerektiği yer almaktadır. Sosyal sorumluluk çerçevesinde gerçekleştirilen bu çalışmaların yaygınlaştırılması konusunda biz de hemfikiriz.

TÜRK-İŞ olarak, işçilerimizin ve kamuoyunun hizmetine kazandırdığımız çok sayıda, otel, okul, hastane, sosyal tesis, huzurevi bulunmaktadır. Bunun en son örneği de Türk Metal Sendikamızın, Çerkezköy'de gerçekleştirdiği huzurevi projesidir.

Bu tür çalışmaların, sosyal sorumluluklarını yerine getirmekten kaçınan kuruluşlara da, örnek teşkil etmesini temenni ediyoruz.

Madde 3- Taslakta, Konfederasyonların Genel Merkez Yönetimlerinde kadın sendikacıların görev almadığı yer almaktadır. TÜRK-İŞ Genel Merkez Yönetiminde kadın sendikacı görev almamaktadır. Ancak sendikalarımızın genel merkez yönetimlerinde ve şube yönetimlerinde kadın sendikacılar yer almaktadır. Ayrıca Kayseri'de açılan Bölge Temsilciliğimize de bir kadın atanmıştır. Kurumumuz bünyesinde ilk kez bir kadın bölge temsilcisi atanması sevindirici gelişmelerdir. Diğer bir gelişme ise, Tek Gıda-İş Sendikası da son genel kurulunda, genel merkez yönetiminde yüzde 30 oranında kadın kotası uygulama kararı almıştır.

Madde 4- Taslakta, kadın istihdamını artırmak ve konuya yönelik tüm eşitsizlikleri ortadan kaldırmak ve eşitlikçi bir ortam yaratmaya yönelik girişimler içerisinde yer alan maddelerin en başında "SENDİKAL ÖRGÜTLENME"nin yer almasının gerektiğini düşünüyoruz. Çalışma hayatı içerisinde yer alan kadınların, toplu sözleşme ile belirlenen eşit ücret ve haklardan yararlandığı sendikal örgütlülük, cinsiyet eşitliğinin adeta sigortasıdır ve örgütlülük, kadınlarımızın eşit hak ve ücretlere kavuşmasının, en etkili aracıdır. Bu nedenle, ülkemizde yüzde 6 gibi oldukça düşük bir oranda gerçekleşen kadınların sendikal örgütlenmeye katılımının artırılması konusunda çalışmalar başlatılmasının da, taslakta yer alan maddeler arasında yer alması gerektiğini savunuyoruz.

Kyoto Protokolü Açısından Türkiye'nin Durumu

Burak EKMEKÇİOĞLU
TÜRK-İŞ Dış İlişkiler Uzmanı
intdept@turkis.org.tr

Sürdürülebilir kalkınma paralelinde iklim değişikliğine neden olan sera gazı salınımlarının azaltılması amacıyla Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi kapsamında düzenlenen 1992 Rio Konferansı'nda özellikle gelişmiş ülkelerin ciddi önlemler alması gereği gündeme getirildi. Bu amaç doğrultusunda daha sonra Kyoto'da bir araya gelen Birleşmiş Milletlere üye ülkeler, çevrenin korunması adına daha somut adımların atılabilmesi için bir dizi karar aldılar. Bu kararların en önemlisi, özellikle gelişmiş ülkelerin 2008-2012 sürecinde atmosfere yaydıkları sera gazlarını 1990'daki seviyelerin ortalama yüzde 5'in altına indirilmesini öngörmekteydi. Türkiye 1992'de gerçekleştirilen Rio Zirvesi'nden beri, ilkesel olarak sera gazı salınım oranlarının azaltılması fikrine sıcak baktığını konu ile ilgili her platformda dile getirmiştir.

Devlet Planlama Teşkilatı tarafından hazırlanan ve konuyu araştırmakla yetkili Meclis komisyonuna sunulan rapora göre Kyoto Protokolü'nün mevcut haliyle imzalanması, Türkiye Gayri Safi Yerel Hâsılasında en az yüzde 37'lik bir azalmaya neden olacak. Yine aynı rapor uyarınca, protokolü imzalaması halinde Türkiye'nin isteyerek üstleneceği yükümlülükler gereği alacağı bir takım çevresel önlemler ve bu önlemlere bağlı etkiler sonucunda, Gayri Safi Hâsılada 510 ila 537'lik bir maliyet ortaya çıkacak.

Kyoto Protokolü'nde, Yunanistan, Norveç, Avustralya ve Portekiz gibi ülkelere sera gazı salınımını artırabilme ayrıcalığı tanınırken, Türkiye'den karbon gazı salınımını azaltılması isteniyor.

Bilindiği gibi, iklim değişikliği konusunda iki adet uluslararası anlaşma var. Bunlardan bir tanesi "Kyoto Protokolü" diğeri ise, "İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi". Aralarına AB'ye üye ülkelerin de dâhil olduğu 190 ülke ikinci anlaşma olan "İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi"ni imzaladı. 2004 yılında Türkiye hedefleri gereğince söz konusu sözleşmeyi alternatif statülü olmak suretiyle imzaladı. Ancak bu özel statüye ilişkin müzakerelere henüz başlanamadı.

DPT'nin raporunda da belirtildiği üzere, şu an Kyoto Protokolü'nü imzalayan 167 ülke bulunuyor. Protokole göre Lüksemburg sera gazı etkisi yaratan gaz salınımını yüzde 28, Almanya yüzde 21, İngiltere yüzde 12,5 ve Amerika ise yüzde 7 oranında azaltmak durumunda.

Öte yandan, Yunanistan ve Portekiz gaz salınımlarını yüzde 27 oranında artırabilirlerken bunları yüzde 1'lik oranla Norveç, ardından da yüzde 8'lik oranla Avustralya takip ediyor.

Fransa'nın salınım sınırlandırması açısından mevcut durumu koruması yeterli görülüyor. Henüz ortada bir kesinlik söz konusu olmamasına rağmen, Türkiye'nin Kyoto Protokolü'nü imzalaması durumunda karbon gazı salınımını azaltması gerekecek.

DPT raporunda belirtildiği üzere Türkiye karbon gazı salınımında birçok ülkenin gerisinde bulunuyor.

Amerika Birleşik Devletleri'nde kişi başı yıllık karbon gazı salınımı 20 ton. Ardından 17 ton ile Kanada, 9 ton ile Japonya, 87 ton ile AB'ye üye ülkeler, 7 ton ile Polonya, 5 ton ile Bulgaristan ve 3 ton ile Türkiye geliyor. Türkiye kişi başı karbon gazı salınımında dünya 75.siyken, ulusal sıralamada 22. durumda. Kyoto Protokolü'ne göre en fazla karbon gazı salınımına sahip 25 ülkeden 11 tanesi herhangi bir yükümlülüğe sahip değilken, 3'üne de birtakım ayrıcalıklar tanınmış yani daha açık bir deyişle imtiyaz verilmiş. Önlem alması gereken ülkeler arasında Amerika Birleşik Devletleri, AB'ye üye ülkeler, Japonya, Kanada ve Türkiye bulunuyor.

Devlet Planlama Teşkilatı'nın raporuna göre Türkiye Kyoto Protokolü gereğince Ek-1 ülkelerine dahil ülkeler arasında sayılıyor. Ek-1 ülkeleri Protokol gereğince karbon dioksit gazı salınımı konusunda alınması gereken önlemler bakımından en fazla yükümlülüğe sahip ülkeler. Türkiye karbon dioksit gazı salınımı yapan ülkeler sıralamasında en arka sıralarda olmasına rağmen, duruma el koymadığı takdirde Kyoto Protokolü'nün getireceği ağır yükümlülüklerle karşı karşıya kalacak. Türkiye Kyoto Protokolüne yönelik hazırlıkların yapılması gerektiğine inanmakla beraber, söz konusu protokole ilişkin ağır yaptırımların getireceği sorumlulukları kabul etmiyor.

Ayrıca, Çin, Hindistan, İsrail ve Güney Kore gibi ülkelere ait Gayri Safi Yerel Hâsılaya bağlı salınım oranlarının Türkiye'ninkinden yüksek olmasına rağmen bu ülkelere yukarıda belirtilen yükümlülükler getirilmemiş. Türkiye'nin Kyoto Protokolü'ne taraf olması halinde 2013 yılı sonrası için 3 değişik senaryo mevcut. Eğer mevcut durum geçerli iken Türkiye yükümlülükleri yerine getirme taahhüdü ile Protokolü imzalarsa büyük maliyetler ile

yüzleşecek. Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yapılan tahminlere göre 2004 yılı için 223 milyon ton olan karbon dioksit gazı salınımı 2020 yılında yüzde 175'lik bir artışla 615 milyon tona ulaşacak. Bu veriler ışığına, sera gazı etkisi yapan gazların salınımında kaydedilecek yüzde 10'luk bir düşüş Gayri Safi Yerel Hâsılada da yüzde 10 oranında bir azalmaya neden olacak. Aynı şekilde gaz salınımında yüzde 40'lık bir düşüş GSYH'da yüzde 37'lik bir azalmaya neden olacak.

Fakat yenilenebilir enerji kaynakları açısından Türkiye büyük bir potansiyele sahip. Yeryüzü konumu açısından yüksek irtifada bulunması ve su kaynaklarının bolluğu hidroelektrik üretimi için son derece uygun. Aynı durum rüzgâr çiftlikleri için de geçerli. Öte yandan AB'ye olan gerek coğrafi gerekse de politik yakınlığından ötürü, Türkiye'nin Kyoto Protokolünü onaylaması ve AB Sera Gazı Salınımı Ticareti Planına dâhil olması yenilenebilir enerji kaynaklarına yapılan yatırım akışını önemli derecede hızlandıracaktır.

Sera Gazı salınımının azaltılması konusunda herkes üzerine düşen ölçüde gerekli çabayı göstermeli demeye gerek bile yok. Gerçi bu ölçü ne derecede olmalıdır; bu da tartışılması gereken ayrı bir konudur. Sadece enerji üretim sektörüne değinecek olursak, kısa vadede Türkiye'nin Sera Gazı salınımını azaltmaya muktedir olmadığı gayet açık. Kapasite artırımına yönelik yatırımların düşük kalması ve arz-talep oranın gün geçtikçe artması nedeniyle yakında elektrik kesintilerine başlanması muhtemel. Bu bakımdan şu noktada veyahut da yakın gelecekte herhangi bir tesisin kapatılması mümkün değil.

Isı birimlerinde indirim satın almak ve oluşan maliyeti yenilenebilir kaynak kullanımından doğacak alacaklar ile dengelemek üzerine kurulu sera gazı salınımı ticaretini savunan iddialar da çok fazla işe yaramıyor. Türkiye'de elektrik üretimi genellikle kömür ve doğalgaz gibi ısı kaynaklarının kullanımına dayalı. Bu da sera gazı salınımı açısından borçlanma anlamına geliyor. Çoğunlukla su gibi yenilenebilir kaynak kullanmak suretiyle enerji üretimi yapmak saatte yüzde 20 ila yüzde 40 oranında bir üretime denk geliyor. Buna ek olarak rüzgâr ya da diğer teknolojiler kendi başlarına halen ekonomik olmamakla beraber birtakım ek teşvik gerektiriyorlar. Öte yandan Türkiye'de nispeten çok fazla bulunan ve havayı en fazla kirleten kömür çeşitlerinden biri olan linyit enerji üretiminde büyük rol oynuyor.

Şu üzücü bir gerçek ki, fayda-maliyet analizi açısından Kyoto Protokolü'nün imzalanması kısa vadede Türkiye'nin lehine bir durum ortaya çıkarmayacak. Diğer bir deyişle, Protokolde İsviçre, Meksika ve Türkiye'nin de aralarında bulunduğu diğer ülkeler için yeni bir liste hazırlanmadıkça ve Protokolde bu sayılan ülkeler için belirlenmiş olan sınırlamalara yönelik bazı yükümlülükler değiştirilmedikçe Türkiye şu an, Kyoto Protokolü'nü imzalamaya muktedir değil. Ama elbette ki Türkiye'nin enerji üretim politikasını değiştirmesi ve mümkün olan en kısa zamanda yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımına yönelerek, ısı kaynaklı enerji üretimine bağımlılık oranını asgariye indirmesi de şart.

Yine de Haziran ayı başında Hükümet Sözcüsü ve Başbakan Yardımcısı Cemil Çiçek'in Bakanlar Kurulu sonrasında yaptığı açıklamada Türkiye'nin Kyoto Protokolünü imzalayacağı, konu ile ilgili düzenlemenin en kısa zamanda Meclise gönderileceği kaydedildi.

Yediden Yetmişe MİTAŞ Efsanesi

Zorlu ama sonunda başarıya ulaşılmış örgütlenme öykülerini sizlerle paylaşmaya bu sayımızda da devam ediyoruz. TÜRK-İŞ'e bağlı Türk Metal Sendikamızın "MİTAŞ Örgütlenmesi" olarak bilinen örgütlenme mücadelesi birçok bakımdan örnek gösterilmeye değer nitelikte.

MİTAŞ, Enerji ve Maden İşleri Türk AŞ. çatısı altında özellikle enerji ve telekomünikasyon alanında faaliyet göstermektedir. Tasarım, imalat ve montaj alanları ile birlikte beş ayrı alanda faaliyet gösteren ve yıllık çelik üretme kapasitesi yaklaşık 90 bin tona ulaşan bin çalışanıyla oldukça büyük bir kuruluş.

Kısa olarak MİTAŞ olarak belirteceğimiz Enerji ve Maden İşleri Türk AŞ. işyerinde çalışan metal işçilerinin sendikal mücadelesi hayli önemli aşamalar içeriyor. Türkiye'de özellikle özel sektörde örgütlenmenin zorluklarını yansıtan ve adeta bir 'örgütlenme dersi' niteliğindeki bu sürecin en önemli aktörünün örgütlenme kararlılığı içinde olan metal işçileri olduğunu belirtmemiz gerekiyor.

Halen Türk Metal Sendikası'nda örgütlü bulunan MİTAŞ işçilerinin sendikalaşma sürecine ilişkin değerlendirmeler yapan Türk Metal Sendikası Genel Teşkilatlandırma Sekreteri İsmail Dursun, sürecin "Türkiye'de demokrasinin ve demokrasinin en önemli gerekliliği olan örgütlenmenin hazmedilmesinde karşılaşılacak sorunlar ve engeller" için örnek bir proje olduğunu ifade ediyor ve şöyle devam ediyor:

"26 Aralık 1990 tarihinde Türk işçi hareketi tarihinin en büyük grevlerinden biri olarak başlayan ve yine kısa adıyla 'MESS Grevi' olarak bilinen Büyük Grevin 25 Ocak 1991 tarihinde sona ermesiyle birlikte MİTAŞ'taki metal işçileri için de zor günler başladı.

MESS Grevi'ni 'pürüzsüz' olarak zaferle noktalayan Türk Metal'in 90 bin metal işçisi için elde ettiği ekonomik ve sosyal haklar, çeşitli bölgelerde işverenlerin işçilik maliyetlerinin yükünden kurtulmak için arayışlara girmesine yol açtı.

Bu arayış bazı işverenlerde 'sendikasız işçi çalıştırma' gibi kötü bir alışkanlık yarattı. İşte MİTAŞ'ta yaşanan örgütlenme süreci de bu kötü alışkanlığın kendini gösterdiği bir dönem oldu.

"Örgütlenme Sürecinde Karşımıza Çıkan Hep Aynı Senaryo: "Taşeronlaşma" ve "İşten Atılma Tehditleri"

"25 Ocak 1991 tarihinde MESS Grevi'nin sona ermesiyle, MİTAŞ işyerinde 'taşeronlaşma' eğilimini hayata geçirmek isteyen arayışlar kendini göstermeye başladı. Sözleşme ile sağlanan haklardan rahatsız olan işveren, işletme içinde çıkardığı söylentiler ile işçileri tedirgin etmeye başladı. Türkiye'de büyük boyutlarda var olan işsizlik ve bu durumun çalışanlar üzerinde bir baskı oluşturması da bir işveren avantajı olunca MİTAŞ işçileri ekmek ve örgütlenme arasındaki tercihlerini ekmekten yana yaparak örgütlenmeden vazgeçmek zorunda kaldı. Tercihini bu yönde yapan metal işçileri, baskılar ile önce sendikadan istifa ettirildi. Ancak işveren bununla da yetinmeyip, işi sağlama almak istiyordu. Neticede sendikadan istifa etmek zorunda bırakılan işçilerin iş akitleri feshedildi.

İstediği nitelikte bir çalışan kadrosu kurmak isteyen MİTAŞ işvereni bu gelişmelerden sonra taşeronlaşmaya giderek, Türk Metal'in MİTAŞ'taki yetkisini düşürdü."

Mücadele Başlıyor…

Bu süreç içinde Türk Metal Sendikası tarafından eylemler ve protestolar gerçekleştirilmeye başlanmış, ancak işverenlerin katı ve dayatmacı tutumuna yasaların da 'çaresizlik' ile ortak olması karşısında olumlu sonuçlar elde edilmesi ne yazık ki o sırada yeterli olamamış.

"Uzunca bir süre MİTAŞ işyerinde sendikasızlığın hüküm sürdüğü bir dönem yaşandı. Hatta ve hatta DİSK'e bağlı Birleşik Metal-İş Sendikası da bu işyerinde örgütlenmek için başarısız girişimlerde bulundu. Birleşik Metal-İş Sendikası, yaklaşık 400 metal işçisini üye yaptığı halde, büyük bir hata işleyerek üye kayıtlarını noterden geçirmediği için bir fiyaskoya da imza atmış oldu. Bunu öğrenen MİTAŞ işvereni, sendikalaşma önüne koyduğu engelleri daha da artırdı ve örgütlenme çalışmalarına karşı tavizsiz bir duruş sergilemeye başladı. 2004 yılına kadar bu durum devam etti."

21 Ocak 2004 günü örgütsüz yani sendikasız çalışmanın olumsuzluklarından yakınan bir MİTAŞ işçisi olan Eşref Sezer çareyi Türk Metal Sendikası Ankara Şube Başkanı Yavuz Gökçe'nin kapısını çalmakta aramış. Öyle ki bu çare arayışı MİTAŞ başarı öyküsü için önemli bir dönüm noktası. Yapılan görüşmede, sendikasız bir işyerinde çalışmaktan yakınan Eşref Sezer, Yavuz Gökçe'den sendikalaşmış bir işyerinde çalışması için kendisine yardımcı olmasını istemiş. Şube Başkanı bu yakınmalara karşısında şu cevabı vermiş:

"Sadece sen değilsin, herkes şikayetçi. Ben sana yeni bir iş için elimden gelen yardımı yapacağıma söz veriyorum. Ama bu sorun sadece senin değil. Hemen hemen bütün arkadaşlar bu sorunu yaşıyor.

Filiz ULUSOY
filizulusoy@turkis.org.tr

O zaman biz işin kolayını değil zor yanını seçelim. MİTAŞ'ta çalışan bütün arkadaşların sendikalı olmasını sağlayacak kıvılcımı ateşleyelim, var mısın?"

Yeni ama sendikalı olarak bir işyerinde çalışmak isteyen Eşref Sezer, "Tamam, Başkan" diyerek yeni bir dönemi de başlatmış oldu.

Bundan sonrasını 10 yıldır MİTAŞ'ta çalışan Baştemsilci Hasan Göçeroğlu şöyle anlatıyor:

"Eşref arkadaşımızın görüşmesinden sonra kendisiyle bir araya geldik. Ertesi gün 7 arkadaşımızla Ankara Şubesi'ne gittik. O ana kadar bir sendika deneyimimiz yoktu. Yavuz Bey'le oturup neyi, nerede, nasıl ve ne zaman yapacağımıza dair görüşmeler yaptık."

Sessiz Ama İnançla Mücadele Sürüyor..

Örgütlenme yoluna ilk adımları atan 7 metal işçisi bu görüşmelerden sonra işyeri içinde, büyük bir sessizlikle diğer MİTAŞ çalışanlarıyla birer birer görüşmeye başlamışlar. Ancak tüm bu görüşmeler bir sır gibi büyük bir gizlilik içinde sürmüş. Çünkü birçok örgütlenmelerde olduğu gibi MİTAŞ içinde aynı şey söz konusu olmuş. Zira işverenin bu gelişmelerden haberdar olması halinde teşebbüsün başarısızlıkla noktalanması ihtimali büyükmüş.

Devam eden süre içerisinde yapılan görüşmelere zaman zaman şube yöneticileri de katılmış. Örgütlenme konusunda dayanışma içinde olan işçilerin sayısı bu görüşmelerle birlikte 7'den 70'e yükselmiş. Örgütlenme konusunda yasal gereklilik de noter kanalıyla kayda geçen üyeliklerle yerine getirilmiş. MİTAŞ'ta çalışan tüm işçiler evlerinde ziyaret edilerek sendikalaşma hareketi hedefine doğru ilerlemeye devam etmiş.

Yine Aynı Senaryo Tekrarlanıyor…

İşveren gelişmelerden haberdar olur ve örgütlenme çalışanlarını ofislere çağırarak, örgütlenme çalışmalarını kimlerin başlattığını öğrenmeye çalışmış. Üstü örtülü bir tehdit olan bu arayış sonunda işveren işçilerden bir ipucu alamamış. Sendikalaşmada kaydedilen mesafenin ilerlemesi işveren tarafında sıkıntı ile karşılanmış. Bazı işçilere örgütlenmeden vazgeçmeleri karşısında ücret zammı, terfi ve unvan gibi birtakım vaatlerde bulunan işveren, bunda da başarılı olamamış.

İşte MİTAŞ işvereni bu durum karşısında çareyi 'ezbere' işçi çıkarmakta bulmuş. 150 MİTAŞ işçisi işten atılmış. Buna rağmen üyelik işlemleri devam etmiş. İşyerinde çalışmaya devam eden ancak sendikalı olmayan metal işçileri arasında sıkıntılar baş göstermiş. Şube Başkanı Yavuz Gökçe, bu arada işçiler ile toplanarak yılmadan mücadeleye devam edilmesi için dayanışmanın sürdürülmesini istemiş.

Şube Başkanı'nın önerisiyle alınan bir kararla işten atılan bu 150 işçi işten çıkarıldıklarını ailelerinden gizleme kararı alarak her gün vardiya saatlerinde işe gider gibi evden çıkıp, binebilenler fabrika servisleriyle, binemeyenler şubeye gelip ayarlanan araçlarla vardiya saatinde fabrika önüne gelip burada bekleyip dayanışma sözünü yerine getirmişler.

Bu işçiler bütün olumsuzluklara rağmen içeride çalışmaya devam eden arkadaşlarının alkışlarla işbaşı yapmasını sağlamışlar. Bu durum, içerideki işçilerin sendikaya ve sen-

dikalaşmaya olan güven ve desteklerini bir kat daha artırmış.

Diyalog Süreci Başlıyor...

İşçilerle tek tek görüşmesi tehdit etmesine rağmen sonuç alamayan MİTAŞ işvereni, işletmenin üretim, pazarlama ve satış fonksiyonlarında büyük zafiyete neden olan bu durum karşısında sendika yetkilileri ile görüşmeye karar vermiş. Ancak çoğunluk olmasına rağmen yetki tespitine itiraz ederek yasal boşluktan faydalanarak yargıya başvurmuş. Atılan 125 işçiyi sendika yetkililerinin baskısı sonucunda işbaşı yaptırmış. Örgütlenme sürecinde mücadeleden hiç vazgeçmeyen Yavuz Gökçe gelişmeleri şöyle anlatıyor:

"Bu arkadaşların işbaşı yapmasıyla MİTAŞ çalışanları, dayanışmanın gücünü ve nimetlerini en iyi şekilde gördü ve örgütlenmenin önemini ve sendikal birlikteliğin onlara neler kazandıracağını anlayarak saflarını aralarından su değil hava bile geçmeyecek şekilde sıklaştırdılar.

Buna rağmen işveren tarafı MİTAŞ işçilerini yıldırma teşebbüslerine devam etti. İşçilerin sigortalılık halleri başka illerde çalışıyor olarak gösterildi, primler asgari ücretten yatırıldı, maaşlar zamanında ödenmedi, mesaiye kalınması için baskılar uygulandı, yemek ve servislerde sorun vardı."

Yaklaşık 7-8 aylık yargı süreci sonucunda Mahkeme Türk Metal Sendikası lehine karar alarak yetkili sendikanın Türk Metal olduğuna hükmetmiş.

İşyerinin bu uzlaşmaz tavrına karşın Türk Metal Sendikası yetkilileri masa başında sendikal mücadele vererek ders vererek uzlaşıyla toplu iş sözleşmesini imza altına alıp işyerindeki olumsuzlukları sırasıyla halletmiş. Duruma Türk Metal Sendikası Genel Merkezi'nin el koymasıyla birlikte her şey değişmeye, sorunlar azalmaya ve giderek yok olmaya başlamış. İşçiler, üretmek, kazanmak, kazandırmak arzusuyla çalışmaya başladığında, MİTAŞ üretim rekorları kırmaya başlamış, tonajlar katlanmış.

Ancak bu toplu iş sözleşmesinin kendilerini geleceğe ve yeni sözleşmelere güvenle taşıyacağını düşünen MİTAŞ çalışanlarını yeni dönemde yeni sürprizler bekleyormuş.

2. MİTAŞ Örgütlenme Öyküsü Başlıyor

MİTAŞ'ta çalışan Baştemsilci Hasan Göçeroğlu sürecin bundan sonraki kısmını şöyle anlatıyor:

"Herkes her şey yoluna girmiş derken bir anda arkadaşlarımız telefonlarla yönetime çağırılıp önce sendikadan istifa etmeye zorlandılar, istifa etmeyenler işten çıkarılmaya başlandı. Bu arada az sayıda istifa yaşandı ve bundan cesaret alan işveren bir günde 200 çalışanı işten çıkararak dayanışmayı yıkmaya çabaladı. İşten çıkan 200 arkadaş ve diğer çalışanlar ile birlikte işyeri temsilciliği önünde toplanarak fabrikayı terk etmeme kararı aldık. Fabrika üç vardiya halinde çalıştığı için vardiyası gelen işbaşı yaptı, işi biten temsilcilik önünde çıkarılan 200 arkadaşla beraber oturdu ve fabrika sahası terk edilmedi. Bu arada fabrika içine Çevik Kuvvet polisleri girmişti ve polislerin tahliye etme baskısına rağmen "Bu oda bizim sendikamız, biz burada toplantı yapıyoruz ve bu da yasal bir haktır" diyerek direniş yapıldı ve savcılıktan resmi tahliye kararı çıkana kadar beş gün boyunca bu eyleme devam edildi. Kimse evine gitmiyor, eş ve çocuklarını görmüyordu. Bu tahliye kararına uyarak dışarı çıkan 200 arkadaşımız ise, bu kez de fabrika önünü mesken tutarak direnişlerine burada devam kararı aldı. Beş gün süren eylemimiz sırasında çalışanlar ve şube yönetimi defalarca karakola çekilerek ifadeleri alınıyor, psikolojik baskı uygulanıyordu.

Eylemlerimiz sürüp giderken sendika yetkilileri işveren ve vekilleri adına Anayasal haklarından vazgeçmeleri konusunda baskı ve tehdit görüldüğü gerekçesiyle karşı şikâyetler ve davalar açmaya başlamışlardı. Beşinci gün sonunda dışarıdaki 200 arkadaşla karton ve naylonlardan yapılan barakalar oluşturulup, burada sonuna kadar kalma konusunda an-

laştık. İçeride çalışmaya devam eden arkadaşlar da bu kararımıza uyarak evlerine gitmemeye, paydostan sonra bizlerle kalmaya başladılar. Bir önceki mücadele döneminden aldığımız güvenle kazanacağımızdan adımız gibi emindik.

Dışarıda yeniden tek yumruk olduk, komiteler ve gruplar kurduk. Bunların sorumluları hepimizdik, herkes grubunda liderdi. Beş gün süren bu eylem boyunca zaman zaman sinirler geriliyor, gereksiz yere küçük çaplı tartışmalar ve ailelere duyulan özlem nedeniyle moral bozuklukları yaşanıyordu. Eylem boyunca eve gitmiyorduk ve her ihtiyacımız sendikamız tarafından karşılanıyordu. Hava aşırı soğuktu ve karton kutular bizi korumuyordu. Dışarıdan battaniye türü hiçbir şey almadan iş elbiselerimizle 10 gün boyunca yıkanmadan, beton zeminde kartonlarla örtünüp yatıyor, sabah kalkıp işbaşı yapıyorduk.

Şube Başkanımızın hep yanımızda olması, birlikteliğin ve dayanışmanın bize kazandıracağı güzellikleri anlatması ve motivasyonla ayakta duruyor, kimsenin bizi bölmesine izin vermiyorduk. Bu dayanışmayı en çok pekiştiren her işbaşı saatinde hep beraber okuduğumuz MİTAŞ İşçi Andıydı…

"Biz MİTAŞ işçileri olarak,

Onurumuz için,

Şerefimiz için,

Namusumuz için,

Eş ve çocuğumuz için,

Geleceğimiz için,

Örgütlenmenin önündeki hiçbir engelden korkmayacağımıza,

İşverenin çirkin tehditlerine evet demeyeceğimize,

Hiçbir mesai arkadaşımızı satmayacağımıza,

Arkadaşlarımıza ve Sendikamıza sadık olacağımıza,

Yüreğimizdeki vatan, bayrak ve insan sevgisi için,

Emeğimiz için,

Alın terimiz için,

Hürriyetimiz için,

Özgürlüğümüz için,

Sendikamızdan istifa etmeyeceğimize,

Namusumuz ve şerefimiz üzerine AND İÇERİZ."

İşçiler yemini topluca yaparak işbaşı yapıyorlardı. Hatta eylem kültürü ve disiplini, örgütlenme içinde o kadar gelişmişti ki, Sendika Şube Başkanı Yavuz Gökçe, beton üzerinde yatan işçi soğuktan titrerken "Bak öyle durma, işveren bu zayıf durumu görürse bundan güç alır. Üşüyor musun?" diye sorduğunda, işçi artık "Başkanım" değil "Komutanım" diyordu… "Üşümüyorum Komutanım!…"

Eyleme Aileler de Katılıyor

MİTAŞ direnişi 10. gününe geldiğinde Şube Başkanı Yavuz Gökçe'nin teklifiyle, daha büyük bir kitlesel eylem planı devreye sokulmaya başlanmış. Bu plan sonucunda direnişteki ve çalışan tüm işçilerin eş ve çocukları servislerle fabrika önüne getirilmiş ve fabrika önünde bekleyen işçilerin bir kısmı kendilerini tren yolu kenarındaki demirlere zincirlemişler.

"Eşler ve çocuklar geldiğinde 10 günlük hasretin verdiği özlemle herkes birbirine doğru koşmaya başladı. Eylem alanı bir anda ana baba gününe dönmüştü. İnsanlar özlemlerini kah ağlayarak kah sarılarak gidermeye çalışıyordu. Ancak asıl kıyamet arka tarafta, kendini zincirleyen arkadaşların aileleri ile karşılaşmasında koptu. Eşleri ve çocukları onları oradan kurtarmak isterken ortaya çıkan manzara büyük bir duygu seli yaşattı ve bu on günü en iyi anlatan görüntü orada ortaya çıktı. 5 bin kişiye yakın bu topluluğun gösterdiği özlem gerçekten görülmeye değerdi."

Mücadele Sonuç Veriyor

Bu manzara ve birliktelik karşısında daha fazla dayanamayan MİTAŞ işvereni, işyeri temsilcilerini çağırarak bu eylemin bitmesini ve anlaşmak istediğini dile getirmiş. Yapılan görüşmeler sonucunda işten atılan 200 işçi tekrar işbaşı yapmış ve yeni toplu sözleşme imzalanmış ve MİTAŞ işçilerinin yazdığı bu "Örgütlenme Efsanesi"ne son nokta işte böyle konmuş.

Not: Sayfanın hazırlanmasındaki katkılarından dolayı Türk Metal Sendikası Genel Teşkilatlandırma Sekreteri İsmail Dursun'a, Ankara Şube Başkanı Yavuz Gökçe'ye, MİTAŞ'ta çalışan Baştemsilci Hasan Göçeroğlu'na teşekkür ederim.

Elektriğe Gelen Yüzde Yirmi Zam Tüketicileri Bunalttı

Son elektrik zamları üzerine Tüketici Hakları Derneği bir açıklama yaptı. Zamların geri alınmasını talep eden Dernek açıklamasında şu görüşleri dile getirdi:

Elektrikteki otomatik zam kararı ile elektrik fiyatlarındaki artışın nedeni halkımızın ve ülkemizin çıkarlarına uygun olmayan yanlış ve dışa bağımlı enerji politikalarıdır.

Kendi yerli kaynaklarımız kullanılmazken elektriğin yüzde 45'si ithal doğalgaz ile üretilmektedir. Doğalgazın yüzde 100'ü ise ithal edilmektedir. Petrol fiyatları arttıkça doğalgaz fiyatları da artmaktadır. Doğalgaz fiyatları arttıkça elektrik fiyatları da artmaktadır.

Alım garantili, ayrıcalıklı, imtiyazlı, elektrik santrallerinin Yap-İşlet-Devret (YİD), Yap-İşlet (Yİ), İşletme Hakkı Devri (İHD) uygulamasının elektrik üretimindeki payı giderek artmaktadır. Bunun sonucunda da "ya al ya öde" anlaşmalarıyla alım garantili, ayrıcalıklı özel elektrik kuruluşlarından çok yüksek fiyatlarla elektrik alınmaktadır. Örnek vermek gerekirse; kamu kuruluşlarının elindeki tüm doğalgaz, kömür ve hidrolik santrallerden elde edilen 1kwh elektriğin ortalama maliyeti 3.25 cent/kwh dolayında iken özel sektörden alınan 1 kwh elektriğin ortalama birim fiyatı ise 9.3 cent/kwh dolayındadır. Yani, özel sektörden üç kat daha yüksek fiyatla elektrik alınmaktadır.

Herkes evindeki bir ampulü söndürüyor. Sokak aydınlatmalarının giderini tüketiciler ödüyor.

Eski adıyla TEK diye adlandırılan Türkiye Elektrik Kurumu'nun 30 genel müdürlüğe bölünmesi elektrik fiyatlarına ek maliyet getirmektedir. BOTAŞ'ın tahsil edemediği yüksek miktardaki alacakları elektrik fiyatlarına yansıtılmaktadır. Kaldı ki BOTAŞ'ın tahsil edemediği borçlar nedeniyle doğal gaza zam yapılmak zorunda kalınmıştır. Doğalgaza yapılan zam da elektrik fiyatlarına yansıtılmaktadır. Hükümet tarafından, başta EGO ve Ankara Büyükşehir Belediyesi olmak üzere belediyelerin silinen milyarlarca dolar olan borçlarının da elektrik fiyatlarına yansıtıldığı bilinmektedir. Elektrikteki kayıp ve kaçakların 1,2 milyar dolayındaki yıllık maliyeti elektrik fiyatlarına yansıtılmaktadır.

Elektrikteki yüzde 18 KDV ve diğer kesintiler elektrik fiyatlarını yükselten bir başka etmendir. Sokak aydınlatmalarının elektrik bedellerinin belediyeler tarafından ödenmemesi ortalama yıllık 500 milyon YTL'nin tüketiciye yansıtılmasına neden olmaktadır. EPDK Kanununa göre elektriğin ucuza tüketicilere sunulması gerekirken tam tersi uygulamaya gidilmektedir.

Elektriğin ucuzlatılabilmesi için kademeli olarak doğal gaz bağımlılığından kurtularak kendi doğal kaynaklarımıza yönelmeliyiz. Çünkü, yerli linyit kaynaklarımızın ortalama yüzde 60'ı, hidrolik kaynaklarımızın yüzde 70'i rüzgar ve jeotermal potansiyelin ise neredeyse tamamı kullanılmamaktadır.

Elektrikten alınan KDV yüzde 18'den yüzde 1'e indirildiğinde elektrik fiyatları daha da ucuzlayacaktır. Elektrikteki kayıp kaçakların indirilmesine yönelik teknik, idari ve sosyal önlemlerin alınması elektrik fiyatlarının yüzde 10 dolayında ucuzlamasına katkı sağlayabilecektir.

Buradan da anlaşılmaktadır ki, yukarıda belirttiğimiz şekilde, elektriğin ucuzlatılabilmesi için alınması gerekli önlemlerin tam tersi dışa bağımlı ve yanlış enerji ve elektrik üretim politikaları uygulandığından dolayı elektriğe otomatik zam kararı kaçınılmaz olmaktadır. Kısaca, yanlış enerji politikaları ve kararları ülkemizin enerji ve elektrik sorununun büyümesine ve çıkmaza girmesine neden olmuştur. Bu anlamda enerji, hayatımızın her alanında etkili olduğundan enerji alanındaki açmazdan yalnızca tüketiciler değil, sektördeki çalışanlar ve ülkemizin sanayisi de büyük ölçüde etkilenecektir. Sonuç da bu zamlar yaşamın tüm alanını ve Türkiye ekonomisini etkileyerek telafisi imkansız sonuçlara neden olacaktır.

Sinan VARGI
sinanvargi@turkis.org.tr

Çocuklara Yönelik Sağlıksız Gıdaların Yasaklanması Konusunda Dünya Çapında Kampanya Başlatıldı

- **Tüketici grupları, sağlık örgütleri ve akademisyenler, çocuklara pazarlanan yüksek kalorili ama düşük besin değerli gıdalara global bir yasak çağrısını destekliyor.**
- **177 milyon aşırı kilolu ve obez çocuğa gıda ve alkolsüz içecek reklamları için 13 milyar dolar harcanıyor.**
- **15 Mart Dünya Tüketici Hakları Gününde pazarlanan yüksek kalorili ama düşük besin değerli gıdaların zararının altı çiziliyor. Tüketici Hakları Derneği, çocuklara, yüksek kalorili ama düşük besin değerli gıdaların pazarlanmasının alan ve boyutunun kısıtlanması için dünya çapında teklifler başlatan Uluslararası Tüketiciler Birliği'ne ve Uluslararası Obeziteyle Mücadele Gücü'ne katıldı.**

Koalisyon, Dünya Sağlık Örgütü'nü "Çocuklara Gıda Pazarlamaya Yönelik Uluslararası Düzenleme"yi benimsemeye ve ulusal gıda pazarlaması mevzuatıyla bu düzenlemenin birleştirilmesine çağrıda bulunuyor.

Bu düzenlemenin benimsenmesi, obezite ile ilgili hastalıklar tarafından halihazırda tehdit edilen 117 milyon çocuğa yardım açısından büyük bir adım olacaktır. Dünya Sağlık Örgütü'nün tahminlerine göre, 2015 yılına kadar 2.3 milyar insan aşırı kilolu olacaktır.

Mayıs 2008'de Dünya Sağlık Meclisi'nde Uluslararası Tüketiciler Birliği ve Uluslararası Obeziteyle Mücadele Gücü tarafından ele alınacak olan bu düzenleme, kendisini düzenleme konusunda başarısız olan gıda endüstrisini ele alacaktır. Halihazırdaki endüstrinin kendini-düzenleme önerileri ve 12 yaş altındaki çocuklara yönelik pazarlamalar, Avrupa Birliği ve Amerika tarafından sınırlandırılmaktadır. Ancak, Uluslararası Tüketiciler Birliği, Uluslararası Obeziteyle Mücadele Gücü ve bunların işbirliği içerisinde oldukları kuruluşlar, bu sınırlamaların gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde görülen ciddi obezite artışının çaresine bakma konusunda çok da başarılı olmadığına inanıyorlar.

2006'da çokuluslu şirketlerin, internet oyunları, sosyalleşme siteleri, çizgi film karakterleri ve bunlara bağlı ünlü kuruluşlar aracılığıyla gıda, alkolsüz içecek ve şekerleme alanındaki reklama harcadıkları açığa vurulmamış paranın toplamı 13 milyar dolardır.

Dünya Sağlık Örgütü, çocuklara yönelik gıda pazarlamasını kapsayan tavsiyeler üzerine danışmanlık işlerini yürütürken; Uluslararası Tüketiciler Birliği ve Uluslararası Obeziteyle Mücadele Gücü de Dünya Sağlık Örgütü'nün üye devletlerinin Düzenleme'de yer alan aşağıdaki tavsiyeleri kabul etmelerini isteyecektir.

- Saat sabah 6 ile akşam 9 arasında sağlıksız gıdaları teşvik eden reklamların radyo ve televizyonlarda yasaklanması
- Yeni medyayı (internet siteleri, sosyalleşme siteleri vb.) kullanarak sağlıksız gıdaların pazarlanmasının engellenmesi
- Okullarda sağlıksız gıdaların teşvikinin engellenmesi
- Sağlıksız gıdaları teşvik eden, çocuklara cazip gelen bedava hediyelerin, oyuncakların ya da koleksiyonu yapılabilecek nesnelerin dağıtımının engellenmesi
- Sağlıksız gıdaların pazarlanmasında ünlülerin, çizgi film karakterlerinin ve yarışmaların kullanılmaması.

Derneğimiz tarafından 2007 yılında 40 şubemizde 300 ilköğretim okulu ve lisenin kantininde yapılan araştırma sonuçları bilim kuruluşları ile paylaşılmıştır. Bilim kuruluşlarının görüşlerine uygun olarak Milli Eğitim ve Sağlık Bakanlıklarından çocuklar için sağlıksız olan gıdaların okul kantinlerinde yasaklanmasını, bunların yerine sağlıklı gıdaların ücretsiz olarak öğrencilere sunulmasını istedik. Diğer taraftan, RTÜK'den çocukların sağlıksız gıda reklamlarında araç olarak kullanılmamasını istedik. Derneğimiz tarafından okullarda öğrencilere, öğretmenlere ve değişik yerlerde yetişkinlere, anne ve babalara verilen konferanslarda sağlıksız gıdaların riskleri, kullanılmamaları, çocuklara kullandırılmamaları anlatılmaktadır.

Uluslararası Tüketiciler Birliği Başkanı Richard Llyod diyor ki;

"2015'e kadar 2.3 milyar insanın aşırı kilolu olacağı tahmin ediliyor. Bu nedenle, eğer çocuklarımızın obeziteye bağlı sağlık sorunlarının tehdidinden bağımsız büyümelerini istiyorsak harekete geçmemiz gerekmektedir. Bu kampanya, sadece zengin ülkelerde değil, dünya çapında, 16 yaşından küçüklere sağlanan sağlıksız gıdalara yönelik hükümetlerin ve gıda endüstrilerinin acil sorumluluk almasını içermektedir.

Geleceğimiz olan çocuklarımızın sağlıklı gıda tüketebilmelerini sağlamak ilgili bakanlıkların, velilerin, öğretmenlerin ve hepimizin görevidir."

BÜYÜTEÇ

Filiz ULUSOY
filizulusoy@turkis.org.tr

Faiz Dışı Fazla

Faiz dışı fazla; bütçenin toplam gelirleriyle, bütçeden yapılan faiz ödemeleri yok sayıldığında geriye kalan harcamalar arasındaki farktır. Kısaca toplam harcamalardan faiz harcamaları çıkarıldığı zaman, gelirin gideri karşılayıp karşılayamadığını gösterir.

Daha basit bir anlatımla faiz dışı fazla; Türkiye'nin hiç faiz gideri olmasaydı, bütçenin gelir-gider durumunun ne olacağını açıklayan bir kavramdır.

Oransal olarak ise faiz dışı fazlayı, devletin toplam gelirlerinden faiz dışı harcamalarının çıkartılması sonucunda bulunan tutarın milli gelire oranı şeklinde tanımlayabiliriz.

Nasıl Hesaplanır?

Devletin 100 TL geliri olsun. 140 TL de gideri. Bu giderini de detaylı verelim. Devletin maaş ödemeleri, genel giderleri ve yatırım giderleri 90 TL olsun. Faiz giderleri de 50 TL olsun. Toplam gider unutmayalım 140 TL idi, 50 faiz, 90 diğer giderler. Yani kırk açığımız var.

Şimdi 50 faiz giderini çıkartalım. Yani geçmişte alınmış borcun faiz yükünü göz önüne almayalım. Bu durumda faiz çıktıktan sonra giderler 90 ve gelirler 100 olduğu için faiz hariç fazla verirdik, bu fazla da faizin bir kısmını (sadece 10 kadarını) ödeme gücümüz olduğunu gösterir, ama hepsini ödememize yetmezdi, yani kırk açık kadar borcumuzu artırmak zorunda kalırdık. Şimdi açık vermeyeceksek, gelirleri artırmak, faiz dışı giderleri de düşürmek zorundayız, çünkü borç faizini bir kere baştan kabullenmişiz. Yani yapılması gereken faiz dışı fazla rakamını yükseltmek, faiz yükünü de azaltmak.

Faiz dışı fazla harcamaları kısıp gelirleri artırarak büyür, faiz düşmesi ise güven veren ve bir programın uygulanmasına bağlıdır.

Faiz Dışı Fazlanın Önemi

Hükümetlerin yüksek borç yükünü azaltmak için mutlaka faiz dışı bütçe fazlası vermesi gerekmektedir. Eğer faiz ödemeleri olmasa bile kamu kesimi finansman dengesi açık veriyorsa durum vahim demektir. Faiz dışı fazla varsa kamu kesimi normal giderlerini ve faiz giderlerinin bir bölümünü borçlanmaya ihtiyaç duymadan yapabilmekte, faiz giderlerinin geri kalan bölümünü karşılayabilmek için borçlanma ihtiyacı duymaktadır. Bu sayede var olan borç yükünü aşağıya çekmek mümkündür. Ancak, faiz dışı fazla ile borç yükünü tamamen kapatmak ise imkansızdır.

Faiz dışı fazla piyasalar açısından da çok önemlidir. Piyasa oyuncuları ekonomik gidişatın seyrini görmek ister ve buna göre hangi yönde karar alacaklarını belirlemek için bazı temel göstergeleri dikkate alırlar. Bu göstergelerden bir tanesi de hükümetlerin bütçelerinde öngördükleri faiz dışı fazla hedefidir. Bu hedef tek başına yeterli olmayıp IMF ile mutabık kalınması ve bu hedef doğrultusunda ne gibi yapısal önlemler alınacağı dikkatle izlenir. Faiz dışı fazla bizdeki gibi yüksek bütçe açığı olan ülkelerde, hükümetlerin ekonomik istikrarın sağlanması adına belirlemiş olduğu hedeflere ulaşmasındaki gayretleri göstermesi açısından son derece önemlidir.

Faiz dışı fazla yüksek oranlarda verilmez ise borç yükü azalmayacak ve borçların ödenebilmesi için yeniden borçlanılacak ve bu da mevcut borç stokunu daha da artıracaktır. Borç yükü artan bir ülkenin riskleri de arttığından ekonomisine yeni kaynak girişi mümkün olmayacak, faizler daha da yükselecek ve enflasyonu düşürmek mümkün olamayacaktır. Reel faizin yüksek olması sonucunda da borçlanma maliyetleri artacaktır. İşte. faiz dışı fazlanın önemi de buradan kaynaklanmaktadır.

Kaynakça:
http:// www.alomaliye.com
http:// www.malihaber.com

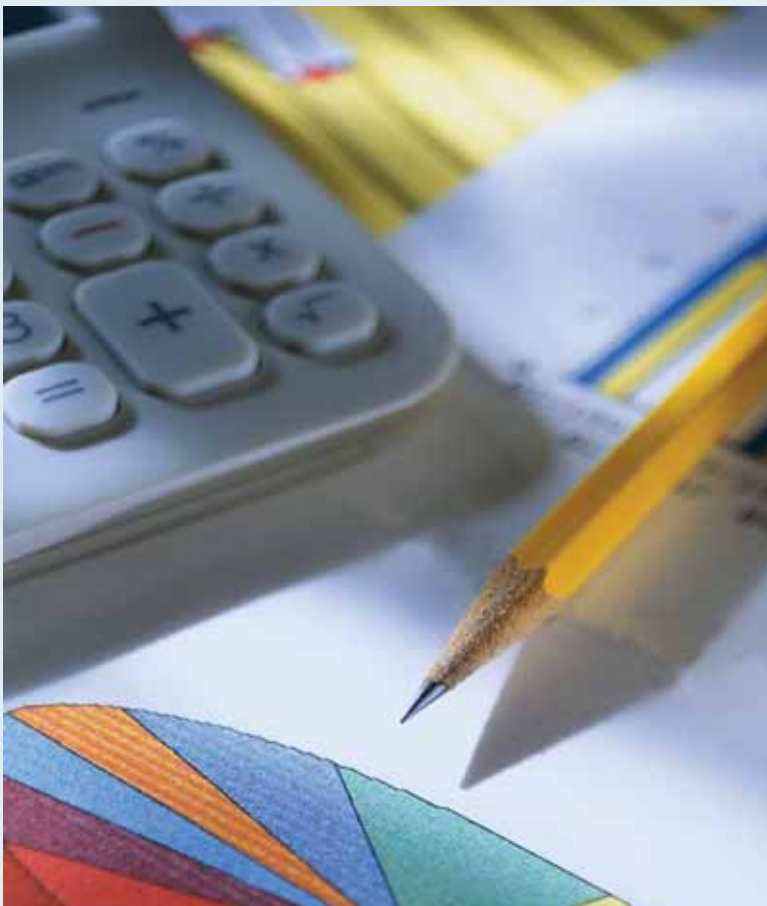

Yoksulluğu Kanıksadık, Açlığa da Alışacağız!..

enisbagdadioglu@ttmail.com

Açlık sınırı 718.- YTL, yoksulluk sınırı 2.339.- YTL.

Asgari ücret Temmuz'dan itibaren 503.- YTL.

Dar ve sabit gelirli kesimin yaşam şartları düzelmedi.

Gıda enflasyonunda oniki aylık artış yüzde 15,39 oldu.

TÜRK-İŞ'in yirmibir yıldan bu yana her ay düzenli olarak hesaplanan "açlık ve yoksulluk sınırı" çalışmasının Temmuz 2008 ayı sonucuna göre; dört kişilik bir ailenin açlık sınırı 717,99 YTL ve yoksulluk sınırı 2.338,74 YTL tutarına ulaştı.

Toplumun önemli bir bölümünü oluşturan ücretli çalışan, emekli, esnaf ve çiftçinin gelirleri hesaplanan bu tutarların altındadır. Dar ve sabit gelirli kesimlerin elde ettiği g elir ile "insan onurunun gerektirdiği" harcama düzeyi arasındaki fark, geçim şartlarının olumsuzluğunu ortaya koymaktadır. Örneğin milyonlarca çalışanın elde ettiği asgari ücret yine açlık sınırının altında kalmaktadır. Temmuz ayından itibaren yürürlüğe giren günlük 16,77 YTL yeni asgari ücretle, değil insan onurunun gerektirdiği harcama düzeyini yakalamak, sağlıklı ve dengeli beslenebilmek bile mümkün değildir.

Temmuz 2008 itibariyle, ek ödeme ve sosyal yardım zammı dahil olmak üzere, en düşük emekli aylığı; Bağ-Kur'da 467 YTL, SSK'da 598 YTL ve Emekli Sandığı'nda 748 YTL'dir. Çalışanların en düşük gelirleri ise; işçi net asgari ücret olan 503 YTL alırken, memurlarda en düşük maaş tutarı 880 YTL'dir.

Dört kişilik ailenin sadece beslenmesi için yılbaşına göre 30 YTL daha fazla harcama yapması gerekirken, kira, ulaşım, elektrik, su, yakıt ve benzeri diğer zorunlu harcamalar da eklendiğinde, yılbaşına göre yapılması gereken ek harcama tutarı 98 YTL olmaktadır.

Oysa asgari ücretteki artış sözkonusu dönemde sadece 22 YTL'dir.

TÜRK-İŞ gıda endeksindeki artış aylık yüzde 1,01 oranındadır. Son oniki ay itibariyle artış oranı yüzde 15,39 olurken, yıllık ortalama artış yüzde 12,87 oranında gerçekleşmiştir.

Aşağıdaki grafikten de görüleceği üzere, Konfederasyonumuzca oluşturulan gıda endeksi ile TÜİK'in gıda endeksi, yıllık ortalama artış oranı olarak son dönemde birbirine paralel düzeydedir.

Temel gıda maddelerindeki fiyatlara ilişkin TÜRK-İŞ'in verileri temel alındığında Temmuz 2008 ayı itibariyle değişim şöyle olmaktadır:

- Ankara'da yaşayan dört kişilik bir ailenin "gıda için" yapması gereken asgari harcama tutarı **bir önceki aya göre** yüzde 1,01 oranında artmıştır.
- Gıda harcaması tutarında yılın **ilk yedi ayı itibariyle** artış yüzde 4,35 oranındadır.

Tablo 1: Açlık ve Yoksulluk Sınırı - En Az Gelir Düzeyi (YTL/Ay)

	Ocak'2007	Temmuz'2007	Ocak'2008	Temmuz'2008
Açlık Sınırı	617,97	622,25	694,01	717,99
Yoksulluk Sınırı	2.012,83	2.026,87	2.260,63	2.338,74
Net Asgari Ücret	403,03	419,15	481,55*	503,26*
En Düşük Kamu Çalışanı (Memur) Maaşı	703,64	733,64	828,92*	880,05*
SSK En Az Emekli Aylığı	532,70	547,37	558,23	598,08
Bağ-Kur En Az Emekli Aylığı	412,00	427,72	436,16	467,15
Emekli Sandığı En Az Emekli Aylığı	686,08	716,79	733,31	747,97

* 2008 yılbaşından itibaren uygulanmaya başlanan "asgari geçim indirimi" dahildir.
** Temmuz 2008 Emekli Sandığı en az emekli aylığına enflasyon farkı yansımamıştır.

Tablo 2: Dört Kişilik Ailenin Açlık ve Yoksulluk Sınırı (YTL/Ay)

	Temmuz'2007	Aralık'2007	Haziran'2008	Temmuz'2008
Yetişkin İşçi	171,85	191,12	198,82	200,70
Yetişkin Kadın	143,93	159,72	165,07	166,09
15-19 Yaş Grubu Çocuk	181,65	200,54	207,57	209,95
4-6 Yaş Grubu Çocuk	124,82	136,66	139,35	141,25
Açlık Sınırı	622,25	688,05	710,82	717,99
Yoksulluk Sınırı	2.026,87	2.241,22	2.315,37	2.338,74

* Gıda harcaması tutarı, yuvarlama nedeniyle toplamda farklı olabilmektedir.

- Gıda harcaması tutarındaki artış **son oniki ay itibariyle** yüzde 15,39'dır. Oysa geçtiğimiz yılın aynı dönemindeki artış yüzde 8,53 olarak hesaplanmıştı.
- **Yıllık ortalama artış** ise yüzde 12,87 oranındadır.

Gıda harcaması çalışmasına temel alınan beslenme kalıbında yer alan bazı ürünlerin fiyatlarında Temmuz 2008 itibariyle gözlenen değişim ise şu şekilde olmuştur:

- Süt, yoğurt, peynir grubunda; süt fiyatı geçen aya göre değişmezken, yoğurt fiyatı artmış ve peynir fiyatı ise gerilemiştir. Bu grubun gıda harcaması toplam tutarına etkisi olumlu yönde olmuştur.
- Et, tavuk, balık, sakatat, bakliyat gibi ürünlerin bulunduğu grupta; et, sakatat , tavuk fiyatı aynı kalırken, yumurta fiyatı artmıştır. Geçen aylarda olduğu gibi, balık mevsiminin sona ermesi ve genelde kültür balık ürünlerinin tezgahta ağırlıklı olmasıyla bu ürün grubunun payı azalmıştır. Bakliyat ürünleri (kuru fasulye, nohut, yeşil ve kırmızı mercimek, barbunya) fiyatı bu ay değişmemiştir. Bu harcama grubunun toplam tutara etkisi, özellikle yumurta fiyatındaki artış nedeniyle, artış yönünde olmuştur.
- Bu dönemde meyve-sebze fiyatlarında ucuzluk olarak mutfak harcamalarını olumlu etkileyen mevsim şartları, Temmuz ayında beklenen katkıyı göstermedi. Genelde diğer gıda ürünleri fiyatlarında görülen artış, bir anlamda bu gruptaki fiyat gerilemesi ile toplam harcama tutarında gerilemeye neden olurken, bu ay etkisi beklenen düzeyde olmamıştır. Kuşkusuz ürün bazında fiyatı artan meyve ve sebze söz konusudur. Ancak ortalama olarak, geçtiğimiz ay meyve-sebze kilogram fiyatı 1,87 YTL olarak hesaplanmışken, bu ay 1,93 YTL'ye yükselmiştir. Ortalama kilogram fiyatı bu ay sebzede 1,84 YTL ve meyvede 2,05 YTL olarak hesaplanmıştır. Hesaplamada -her zaman olduğu gibi- pazarda yoğun olarak bulunan ve satılan ürünler temel alınmıştır.
- Ekmek, pirinç, un gibi ürünlerin bulunduğu grupta; ekmek, pirinç, bulgur, un fiyatı değişmezken, makarnada yüzde 3,20 ve irmikte yüzde 27,27 oranında artış hesaplanmıştır. Bu ürünlerde meydana gelen fiyat artışları toplam harcama tutarını yükseltmiştir.
- Son grup içinde yer alan gıda maddelerinden; tereyağı, zeytinyağı fiyatı değişmemiş, ayçiçek yağı fiyatı yüzde 15,04 oranında artmıştır. Ayçiçek yağındaki fiyat artışı yılbaşına göre yüzde 90,21 oranındadır. Margarin fiyatı bu ay 27,78 oranında artmıştır. Siyah ve yeşil zeytin ortalama fiyatında; siyah zeytinde azalma, yeşil zeytinde artış tespit edilmiştir. Baharat (kimyon, nane, karabiber, vb) ile yağlı tohum (ceviz, fındık, fıstık, ayçekirdeği vb) ürünleri fiyatı aynı kalmıştır. Bal, reçel, şe-

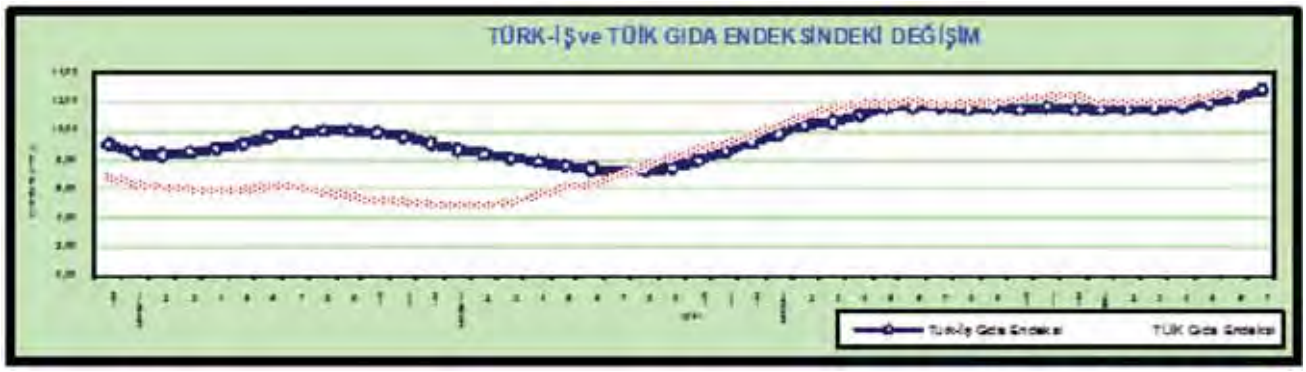

ker, tuz fiyatı bu ay artarken pekmez fiyatı gerilemiştir. Salça fiyatındaki artış yüzde 6,12 olarak tespit edilmiştir. Çay fiyatında yine ufak-tefek oynamalar yine artış yönündedir. Ihlamur fiyatı aynı kalmıştır. Bu grubun toplam harcama tutarına etkisi artış yönünde olmuştur.

Tablo 3: Gıda Harcamasındaki Değişim

	Temmuz 2005	Temmuz 2006	Temmuz 2007	Temmuz 2008
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	0,62	0,31	-0,18	1,01
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	3,14	5,60	1,14	4,35
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	10,58	8,17	8,53	15,39
12 aylık ortalamalara göre değişim oranı (%)	9,85	7,18	11,68	12,87

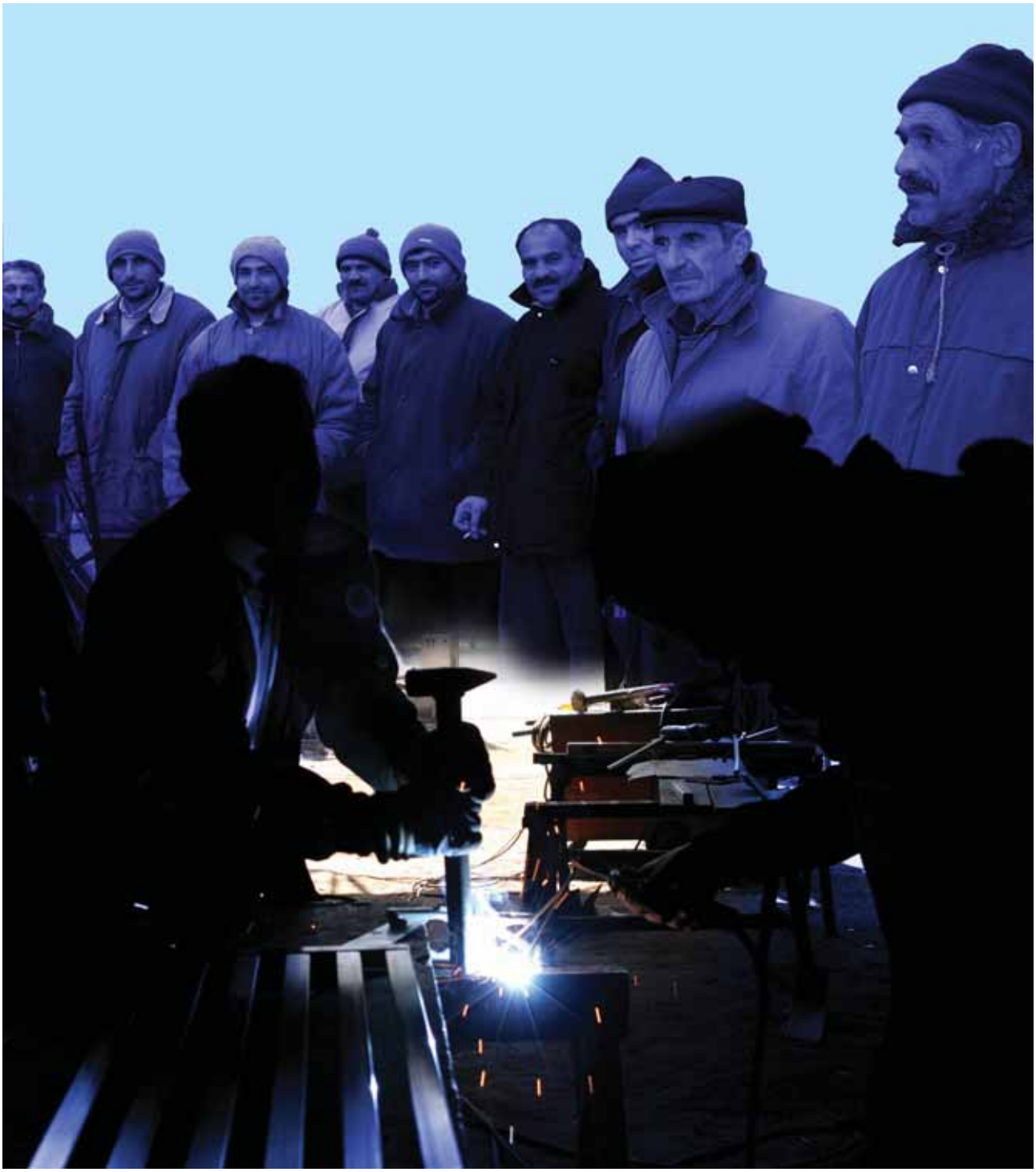

Açıklamalar

Çalışanların, kendilerine ve ailelerine saygın yaşam düzeyi sağlayacak bir gelir elde atmaları esastır. Yoksulluk, genel anlamıyla, insanların temel ihtiyaçlarını karşılayamama durumu olarak tanımlanmaktadır. Yoksulluk sınırı tutarı, bir ailenin, insan onurunun gerektirdiği zorunlu ihtiyaçları karşılayabilmesi için yapması gereken harcama düzeyidir.

Türkiye'de bu konuda düzenli bir çalışma bulunmamaktadır. TÜRK-İŞ, varolan bu eksikliği gidermek amacıyla, Aralık 1987'dan bu yana düzenli olarak her ay, gıda harcaması tutarını ve buradan hareketle açlık ve yoksulluk sınırını açıklamaktadır.

Türkiye'de yoksulluk sınırı ve yoksulluğun boyutları ile ilgili ilk resmi çalışma TÜİK tarafından 14 Nisan 2004 günü açıklanan "2002 Yoksulluk Çalışması"dır.

Çalışanların, kendilerine ve ailelerine yetecek bir ücret almaları gereği açıktır. Ancak temel ihtiyaçların karşılanabilmesini sağlayacak ve refahtan pay almasını mümkün kılacak ücretin hesabı nasıl yapılacaktır? İşçinin yaşam standardını sürdürmesi ya da iyileştirmesi için gerekli olan tutar ne kadar olmalıdır? Kuşkusuz bu ve benzeri soruların cevabını vermek kolay değildir. gerekli olacak tutarın hesabı, yaşam standardı ve tüketim alışkanlıklarına da bağlı olarak kişiden kişiye, hatta ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir.

İşçinin ailesiyle birlikte, insan onuruna yaraşır bir yaşam düzeyi sağlayabilecek harcama tutarını belirlemek için yapılabilecek hesaplamalardan biri, beslenmeye ilişkin ihtiyaçların belirlenmesidir.

Dengeli beslenebilmek için, yetişkinlerin ihtiyaç duyacağı kalori miktarı ile çocukların yaşlarına göre gerekli olan kalori miktarının ne olması gerektiği hakkında bilimsel araştırmalar yapılmıştır. Sağlığın korunabilmesi için bu kalorileri sağlayacak besin miktarları yanısıra, gerekli protein, yağ ve karbonhidrat miktarları konusunda da belirlemelerde bulunulmuştur. Bu kapsamda, farklı büyüklükteki aileler için toplam besin ihtiyacı hesaplanabilmektedir.

TÜRK-İŞ'in bu çalışmasında, dört kişilik bir ailenin, bilimsel olarak belirlenmiş beslenme kalıbı temel alınmaktadır. Anılan beslenme kalıbı, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Teknolojisi Yüksek Okulu'ndan sağlanmıştır. Günlük kalori ihtiyacının hesabında, hem yetişkin kişiler hem de genç ve çocuk nüfus dikkate alınmaktadır. Buna göre yetişkin işçi için 3500, yetişkin kadın için 2300, 15–19 yaş grubundaki erkek çocuk için 3200 ve 4–6 yaş grubundaki çocuk için 1600 kalorilik liste temel alınmıştır.

Çalışmada kullanılan besin grubunda şu besin maddeleri yer almaktadır: Birinci grupta; süt, yoğurt, peynir, ikinci grupta; et, tavuk, balık, sakatat ürünleri, yumurta, kuru bakliyat (nohut, mercimek, kuru fasulye, barbunya vb), üçüncü grupta; meyve ve sebze, dördüncü grupta; ekmek, makarna, pirinç, bulgur, un, irmik, diğer tahıl unları, beşinci grupta; tereyağı, margarin, ayçiçek yağı, zeytinyağı, zeytin, yağlı tohum (ceviz, fındık, fıstık vb), şeker, reçel, marmelat, bal, pekmez, tuz, baharat (kimyon, karabiber, pul biber, nane vb), çay, ıhlamur, salça…

Dört kişilik bir ailenin fizyolojik ihtiyaçları ile tutarlı, yeterli ve dengeli beslenmesini sağlamak için gerekli olan kalori sayısı ve bunu karşılayacak besinlerin cins ve miktarı temel alınarak, Ankara'da çalışanların yoğun olarak alışveriş yaptıkları market ve semt pazarları ayda iki-üç kez dolaşılarak fiyatlar derlenmekte ve yapılması gereken asgari düzeydeki gıda harcaması tutarı hesaplanmaktadır.

"Açlık Sınırı" dört kişilik bir ailenin, sağlıklı ve dengeli beslenebilmesi için bir ayda gıda için yapması gereken asgari harcama tutarını tanımlamaktadır.

İnsan onuruna yaraşır düzeyde yaşam sürdürebilmek için gereken harcama tutarı, hiç kuşku yok ki, gıda ile sınırlı değildir. Gıda harcaması yanında giyim, konut, ulaşım ve diğer ihtiyaçlar için gerekli tutarın da ayrıca hesaplanması gerekmektedir. "Yoksulluk sınırı" zorunlu ihtiyaçlar için yapılması gereken toplam harcama tutarını ifade atmaktadır.

Gıda dışındaki zorunlu harcamaların tutarını ayrıntılı olarak

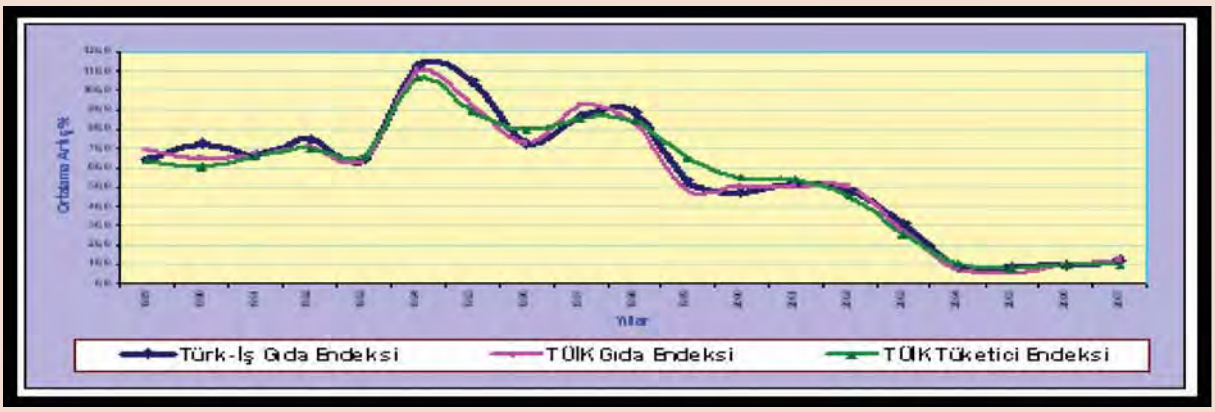

ve tek tek hesaplamak için kullanılabilecek, "beslenme kalıbı" benzeri bir bilimsel ve objektif yöntem -maalesef- mevcut değildir. Bu tutarın hesaplanmasında, genellikle aile bütçesi yöntemi kullanılmaktadır. Ailelerin elde attığı geliri ve temel ihtiyaçları için yaptıkları harcamaları gösteren çalışmalardan yararlanılarak bir hesaplama yapılabilmektedir. diğer bir ifadeyle, ailelerin toplam harcamaları içindeki "gıda" payı temel alınarak gıda dışı harcamalara ulaşılmaktadır.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından, aile bütçesine yönelik anket çalışması yapılmaktadır. TÜİK, ülke genelinde yaptığı anket ile ailelerin elde attığı geliri ve tüketim harcamalarını bulmaktadır. TÜİK'in 2003–2004 Hanehalkı tüketim Harcamaları Anketi'ne göre "gıda harcamaları"nın toplam tüketim harcamaları içindeki payı yüzde 30,70 oranındadır.*

TÜRK-İŞ çalışması sonucu açıklanan yoksulluk sınırı tutarı, işçinin eline geçmesi gereken ücret düzeyi değildir. Bu değerlendirme eksik bir yaklaşımın ifadesidir. Yoksulluk sınırı tutarı, ailenin yapması gereken insan onurunun gerektirdiği harcama düzeyidir ve bir bakıma, haneye girmesi gereken toplam gelirin alt sınırını ortaya koyan önemli bir göstergedir. Ancak çoğu zaman, ücretli çalışan ailenin tek gelir kaynağı olduğundan yoksulluk sınırı tutarı olması gereken ücret düzeyi olarak görülmektedir.

TÜRK-İŞ'in bu çalışmasıyla hesaplanan gıda harcama tutarında, aylar ve yıllar itibariyle meydana gelen değişimi yansıtan oranları enflasyon verisi olarak değerlendirmek de ihtiyatlı bir yaklaşımı gerektirmektedir.

Konfederasyonumuzun yirmibir yıldan bu yana her ay düzenli olarak yaptığı gıda harcaması tutarındaki değişim, bir bakıma TÜİK'in açıkladığı tüketici fiyatlarındaki değişimin yönünü ortaya koyan öncü gösterge niteliğindedir. Nitekim 1988–2007 yıllarını kapsayan dönemdeki TÜİK "tüketici fiyatları endeksi"ndeki artış ile birlikte tüketici fiyatları içinde önemli alt harcama grubu olan "gıda harcamaları"ndaki yıllık ortalama değişim TÜRK-İŞ'in "gıda harcaması ile kıyaslandığında -neredeyse- paralel bir gelişme hemen dikkati çekmektedir.

Ancak, yinelemek gerekir ki, bu çalışma, tüketici fiyatları endeksi olarak değerlendirilmemelidir.

Dar gelirli ailelerin elde attığı gelirin yeterli ve dengeli beslenme için gerekli harcamaları bile karşılayabilecek düzeyde olmadığı açıktır. aileler, düşük düzeydeki geliriyle beslenme ve beslenme dışı harcamaları karşılayabilmek için çeşitli malların fiyatlarını da dikkate alarak tüketim malları arasında tercihte bulunmak zorunda kalmaktadır. Çoğu zaman fiyatı yüksek olan gıda maddeleri yerine fiyatı düşük olan gıda maddelerini seçmektedir.

Bu durumda olan aileler, büyük bir olasılıkla beslenme dışı harcamalarının (kıra, ulaşım, yakıt, elektrik ve benzerleri) bir kısmını da beslenme harcamalarından kısarak elde edebilmektedir. Sonuçta, gelir düzeyinin düşük ve yetersiz olması, dar gelirli kışı ve ailelerin sağlıksız ve dengesiz beslenme yapmasına yol açmaktadır.

TÜRK-İŞ tarafından hesaplanan açlık ve yoksulluk sınırı tutarları ile elde edilen gelir arasındaki fark, çalışanların içinde bulunduğu geçim sıkıntısının boyutlarını ortaya koyan onamlı bir gösterge olmaktadır.

* TÜİK 2005 yılı için bu oranı yüzde 28,3 ve 2006 yılı için yüzde 28,5 olarak hesaplamıştır.

TRT GENEL MÜDÜRÜ'NE ZİYARET

Genel Başkan Mustafa Kumlu TRT Genel Müdürlüğüne getirilen İbrahim Şahin'i makamında ziyaret etti. Kumlu ziyarette, TRT'nin kamu yayıncılığı alanında çok önemli bir işlevi yerine getirdiğini, çalışma hayatına ilişkin birçok konuya da yer ayırdığını söyledi. Kumlu, bu yönüyle TRT'nin çok önemli bir kamu kuruluşu olduğunu ve Genel Müdür Şahin'in başarılı çalışmalar yapacağına inandığını sözlerine ekledi.

ALMAN HEYETİ TÜRK-İŞ'İ ZİYARET ETTİ

Almanya Parlamentosu Sosyal Demokrat Grubundan 10 kişilik milletvekili heyeti 10 Haziran 2008'de TÜRK-İŞ'i ziyaret ederek Genel Sekreter Mustafa Türkel ile görüştü.

Eski AB Parlementerlerinden Ozan Ceyhun'un da aralarında bulunduğu heyet, Türkiye'de sendikal örgütlenme, yasalardaki mevcut durum ve işçi hareketi konularında Konfedearsyonumuzla bilgi alışverişinde bulundular.

İŞÇİ EMEKLİLERİ DERNEĞİ ZİYARETİ

Türkiye İşçi Emeklileri Derneği Çankaya Şube Başkanı Mehmet Höcü ve Yönetim Kurulu üyeleri TÜRK-İŞ'i ziyaret ederek Genel Başkan Mustafa Kumlu ile görüştüler.

TÜRKEL'İN ACI GÜNÜ

Genel Sekreterimiz Mustafa Türkel'in annesi

Bedriye Türkel

1 Haziran 2008 günü vefat etti. Bir süredir rahatsız olan Bedriye Türkel'in cenazesi, 2 Haziran 2008 günü Samsun'da kılınan namazdan sonra toprağa verildi. Cenazeye Genel Başkan Mustafa Kumlu, Bölge Temsilcisi İsmail Topçu, şube başkanları, aile üyeleri ve Türkel'in dostları katıldı. TÜRK-İŞ Dergisi olarak Merhumeye Allah'tan rahmet, Mustafa Türkel'e ve ailesine başsağlığı dileriz.

KAYSERİ BÖLGE TEMSİLCİLİĞİ AÇILDI

TÜRK-İŞ'in 20. Olağan Genel Kurulu'nun ardından alınan biri kararla Kayseri'de 5. Bölge Temsilciliği kuruldu. TÜRK-İŞ Kayseri 5. Bölge Temsilciliği Bürosu'nun açılışı 12 Mayıs 2008 günü TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu ve Genel Mali Sekreter Ergün Atalay'ın katılımı ile yapıldı.

Açılış törenine Sendikalarımızın Genel Merkez Yöneticileri ile TÜRK-İŞ 5. Bölge Temsilcisi Meliha Kaya ve Bölge kapsamında bulunan Kayseri, Niğde, Nevşehir, Kırşehir, Kırıkkale, Yozgat ve Sivas illerinde bulunan il temsilcilerimiz ve şube başkanlarımız katıldılar.

TÜRK-İŞ : "ARTIK ÜLKENİN GERÇEK GÜNDEMİ OLAN İŞSİZLİK VE YOKSULLUK ÜZERİNDE YOĞUNLAŞILMALIDIR"

TÜRK-İŞ Yönetim Kurulu, Anayasa Mahkemesi'nin AKP'nin kapatılması davasına ilişkin verdiği kararla ilgili 31 Temmuz 2008 günü bir açıklama yaptı. Açıklamada şöyle denildi:

"Anayasa Mahkemesi'nin AKP ile ilgili verdiği karar ülkemizin kaygı verici bir belirsizlik sürecini geride bırakmış olması açısından memnuniyet vericidir. Kararla birlikte ifade edilen 'ciddi ihtar'ın AKP tarafından bundan sonraki süreçte dikkate alınması ve yaşanan süreçten gerekli derslerin çıkarılması gelecekte aynı sorunların yeniden yaşanmaması açısından önemlidir.

Anayasa Mahkemesi Kararı, yaşanılan gerilimli sürecin geride bırakılması için bir fırsattır. Bu fırsatın iktidar ve muhalefet partilerince iyi değerlendirilmesi ve artık ülkemize maddi manevi soluk aldıracak, huzur getirecek söylemlere, politikalara ve uygulamalara yönelinmesi elzemdir.

Bugünden itibaren ülkenin gerçek gündemi olan 'işsizlik ve yoksulluk' üzerinde yoğunlaşılmalı, üretilen politikalarda emeği ile geçinenlerin talepleri, halkın talepleri baş tacı edilmeli, siyasetteki gergin üslup terk edilmeli, görüş ayrılıklarının çözümünde 'kavga', 'ayrışma', 'kamplaşma' yerine diyalog ve uzlaşma öne çıkarılmalıdır. Türkiye 'asık yüzlü' siyasetten çok yorulmuştur ve doğmamış çocuklarımızın bile öldürüldüğü terör olayları da dikkate alındığında, Türkiye'nin iktidarı ve muhalefetiyle birlik ve bütünlüğe, 'güleryüzlü' siyasete her zamankinden daha çok ihtiyacı olduğu ortadadır.

Kararın ülkemiz için hayırlı olmasını dileriz"

BİNALİ YAĞIŞAN'I KAYBETTİK

Tarım-İş Sendikası eski genel başkanlarından Binali Yağışan'ı kaybettik. 1966-1978 yılları arasında yaklaşık 12 yıl, Tarım-İş Sendikası Genel Başkanlığını aralıksız yürüten Yağışan, 16 Mayıs 2008 tarihinde vefat etti. TÜRK-İŞ Dergisi olarak aramızdan ayrılan Yağışan'a Allah'tan rahmet, ailesine, yakınlarına ve Tarım-İş Sendikası topluluğuna başsağlığı dileriz.

TÜRK-İŞ YÖNETİM KURULU: "GERÇEKLER KAMUOYUNA AÇIKLANSIN"

TÜRK-İŞ Yönetim Kurulu, son günlerde yaşanan siyasi ve hukuki gelişmelerin ülkemizin geleceği konusunda ülke bütünlüğünü savunan ve hukukun üstünlüğüne inanan kesimlerde endişe yarattığını belirtti. TÜRK-İŞ Yönetim Kurulu'nun 3 Temmuz 2008 günü yaptığı açıklamada şöyle denildi:

"Türkiye bugün demokrasisinin teminatı olan yargı bağımsızlığını tartışır hale gelmiştir. Bu durum demokrasinin yaşatılması açısından endişe vericidir.

Sorunların demokrasi içinde çözüleceğine inanan TÜRK-İŞ, demokratik rejime yönelik her türlü girişimin karşısındadır ve bu tür girişimlerin şiddetle cezalandırılmasından yanadır. Ancak, Ergenekon adı altında yürütülen hukuk sürecinin, aradan çok uzun bir zaman geçmesine rağmen hala iddianamesinin açıklanmaması, ilgililerin yargı önüne çıkarılamamış olması ve son operasyonda da olduğu gibi kamuoyunun yakından tanıdığı gazetecilerin, emekli askerlerin, iş adamlarının nedeni belirtilmeksizin apar topar göz altına alınması kaygı vericidir.

Bütün bunların "rejim tartışmaları" zemininde gerçekleşiyor olması ve bu zeminde değişik konu başlıkları altında toplumda bölünme ve ayrışmalara yol açması ülkemiz açısından ciddi tehlikeler içermektedir.

TÜRK-İŞ, çoğulcu ve katılımcı demokrasiyi, laik düzeni ve hukukun üstünlüğünü savunan ve bu temel ilkeleri varlık sebebi olarak gören bir kuruluş olarak hukukun tüm kişi ve kuruluşlar için bir güvence olduğuna inanmaktadır.

Beklentimiz, söz konusu operasyonla ilgili iddianamenin ivedilikle açıklanması, ilgililerin yargı önüne çıkarılması, suçlarının kanıtlanması halinde de ağır biçimde cezalandırılmasıdır."

Çalışma Yaşamında Ocak-Haziran 2008

Namık TAN
namiktan@turkis.org.tr

2 Ocak 2008

- Tekgıda-İş Genel Başkanı ve TÜRK-İŞ Genel Sekreteri Mustafa Türkel, "Biz TÜRK-İŞ olarak 250 bin işçiye kadro sağlarken, Salim Uslu'nun en küçük bir katkısı olmadığını söyledi. HAK-İŞ Konfederasyonu ve Özgıda-İş Sendikası Genel Başkanı Salim Uslu'nun, ÇAYKUR İşçilerini bünyesine katma çalışmalarını "gayri ahlaki ve hileyle" sürdürdüğüne dikkat çeken Türkel, ÇAYKUR işçilerinin, kadro haklarını kullanamadığı şeklindeki ifadelerin gerçeği yansıtmadığını, "Diğer kamu kurum ve kuruluşlarında olduğu gibi ÇAYKUR'da da 6 ay ve üzeri çalışan grupta kadro almamış tek bir işçi bile yoktur" dedi.

3 Ocak 2008

- Ekonomik ve Sosyal Konsey (ESK) toplandı. Başbakanlık Yeni Bina'da gerçekleştirilen toplantıda sosyal taraflar, Sosyal Güvenlik Reformu'yla ilgili görüşlerini aktardı. Toplantıda konuşan TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, Tasarıda öngörülen değişikliklerin kabul edilemez olduğuna dikkat çekerek, toplumun bugünü ve yarınını ilgilendiren böylesine temel bir konuda uzlaşma ile çözüme gidilmesini istedi.

9 Ocak 2008

- Türkiye Gazeteciler Sendikası (TGS) Yönetim Kurulu açıklamasında, "TGS'nin öncülüğündeki tüm basın emekçilerinin, başta fiili hizmet süresi zammı ve 212 sayılı Yasa'dan doğan hakları olmak üzere bütün hakları için mücadele edileceği" belirtilerek şu tespitler yapıldı.

  "Türkiye'de halen 15 bini aşkın medya çalışanından 5 bine yakını sendika üyesi iken, yaşanan olumsuzlukların sonucunda sadece 650'sinin toplu iş sözleşmesi yapma hakkına sahip. Çok sayıda basın emekçisi, sigortasız kaçak işçi olarak veya gazetecilik iş kolu dışındaki şirketlerde gösterilerek istihdam edilmektedir. Bütün bu olumsuzlukların ortadan kaldırılması amacıyla, Avrupa Birliği (AB) ve Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) normlarına uygun, çağdaş bir sendika ve toplu iş sözleşmesi yasası derhal çıkarılmalıdır."

12 Ocak 2008

- Tekgıda-İş Sendikası tarafından Bitlis'te, "Tütün Mitingi" düzenlendi.

  Batman, Malatya, Muş, Adıyaman, Diyarbakır, Bitlis TEKEL çalışanlarının katılımıyla düzenlenen mitingde konuşan TÜRK-İŞ Genel Sekreteri ve Tekgıda-İş Sendikası Genel Başkanı Mustafa Türkel, TEKEL Sigara fabrikalarına sahip çıkmak için alanlarda olduklarını ifade etti.

  Verdikleri mücadelenin, ülkenin kurumlarına ve çocukların geleceğine sahip çıkma mücadelesi olduğunu belirten Türkel, "Biz TEKEL'e sahip çıkarken, birileri kapalı kapılar ardında fabrikalarımızı satmaya çalışıyor. Birileri Adana'dan, Malatya'dan, Denizli'den, Tokat'tan ve ülkenin her yerinden yükselen sesi duymak zorundadır" dedi.

15 Ocak 2008

- TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasası'nda değişiklik öngören tasarı ile ilgili hassasiyetlerinin doruk noktada olduğunu belirterek, "Tasarı ile ilgili gelişmeler takip edilmektedir. Önerimizin dikkate alınmaması durumunda yetkili organlarımızın vereceği kararlar doğrultusunda etkinliklerimiz ve eylemlerimiz devam edecektir" dedi.

  Kumlu, Konfederasyon genel merkezinde düzenlediği basın toplantısında, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Yasa Tasarısı'nın, sosyal güvenlik hakları bakımından çalışanlar arasında var olan farklılıkların daha da büyümesine neden olduğunu, çoğu hakları daha da geriye götürdüğünü söyledi.

  Kumlu, "reform" adı altında yapılan düzenlemelerin amaçlarından birinin de norm ve standart birliği sağlamak olduğunu vurgulayarak, "Değişiklik tasarısı ile devlet memurlarının mevcut konumlarının muhafaza edilmesiyle ortaya çıkacak faturanın işçiler ile kendi nam ve hesabına çalışanlara çıkarıldığı izlenimi verilmektedir. Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Tasarısı ile işçilerin kazanılmış çoğu hakkı geriye götürülmektedir" diye konuştu.

16 Ocak 2008

- Balıkesir Susurluk'taki Yörsan Fabrikası'nda çalışırken 'sendikaya üye oldukları için işten çıkarılan işçiler, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına yürüdü.

TÜRK-İŞ Genel Sekreteri ve Tekgıda-İş Genel Başkanı Mustafa Türkel, Bakanlık önünde yaptığı konuşmada, "Yörsan işçilerinin Anayasal ve yasal haklarını kullanarak sendikaya üye olduklarını belirterek, 400 işçinin neden işten çıkarıldığı incelemeli ve gerekli soruşturmalar yapılmalıdır" dedi.

Türkel, Cumhuriyet Savcılarınıda göreve çağırarak, "Yörsan işvereniyle ilgili gerekli soruşturmanın başlatılmasını" istedi ve "fabrika önünde önlem alan devletin işvereni korumak yerine işçileri koruması gerektiğini" ifade etti.

- TÜRK-İŞ Genel Eğitim Sekreteri ve Belediye-İş Sendikası Genel Başkanı Nihat Yurdakul, "açlık ya da iş kazası riski arasında tercih yapmaya zorlanan çalışanların, ölüm, sakat kalma ve meslek hastalıklarına yakalanma riskiyle karşı karşıya bırakıldığını" savundu.

  Yurdakul, Balıkesir'in Dursunbey ilçesindeki özel sektöre ait kömür ocağında 2, Tuzla tersanelerinde 1, İSKİ'nin taşeronu olarak çalışan bir firmanın Bağcılar'daki inşaatında 1 olmak üzere 4 işçinin iş kazalarında hayatlarını kaybetmeleri dolayısıyla yazılı açıklama yaptı ve şu uyarılarda bulundu.

  "Özelleştirme, taşeronlaştırma, sendikasızlaştırma ve esnek çalışma biçimleri ile Türkiye'de sağlıksız ve güvenliksiz bir çalışma hayatı işçilere dayatılmaktadır."

19 Ocak 2008

- Uluslararası Avrasya Metal İşçileri Federasyonu (UAMİF) 5. Olağan Genel Kurulu, Türk Metal Sendikası Genel Merkezi'nde toplandı.

  Genel Kurulun açılışında konuşan TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, TÜRK-İŞ'in Avrasya bölgesindeki işçi hak ve özgürlüklerinin geliştirilmesi mücadelesine yönelik katkılarını anlattı.

  TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, Avrasya'nın, uluslararası düzeyde sendikal mücadeleye ihtiyaç duyulan bir coğrafya olduğunu, bu bölgenin zengin kaynakları nedeniyle her dönem bir takım kuşatmalara maruz kaldığını söyledi.

25 Ocak 2008

- Türkiye İşçi Emeklileri Derneği (TİED), Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nda Değişiklik Öngören Tasarıya ilişkin taleplerini içeren bir rapor hazırlayarak, TBMM Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu ile Plan Bütçe Komisyonuna verdi.

  Raporda, Tasarının gelir ve aylıkların artışı ile ilgili maddesi, emeklilerin ülkenin refah düzeyindeki artıştan pay almasının önünü kestiği belirtildi.

28 Ocak 2008

- Tekgıda-İş Sendikası Genel Başkanı Mustafa Türkel, ÇAYKUR'a ve çaya sahip çıkmanın vicdani borçları olduğunu söyledi.

  Türkel, sendika binasında yaptığı basın açıklamasında, ÇAYKUR'da bir ihanet şebekesinin özelleştirme taşeronluğu yaptığını iddia ederek, "Bunlara karşı mücadelemizi sürdürüyoruz" dedi.

  Özgıda-İş Sendikası çatısı altında Rize'ye yapılanmaya gelenlerin, ÇAYKUR işçilerini ortada bırakmayı hedeflediğini belirten Türkel, "Sendikal bir boşluk doğurarak özelleştirmenin yolunu açmak istiyorlar. Sendikal boşluk ortaya çıktığı zaman ve toplu sözleşme hakkı ortadan kalktığı gün, ÇAYKUR'un özelleştirilmesi için düğmeye basacaklar" dedi.

8 Şubat 2008

- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Faruk Çelik, tersanelerde meydana gelen iş kazaları sonucunda yaşanan ölümlerle ilgili olarak, "Burada bir ihmal genel itibariyle olmasa, iş kazaları seri şekilde devam etmezdi" dedi.

  Çelik, Bakanlıkta inşaat sektöründeki işveren ve sendika temsilcileriyle bir araya geldi. Tersanelerin durumunu yerinde gördükten sonra eksiklikleri ve yapılması gerekenleri tespit etmek için taraflarla bir araya geldiklerini söyledi. Çelik, "Taşeron ve alt işletmeyi kaldırma şeklinde değil, yasa amir hükmünün ne derce yerine getirildiği konusunda bir sorgulamamız var. Bu konuda bir aksaklık ve açıklık söz konusu ise İş Kanunu'nun 2. maddesinde bir değişiklik yapılabilir. Bu, çalışma gündemimizde olan konulardan bir tanesi" diye konuştu.

15 Şubat 2008

- TEKEL'in özelleştirilmesine ilişkin teklif verme süresinin 18 Şubat 2008 tarihinde sona ermesi nedeniyle Adana TEKEL Sigara Fabrikası önünde "iş yerini terk etmeme" eylemi yapmak amacıyla toplanan işçiler, ellerinde pankart ve dövizlerle slogan atarak TEKEL'in özelleştirilmesini protesto ettiler.

16 Şubat 2008

- Tokat ve Muş'ta TEKEL'e bağlı iş yerlerinde çalışan çok sayıda işçi, TEKEL'in sigara üretim işi ile ilgili varlıklarının özelleştirilmesine tepki göstermek amacıyla geceyi sigara fabrikalarında geçirdi.

  TEKEL'e bağlı Tokat ve Muş Sigara Fabrikası ve Yaprak Tütün İşletmesinde çalışan bir grup işçi, gece iş çıkışı fabrikanın önünde toplandı. Bu işçilere, her iki iş

yerinde sabah vardiyasına gelen işçiler ile aileleri de katıldı. İşçiler ve aileleri, TEKEL'in sigara üretim işi ile ilgili varlıklarının özelleştirilmesine tepki gösterdi.

23 Şubat 2008

- Türkiye İşçi Emeklileri Derneği (TİED) Genel Mali Sekreteri Ömer Kurnaz, emeklilerin sağlık haklarını kullanmada bir risk oluşturacağını belirttiği "katılım payları"ndan vazgeçmesini talep etti.

  Kurnaz, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile getirilmek istenen Sağlık Hizmetlerini Fiyatlandırma Komisyonu'nun yapısına tepki göstererek, bu oluşumun özerk olması ve Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) Yönetim Kurulu'nda temsil edilen sosyal tarafların bu komisyonda da yer alması gerektiğini söyledi.

2 Mart 2008

- Türkiye İşçi Emeklileri Derneği (TİED) Genel Başkan Yardımcısı ve Kayseri Şube Başkanı Gazi Aykırı, işçi emeklilerinin, emekli aylıklarının düşüklüğünden sendika hakkına kadar bir dizi sorunun çözüm beklediğini söyledi. Aykırı, yaptığı açıklamada, tüm girişimlerine rağmen sayıları 4 milyon 680 bini aşan işçi emeklisi, dul ve yetimlerin sorunlarının çözümü konusunda somut ilerleme sağlanamadığını ifade etti.

  Geçen dönem içerisinde çok sayıda intibak yasa tasarıları hazırlanmasına rağmen, hiçbir iktidar döneminde bu sorunun çözümü için yeterli gayret gösterilmediğini belirten Aykırı, "emeklilere gerekli olan ilginin gösterilmesini ve sendika haklarının verilmesini" istedi.

7 Mart 2008

- TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasa Tasarısı konusunda kendilerine verilen sözler bulunduğunu belirterek, "Sayın Başbakan bizlere hitaben yaptığı konuşmalarda söz konusu kanunun yeniden düzenlenmesinde işçilerin mağdur edilmeyeceği sözünü vermiştir" dedi. TÜRK-İŞ Başkanlar Kurulu'nun açılışında yaptığı konuşmada, Sosyal Güvenlik ve Genel Sağlık Sigortası Yasa Tasarısı'nın halkın ihtiyaçları gözetilerek değil, IMF'ye verilen taahhütlere göre hazırlandığını kaydetti.

14 Mart 2008

- TÜRK-İŞ, Hak-İş, DİSK, KESK, Türkiye Kamu Sen, Memur-Sen, BASK, Türkiye İşçi Emeklileri Derneği, Tüm İşçi Emeklileri Derneği, Tüm Bağ-Kur Emeklileri Derneği, TMMOB, Türkiye Barolar Birliği, Türk Tabipleri Birliği, Türk Diş Hekimleri Birliği, Türk Eczacıları Birliği, Türk Veteriner Hekimleri Birliği ve TÜRMOB'un oluşturduğu Emek Platformunun eyleminde, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasa Tasarı'sı protesto edildi.

  Emek Platformu'nun aldığı karar gereği "çalışmama hakkını kullanma" eylemi kapsamında TÜRK-İŞ Genel Merkezinde toplanan platforma üye kuruluşların temsilcileri, Başkent Elektrik Dağıtım AŞ önüne yürüdüler. Mustafa Kumlu, burada yaptığı konuşmada, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasa Tasarısı'na ilişkin itirazları bulunduğunu belirterek, Hükümete düşen görevin, "taleplerini dikkate alarak, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasa Tasarısı'nda gerekli değişikliği yapmak olduğunu" söyledi.

15 Mart 2008

- Çarşamba Belediyesinden 126 işçinin iş akitlerinin feshedilmesine tepki göstermek amacıyla Belediye-İş Sendikasınca miting düzenlendi. Mitingde konuşan Belediye-İş Sendikası Genel Başkanı ve TÜRK-İŞ Genel Eğitim Sekreteri Nihat Yurdakul, "Biz alın teriyle kazanan emekçileriz. Bu haksızlığın durdurulması için çırpınıyoruz" dedi.

  TÜRK-İŞ Genel Mali Sekreteri ve Demiryol-İş Sendikası Genel Başkanı Ergün Atalay ile Yol-İş Sendikası Genel Başkanı Fikret Barın mitingde yaptıkları konuşmayla işten çıkarmaları protesto ettiler.

24 Mart 2008

- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Faruk Çelik ile gerçekleştirecekleri görüşme için Bakanlık Binasına gelişinde konuşan TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, işçi, memur ve meslek örgütleriyle ayrı ayrı yapılan görüşmeler neticesinde Bakanlığın gönderdiği çalışmayı Emek Platformu Başkanlar Kurulunda değerlendirdiklerini ifade etti. Emek Platformu Dönem Sözcüsü ve TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigorta Yasa Tasarısıyla ilgili olarak, "Bizim niyetimiz burada kavga etmek değil. Ama temsil ettiğimiz insanların hak kaybına uğramalarına da gönlümüz razı olmaz. Bu anlamda gerekli mücadeleyi bugüne kadar verdiğimiz gibi bundan sonra da vermeye hazırız" dedi.

3 Nisan 2008

- TÜRK-İŞ, HAK-İŞ, DİSK ve KESK ile Alman Sendikalar Birliği (DGB) arasında, yaklaşık bir yıldır devam eden "Alman-Türk Sendika Sosyal Diyalogun Teşvik Edilmesi ve Sendikaların İçerisin-

de Avrupa Birliğine Üyelik Sürecinin Tartışması" iş birliği projesi sonucunda "Ankara Deklarasyonu" imzalandı.

13 Nisan 2008

- Türkiye İşçi Emeklileri Derneği (TİED) Başkanlar Kurulu toplandı. Toplantının açılışında konuşan Genel Başkan Kazım Ergün, gelir ve aylıkların yetersizliğine dikkat çekerek, intibak taleplerinin değerlendirilmesini istedi. Başkanlar Kurulu Sonuç Bildirisinde de, sosyal güvenlik alanında düzenlemeye gidilirken, sosyal güvenlik destek primi ödeme koşuluyla, emeklilerin çalışma hakkının korunmasının sağlanması ve işçi emeklilerinden sağlıkta katkı bedeli alınmamasını istendi.

18 Nisan 2008

- TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu yaptığı açıklamada, sosyal güvenlikle ilgili tasarının yasalaşması sürecinde, taleplerinin gerçekleştirilmesi için yoğun katılımlı çeşitli eylemler yaptıklarını ve temaslarda bulunduklarını, bunun sonucunda da önemli ölçüde sonuç aldıklarını söyledi. Taleplerinde hala karşılanmayan konular bulunduğuna işaret eden Kumlu, gazetecilerin de aralarında bulunduğu bazı mesleklerde fiili hizmet zammının kaldırılması, güncelleme katsayısı ve emeklilikteki 65 yaş konularında cumhurbaşkanı nezdinde girişimlerde bulunacaklarını bildirdi.

19 Nisan 2008

- Tekgıda-İş Sendikası, 400 işçinin "sendikaya üye oldukları için işten çıkarıldıkları" gerekçesiyle "YÖRSAN ürünlerini tüketmeme" kampanyası başlattı. Kampanya kapsamında ilk olarak 3 büyük ilde tüketicilere 50 bin bildiri dağıtılacak. Sendika, kampanyayı 12 aylık bir dönem için devam ettirmeyi planlıyor.

25 Nisan 2008

- Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu (ITUC), Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'a gönderdiği mektupla, YÖRSAN'da çalışırken sendikaya üye oldukları için işten çıkarılan 402 işçinin tüm haklarının gözetilmesi çağrısında bulundu.

26 Nisan 2008

- Ankara Üniversitesi (AÜ) Siyasal Bilgiler Fakültesi Sosyal Politika Araştırma ve Uygulama Merkezi ile İş Müfettişleri Derneği tarafından düzenlenen "2. Çalışma Yaşamı Kongresi" yapıldı.

27 Nisan 2008

- Üçlü Danışma Kurulu, çalışma yaşamındaki yeni düzenlemeleri ele almak üzere Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Faruk Çelik'in başkanlığında Bursa'da toplandı. Toplantıda, Sendikalar Kanunu Tasarısı Taslağı ile Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu Tasarısı Taslağı değerlendirildi. Toplantıya TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, TÜRK-İŞ Genel Sekreteri Mustafa Türkel, DİSK Genel Başkanı Süleyman Çelebi, Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu, TİSK Genel Başkanı Tuğrul Kudatgobilik katıldı.

28 Nisan 2008

- Çalışma yaşamını düzenleyen kanunlara ilişkin değişikliklerin tartışıldığı bir dönemde, Türkiye'ye gelen ILO heyeti, çalışma yaşamı standartlarıyla ilgili temaslarda bulundu.

  ILO Standartlar Bölümü Müdürü Cleopatra Dombia-Henry ve Hukuk Danışmanı Maria Marta Trevieso, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile işçi, işveren ve memur konfederasyonlarının yetkilileriyle görüştü.

7 Mayıs 2008

- 17 Nisan 2008'de TBMM Genel Kurulu'nda kabul edilerek 24 Nisan'da Cumhurbaşkanlığı'na gönderilen yasanın emeklilik yaşı, aylık bağlama oranı gibi hükümlerinden etkilenmeme düşüncesiyle Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) İl Müdürlükleri önünde sigorta başvurusu için oluşturulan kuyrukların sayısal verileri ortaya çıktı. Sigorta başvurusunda bulunanların 101 bin 888'i 18 yaşından küçüklerden, 337 bin 69'u da 18 ve üstü yaşlardakilerden oluşuyor.

8 Mayıs 2008

- Sosyal güvenlikte yeni düzenlemeler öngören kanunun bazı maddeleri yürürlüğe girerken, bir kısım hükümleri 1 Temmuz'da, diğer hükümleri ise 1 Ekim'de yürürlüğe girecek.

12 Mayıs 2008

- TÜRK-İŞ Kayseri 5. Bölge Temsilciliğinin açılış töreninde konuşan Genel Başkan Mustafa Kumlu, ekonomide bazı sıkıntıların yaşandığına dikkat çekerek, şunları söyledi: "Borç alan emir alır. Bu atasözü Kayseri'de yaygın olarak kullanılır. IMF ve Dünya Bankası nazlanarak kredi veriyor, ama karşılığında size müdahale ediyorlar. Ekonominin çok iyi gittiğini söylemek mümkün değil. Ülkenin birinci önceliği, işsizlik ve kayıt dışılığın kayıt altına alınması. Bunlar, 1 Mayıs tartışmalarından daha öncelikli olmalı. TÜRK-İŞ bu konuda çok ciddi çalışmalar yapmaktadır."

  TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, İşçi Sağlığı ve İş Güvenli-

ği Semineri'nde yaptığı konuşmada da "Çevre ve iş sağlığı ve güvenliği konusuna gereken önem verilmediğine" dikkat çekti.

23 Mayıs 2008

- Pamukkale Üniversitesi (PAÜ) ile TÜRK-İŞ ortaklığında PAÜ Kongre ve Kültür Merkezi'nde düzenlenen "10. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri" Kongresinin açılışında konuşan TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, "Hemen her gün can kaybı yaşanan Tuzla tersanelerinin, Türkiye'nin ayıbı konumuna geldiğini" ifade ederek, "Hükümet orada yaşananlara son vermek için, sorunların gerçek nedenine inmeli ve bunları ortadan kaldıracak girişimlerde bulunmalıdır" dedi.

  TÜRK-İŞ Başkanı Kumlu, "İş sağlığı ve güvenliğinin, çalışma hayatının en temel konuları arasında bulunduğunu, çevre, iş sağlığı ve güvenliği konularına gereken önemin verilmemesi durumunda hastalıklar, üretim kaybı, iş kazaları ve meslek hastalıkları ve ölüm gibi sorunların ortaya çıkacağını" bildirdi.

23 Mayıs 2008

- TBMM Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonunda, Sendikalar ile Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunlarında değişiklik öngören yasa teklifi görüşülmeye başlandı.

24 Mayıs 2008

- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Faruk Çelik, işsizlik sigortası ödemelerinin başladığı 2002 yılının Mart ayından 2008 yılına kadar 962 bin 670 kişiye, 1 milyar 311 milyon 649 bin 847 YTL ödendiğini bildirdi.

28 Mayıs 2008

- PETKİM'in özelleştirilmesine tepki gösteren işçiler, bir süreliğine iş bırakarak protesto gösterisi yaptı.

  İşçiler adına basın açıklaması yapan Petrol-İş Sendikası Aliağa

Şube Başkanı Salih Mehmet Aydın, PETKİM'in özelleştirilmesiyle ilgili yargı sürecinin devam ettiğini, yargıdan sonuç çıkmadan hiç kimsenin, PETKİM'in devriyle ilgili işlem yapmaya hakkı olmadığını savundu.

28 Mayıs 2008

- Kayıt dışı istihdamı önleme, Sosyal Güvenlik Kurumundan (SGK) hizmet alanların gereksinimlerini belirleme ve uygulamalarla ilgili vatandaşın memnuniyet derecesini tespit etme amacıyla oluşturulan "Alo 170 - Kayıt Dışı İstihdam ve Sosyal Güvenlik Bilgi Hattı" Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Faruk Çelik tarafından hizmete açıldı.

  TÜİK verilerine göre, 2007 yılı ortalama sonuçlarında Türkiye'de çalışabilir nüfusun 23,5 milyon, çalışanların sayısının 21 milyon 200 bin olduğunu belirten Çelik, "Kayıt dışı çalışan ise 9 milyon 920 bin kişi" dedi.

29 Mayıs 2008

- Emekli aylıklarının belirlenmesindeki düzenlemenin eksik aylık almasına yol açtığı gerekçesiyle iş mahkemesinde dava açıldı.

  İşçi emeklisi Sedye Koç, enflasyonun emekli aylıklarına yapılan zamdan yüksek çıkması nedeniyle emekliler aleyhine oluşan fark için Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) aleyhine mahkemeye başvurdu.

  Ankara 7. İş Mahkemesine sunulan dilekçede, SGK'nın 17 Ocak 2008'den itibaren davacıya aylığını eksik ödediği iddia edildi.

6 Haziran 2008

- TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, Türkiye'de elektrik enerjisi sektörünün çok büyük sorunlar ile karşı karşıya olduğunu savunarak, "Bu şartlar altında 2008 yılında elektrik arzının talebi karşılaması mümkün görülmemektedir" dedi.

  Elektrik dağıtım bölgelerinin özelleştirilmesine yönelik ortaya sürülen gerekçelerin hiç birinin gündelik yaşamda bir karşılığı ve doğruluğu olmadığını savunan Kumlu, şunları söyledi: "Elektrik dağıtım bölgeleri ülkemize ne rekabet ne de ucuzluk getirecektir. Bilakis tam tersi bir durum yaşanacaktır. Zaten elektrik dağıtım hizmeti teknik niteliği gereği rekabetin oluşmadığı, bir başka ifade ile doğal tekel olan bir alandır ve özelleştirme sonrası özel tekeller yaratılacaktır. Üstelik özelleştirme sonrası elektrik fiyatları da düşmek bir yana artacaktır. Bu fiyat artışlarını, esasen özelleştirme için 1 Temmuz 2008 tarihinden itibaren uygulamaya geçirilmesi planlanan otomatik fiyatlandırma mekanizması yüzünden ne yazık ki çok kısa bir sonra yaşamaya başlayacağız."

7 Haziran 2008

- TÜRK-İŞ Genel Başkanı Mustafa Kumlu, TÜRK-İŞ'in 2821 sayılı Sendikalar ile 2822 sayılı Toplu İş sözleşmesi Grev ve Lokavt yasalarının değiştirilmesini öngören yasa teklifini "reform niteliğinde görmediğini" bildirdi.

  TBMM komisyonlarından geçen 2821 ve 2822 sayılı kanunlara ilişkin teklifin, görüşmeler sonucunda askıya alınmış göründüğünü ifade eden Kumlu, "TÜRK-İŞ, söz konusu yasaların değiştirilmesini öngören yasa teklifini reform niteliğinde görmemektedir. Çünkü teklif, sendikal örgütlenmenin önündeki engelleri kaldırmamakta, toplu pazarlık hakkının kullanımını kolaylaştırmamakta, toplu pazarlık hakkından yararlanma kapsamını genişletmemekte ve grev uygulamasını istisna olmaktan çıkarmaktadır" değerlendirmesinde bulundu.

10 Haziran 2008

- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Faruk Çelik, "Bölgesel asgari ücret, çalışma bakanlığı olarak çok sıcak baktığımız bir konu değil" dedi.

  ILO Konferansı nedeniyle Cenevre'de bulunan Çelik, ILO'nun, çalışma hayatına ilişkin normları düzenlemesi açısından önem arz ettiğini söyledi. Türkiye'nin, uzun yıllar sendikal hayatla ilgili düzenlemeleri gerçekleştirme konusunda ILO'ya taahhütlerde bulunduğuna işaret eden Çelik, ancak bugüne kadar bu konuda istenilen adımların atılamadığını ifade etti.

23 Haziran 2008

- Sosyal güvenlik kontrol memurlarının Ekim 2005-Aralık 2007 tarihleri arasında yaptıkları denetimler sonucu yaklaşık 60 bin kişi kayıt altına alındı. Denetimlerde 16 bin tescilsiz iş yerinin tescili sağlandı, 70 milyon YTL prim ve idari para cezası tahakkuk ettirildi. Özellikle İstanbul, Ankara, Mersin, Adana ve Diyarbakır'da 400 sahte iş yerinde 7 bin 859 kişinin sahte bildirimde bulunduğu belirlendi.

26 Haziran 2008

- Asgari Ücret Tespit Komisyonu kararı doğrultusunda, 1 Temmuzdan itibaren yıl sonuna kadar geçerli olacak brüt asgari ücret 638,70, asgari geçim indirimi dahil net 503,26 YTL olarak uygulanacak.

Dünyadan Sendikal Haberler

Burak EKMEKÇİOĞLU
intdept@turkis.org.tr

Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu ITUC, Avrupa Sendikalar Konfederasyonu ETUC'un İnsancıl Avrupa Başlıklı Göç Politikasına Dahil Oldu

ITUC Avrupa Sendikalar Konfederasyonu ETUC'un göçmenlerin temel haklarına saygıya ilişkin Avrupa Birliğine yaptığı çağrıya katıldı. ETUC 18 Haziran 2008 tarihinde oylanacak ve kabul edildiği takdirde sendikal örgütlerin kabul edilemez saydığı bir takım önlemleri beraberinde getirecek olan sözde 'İade Direktifi' konusunda Avrupa Parlamentosu üyelerine bir mektup gönderdi. Bunlar arasında 'usulsüz' göçmenlik durumunda uygulanan tutuklama hallerinin uzatılması, sınır dışı edilen kişilere 5 yıl Avrupa topraklarına geri girememe yasağı ve göçmenlere menşei ülkelerden ziyade başka ülkelere geri dönmeleri konusunda baskı gibi bir takım olumsuz uygulamalar var.

ITUC küreselleşme, ekonomik serbestleşme ve fiyat serbestîsi sonucunda kendi ülkelerini yetersiz ekonomik kalkınma, işsizlik ve yoksulluk nedeni ile tek ederek başka ülkelerde istihdam şansı arayan göçmen işçiler için göçmenlik politikalarının ILO Sözleşmeleri ile Birleşmiş Milletler Göçmenlik Sözleşmesine uygun olması gerektiğini önemle vurguluyor.

Dünya Bankasının Kendi Değerlendirme Grubu 'İş Yapmak' Başlıklı Rapora Çarptı!

Dünya Bankası için son derece nazik nitelikteki Bağımsız Değerlendirme Grubunun Bankanın hazırlamış olduğu 'İş Yapmak' başlıklı rapora ilişkin yaptığı eleştiriler çerçevesinde 'İşgücü Standartları' başlığının rapordan çıkarılması konusunda ITUC Dünya Bankasını uyardı.

ITUC Genel Sekreteri Guy Ryder konu hakkında şu açıklamayı yaptı: 'Söz konusu raporun dünya genelinde işçilerin müdafaasına verdiği hasar karşısında Dünya Bankasının müşteri niteliğindeki ülkelerin iş gücü piyasalarına yönelik tavsiye politikalarını belirlerken ya da kredi belirlemesi yaparken personeline bu raporu kullanmayı resmi olarak yasak etmesi gerekmektedir.'

Değerlendirme Grubunun rapor hakkında yaptığı açıklamada işçilerin istihdamına ilişkin gösterge ile çeşitli ülkelerdeki istihdam düzeyi arasında herhangi bir bağlantı olmadığı kaydediliyor. Üstüne üstlük söz konusu gösterge, emek ilişkisin en düşük seviyede olduğu ülkeleri en üst sınıflandırma içerisine alıyor. Ayrıca yine Değerlendirme Grubunun gözlemine göre raporda çoğu ILO üyesi bile olmayan ve hemen, hemen hiçbir iş yasası bulunmayan bazı küçük ada ülkeleri için emek piyasası düzenlemelerinde en iyi performansa sahip ülkeler deniyor. Değerlendirme Grubu raporda vergilerin ödenmesi konulu göstergede işverenlere yönelik, emeklilik tazminatı, iş kazalarından doğan tazminat ve doğum ödenekleri gibi yaptırımların olmadığı ülkeleri vergi cenneti olarak belirtildiğini saptamış bulunuyor.

Uluslararası Çalışma Örgütü ILO'nun Hayati Önem Taşıyan Sosyal Adalet Konulu Tebliği Kabul Edildi

Ardı ardına 2 yıl süren görüşmeler neticesinde ILO bu son Uluslar arası Çalışma Konferansında 'Adil bir Küreselleşme için Sosyal Adalet' başlıklı ana Tebliği kabul etti.

ITUC tarafından yapılan açıklamaya göre Tebliğde farklı bir gerçeğin mümkün kılınmasına ilişkin ihtiyacın ortaya konulduğu ifade ediliyor. Gelir düzeyindeki eşitsizliğin yaygın olduğu, işsizliğin, yoksulluğun ve güvencesiz istihdamın çok yüksek seviyelere ulaştığı günümüzde böyle bir Tebliğin kabul edilmesinin sosyal adalete dayalı bir dünya kurabilmeye yönelik ortak adanmışlığın bir ifadesi olduğu belirtiliyor.

Söz konusu Tebliğ, ILO'nun artık birbirinden ayrılamaz ve birbiriyle ilişkili olarak tanımlanan İnsan Onuruna Yakışır İş olgusuna ait bileşenleri düzenli olarak gözden geçirmesini mümkün kılıyor. Tebliğ kapsamında ILO'nun özellikle istihdamı etkilediği sürece tüm ekonomik, mali ve ticari politikaları inceleyebileceği tasdik ediliyor. Böylelikle ekonomi politikalarının merkezine insan onuruna yakışır iş ve istihdam gibi unsurların yerleştirilebilmesi için istihdam etkisinin değerlendirilmesi açıkça ILO'nun görevi haline gelmiş oluyor. Bunun başarılması demek Uluslararası Para fonu IMF, Dünya Bankası ve Dünya Ticaret Örgütü'nün faaliyetleri ve politikaları üzerinde ILO'nun güçlü ve etkin yapı haline dönüşmesi demek anlamına geliyor.

Arnavutluk'ta 2,400 Çocuk Sendikalar Sayesinde Okula Başladı

'Çocuk İşçiliğe Doğru Cevap Eğitimdir' ana fikrinden yola çıkılarak 12 Haziran Dünyada Çocuk İşçiliğe karşı eylem günü olarak kutlanıyor. 40,000'den fazla çocuğun okula gitmek yerine çalıştığı Arnavutluk'ta eğitim iş kolunda faaliyet gösteren 2 sendikanın başlattığı bir proje, eğitime teşvikin ne derece somut neticeler verdiğini ortaya koydu. Bu iki sendikanın üyeleri görevlerinin sadece eğitim vermekten ibaret olmadığını, aynı zamanda okula gitmeyen çocuklara yönelikte sorumlulukları olduğunun bilincine vardılar. Söz konusu proje sayesinde, öğretmenler okula gitmeyen ya da eğitimlerini yarıda

bırakan çocukların tek, tek evlerine giderek ailelerine okula gitmemenin doğuracağı sonuçlar hakkında bilgi verdiler. Aileler ile birlikte çözüm bulmaya çalıştılar ve aileleri gerek kendilerinin gerekse de çocuklarının geleceği açısından eğitimin hayati önem arz ettiğine ikna ettiler. Bu sayede 2,400 çocuk okula döndürülerek eğitimlerini yarıda bırakmalarına engel olundu.

Dürüst Oyun Temsilcileri İşçi Haklarının İhlali Konusunda Uluslararası Olimpiyat Komitesi ile Yüz Yüze Geldi

2008 Dürüst Oyun eylemcileri Uluslar arası Olimpiyat Komitesi Genel Merkezine giderek Olimpiyat Komitesi Başkanı Jacques Rogge 'a Olimpiyat malzemelerinin üretildiği ülkelerde var olan işçi hak ihlallerine ilişkin başlatılması geciken eylem planı için hareket geçmesi konusunda baskı yaptılar.

ITUC'dan yapılan açıklamada Uluslar arası Olimpiyat Komitesinin bu sorunları yıllardır göz önünde bulundurduğu fakat halen adım atmakta geç kaldığı kaydedildi. Ayrıca yapılan açıklamada bu güne kadar Komitenin Olimpiyat ürünlerinin imalinde yaşanan işçi hakları ihlallerine gösterdiği tepkinin yetersiz kaldığı bunun da Olimpiyat Hareketini karaladığı ve tehlikeye attığı yer aldı.

Geçtiğimiz Mart ayı içerisinde Dürüst Oyun Kampanyası eylemcileri 'Alevi Yakala' başlıklı bir girişimde bulunmak suretiyle dikkatleri, Uluslararası Olimpiyat Komitesinin Olimpiyat Ürünlerine ait arz zincirlerinde mevcut çalışma koşulları konusunda sorumluluk almaktaki süregelen başarısızlığına çekmişlerdi. Bu eylem Olimpiyat meşalesini taşıyan sporcuları Olimpiyat ateşinin ilk yakıldığı Hollanda'dan başlamak suretiyle harekete geçirmiş, mobil telefonlar aracılığı ile dünyanın dört bir yanına sanal alev mesajı gönderilerek Uluslar arası Olimpiyat Komitesinin konuya olan duyarlılığını arttırması istenmiştir. Söz konusu sanal alev mesajı şu an Çin'e ulaşmış bulunmaktadır.

Dünya Gıda Zirvesi Gıda Krizi Konusunda Acil Harekete Geçilmesini Öngörüyor

Haziran ayı içerisinde dünya devletleri liderleri ve diğer örgütler Roma'da bir araya gelerek Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Ban Ki Moon'un Başkanlığında Dünyada Gıda Güvenliği üzerine yüksek düzeyli bir Konferansa katıldılar. Söz konusu Konferansın ana nedeni günümüzde gittikçe ciddi boyutlara gelen gıda krizi idi. Konferansta Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu ITUC, herkes için yiyecek güvencesine yönelik geniş kapsamlı önlemlerin alınmasına ilişkin hükümetlere ve bağlı kurumlara yapmış olduğu çağrıyı yineledi.

Ban Ki Moon zirve öncesi özellikle yaygınlaşan bio-yakıt kullanımın gıda arzı üzerindeki etkisi ve gıdaya en çok ihtiyacı olanlara yönelik daha geniş bir güvenlik ağının oluşturulması gibi birkaç soruna dikkat çekti. Geçen yıl Dünya Bankası 200 Milyon Doları bağış olmak üzere toplam 1,2 Milyar Dolarlık bir meblağı dünyanın en fakir üç ülkesine dağıtacağını açıklamıştı. Bio-yakıt ve fakir ülkeler üzerine odaklanmak hoşgörü ile karşılanan bir durumdur ancak, sorunların şiddetlenmesinde büyük rol oynayan emtia fiyatlarındaki spekülasyon ile beraber gelişmekte olan ülkelerde geriye dönük olarak tarıma yapılan yetersiz yatırımlar mutlak ve mutlak ilgilenilmesi gereken konuların başında geliyor.

Sendika Karşıtı Yönetim Çalışma Yasasının Yaptırım Gücünü Zayıflatmakta ve Temel İşçi Haklarını İhlal Etmektedir

Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu ITUC Haziran ayı başında temel emek standartları konulu yılda iki kez çıkarttığı raporu Amerika Birleşik Devletlerinde sundu. Sunum Birleşik Devletlerin Dünya Ticaret Örgütü nezdinde hazırladığı Ticaret Politikasına ilişkin gözden geçirme ile aynı zamana tesadüf etti. Rapor özellikle sendikal haklar ve çocuk işçilik gibi ciddi ihlallerin yaşanmaya devam ettiği alanlar başta olmak üzere gittikçe kötüleşen ve zayıf düşen işçilere yönelik korumayı bir kez daha gözler önüne serdi.

Birleşik Devletlere ait konu ile ilgili yasalar işçilerin büyük bir bölümünü örgütlenme hakkından mahrum ediyor. Bunlar arasında tarım işçileri, kamu hizmeti veren birçok işçi, ev hizmeti gören işçiler, danışmanlar ve müstakil müteahhitler bulunuyor. Üstelik özel sektörde faaliyet göstermekte olan işçilerin çoğunluğu için sendika kurmak son derece zor ve bu işçiler sıklıkla işveren kaynaklı sendika karşıtı baskıya maruz kalıyor. Raporda kaydedildiğine göre Amerika'da sendikal örgütlenmenin altını oymaya yönelik muazzam bir sendika-tahrip sanayi bulunmakta. İşverenlerin %82 gibi büyük bir çoğunluğu sendika karşıtı bir dizi yöntemi istihdam politikası olarak benimsemiş firmalarla çalışmakta ve böyle firmaları alt üstlenici olarak kiralamaktadır. Aynı zamanda işverenler çalışanlara sendika karşıtı propagandaya kulak vermeleri konusunda baskı yapmakta ve sendika kurmaları halinde firmayı kapatacakları yönünde işçileri tehdit etmektedirler.

Konu hakkında ITUC'den yapılan açıklamada şunlar kaydediliyor: 'Amerika Birleşik Devletleri yönetimi çalışan insanlara ait hakların korunması ve adil ücret ile çalışma koşullarının yaratılmasına öncülük etmek yerine milyonlarca Amerikan işçisinin sendikaya katılma ve toplu pazarlık özgürlüğünü inkâr etme yoluna gitmiştir. Bu durum Amerika'daki çalışan insana zarar verdiği gibi diğer ülkelerde de işçi hakları açısından olumsuz etkilere sebep olmuştur.

SENDİKAL NOTLAR

Dr. Naci ÖNSAL

TÜRK-İŞ Yayınları

Mayıs 2008

Sendikal hareketin kendini geliştirmesi, özellikle işverenler karşısında güçlü ve etkili olabilmesinin ilk koşulu, bilgiyi ve teknolojiyi etkin kullanan kurumlar haline gelmesiyle mümkündür. Sendikalar bilgiyi en geniş kesimlere yaymak, bilgi kullanımını arttırmak için yayınlar yapmak zorundadır.

İşte Konfederasyonumuz tarafından yayınlanan bu çalışma, sendikacılığın en değişken ve karmaşık alanı olan toplu sözleşme ve ücret düzenine ışık tutacak nitelikte bir kitaptır.

Sendikal alana uzun yıllar kamu kesiminde hizmet veren, bugün de Konfederasyonumuzda Genel Sekreter Yardımcısı olarak görev yapan Naci Önsal'ın bilgi ve deneyimlerini bizlerle paylaştığı bu çalışma, toplu sözleşme ve ücret düzeni alanındaki eksikliği bir nebze olsun kapatacak niteliktedir

YALIN ÜRETİM (JAPON MODELİ)

Dr. Sabahattin ŞEN

Turhan Kitabevi

Ocak 2008

Avrupadaki işçi-işveren ilişkilerinin temelinde sınıf anlayışı vardır. Japonlar ise bütünsel bir üretim felsefesine sahiptirler. Japonlar için "Fabrika Vatandaşlığı" siyasi vatandaşlıktan önce gelmektedir. Bu nedenledir ki yalın üretimin temel ilkelerinin evrensel olduğunu ve yalın üretimde kaybeden olmadığını, herkesin kazandığını ileri sürenler Batıda "toplam kalite yönetimi" veya insan kaynakları gibi adlarla uygulanan yalın üretimin Japonya'daki sonuçları alamayışını açıklayamamaktadırlar.

Zaten yalın üretimin açık ve kesin bir tanımı da yoktur. Yalın üretim; üretim, yönetim, insan ve müşteri ilişkilerini içeren bir felsefedir.

Yalın üretim nedir? Yalın üretimin felsefesi nedir? Japonya'da işçiler ve sendikaların konumu nedir? Yalın üretim bir başarı ise işçiler ve sendikalar için ne ifade etmektedir? Bu sorular ilginizi çektiyse size Çalışma Bakanlığı Baş İş Müfettişi Dr. Sabahattin Şen'in Yalın Üretim (Japon Modeli) kitabını okumanızı öneriyoruz.

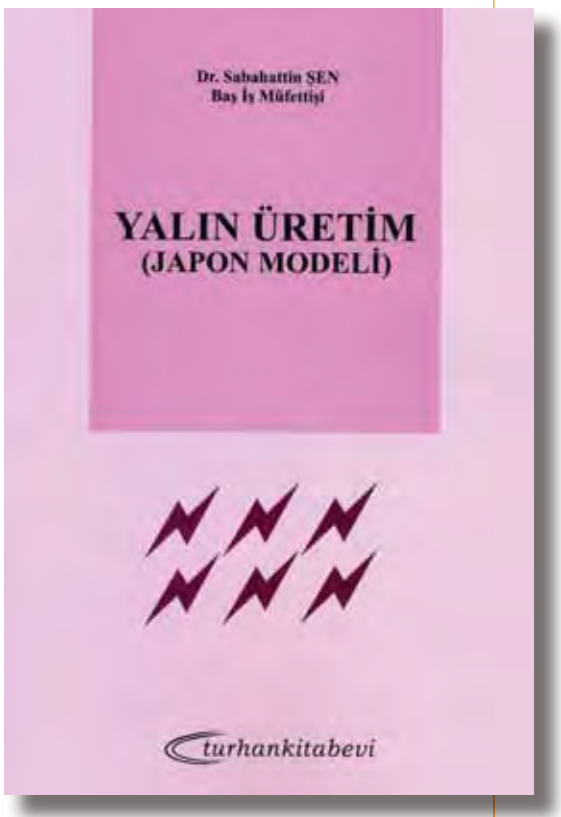

56 Yaşında

TÜRK-İŞ Yönetim Kurulu, Konfederasyonun 56'ncı kuruluş yıldönümü nedeniyle bir açıklama yaptı. Açıklamada şöyle denildi:

"TÜRK-İŞ topluluğu olarak kuruluşumuzun 56'ncı yılına ulaşmanın onurunu yaşamaktayız.

TÜRK-İŞ, 56 yıl önce bugün, 31 Temmuz 1952 tarihinde kurulmuştur. İşçi liderlerinin her türlü zorluğu hiçe sayarak büyük bir özveri ile oluşturdukları TÜRK-İŞ Konfederasyonu, yıllar geçtikçe büyümüştür. İşçi hareketinin ilk örgütü, o günlerden bu günlere en büyük örgütlü güç olma onurunu sürdürmüştür.

TÜRK-İŞ, kurulduğu günden bu yana, temsil ettiği kesimin ve emeği ile geçinen herkesin hak ve özgürlüklerini koruma ve geliştirme mücadelesi vermiştir. Tabanında her türlü eğilimi barındıran TÜRK-İŞ, hükümetler ve siyasi partilere karşı bağımsızlığı ilke edinmiş, hükümetlerin çalışanlar lehine attığı her adım desteklenirken, aleyhte tüm adımlara karşı çıkılmıştır. TÜRK-İŞ, bu yaklaşımıyla temsil ettiği kitlenin ve çalışanların umududur.

Toplumsal kamplaşmaların ve siyasi çatışmaların işçilerin ve emeği ile geçinenlerin yararına olmadığını bilen TÜRK-İŞ, kurulduğu günden bu yana kimden gelirse gelsin toplumsal karmaşaya ve kardeş kavgasına zemin hazırlayan her türlü yaklaşıma şiddetle karşı çıkmış, yaratılmak istenen kamplaşmalarda taraf olmamak için azami hassasiyeti göstermiştir.

TÜRK-İŞ, siyasetin 'sorun yaratma' değil, 'sorun çözme sanatı' olduğu gerçeğinden hareketle, siyasetteki 'ben yaptım oldu' yaklaşımının ve gergin üslubun ülkeye verdiği zararın her zaman farkında olmuştur. 56 yıllık geçmişinde, gerilim politikasının, sahibine de bir yarar getirmeyeceği konusunda gerekli uyarıları defalarca yapan TÜRK-İŞ, hükümetlere 'halkın ihtiyaçlarına cevap veren' uygulamalar önermiş, bu konuda ısrarlı olmuştur. TÜRK-İŞ, bu yaklaşımıyla ülkemizde huzurun ve güvenin de teminatıdır.

TÜRK-İŞ, büyük badireler atlattığı 56 yıllık mazisinde temsil ettiği kitlenin ve çalışanların hak ve çıkarlarını korumak için birçok onurlu mücadeleye imza atmıştır. Atatürk ilkelerinin ışığında yürüyen TÜRK-İŞ, varlığını, demokrasinin teminatı saymakta, temsil ettiği kitlenin ve tüm çalışanların hak ve özgürlüklerinin genişlemesi, refah düzeyinin artmasıyla, ülkedeki demokrasinin sınırlarının da genişleyeceğine inanmaktadır.

TÜRK-İŞ bundan böyle de daha çok demokrasi, barış, özgürlük, ekmek, iş ve aş için mücadelesine devam edecektir.

Kuruluşumuzun 56'ıncı yılının başta TÜRK-İŞ topluluğu olmak üzere tüm çalışanlara ve ülkemize hayırlı olmasını diliyor, saygılarımızı sunuyoruz."